

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵן
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַזְּמֵשׁ
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

פרשת משפטים
תשפ"ה

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

כני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

בלומינגראוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

קון הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

אסורה. הבהמה בהנאה ואע"פ שהשחיטה לאו לעבודה זרה היתה ואפילו לא זרק דמה לעבודה זרה נאסרה וילפינן טעמא בשחיטת חולין דגמר לה רבי יוחנן ממשחבת פגול דהויא מעבודה לעבודה דהשחיטת את הובח על מנת לזרוק את הדם למחר פגול: וריש לקיש אמר מותרת. לא יליף חוץ מפנים אן מחשבת מעבודה לעבודה: הניחא. ויהא דמיינתן לן זובח ללמד

1 על הכלל ולא מוקמין לה האי דרשא לומר
 2 משחבת מעבודה לעבודה את ניהא לרבי
 3 יוחנן דנפקא לי לענין איטורי משחבת
 4 פיגול איכא למימר ולענין איחיובי גברא לא
 5 מהתם יליף ועל כרחין איתר ליה זובח אלא
 6 לר"ל ולא יליף עבודה זרה מפגול נימא
 7 דהאי זובח להכי הוא דאתא משחבת
 8 מעבודה לעבודה: הניחא הוה עובדין את
 9 החרים. תניא במסכת ע"ז (דף מה.) החרים
 10 מותרין בהנאה דכתיב אלהיהם את החרים
 11 ולא החרים אלהיהם: ועובדיהם כס"ף.
 12 אע"ג דמחובר לא מותר עבודה זרה מיתא
 13 הוי הובא נמי לא בעיא קרא הואיל ושחיטה
 14 צורך זריקה היא והא חשב בשחיטה ע"מ
 15 לזרוק הוה ליה כעובד עבודה זרה דהא
 16 זריקה בכל חשיתה לא מי הלך בע כרחין
 17 אי השתחואה ללמד על הכלל נפקא ליה לא
 18 ה"ל למיכתב זובח: איבה יעבדו. דמשמע
 19 כדרכה אין שלא כדרכה לא: למעוטי מאי.
 20 שלא כדרכה מותר דלפיכא בהשתחואה
 21 דאפילו אינה עבודת פנים מחייב שלא
 22 כדרכה אי נימא למעוטי עבודת ביוון
 23 לעבודה זרה שעבודתה דרך כבוד כגון פוער
 24 עצמו לעבודה זרה שובחין לך לי למעוטי
 25 מהאי קרא: הא מחשתחואה נפקא.
 26 שמלמדת על הכלל שאינו חייב אלא דרך
 27 כבוד כהשתחואה: אלא הא ד"ר אלעזר
 28 מניין לזובח בהמה. שיהא עבודת כבוד
 29 למרקוליס שעבודתה ביוון וז"ה לפעור אם
 30 אינא לרבה בר רב חנין שהשתחואה
 31 למלדת על הכלל ל"ל האי קרא וחיי
 32 מהשתחואה נפקא: לזובח להבעים. ואינו
 33 מתכוין לקבלו עליו באלוה ואשמועינן קרא
 34 דעובר בלאו איכספו ליה תורי. והלך
 35 לבקש: האומר אעבור. משעה שחסיטתו
 36 ונתרצה חייב מיתה דנפקא לן לקמן מלא
 37 תאבה ולא תשמע הא אבה ושמע חייב מיה:
 38 אלך ואעבור. שחוטטו הליכה אע"ג דאיכא
 39 למימר אדחייב רביה נלך ונעבדו. אע"פ
 40 שכלל עצמו עם אחרים דאיכא למימר הני
 41 אחרים לא אזלו ואיתו נמי לא לזיל: א"ל.
 42 מנתן' דקתני עובד אין אומר לא: באומרי איני
 43 מקבלו עלי. באלוה: אלא כעבודת עז
 44 שאעבדו דכל מילא לאו פלח ליה אין אן
 45 אבה ושמע וספא דמשמע באמריה חייב
 46 בשקבלו עליו אלהותו מיד דכיון דאמר
 47 אעבוד מסתמא כבליה עליה באלוה אי לא
 48 פריש בתריאי שאינו מקבלו עליו אלא
 49 בעבודה: כיווא ועבדוני. עושה את עצמו

עבודה זרה ומסת בני אדם לעבדה. מחייב. מיתה במסית: רבי יהודה אומר לעולם אינו חייב. שביבל ברוב כלא משעה אלא במסית לעבודה זרה ובה ושמע ואמר אעבוד איך ואעבוד אבל באומר בלאו ועבדוני פטור אלמא טעמא דרבי יהודה במסית אחרים לעצמו טעמא אחרניא הוא דהא נבסית חיובי מחייבי עובדא: מסית לעצמו. במסית אחרים לעצמו שיעבודוהו אי הוי מסית או לא: לא שמעי ליה. שהרי הוא אדם כמותם ואפילו הניסיתם לשאר צלמי עבודה זרה אין ניסתין לעבוד אדם.

ר"ש לקיש אמר מותרת. פ"י בהנאה ולא באבילה דמונר לעבודה זרה אסור לאכול משחיטתו אי נמי אפילו באבילה שרי כיון דלא היה מומר מעיקרא ובשחיטה זו הוא נדנשה מומר:

איבה. יעבדו למעוטי מאי. תימה השתא נמי דאמר זובחא יצאה ללמדך תקשה ליה איבה יעבדו למעוטי מאי דלמעוטי שלא

כדרכה בשאר עבודות לא איצטרך דמזביחא
 נפקא דוקא עבודת פנים וע"כ איבה יעבדו
 לרביי אתא כגון פוער לעבוד זרוק אבן
 למרקוליס דלא נפקי ליה לא מזביחא ולא
 מהשתחואה ואי לאו איבה יעבדו ה"א דאפילו
 כדרכה יצאה דרך כיבוד וי"ל דאי השתחואה
 ללמד יעבדו לחייב בשאר עבודות אפילו שלא
 דרך כבוד כגון פוער לעבוד זרוק אבן
 למרקוליס נמי לא צריך קרא דמהשתחואה
 נפקא אע"ג דעבודתה דרך ביוון כיון שעובדין
 אותה לבה ועודלה מזו בעי למימר ה"ש בסמוך
 דנפקא ליה פוער למרקוליס מהשתחואה
 דלכחי איצטרך איבה יעבדו אע"ג דאין
 עבודתו בכך אלא משום דעבודתו דרך ביוון
 וכ"ש פוער לעבוד זרוק אבן למרקוליס אע"ג
 דדרך ביוון דעבודתו בכך.

מניין לזובח בהמה למרקוליס. דמזבח
 לאלהים נפקא לן זובח למזבוחים
 אבל בזובח למזבוחים לא וא"ת אודהה שמענו
 מלא יזבוו עונש מנא ליה זובח למזבוחים
 וערק דמזבח לאלהים שמענו לעיל ענש
 אבל אודהה לזובח שלא כדרכה מנא ליה
 דהא לעיל גבי השתחואה איצטרך קרא
 לענש ואתרה שלא כדרכה וי"ל דזובח
 לאלהים לענש ולא יזבוו לאודהה וניחא
 השתא דקאמר אם אינו ענין לכדרכה דהא
 כתיב איבה יעבדו ה"א ל"ל אינו ענין
 למזבוחים דהא כתיב זובח לאלהים וגו' תנור
 ענין למזבוחים והשתא לכל שלא כדרכה
 איצטרך אל יזבוו ולא נקט מרקוליס אלא
 משום דסתם מזבוחים לא אורחיהו בזביחא
 וא"ת דנחם דהני קראי אורחיהו אבל
 למזבוחים מנא לן דהא לקמן שלש השתחואות
 חד איצטרך לשללא כדרכה דמזבוחים וחד
 לשלא כדרכה דמזבוחים וי"ל כיון דגלי קרא גבי
 השתחואה דלא ענין דיה בשאר עבודות וכן
 פ"י בקונט' לקמן:

האומר אעבוד. פ"ה משנתרצה חייב דנפקא ליה תאבה ולא תשמע אליו הא אבה ושמע חייב וקשיה דאבתי את ס"ד האי טעמא דרבייה ליה דרב יוסף אלא היינו טעמא דמקבלו עליה באלוה

ומר סבר מסית לעצמו לא שמעי ליה. תימה נהי דמית שמעי ליה לחייבי מדיחא כשאר מסית דמחייב דביבורא כשמכניין לו עדים ואמרו היאך נניח אלהים חיים ונעבד עצים ואבנים ואם אין חזרו בו חייב דחיי משמעו יש לומר דוקא מסית לעבודה זרה דשמעי ליה דממשיכי בתריה מטי אבל מסית לעצמו לא חשיב מסית כ"כ משום דלא שמעי ליה דאמרי מ"ש איתו מנין ועייל דבמסית שמעתין פליגי נביסת הוא דקאמרין על כו"ל היאך הפלחו כ"ע לא פליגי ר"ל במסית כ"ע לא פליגי דכיון אל פלחו מחייב על כן של חייבי מפתחו כדביבורה במסית לעבודה זרה כי פליגי דביבורא בעלמא נביסת כשאמר אין דרבי מאיר כ"י דביבורא מילתא הוא ומחייב נסת ומסית נביסת לעבודה זרה דשמעי ליה אפילו רבי יהודה מודה דמחייב דביבור כ"י פליגי במסית לעצמו אי מחייב נביסת או לא אבל במסית

פשטא דמחייב דביבורא: פ"ה משנתרצה חייב דנפקא ליה תאבה ולא תשמע אליו הא אבה ושמע חייב וקשיה דאבתי את ס"ד האי טעמא דרבייה ליה דרב יוסף אלא היינו טעמא דמקבלו עליה באלוה

ואי לא קבליה עליה באליהו. אלא לכבוד המלך השתחוה לו לא כלום הוא דהא לא אכיון לשם עבודה זרה: **אלא לאו**. שעבד עבודה זרה מאהבה ומיראת אדם כסבור שמותר לעשות והאי אומר מותר כי האי גונא דידע ליה לאיסור עבודה זרה בכל עבודות שלש לאו העלם דבר קרי לה אע"פ שעלמם ממנו איסור אהבה ויראה שזאין זו מגוף האיסור לא א"כ ע"כ

1 ממנו עיקר עבודה זרה באחת מעבודותיה
2 כסבור שעבודה זו מותרת לה: **ורבא אמר** לך.
3 לא הוי שגגת מנשה היא אלא באומר מותר
4 לעבוד עבודה זרה כסבור אין עבודה זרה
5 בתורה: **אומר** מותר היינו העלם דבר. ובהא
6 אפילו רבנן דבגן מדרו: ועקר לה לגמרי: העלם
7 דקאמינא היינו דבר עקר לה לגמרי: העלם
8 דבר קיום מקצת ובפול מקצת. כגון ש
9 עבודה זרה בתורה שלא לזכות ושלא לקטר
10 אבל המשתחוה מותר: **אינו חייב אלא אחת**.
11 וכל עבודותיה באזהרה אחת הן לא עבד
12 (שמות 8) הלכך אין כאן חילוק טהאונת: פירוש
13 תני לברא. טענות הוא ולקמן מפרש טעמא:
14 העברה. שיצאה מכלל לא תעשה כל
15 מלאכה (שם) דשבת: **ללאו יצאה**. להוציאה
16 ממוחריה אלא מלאכות וללמד עליה שאינה
17 לא כבדת ולא במיתה אלא בלאו: לחלק.
18 לחלוק ולומר לך מה זו מיוחדת שהיא
19 מאבות מלאכות העומות במשכן חייב
20 עליה הכתוב בפני עצמה שפרט לה לברדא אף
21 כל שהיא אב מלאכה אם עשאן בהעלם
22 אחד חייב על כל אחת ואחת וכל דבר שהיה
23 בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על
24 עצמו יצא אלא ללמד על הכל כולו יצא:
25 השתחואה נמי ללאו יצאה. לקמן (דף סג.)
26 אמר שלש השתחואות נאמרו באזהרת
27 עבודה זרה אחת לשאל כדרכה לכדארמן
28 לעיל אזהרה נתיין לזל השתחואה ואחת
29 לכדרכה ואחת לחלק מה השתחואה
30 מיוחדת מנשה לעצמו חייב עליה בעצמה
31 אף כל עבודה ועבודה שבווג חייב עליה
32 טהאט לעצמה ובהא דר' זכאי סטריא ליה
33 כר' יוסי הדהוא השתחואה יתירא לאו
34 לחלק יצאה אלא ללמד שהיא בלאו ולא כבדת ואף טהאט על שגגתה להם מדרו מכת
35 ומטאת אפקה הלכך לא משכחת עשה אף עבודה זרה לחלק: **מאחת מהנה**. היא אע"פ
36 חייב כתיב פ' חייב על כל אחת ואחת וכל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על
37 עצמו יצא אלא ללמד על הכל כולו יצא:
38 השתחואה נמי ללאו יצאה. לקמן (דף סג.)
39 אמר שלש השתחואות נאמרו באזהרת
40 עבודה זרה אחת לשאל כדרכה לכדארמן
41 לעיל אזהרה נתיין לזל השתחואה ואחת
42 לכדרכה ואחת לחלק מה השתחואה
43 מיוחדת מנשה לעצמו חייב עליה בעצמה
44 אף כל עבודה ועבודה שבווג חייב עליה
45 טהאט לעצמה ובהא דר' זכאי סטריא ליה
46 כר' יוסי הדהוא השתחואה יתירא לאו

ורבא אמר ולך לא באומר מותר. ובריש הגולין (מכות דף ז. ושם) דממעט רבא
מבשגגה פרט לאומר מותר ה"מ גרס רבא דעני אביי בתריה אי נמי גבי גלות
טובא בשגגה כתיבי: **מאי** טעמא דר' יוסי. בפ' כלל גדול (שבת ד' ע.) פ"ה דאבתי מ"ם
דמאחת ומ"ם דמהנה למאי אתו ולשון מ"ט לא משמע כן ויש לפרש מ"ט דר' יוסי הא
לשמעון ולשם משמעון לאבות תולדות
איצטרך ומפרש משום דאסמכיהו אהדי
דרשינן נמי אחת שהיא הנה וזהה שהיא אחת:
העלם

ואי לא קבליה עליה פאולה, לא כלום הוא. **אלא**
לאו, **מאהבה ומיראה**. **ורבא אמר** לך, לא. **באומר**
מותר. **אומר** מותר, היינו העלם דבר? **באומר** מותר,
לגמרי. העלם דבר, קיום מקצת ובכטול מקצת. **תני רבי זפאי** קמיה **דרבי יוחנן**, **ויבב** וקופר
וינפק **והשתחיה בהעלם אהר**, אינו חייב אלא אחת. **אמר ליה**, פוק תני לברא. **אמר רבי**
אבא, הא דאמר רבי זפאי, מהלוקת רבי יוסי ורבי נתן. **דתניא**, **הכערה ללאו יצאה**, דברי רבי
יוסי. **ורבי נתן** אומר, לחלק יצאה. **למאן דאמר**, **הכערה ללאו יצאה**, **השתחואה נמי**, ללאו
יצאה. **למאן דאמר** **הכערה לחלק יצאה**, **השתחואה נמי לחלק יצאה**. **מתקיף לה רב יוסף**,
דילמא עד פאן לא קאמר רבי יוסי, ה"מ הכערה ללאו יצאה, דנפקא ליה חילוק מלאכות
מ'אחת מהנה'. **דתניא**, רבי יוסי אומר, **ועשה מאחת מהנה**, פעמים שחייב אחת על פולן,
פעמים שחייב על כל אחת ואחת. **ואמר רבי יוחנן**, **מאי טעמא דרבי יוסי**, דכתיב **ועשה**
מאחת מהנה, אחת מאחת, הנה מהנה, אחת שהיא הנה, והנה שהיא אחת. **אחת**, 'שמעון'.
מ'אחת, 'שם' משמעון. **הנה**, 'אבות מהנה'. **תולדות**, אחת שהיא הנה, **דון שבת** ושגגות
מלאכות, הנה שהיא אחת, שגגת שבת וזון מלאכות. **אבל הנה**, דלא נפקא ליה חילוק
מלאכות מדוכתא אחרית, דכילי עלמא השתחואה לחלק יצאה. חילוק מלאכות לעבודת
פוכבים, נמי תיפוק ליה **מאחת מהנה**. **אחת**, וביחה. **מ'אחת**, סימן אף **הנה**, אבות.
ויבוב, קופור, ניסוף **והשתחואה**. **מ'הנה** תולדות. **שבר** מקל לפניה **אחת** שהיא הנה, וזון
עבודת פוכבים ושגגת עבודות. **הנה שהיא אחת**, שגגת עבודת פוכבים וזון עבודות. **היא**
שגגת עבודת פוכבים, היכי דמי. אי קסבר, על כפי הנקטת הוא **והשתחיה לו**, הרי לבו לשמים.
אלא, דחזא אנדרמא וסגיד ליה. אי קבליה עליה, מזיד הוא. אי לא קבליה עליה, לא כלום
הוא. **אלא**, **מאהבה ומיראה**. הניחא לאבין, דאמר חייב. **אלא לרבא** דאמר פטור, **מאי אפיא**
למימר. **אלא באומר** מותר, תפשוט. **דבעא מיניה רבא מרב נחמן**, העלם זה וזה גידו, מהו?
תיפשוט דאינו חייב אלא אחת. הא לא קשיא, ותפשוט. **ומי מצית** מוקמת להני **קראי** בעבודת
פוכבים, **דאיילו** הקא כתיב **במשית פר**, ובגנשיא שיעור, ובחיד משבה ושעירה. **ואיילו** בעבודת
פוכבים **הנון** ושון **שבעשערה פיהו**, ותו לא מדי. **פי אחא** רב **שמואל** בר **היהודה אמר**,
הכי

34 לחלק יצאה אלא ללמד שהיא בלאו ולא כבדת ואף טהאט על שגגתה להם מדרו מכת
35 ומטאת אפקה הלכך לא משכחת עשה אף עבודה זרה לחלק: **מאחת מהנה**. היא אע"פ
36 חייב כתיב פ' חייב על כל אחת ואחת וכל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על
37 עצמו יצא אלא ללמד על הכל כולו יצא:
38 השתחואה נמי ללאו יצאה. לקמן (דף סג.)
39 אמר שלש השתחואות נאמרו באזהרת
40 עבודה זרה אחת לשאל כדרכה לכדארמן
41 לעיל אזהרה נתיין לזל השתחואה ואחת
42 לכדרכה ואחת לחלק מה השתחואה
43 מיוחדת מנשה לעצמו חייב עליה בעצמה
44 אף כל עבודה ועבודה שבווג חייב עליה
45 טהאט לעצמה ובהא דר' זכאי סטריא ליה
46 כר' יוסי הדהוא השתחואה יתירא לאו

העלם

זהו זה בידו. פי' דלא ידע לשבת בשום מלאכה כדמוכח בפ' כלל גדול (שבת דף ע. ושם) דמיתיה עלה מתני' ארבעים מלאכות חסר אחת ואי' יוחנן שאם עשה כולם בהעלם אחד כו' ולא ידמי לשבת עיקר שבת דהתם הוה חייב אלא אחת דשבת לגמרי כגון תינוק שנשבה לבין הגוים אבל הכא כי מדובר ליה מדבר ואי' מאי קאמר ודאי תפשוט דלמא אתה

אלא אחד דשבת לגמרי כגון תינוק שנשבה לבין הגוים ויש לומר דהי' לשניו הכי בפ"ק דכריתות (ג) משני בר פפא משכחת לה בתינוק שנשבה לבין הברברים אי נמי דטעי בהאי קרא (שמות כ) אלהי כסף ואלהי זהב אסירי דמניי אחריניט לא דהי' היה מני' לאוקמי מניפף לעבודה וזה שדרכה בגיפת הוא סבור שאין דרכה בכך אלא כיון דהי' לא קאי הכי לא חש לדקדק: **הא** לא קשיא תיפשוטו. בפרק כלל גדול (שבת דף ע. ושם) אהדר ליה בר נחמן לרבא אלא היעלם שבת בידו ואינו חייב אלא אחת ותמימה דבפרק ב' שדמועות (דף ט. ושם) לענין טומאה ובפ"ג (דף כו.) לענין שבעה בעי כד"ג וקא פשיט בר נחמן לחומרא והבא לקולא וי"ל הכא שאני דשבת עיקר המצוה.

רישא בעבודה וזה וסיפא בשאר מצוות. תימה הא איכא לאוקמי כולה בשאר מצוות ומאי שמיא' בשאר מצוות כגון ששחך בחוץ דאינו חייב אלא אחת כדאמר אביי בפרק ארבע דני מנוונות (ל"ד. ד.ו.) ולרבי אבהו דפליג עליה משכחת ליה לר' שמעאל בשחך חוץ ור' לר' עקיבא הגלילא חוץ שגג בלא מתכוין כגון שדיח צוץ לשחוט בהמה פי' תחלוך תתכוין ופרק ארבעה נשחט אחרת והיא של קדשים וכנגדו בשבת שהיה צריך לחתוך תלוש תתכוין לחתוך אותו ונמצא שהוא מחובר פטור דמלאכת מחשבת אסרה תורה וי"ל דלא מילי הכי דמשמע דפטור בעי לפי שגג בלא מתכוין ובה"ג אפילו צריך למחורך תתכוין ותתכוין ונמצא מחובר אחר פטור דאין זה מלאכת מחשבת מיהו קשה לוקמה בשאר מצוות כמו בהרבה לזכור לזכור דאמר לעיל (דף נד.) דאינו חייב אלא אחת וי"ל דבעודה וזה שייך לקרות שאר מצוות ששקולה כנגד כל המצוות אבל רביעה לא אע"ג דמוקמינן סיפא בחלבים איירי נקט רישא שאר מצוות נקט סיפא שאר מצוות וק"ק דמשמע דאי הוה מתוקמה תחילתו בחלבים הוה נראה:

להגביה את התלוש וחקר את המחבור. פי"ה דכתיב וחקר אתה טעם חכ' כדדרשנין בפרק ספק אבל (כריתות דף ט.) פרט למתעסק וקשה למה ליה לשמואל במתעסק בשבת טעמא דמלאכת מחשבת ת"ל מנח וי"ל דהי' שבת פטור אף על פי שנתנה משום מלאכת מחשבת ועי"ל מתעסק דהיינו בחכות מנח החם היינו כדמפרש החם לרבא משכחת לה כגון שנחכוך לתחור את התלוש וחקר את המחבור דהיינו ונמצא שהוא מחובר דנעשית מחשבתו דאי מחובר אחר אפילו היכא דתתכוין למחורך פטור דרומיא דתתכוין לכבות זה וכבה זה דפטרינן החם בהדיא פירקא (דף כ.) ולבאי משכחת לה כגון דתתכוין להגביה את התלוש וחקר את המחבור כלומר נמצא פטור מחובר דכל כד"ג מלאכת מחשבת היא ולא מיפטר אלא מנח אבל מתעסק דשמואל דפטור משום מלאכת מחשבת היינו במתכוין לחתוך מחבור זה וחקר מחבור אחר דלא נעשית מחשבתו והא דקאמר החם הוא דמוקד אשר טעם בה פרט למתעסק מתעסק דמאי אי דחלבים ועריות חייב שכן נהנה אלא דשבת פטור דאמר שמואל המתעסק וכו' שמעע שמואל איירי כהאי גוונא במתעסק לא מיתיה דשמואל

אלא משום חלבים ועריות דלא מיתוקם ביה קרא:

הכי תנא קמיה, ר' זכאי קמיה דר' יוחנן: חומר בשבת וכו'. לקמן מפרש לה: שגג בלא מתכוין. לא נתכוין למלאכה זו אלא לדבר אחר ועלתה בידו מלאכה זו: קצירה ופחינה. דאיכא שמות מחולקין משום אינו חייב שתיים: חלב וחלב. שני זיהים בשני ימים ולא נדרו על בנתים משום אינו חייב אלא כדמפרש בנתיים לקמן: **ששאר מצוות שגג בלא מתכוין**. בחלבוך ובעריות איכא למתוקמא כגון חלב מתחורך לפיזו וסכסור רוק הוא ובלעו ולא מתכוין לאבילה אלא מתעסק בדבר אחר בבליעת רוק והיכי דמי שגג גמור כסבור שומן הוא ואכלו דנתכוין לאבילה אבל זה לא שגג הוא ואפי' חייב כדאמר לקמן שמתעסק שכן נהנה משמי' בחבטת כגון נתכוין להגביה את התלוש וחקר את המחובר פטור שנאמר (ויקרא ד) אשר חטא בה עד שיתכוין למלאכה זו פרט למתעסק בדבר אחר ועלתה בידו מלאכה זו ומיהו מתעסק בעלה וכן אבילת חלבים או עריות חייב שכבר נהנה אבל בעבודה וזה ליכא לאוקמא והיכי דמי שגג בלא מתכוין אי נימא וכו': הרי לבו לשמי'. ששעלה תתכוין והשתחוה ואין כאן עבירה כלל לא שגג ולא מויד: **אלא**. שגג בלא מתכוין כגון מאהבה ומיראה ולא כעלם לעבודה וזה אלא לאהבת האיש ושגג כסבור מותר לעשות כן: **אלא באומר** מותר. דאמר אין עבודה וזה בתורה ובין דלא התחבר לו מעולם אין מתכוין קרי ליה המתעסק בחלבים ובעריות. ששעלה תתכוין והשתחוה ואין מתעסק ולא נתכוין לכך כל מתעסק קרי ליה שאינו מתכוין בדבר זה כלל: שכן נהנה. הלכך חשיב כבוונה: **מלאכת מחשבת** שחשב לעשות זאת: וי' וי'.

הכי תנא קמיה, חומר בשבת מ'שאר מצוות, חומר בשאר מצוות מ'ששבת. חומר בשבת, שהשבת, עשה שתיים בהעלם אחד, תיב על כל אחת ואחת, מה שאין פן בשאר מצוות. חומר בשאר מצוות, שבשאר מצוות, שגג בלא מתכוין, חייב, מה שאין פן בשבת. אמר מר, חומר בשבת, שהשבת עשה שתיים. היכי דמי, אולימא דעבר קצירה ופחינה, דכרותה גבי שאר מצוות, דאכל חלב ודם. הכא תרתי מיתייב, והכא תרתי מיתייב. אלא, גבי שאר מצוות דאינו חייב אלא אחת, היכי דמי דאכל חלב וחלב, דכרותה גבי שבת דעבר קצירה וקצירה. הכא חדא מיתייב, והכא חדא מיתייב, והיינו דאמר ליה 'פוק תני לברא'. מאי קושיא, דילמא לעולם אימא לך דעבר קצירה ומפחינה, מה שאין פן בשאר מצוות, אהאן לעבודת פוכבים פדרבי אמי, דאמר רבי אמי, זיבת וקושר וניספך בהעלם אחד, אינו חייב אלא אחת. לא מיתוקמא ליה בעבודת פוכבים, דקתני סיפא, חומר בשאר מצוות שבשאר מצוות שגג בלא מתכוין חייב, שוגג בלא מתכוין בעבודת פוכבים, היכי דמי. אי דקסבר בית הפנסת הוא, והשתחוה לו, הרי לבו לשמיים. אלא, דהוא אנדרטא וסגיד ליה, אי קבליה עליה פאלוה, מויד הוא. ואי לא קבליה עליה, לא פלום היא. אלא, מאהבה ומיראה. הניחא לאפני דאמר חייב, אלא לרבא דאמר פטור, מאי איפא למימר. אלא, באומר מותר, מה שאין פן בשבת, דפטור לגמרי. עד פאן לא בעא מיניה רבא מרב נחמן העלם זה וזה, אלא אי לחיובי חדא, אי לחיובי תרתי. פטור לגמרי, לויא למאן דאמר. מאי קושיא. דלמא לעולם אימא לך, רישא בעבודת פוכבים וסיפא בשאר מצוות, ושגג בלא מתכוין, דקסבר רוק הוא ובלעו, מה שאין פן בשבת דפטור, שנתכוין להגביה את התלוש וחקר את המחבור, פטור, וכדריב נחמן אמר שמואל, דאמר, המתעסק בחלבים ובעריות חייב, שכן נהנה. המתעסק בשבת פטור, מלאכת מחשבת אסרה תורה. רבי יוחנן וי' שמייה, דאמר מוקים מנחיה, רישא פחד טעמא וסיפא פחד טעמא. דאמר רבי יוחנן, מאן דמתרגם ליה תבית אליפא דחד תנא, מובילינא מאניה בתריה לבי מסותיה. גופא, אמר

אלא אפילו לא ייחוד דלאו מקומה הוא לא בעיא דעת בעלים סיפא אתאן לה"ע אי ר"ע מאי איריא ייחוד אפילו לא ייחוד נמי לא מבעיא קאמר לא מבעיא לא ייחוד דלאו מקומה הוא אלא אפילו ייחוד נמי דמקומה הוא בעינן דעת בעלים רישא ר"ו וסיפא ר"ע ואילו הוא בעי לאוקמא רישא בשבתא במקומה הרישאן וסיפא בשבתא במקום שאינה מקומה כמקול לה אמריא החם הי'מ לאוקמיה כולה כר' שמעאל ואר"י מאן דמתרגם וכו' דלא הוה בעי לאוקמיה רישא בחד טעמא וסיפא בחד טעמא: **מסותיה**. מרחץ כמו מסכותה וירחץ מותרגמינן (הדסחי):

ה' א"ר אמי זיבה וקיסר וניסך כהעלם אחד וכו'. ול"ג והשתחוה דהשתחואה לאו בכלל שאר עבודות היא דעל כרחך לית לה ל"ה אמי השתחואה לחלק יצאה כדקאמר אינו חייב אלא אחת: מ"ש ד"ר אמי. דלית ליה השתחואה לחלק יצאה: לא תעבדם. ליתן כולן אחדו ולא העבדם יתירי כתיבי ודרשנין חד מיניהו לחכי: מ"י אמי אב"י. כרבי אמי דאינו חייב אלא אחת: שלש

ההשתחואות. ליתן תלמוד דהשתחואה לאל אחד דבריה (שמות כ) כי לא השתחווה לאל אחד (שם לד) לא השתחווה לאלהות (שם כב) והשתחואה דברות אלהות לא חשיב דאהדרוי קא מהדר ליה משנה לישראל לא ששעמט פניו: אחת לברכה וכו'. דאי כתיב חדא היה אמינא לא אסר אלא בעבודה ודה דרך עבודתה השתחואה: לדבריו אב"י קאמר. אביי לחך דרשה ליה דלית תעבדם אב"י אביי לא מ"ל ומקושי לה ללאוי יתירי ו"ו אמי מוקי להך השתחואה לומר לא לאו יצאה: לך עבודה ושלא כדרכה. והשתחואה היא לך עבודה וזה חכיה ושלא כדרכה בגון שדרכה לעבוד דרך כבוד ולא בשתחואה ואיכתיב חד לא הוה מרבינן אלא כי האי גונא אבל ששתחוה לעשר לא כתב רחמנא השתחואה יתירא פניו שלא כדרכה בגון פער ומרקוליס שעבודתה בביון הוא ודא אב"י אלעזר לעיל (דף סא). וזבת למרקוליס חייב מלא יזבחו ואע"ג דחד קרא יתירא הוא דאיכא ודא מוקי לה בזבת למקטרי' דעבודתו ודך כבוד דסבר כיון דגלי' בהשתחואה ק"ו בזביחה מיהו כולה מילתא לא לפינן דלעיל דהוה מרבינן כל עבודת כבוד שאי' ר' ללאו עובדי כוכבי' יצאה וזביחה לומר שלא חיביה אלא עבודות פנימי: כיון דאמר אלי אחת חייב. אע"ג דלא פלח: לקרבי. אם שגגו ואפילו לרבנן. בתמיה דפליגי רבנן בביריותו (ד'ו) במגדף עליה דרבינן עקיבא דאמר'י מגדף אינו חייב אלא על דבר שיש בו מעשה. והתניא חייב אלא על ד' ועשה אחת מכל מצות ה': ד' עקיבא הוא דאמר דלא ענינן מעשה נגור. דמגדף מחייב משום מעשה וזטא דעקיבת שפתיו היה מעשה והדאמי בעפית קומתו יתירא מעשה והאי דקתני אינו חייב אלא על דבר שיש בו מעשה לאפוקי דהוראה דלא מחייב עלה דמשה: מברך את השם: אשתו לא תקושי. אלי אתה בזביחה דכתיב וששתחו לו וזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך ישראל: אלמלא וי"ו שהיה תפתויה דבר אחר: אלא לאלוהות חרה. אף לאלוהות אחרים וקבלו עליהם: אבל הנגפס וכו'. עובר בלא תעשה. ואל תכלו אחרי אלהים אחרים (רביה כח) אי נמי לא הפנו לא אלילים (יקרא ט) וכגון שאר דרכן בכך. הנידון בשמו. ושם אלהים אחרים: לא הוכיח: המקיים. הנשבע דמתרגומין קיים: לאו שבכללות. דכולהו ששעמטי בחד קרא: וענין הוה שבוקי. וקרבנותו וכו' מברין. ותי אהבליס דכרבה כדרך שמברין את האבילים בסעודה ראשונה של אחרים דכאמרינן במועד קטן (דף כז) על חים. על הנדח ומסבא ומקמינן לה אחרוני בית דין שנהרגין על עונש שלא ינהגו בהם כבוד משום כפרה: לכן סורר ומורה. דלא ענש אדם איכ' הודיע ודיכין הודיע לא תאכלו על הים: לא תאכלו אהיבן השתחווהו עליה: לא שבכללות. דכל הני משמע מיתה:

אמר ר' אמי זיבה וקיסר וניסך. פירש הקונטרס דלא גרסינן והשתחוה דלאו עבודה היא ולפיכך הך דר' זכאי לעיל נמי ל"ג ליה וקשה דאמי א"ל פוק חני לברא אפילו ר' נתן דאמר התם לחלק הכא מודה ליה יצאת כדאמר אביי טעמא הכא מכתובי לא תעבדם מיהו אפשה ר' דאמר ליה פוק חני לברא שמוס דלא ירשי ליה לא תעבדם ולרב שמואל בר יהודה דכתיב תנא קמיה אוקימחא קמייתא דרבי אבאי מלא עבדה כר' אמר ולי"ח נראה דגוס ברבא וכו' והשתחוה וכו'. אמי ל"ג וקסבר ר' אמי דחלקק על עצמה יצאת דלא תעבדם אשאר עבודות קאי דכתיב לית השתחוה לזם ולא תעבדם והא דרביך היא אמר אביי שלש השתחואות למ"ל דחלקק על עצמה לא קאמר מדקאמר לחלק על כ"כ לאו בשמע אבל ל"ה זכאי מחייב השתחואה על כ"כ לאו יצאת ס"ל מלדא תנאי שתיים ואי עבדה באפי נפשה לא מחייב כלל כיון דללאו יצאת ולא תני ליה בהדי אחרוני אלא לאשמועי' היא גופה דללאו יצאה ואמר ליה ר' יוחנן פוק חני לברא דחלקק יצאה אפי' לא אחת ואחת קני דלא ירדש לא תעבדם מדי"ל השתחואה ללאו יצאה.

אמר רבי אמי, זיבה וקיסר וניסך בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת. אמר אביי, מאי טעמא דרבי אמי, אמר. רבי אלא תעבדום, והתנבש עשאן פולין עבודתה. אמר. וקאי אמר אביי הכי, ואחת לא תעבדום, שלש השתחואות עבדו פוכבים, למה. ואחת לפרדפה, ואחת שלא פרדפה, ואחת לחלק. לדבריו דרבי אמי קאמר, וליה לא סבידא ליה. גופא, אמר אביי, שלש השתחואות עבדו פוכבים, למה. אחת לפרדפה, ואחת שלא פרדפה, ואחת לחלק. לפרדפה, מאיכא עבדו הגוים האלה? נפקא. אלא, אחת פרדפה ושלא פרדפה, ואחת לשלא פרדפה, ואחת לחלק: המקבילו עליו פאלוהי, האומר לו 'אלי אתה'; אמר רב נחמן, אמר רבה בר אבהו אמר רב, פיון שאמר לו 'אלי אתה', חייב. למאי, אי לקטלא, מתניתינן היא. אלא לקרבן, ואפילו דרבנן. והתניא, אינו חייב אלא על דבר שיש בו מעשה, כגון זיבה וקיסור וניסוך והשתחואה. ואמר ריש לקיש, מאן תנא השתחואה, רבי עקיבא היא, דאמר לא ענינן מעשה. מפלג דרבנן סברי ענינן מעשה. פי' קאמר רב נמי, לרבי עקיבא קאמר. לרבי עקיבא, פשיטא, היינו מנדה. מהו דתימא, עד פאן לא מחייב רבי עקיבא קרבן, אלא במגדף, דכתיב ביה פרת. אבל הכא דלא כתיב ביה פרת, אימא לא, קא משמע לן, דאתקושי אתקושי, דכתיב וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו 'גו'. אמר רבי יוחנן, אלמלא וי"ו שבהעלם, נתחייבו רשעיהם של ישראל בלילה. פתנאי, אחרים אוקריב, אלמלא וי"ו שבהעלם, נתחייבו רשעיהם של ישראל בלילה. אמר לו רבי שמעון בן יוחאי, והלא כל המשתתף שם שמים ודבר אחר, נעקר מן העולם, שאנאמר בלתי לה לבדו. אלא, מה תלמוד לומר 'אשר העלם, שאינו אלוהות

אחת רב דימי, אמר רבי אלעזר, על פולין לוקה, חוץ מהא דרבי שמעון דמקיים בשמו. מאי שאל הגודר בשמו והמקיים בשמו? דלא לן, משום דהוה ליה 'לאו שאין בו מעשה'. הני נמי, לאו שבכללות הוא, ואין לוקין על לאו שבכללות, דתניא, מנין לאוכל מן הבהמה קודם שתצא נפשה, שהוא בלא תעשה, תלמוד לומר 'לא תאכלו על הים'. דבר אחר, 'לא תאכלו על הים' לא תאכלו בשר ועדיון דם בפזוק. רבי דוסא אומר, מניין שאין מברין על הרוגי בית דין, תלמוד לומר 'לא תאכלו על הים'. רבי עקיבא אומר, מנין לסנהדרין שהרגו את הנפש שאין טועמין כלום כל אותו היום,

תלמוד לומר 'לא תאכלו על הים'. רבי יוחנן אומר, לומר 'לא תאכלו על הים'. ואמר רבי אבין בר חיאי, ואיתמיא רבי אבין בר פנאי, על פולין אינו לוקה, חוץ מן הגודר בשמו והמקיים בשמו. מאי שאל הגודר ליה 'לאו שאין בו מעשה'. הני נמי, לאו שבכללות הוא, ואין לוקין על לאו שבכללות, דתניא, מנין לאוכל מן הבהמה קודם שתצא נפשה, שהוא בלא תעשה, תלמוד לומר 'לא תאכלו על הים'. דבר אחר, 'לא תאכלו על הים' לא תאכלו בשר ועדיון דם בפזוק. רבי דוסא אומר, מניין שאין מברין על הרוגי בית דין, תלמוד לומר 'לא תאכלו על הים'. רבי עקיבא אומר, מנין לסנהדרין שהרגו את הנפש שאין טועמין כלום כל אותו היום,

תלמוד לומר 'לא תאכלו על הים'. רבי יוחנן אומר, לומר 'לא תאכלו על הים'. ואמר רבי אבין בר חיאי, ואיתמיא רבי אבין בר פנאי, על פולין אינו לוקה, חוץ מן הגודר בשמו והמקיים בשמו. מאי שאל הגודר ליה 'לאו שאין בו מעשה'. הני נמי, לאו שבכללות הוא, ואין לוקין על לאו שבכללות, דתניא, מנין לאוכל מן הבהמה קודם שתצא נפשה, שהוא בלא תעשה, תלמוד לומר 'לא תאכלו על הים'. דבר אחר, 'לא תאכלו על הים' לא תאכלו בשר ועדיון דם בפזוק. רבי דוסא אומר, מניין שאין מברין על הרוגי בית דין, תלמוד לומר 'לא תאכלו על הים'. רבי עקיבא אומר, מנין לסנהדרין שהרגו את הנפש שאין טועמין כלום כל אותו היום,

תלמוד לומר 'לא תאכלו על הים'. רבי יוחנן אומר, לומר 'לא תאכלו על הים'. ואמר רבי אבין בר חיאי, ואיתמיא רבי אבין בר פנאי, על פולין אינו לוקה, חוץ מן הגודר בשמו והמקיים בשמו. מאי שאל הגודר ליה 'לאו שאין בו מעשה'. הני נמי, לאו שבכללות הוא, ואין לוקין על לאו שבכללות, דתניא, מנין לאוכל מן הבהמה קודם שתצא נפשה, שהוא בלא תעשה, תלמוד לומר 'לא תאכלו על הים'. דבר אחר, 'לא תאכלו על הים' לא תאכלו בשר ועדיון דם בפזוק. רבי דוסא אומר, מניין שאין מברין על הרוגי בית דין, תלמוד לומר 'לא תאכלו על הים'. רבי עקיבא אומר, מנין לסנהדרין שהרגו את הנפש שאין טועמין כלום כל אותו היום,

תלמוד לומר 'לא תאכלו על הים'. רבי יוחנן אומר, לומר 'לא תאכלו על הים'. ואמר רבי אבין בר חיאי, ואיתמיא רבי אבין בר פנאי, על פולין אינו לוקה, חוץ מן הגודר בשמו והמקיים בשמו. מאי שאל הגודר ליה 'לאו שאין בו מעשה'. הני נמי, לאו שבכללות הוא, ואין לוקין על לאו שבכללות, דתניא, מנין לאוכל מן הבהמה קודם שתצא נפשה, שהוא בלא תעשה, תלמוד לומר 'לא תאכלו על הים'. דבר אחר, 'לא תאכלו על הים' לא תאכלו בשר ועדיון דם בפזוק. רבי דוסא אומר, מניין שאין מברין על הרוגי בית דין, תלמוד לומר 'לא תאכלו על הים'. רבי עקיבא אומר, מנין לסנהדרין שהרגו את הנפש שאין טועמין כלום כל אותו היום,

שלא

יודר בשמו ולא יקיים בשמו. אע"ג דהני ב' מלא ישמע נפק ובסמוך נמי אמרין דלא ישמע אחרת למדיח אין זה לאו שבכללות דהרא מילתא היא שמשמע שם עבודה וזה הוא דלא נפק כולוהו מלא ותוכירו משום דאי לא כתיב אלא חד קרא הוה מוקמינן ליה לנודר ומקיים א"צ משום עבודה וזה הכתובה בתורה דמתור להוכיח שמה אצטריך וזא"פ לנודר ולקיים אסור מיהו

קשה דלא ישמע חוי לאו שניתן לאזהרה מיתת

ביד וי"ל דמשום הכי קאמר די"א לאוקמי לא

ישמע אחרת למדיח ומיעקרא ליה בלגינהו בב'

קראי אלא לאסמכתיהו בעלמא בעיקרא מילתא

דכולוהו מלא תוכירו נפקא:

אסור

לאדם שיעשה שפלות. אמר ר'

שמואל כי שם שבועה עצמה היא

לקבל הימנו ור"ת אמר מותר לקבל הימנו

השבועה קודם שיפסיד כדאמר בפ"ק דמס' ע"ג

(דף 10 ו) דמלוה ע"פ נפרעין ממנו מפני שהוא

מבייל מדיח ולא חיישין דלא ימאני אויל ומודה

ואע"ג דהתם שפך חובא דרמיא בזמן אויהו

כולן נשבעים בקדשיה שלוק ואין תופסין בהם

אלוהו ואע"פ שמה שמוכרין עמהם שיש

וכותנים לדבר אחז מי"א אין זה שם עבודה וזה

גם דעתם לעושה שמים ואע"פ שמתתקן שם

שמים דובר אחר לא אשכחן דאסור לגרום

לאחרים לשחק ולפני עור ליכא דבני נח לא

הזוהרו על כך.

מקורילים

שלו, והתורה אמרה 'לא ישמע על פיך'.

כי אתא עולא, בת בקלנבו. אמר ליה רבא, והיכא

בת מר. אמר ליה, בקלנבו. אמר ליה, והכתיב 'ושם אלהים אחרים לא תזכירו' אמר ליה, הכי

אמר רבי יוחנן, כל עבודת פוכבים הכתובה בתורה, מותר לתזכור שמה. והא, היכא פתיכא,

דכתיב 'פרע בל קרם נבו'. ואי לא פתיכא, לא. מתיב רב משרשיא, ראה אחת מרובה פלשש,

שהיא כמ' צדיון' ל'שילה', שהן שתי מבילות ושני ספוגין, הרי זה זב גמור. אמר רבינא, 'גד' נמי

מקתב פתיב, דכתיב 'הערבים לגד שלחן'. אמר רב נחמן, כל ליצינותא אסירא, חוץ מליצינותא

דעבודת פוכבים דרשיא, דכתיב 'פרע בל קרם נבו קרסו קרעו וחדו לא יכלו מלט משא', וכתוב

'דפרו לעגלות בית און יגורו שכן שמוון' כי אבל עליו עמו וכמרו עליו ויגלו על כבודו, אל

תקרו 'קבודו' אלא 'קבדו'. אמר רבי יצחק, מאי דכתיב 'ועתה יוספו לחמא ויעשו להם מסכה

מספספם פתיבנם עצבים' וגו'. מאי 'פתיבנם עצבים', מלמא, שכל אהר ואהר עשה דמות ויאתו

ומניהו בביוס, בשעה שזוכרה מוציאה מתוך חיקו, ומתחקה ומנשקה. מאי 'והבי אדם עגלים

ישקון', אמר רבי יצחק דבי רבי אמי, שהיו משרתי עבודת פוכבים ונתנם עיניהם כבעלי ממון,

ומיעובים את העגלים, ועושין דמות עצבים ומעמידין בצד אבוסיהו ומוציאין אותן לחוץ, בין

שראי אותן רצין אחריהו וממשמשין בהן, אומרים לו, עבודת פוכבים הפץ כך ובא ויזבח עצמו

לו. אמר רבא, האי 'והבי אדם עגלים ישקון', עגלים ישקון לזבח אדם' מופעי ליה. אלא אמר

רבא, כל הזבח את גנו לעבודת פוכבים, [אומרים] לו דרוזן גדול הקריב לו, יבא וישק לו.

אמר רב יהודה אמר רב, 'ואנשי כבל עשו את ספות בנות', ומאי ניהו, תרנגולת. 'ואנשי כות

עשו את תיגל', ומאי ניהו, תרנגול. 'ואנשי חמת עשו את אשמה', ומאי ניהו, פרקא קרחא.

'העוים עשו [נבחן] ואת תרתק', ומאי ניהו, כבל ותמור. 'והספרים שורפים את בניהם

[ואת בנותיהם] באש לאדרמלך ועגמלך אלהי ספרונם', ומאי ניהו, הפרד והסוס. 'אדרמלך',

דאדר ליה למריה כמעניה. 'עגמלך', דעני ליה למריה בקרבא. אף חוקה מלך יהודה, ביקש

אביו לעשות לו כן, שאין עשקתה אמו. 'סלמנדרא', אמר רב יהודה אמר רב, וידעין היו

ישראל עבודת פוכבים שאין בה ממש, ולא עבדו עבודת פוכבים אלא להתיר להם עריות

בפרקסאי. מתיב רב משרשיא, 'כפור בניהם מובחותרם' וגו', ואמר רבי אלעזר, פאדם שיש

לו נגיעועין על גנו. בתר דאביקו ביה. תא שמע, 'ונתתי פגריכם על פגרי גלוליכם' [אמרו],

אלהיו הצדיק היה מחור על תפוחי רעב שבירושלים. פעם אחת, מצא תינוק שהיה תפוח

ומוטל באשפה. אמר לו, מאיזה משפחה אתה. אמר לו, ממשפחה פלוגית אני. אמר לו, כלום

נשתיר מאותה משפחה. אמר לו, לאו, חוץ ממוני. אמר לו, אם אני מלמדך דבר שאתה חי בו,

אתה למד. אמר לו, הן. אמר לו, אמור בכל יום 'שמע ישראל ה' אלהינו ה' אהר'.

אמר לו,

הם

לומר שאין לוקין עליו, דבריו רבי יהודה. רבי יעקב אומר, לא מן השם הוא זה, אלא משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה, וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, מפני דרבי יהודה סבר, לוקין עליו. הנודר בשמו ותקיים בשמו, הרי זה בלא תעשה. הנודר בשמו ותקיים בשמו, מנול. דתניא, 'ושם אלהים אחרים לא תזכירו', שלא יאמר אדם לחבירו 'שמור לי בצד עבודת פוכבים פלוגית'. לא ישמע על פיך, שלא יודר בשמו ולא יקיים בשמו, ולא יגרום לאחרים שיודרו בשמו ויקיימו בשמו. דבר אחר לא ישמע על פיך, ואחרת למסית ולמדיח. מסית, בהדוץ פתיב ביה וכל ישראל ישמעו ויראו' וגו'. אלא, אחרת למדיח. ולא יגרום לאחרים שיודרו בשמו וישקיימו בשמו, מסייעא ליה לאבוי דשמואל, דאמר אבוי דשמואל, אסור לאדם שיעשה שפלות עם העובד פוכבים, שאין ותתיב לו שבועה, ונשבע עבודת פוכבים

לומר שאין לוקין עליו. דמשמע שזה עונשו של לאו שאם הותירו וישרפו ויפסרו: לא מן השם הוא זה. כלומר טעם זה אינו מן העיקר: שמור לי. המתן: לא יגרום לאחרים. לרובם: וכל ישראל ישמעו ויראו. ולא יסיפו לעשות עוד כדבר הרע הזה בקרבך. בת בקלנבו. כל באותה עיר וזאת מרובה כשלב. וב שראת ראיא ארובכ

שהוא שופע כג ראיית שנעשה בהן זב גמור שהוא כמגידין וזהו שילה כשיעור מהלך מאותה עבודה וזהו שפועה עדין דע שילה שחן שתי שבלות ושני ספוגין שכן נתנו חכמים שיעור בין ראיא לראיה כדי לטבול ולהספא באולגותיהו דהיינו בין ראיא לראונה לשפועה טהילה וספוג וכן בני שניה לשלישיותי. קרם. כלל כלומר כרע על ברבוי ונתרו דהיינו ליצינותא דאישתיהו ביה קרא לא יוכלו מלט משא הערני שבנקביהם לא יוכלו לטבול ונתרו: לעגלות בית און. על עגלים שבבותא אלא: יגורו שכן שמוון. דיגנו שוכני שומרין: כי אבל עליו עמו. שיטלם סתריהו ויך לו: וכמרו. שהיו נושאין אותו: עליו יגלו. שמשחם על כובד משא שגלה מזה: אמר כבדו. משא גמבאות ורעיה שבהן ואע"ג דלאו בעלי חיים ניהו ואין להם ריעה משמעיהו בהו קרא ל' גנאי מרעביים את העגלים. בעלי חיים שהיו עובדין אותו והיו מרעביין אותו ועושין דמות עצביהם של בעלי ממון כלומר דמות דיוקנם ומעמידין אותן בצד אבוסיהן של עגלים ומחמת שהיו רואין את הדמות תמיד היו מבייחין אותו ורצין אחריהם וממשמשין בהן כלומר האביכלו ואומרין להם הכומרים עבודה וזה הפץ כך וכיו: וכו' אדם. משמע אותן שזבחו אדם: עגלים ישקון. לאחר מכתא לעגלים ישקון: וישקון לזבח אדם מכני ליה. להם הם הכומרים אומרים עגלים ישקון בשקן אתכם לזבח עצמכם להם: והאני ככל עשו את סכות בנות. פסוק א' כס' מלכין באותן אומות שהשיב סתריהו מלכין ובעריה ועשו להם עבודה וזה: תרנגולת. לזמות תרנגולת היו עובדין בלשונם קורין לתרנגולת סכות בנות ברהא קרחא. ע"ג שראת קרוי כל צאן והעו קרוי ליה קרחא ע"ג שראת לו ממר כל כך נבחן. כלכ נובה: דאדר ליה לפריה. מהדר את ארוניו ומשכבו משמלך עליו משאו שהיה צריך לטעון על צוואר אדר מלך מהדר את מלכו כלומר את ארוניו: לעשות לו כן. לשורפו באש כמו הספרים: מלמנדראי. חיה קטנה שירצאה מתורו שהאז בערתי לו שבע ענים והסך מרמה אין האור שולט בו ובאחו מצנינו כתוב (מ"ב טז) גם את בנו העביר באש ולא מצנינו לו בן אלא חוקיה: אלא להתיר להם עריות בפרקסאי. שהיה יורה תקפן על עינת אמרו בפרוק כל עול תהיה מצנינו ואל יוכיחונו על עריות אבל על עבודה וזה לא תקפן יצרך כוכבו נהיהם מובחותרם. משמע שהיו לע געועין עליהם כאדם שיש לו געועין על בנו ובוכרו ונאנו וזהו משמע כוכבו נהיהם דומה להם זכירת מובחותרם ואשריהם: בתר דאביקו ביה. אחר שנתקשרו בה מעצמן תקפה דחבתן עליהן: תפוחי רעב. כמו נפוחי:

לומר שאין לוקין עליו. דמשמע שזה עונשו של לאו שאם הותירו וישרפו ויפסרו: לא מן השם הוא זה. כלומר טעם זה אינו מן העיקר: שמור לי. המתן: לא יגרום לאחרים. לרובם: וכל ישראל ישמעו ויראו. ולא יסיפו לעשות עוד כדבר הרע הזה בקרבך. בת בקלנבו. כל באותה עיר וזאת מרובה כשלב. וב שראת ראיא ארובכ שהוא שופע כג ראיית שנעשה בהן זב גמור שהוא כמגידין וזהו שילה כשיעור מהלך מאותה עבודה וזהו שפועה עדין דע שילה שחן שתי שבלות ושני ספוגין שכן נתנו חכמים שיעור בין ראיא לראיה כדי לטבול ולהספא באולגותיהו דהיינו בין ראיא לראונה לשפועה טהילה וספוג וכן בני שניה לשלישיותי. קרם. כלל כלומר כרע על ברבוי ונתרו דהיינו ליצינותא דאישתיהו ביה קרא לא יוכלו מלט משא הערני שבנקביהם לא יוכלו לטבול ונתרו: לעגלות בית און. על עגלים שבבותא אלא: יגורו שכן שמוון. דיגנו שוכני שומרין: כי אבל עליו עמו. שיטלם סתריהו ויך לו: וכמרו. שהיו נושאין אותו: עליו יגלו. שמשחם על כובד משא שגלה מזה: אמר כבדו. משא גמבאות ורעיה שבהן ואע"ג דלאו בעלי חיים ניהו ואין להם ריעה משמעיהו בהו קרא ל' גנאי מרעביים את העגלים. בעלי חיים שהיו עובדין אותו והיו מרעביין אותו ועושין דמות עצביהם של בעלי ממון כלומר דמות דיוקנם ומעמידין אותן בצד אבוסיהן של עגלים ומחמת שהיו רואין את הדמות תמיד היו מבייחין אותו ורצין אחריהם וממשמשין בהן כלומר האביכלו ואומרין להם הכומרים עבודה וזה הפץ כך וכיו: וכו' אדם. משמע אותן שזבחו אדם: עגלים ישקון. לאחר מכתא לעגלים ישקון: וישקון לזבח אדם מכני ליה. להם הם הכומרים אומרים עגלים ישקון בשקן אתכם לזבח עצמכם להם: והאני ככל עשו את סכות בנות. פסוק א' כס' מלכין באותן אומות שהשיב סתריהו מלכין ובעריה ועשו להם עבודה וזה: תרנגולת. לזמות תרנגולת היו עובדין בלשונם קורין לתרנגולת סכות בנות ברהא קרחא. ע"ג שראת קרוי כל צאן והעו קרוי ליה קרחא ע"ג שראת לו ממר כל כך נבחן. כלכ נובה: דאדר ליה לפריה. מהדר את ארוניו ומשכבו משמלך עליו משאו שהיה צריך לטעון על צוואר אדר מלך מהדר את מלכו כלומר את ארוניו: לעשות לו כן. לשורפו באש כמו הספרים: מלמנדראי. חיה קטנה שירצאה מתורו שהאז בערתי לו שבע ענים והסך מרמה אין האור שולט בו ובאחו מצנינו כתוב (מ"ב טז) גם את בנו העביר באש ולא מצנינו לו בן אלא חוקיה: אלא להתיר להם עריות בפרקסאי. שהיה יורה תקפן על עינת אמרו בפרוק כל עול תהיה מצנינו ואל יוכיחונו על עריות אבל על עבודה וזה לא תקפן יצרך כוכבו נהיהם מובחותרם. משמע שהיו לע געועין עליהם כאדם שיש לו געועין על בנו ובוכרו ונאנו וזהו משמע כוכבו נהיהם דומה להם זכירת מובחותרם ואשריהם: בתר דאביקו ביה. אחר שנתקשרו בה מעצמן תקפה דחבתן עליהן: תפוחי רעב. כמו נפוחי:

הם

מרקולים. אור"ח קילוס שמה לטון שבח אלא שהכמים כינו אותה לגנאי וקראה קילוס לשל לעג וקלס (תחלים חז) ומר לטון חילוף כמו במר דרשושה (חולץ דף צ"ד.) במר דפרלא (ב"ב דף ק"ג.) במר דבנדא (בבב"ד דף כ"ב) כלומר חילוף קילוס שהחליפו שמה: **אע"ג** דמקמייהו לבויהו. ורובא עובדא מבווי דאי לא אקמבין אלא לבנות הא אפילו עובד מאהבה ומימרא פטור לרבא ואפילו לאביי דמדייחיה הוה הכא מורה דפטור.

קתני ע"ז וקתני מולך. אף על גב דקתני ע"ז וקתני פטור ומרקוליס לא דמי דהתם פרושי דינא קאתי אבל הכא דייק מרישא דקתני ע"ז הן תספקלין עובד ע"ז והתון מורה למולך ולא קתני פטור ומרקוליס: **העביר**

הם שלא להזכיר בשם ה', שלא לימרו אביו ואמו. מיד, הוציא יראתו מחיקו, ומחפצתו ומנשקתו עד שנבקעה פריסו ונפלה יראתו לארץ, ונפל הוא עליה, לקיים מה שצאמר ונתתי פגריכם על פגרי גלגליכם. פתר דאביקו ביה. מאי שמעו, ויזכרו בקול גדול אל ה' אלהיהם. אמר רב הורדא, ואיתמא רבי ויתון, בייא ביא, היינו דאחרביה לביה, וקלאי להיכלא, וקסלינהו לצדיקי, ואגלינהו לישראל מארעיהו, ועדיין הוא מרקד בינו. כלום יתביתו לן אלא לקבולי ביה אנגא, לא איהו בעינו ולא אנריה בעינו. פתר דאביקו ביה. יתבו תלתא יומי בתעניתא. בעו רחמי, נפל להו פיתקא מרקיעא דהוה פתיב בה אמת'. אמר רבי חנינא, שמע מינה, חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת'. נפק בגוריא דגורא מביב קדשי הקדשים, אמר להו נביא לישראל, היינו יצרא דעבודה זרה. בהדי דקתפסי ליה, אישתמיט בינימא מיניה, ואול קליה בארבע מאה פרסי. אמרו, היכי נעביד, דילמא משמיא מרחמי עליה. אמר להו נביא, שדיהו בדנדא דאברא, וכסויה באברא דשייף קליה, דכתיב ויאמר זאת השעשה וישלף אתה אל תוד האופה וישלף את אבן העופרת אל פיהו. אמרו, הוואיל ועת רצון הוא, ניפעי רחמי אצרא דעבירה. בעו רחמי, אימסר בידיהו. תבשהו תלתא יומי, איבעו בעיקא בת וימא לחולה, ולא אשכח. אמרו, היכי נעביד, ניפעי פלגא, פלגא מרקיעא לא יתבי. פחלינהו לעיניה, והא אשכח. אמרו, היכי נעביד, ניפעי פלגא, והודה אמר רב, מעשה גנובית אחת שהיתה חולה ביותר. אמרה, אם תעמוד היאי אשה מחוליה, תלך ותעבוד לכל עבודה זרה שבעולם. עמרה, [החלה] ועבדה לכל עבודה זרה שבעולם. פיון שהגיעה לפעור', שאלה לומרים פמה עובדיו לוו. אמרו לה, אוכלין תרדן ושותין שכר ומתריזין בפניה. אמרה, מופט שמתחורר היאי אשה לחוליה, ולא תעבוד עבודה זרה בקד. אתם בית ישראל אינון פו, הנצמדים לבעל פעור', פיצמדו פתיל'. ואתם הדבקים בה' אלהיכם, פשמי תמרות הדבקות זו בזו. בפתניתא תנא, הנצמדים לבעל פעור', פצמדו על יד אשה. ואתם הדבקים בה' אלהיכם, דבוקים ממש. תנו רבנן, מעשה בסבא בן אלם, שהשפיר חמורו לנכרית אחת, פיון שהגיעה לפעור, אמרה לו המתן עד שאפגם ואצא. לאחר שצא, אמר לה, אף את המתני עד שאפגם ואצא. אמרה לו, ולא יהודי אתה? אמר לה, ומאי איתכח ליה. נננס, פער פגניו וקינח בחוממו, והיו משרתי עבודה זרה מקלסין לו ואמר, מעולם לא היה אדם שצבר לו כבוד. הפער עצמו לבעל פעור, הרי זה עובדו, ואף על גב דמפיון לביהו. היוורק אבן למרקולים, זו היא עבודתו, אף על גב דמפיון למיריגמיה. רב מנשה תה קאזיל לבי תורתא. אמרו לו, עבודה זרה היא דקאי תבא. שקל פיסא, שרא ביה. אמרו לו, מרקולים היא. אמר להו, 'היורק אבן למרקולים', תנו, אתא, שאל בי מרשא. אמרו ליה, 'היורק אבן פמרקולים' תנו, אף על גב דמפיון למיריגמיה. אמר להו, איזיל אישקלה. אמרו ליה, אחד הנוטיל ואחד הנותנה חייב, פל תרא ותרא רווחא לתבירתה שביקו; **משנה** הנותן מזרעו למולך, אינו חייב עד שימסור למולך, ועביר פאש. מסר למולך ולא העביר פאש, העביר פאש ולא מסר למולך, אינו חייב עד שימסור למולך ועביר פאש: **גמרא** קתני עבודה זרה, וקתני מולך. אמר רבי אבין, תנו פמאן דאמר, מולך לאו עבודה זרה היא. דתניא, אחד למולך, ואחד לשאר עבודה זרה, חייב. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר, למולך חייב, שלא למולך פטור. אמר אבין, רבי אלעזר ברבי חנינא בן אנטינוגוס, אמרו דבר אחד. רבי אלעזר ברבי שמעון, הא דאמרן. רבי חנינא בן אנטינוגוס, דתניא, רבי חנינא בן אנטינוגוס אומר, מפני מה תפסה תורה לשון 'מולך', פל שהמליכוהו עליהם, אפילו צורו ואפילו קיסם. רבא אמר, מולך עראי, איפא בינייהו.

הם. שתוק כמו (במדרב יב) יהס כלב השתיקם: ויצעקו בני ישראל בקול גדול. באנשי כנסת הגדולה שהיו בימי חיייה. בלשון ארמי לשון גנור וצעקה כמו אהה בלשון הקודש: היינו האי הבריה לביתה. למקוה (בנעו רחמי). לכו מבקשים רחמים שימסר בידים יצר הרע של עבודה זרה: לקבולי ביה אנרא. אהו את יצרנו ולקבל שכר על כך: לא איהו בעינו וכו'. אלמא יצר תפקן: יתבי תלתא יומין וכו'. מלתיה דרב יהודה מסיק: אמת. משמע מסיבם אינו עומם בתקנה זו עד הדבר לסלקו. חותמו של הקב"ה אמת. שהמלך נאות ומסכים עם עבדיו חותם עומם בתקנות את חותמו בגויימי. ארי קטן: ביניתי: שער: דורא דאברא. וקתני: ופותר: אברא שאיף קליה. שואף את הקול ומעבדו לצאת יתר מכל כלי מחכות: ואת הרשעה. וזו יצר הרע ונבנותא וזכריה כתיב שהיה בתחילת בית שני: דקרייה. על עריות: תבשה תלתא יומין וכו'. ומתוך כך פסק חתום הזכרים מלחולי והקבות מליל: איבעו בעיקא בת וימא (ולא אשתבח). נתבשה ביצה שגולדה בן ביוב: ולא אשתבח. שאפילו אותן שהיו גמורות קודם לכן פסקו מלצאת: לבעו פלגא. שלא ידא שולט במקום עבירה כדי שלא ידא תובע עריות: פחלינהו לעיניה. פטו עינו בחול: אחני ביה. דך תקנתא פורתא דלא איגרי בקריבתה באמו ובאחותא אבל מברחה הוא באשת איש ונדה. תרדן. בלדש שרדן ומשולשין את המעיס וכן שכת דרש: אתם בית ישראל אינון פו. רב יהודה קאמר לה למררשה לאה: הנצמדים לבעל פעור. כלומר אבל אבותם לא השיבו זאת על לבם ש"ע"ז מגונה אלא מכל ע"ז שבעולם ונצמדו ואדבוקו בה כצמיד פתיל המוקף ע"פ כלי שוממדין אותו שאלה יפה ואל המוקם לא היו נצמדים אלא דבוקים כמותרות המדובקות שדבקות ואינון דבוקות: כמתניתא תנא. שבח הוא אצלם דבוק משמע מחובר טפי מנצמד מדין אין מחוברין ומנשכין וזין אילך ואילך דבוק משמע יפה יפה: כמבא. שם יהודי הוא: אלם. בסמך ושם מקום הוא: וקינח בחוסמו. של עיבו: מקלסין. משבוקין: ואע"ג דמבין לבווי. איש קרב על שגנתו ואם תרבו כי חייב מיתה: לבי תורתא. מקום: פיסא. בלש"טא בלע"ז: מרקולים הוא. זה והו עבודה: למרקולים תנו. לפניו לכבודו ואני זרתי להיות בגופו כמרקולים. עצמו לכותו: ואשקיליה ע"ג: שכבר עבד את השבוע לדבר קא בעי למשקליה כדי שלא תנתא עבודה שלו: רווחא החבירה שביקו. מפנה לה מקום לזרקים: מתני' שימסור למולך. מוסריה ביה משרתי ע"ז ויעביר פאש. בגמרא מפרש היכי הוה עבדי ולפי מקראי הרחיבהו בעינו: גמ'. קתני. מניתין (דף גג.) כחייבי סקילה ע"ז באנפי נפש השוער ע"ז וקתני סקילה ע"ז אלמא מולך לאו בכלל ע"ז ונפקא מינה דאם וזכא מולך לפניו פטור אי נמי העביר מורעו לשאר ע"ז ואי זרמה בכך לא מחייב למולך דוק

כתוב שדכמו אחר: מולך ואחר לשאר ע"ז. העביר זרעו חייב כסבר מולך נמי ע"ז הוא ולא איצטרך לאחזרי עלה כבדרכה דמאיכה יעבדו (ברביס יב) נפקא אלא לומר לך שאם עשה שלא כדרכה חייב: שלא למולך פטור. דמולך ודוקא כתיבי שדרכה ככך ולא משום ע"ז אחרו עליו דהא מאיכה יעבדו נפקא אלא חוק הוא לזם התורה הקפיד על חוק זה בסקילה לפיכך הוצרך לכתוב: כל שהמליכו עליהם. שקרא שמו מולך: רבא אמר. לא אמרו דבר אחד דמולך עראי איכא בינייהו כגון צרור וקיסם שאינו ראי לכך והו לפי שעה המליכוהו עליו להעביר לו בנזו זה לראי בר' שמעון לא מחייב אלא במולך קבוע ובא:

העביר

כל דרעו פטור. ואי' מקמא מייחבי ליה ויל' כגון שאין לו אלא כן אחד או שבעצמיה בבת אחת:

ש'ש' כריתות בעי'. פ"ה שתיים גבי מולך בדרושיה והשלישי בשלח לך כי דבר ה' בזה וקשה (לר"י) דאית ליה בריש מי שיהיה טמא (פסחים ד' גג.) מגדף היינו מנכר

השם ובסוף פרק קמא דשבועות (דף יג.) מוקי כי דבר ה' הוא בלדוד עול ומגלה פנים בתורה כרת בעי' כל פרק כרמה מבני בית לומר דברט ג' בפרשת אחרי מות דבאי מולך ג' ג' עריות ואבולוהו כתיב כי כל אשר יעשה מכל התועבות וגו' ואף על גב דהוי ליה פסול לאוקמי' גופיה למעביר בן שלא כדרכיה נתייב ליה לאוקמי' בעי' באם אינו ענין חזק הדתשא סבירא ליה מולך לאו היינו ע"ז חזק בעלמא הוא דלא מסתבר לחיובי על איה דכרובה: **מעביר** בנו ובתו שלא כדרכיה. תמינה מין מולך ק"ו הוא ת"ל מהחזא כרת דמוקמינן לעי' שלא כדרכה ויש לומר דלא הוה מוקמינן ליה לעי' כיון דגבי מיתות כתיב א"ל לאו דאשכחן קרא מולך לחיובי למולך:

וכי' שלשה עולמות יש. לאו לר' עקיבא פריך דאיהו מוקי לה במבדק את השם אלא אליבא דנפשיה קאמר כדפ"ה ואם תמר לרבי עקיבא ובתו תנשקו שני שלשה עולמות יש לדעולם הוה נפקא לן מקראי דמולך בעי' מיהו ר' עקיבא איבא למימר דלא דריש כי דבר ה' בזה בעי' אלא כדרדשינן פ"ק דשבועות (שם) אבל מרבי ישמעאל קשיא דריש בחולק המבזה דיבור ראשון שאנמר בסניי דהיינו עי' דאכתי תנשק ליה וכי שלשה עולמות יש עי' נפקא ליה מקראי דמולך ויל' דרבי ישמעאל הוה דריש קראי דמולך תרתי לעי' שלא כדרכה משום עלם הוה ולעולם הבא אי נמי חד לעי' שלא כדרכה ותרתי למולך לעולם הוה ולעולם הבא:

הדגשאל

בגו ובתו תיבי, אביו ואמו, אחיו ואחותו, פטור. העביר עצמו, פטור. ורבי אלעזר ברבי שמעון מתייב. אחד למולך, ואחד לשאר עבודה ורה, תיבי. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר, למולך תיבי, שלא למולך פטור. אומר עולא, מאי מעמא דרבי אלעזר ברבי שמעון, אומר קרא לא ימצא כד', 'כד' בעצמיה. ורבנן לא דריש 'כד', והתנן, אבידתו ואבידת אביו, שלו קודמת ואמרין, מאי מעמא. ואמר רב יהודה, אומר קרא אפס כי לא יהיה כד אביו, שלו קודמת לשל כל אדם. והתם, מאפס'. אומר רבי יוסי ברבי חנינא, שלש פרישות בעבודה ורה, לקמה אחת לפדרקה, ואחת לשלא כדרכה, ואחת למולך. ולמאן דאמר, 'מולך' עבודה ורה היא, פרת במולך לקמה ליה? למעביר בגו שלא כדרכה. וקמה לפדרקה. ולמאן דאמר, 'מנהר' עבודה ורה היא, פרת במגדף לקמה ליה? לפרתניא, 'הפרת הפרת', בעולם הזה, 'הפרת' לעולם הבא, דברי רבי עקיבא. אומר לו רבי ישמעאל, והלא כבר נאמר ונקרתה, וכי שלשה עולמות יש. אלא, ונקרתה' בעולם הזה, 'הפרת' לעולם הבא, 'הפרת', דפרה תורה פלשון בני אדם: משה

ו' ינאי. לפרושי עד שימסור דמתני' אתא למימר דהך מסירה למשרתי עי' קאמר: לא תתן להעביר. לא תתן לאחרים להעביר וסתמא דמילתא בשמינן שלה קא מעבידין לה: ה"ג תניא נמי הכי 'יכול העביר ולא מסר בו' וי"ג בברייתא ברישא ומורעך לא תתן דתו לא יכול למיתני' יכול העביר ולא מסר דהאי לא תתן מסירה משמע אלא הכי קתני יכול העביר ולא מסר

הוא חיוב ותיפוק ליה מלא ימצא כד מעביר לנו ובתו באש ולא כתיבא מסירה ת"ל לא תתן להעביר פירש לך הכתוב על העברה שאינה אלא דרך נתינה: לא תתן להעביר משמע ליה לתנא נתינה הבאה לכלל העברה ולא משמע ליה נתינה על מנת להעביר לחיוביה על נתינה לחדיה: מסר והעביר: לעי' אחרת שלא מולך יכול היא חיוב: לעבירו. לבנו טמא או ישן מי הוה דרך העברה בכך בבח"ג דאינו יכול לעבור בעצמו אם היה רוצה: פשוט מיהא מנתנית: חז"א. מהרן שאלות ודבן בנו ובתו כבנה כי מורע נתן למולך מה ת"ל. פשטאס דהאי כרת על כן נכתב דהא במעביר למולך כתיב (ויקרא כ) ואני אתן את פני וגו' לעילוי מיניה כתיב ואשר יתן מורעו למולך מות יומת: ת"ל בתו מורעי. קרא אחריות הוא ואלו לא הוה דהתחיל התנא לדרוש ופרכינן תנא פתח לדרוש כי מורעי נתן מולך ובסוף דבריו סיים ת"ל בתו מורעו ומשני דרשה אחרתי ת"ל שבתו מורעו דרשה קמייתא דבן בנו בתו מיני מורעו נפקא ליה הוה דהר תנא ורעו פסול מנין שהיה לו ממור העבירו ור"ל בתו מורעו ואם העלם לעימו ור"ל ת"ל היא צריך למכתב בתו מורעו דהא במעביר מורעו משתעי אלא לך דרשה: דרך העברה. שלא שיהי מן החוק אלא כדרך מנהג העברת המולך. שראם לבנה. שורת לבנא גבה לבנה על גבי לבנה והאש מבא ומכאן ומעבידין עליו ואינו שורפן מוקתני להם במעביר עצמו פטור אלמא אלא העברה הוא דהוה דאמרינן (לעיל דף סג.) גבי חזקיה שסכתו אמר סלמנדרא את למולך היה אלא לאליה ספורים דהתם שריפה כתיב: רבא אמר כמשוררתא פוריא. אינו מעבירו ברבוליו אלא קופץ ברבוליו כדרך שהתניקוהו קופצין בימי הפורים שהיתה חפירה בארץ והאש בוער בו והוא קופץ משפה לשה: דרך העברתו. עבדתו על מולך: העבירו בתל פטור. אלמא דרך עבדתו בקפיצה: מאי טעמא דר' אלעזר. במעביר עצמו. ורבנן לא דריש כד. בתמייה לאוהרה למשמע מינה אוהרת עצמו: לא יהיה כד אביין. אוהר בעצמא אלא תבא

לידי עניות נימא הווא סתמא דלא כרבנן: התם מאפס כי לא יהיה כד אביו. דאי לאו לאוהרה אתא אלא להבטחה שמבטיחם שלא יהיה בהם אביונים נכתוב לא יהיה כד אביון מדכתיב אפס לאוהרה אתא כלומר אפס חדל וכלה עניות מנך אפס לן אתן חזלה וכליה כו' חז"א (מוז) כי אפס כסף שלש כריתות בעי'. תרתי גבי מולך בקדושתו תדיו ואני אתן את פני איש הווא והכרתי אותו מקרב עמו שרפה או את פני איש הווא ובמשפחתו ובמשפחתו אותו ואת כל הונפו וגו' (ונתתי את פני וגו') ואי' סבירא ליה מולך לאו עי' הווא מכל מקום קרי ליה עי' והשלישית בשלח לך אישים כי דבר ה' בזה ואתו הוה הכרת תורת ה' והוא יתני לקמן באלו שאין להם חלק לעולם הבא דבר ה' בזה זה דבור ראשון שאנמר בסניי הווא עי' והא דכתיב הכרת תורת ה' חשיב ליה כדמפרש לקמן דברה תורה כלשון בני אדם את ה' הוא מגדף ונכתב לקמן מפרש: אחת סלא כריכה. כרת תיראי גבי מולך אלו ענין לו תנחו ענין לבחור וקטור ונסוך והשתחויה שהוא חיוב עליהם אף בני דכרובה: ואחת ונכתב: דאף על פי שדרכן בכך מיבעי ליה למכתבה באפי' שמואל דאמר ענין עי' והא קהפידה תורה עליה: ולמאן דאמר מולך עי' הוא. דהיי בכלל כדרכה דכל שאר עבודות מאיבה בעבדו נפקא אב התבוח לתיבי בעי' גבי באשר עי' דאמר רבנן בכך שלא מצניא אלא ובזו ונסוך והשתחויה: ולמאן דאמר בכריתות מגדף זה העובד עי' גנון משורר לעי': כרת דכתיב כמגדף למה ליה. אחרי שדרבה בכך בפולגתא היא בכריתות (דף ז) איכא למאן דאמר מגדף היינו מנכר את השם: לדכרמיא. כדמוקיע ליה רבי ישמעאל אלא לעוה"ב ואחד לעוה"ב: והלא כבר נאמרה: באותה פרשה עצמה גבי מגדף רבי עקיבא ס"ל מגדף היינו מנכר את השם בדכרמיא בכריתות ועולם הבא אלא נפקא ליה בעי' אלא מחברת תרתי ור' ישמעאל אלא לעי' פריך הלכא גבי נבירתה דהא ר' עקיבא ס"ל מנכר את השם מוקיע את השם אלא טעמא דנפשיה קאמר והלא כבר נאמר ונכרתה ואנא סבירא ליה דבר ור' כתיבא: וכי שלשה עולמות יש וכו'. ודומה לו בשחיטת חולין והלא במוקדישן האומר רגלה של זו עלה כולה עלה דהא פרכא לאו לכשגורו פריך דאיהו ס"ל אפילו במוקדישן דאין כולה עולה אלא טעמא דנפשיה אמר בפרק (בבמה המקשה)

יצאו עדים. תימה למ'ל למעוטי עדים וזממן מקרבן הא אפילו בשוגג ומקטיל דלא בעי התראה וי"ל דמשכחה לה שהחמו קודם גמר דין דאין נהרגין עד שיגמר הדין א"צ כגון שחרור ברוך מצעמן ואמרו במדקין אנתו: **הואיל** ישנו בקול. תימה כי הדר ביה משנתיא קודם למטיק שאני עדים וממטין עדים וזממן הויא וזממן הני דרתי גבוי הדאי עדים וזממין

מועשה מקלל אביו ואמו ומסית ומדיח ונביא 1
השקר ובספרים נשים ל"ג עדים וזממן ה"ג 2
אלא אמר רבא שאני נגדף הואיל וישנו בקול 3
וכי פרץ וקול לרבי יוחנן לאו מעשה הוא לא 4
פרץ אלא מעדים וזממים לחדיה דמדורה ר' 5
יוחנן בבוליה דקול לאו מעשה הוא אלא דוקא 6
גבי חסמה משום דברבויו קרא עביד מעשה 7
כשתבמה דהכר לאבול הוא גוער בה וקשה 8
ראשה ה"ג עדים וזממן דביביריהו עבדי 9
מועשה לחייה הדרון תרע דברפך תררא דמכות 10
(דף טז) א"ל רבי יוחנן לתנא לא חתינו מימר 11
דביביריהו עבד מעשה אלמא לא חשיב עקימת 12
שפתיו מעשה אלא היכא דביבירכו עבדי 13
מועשה הלכך שניאי דקול קאי ולא הורא ביה 14
אלא מעדים וזממים מיהו בפי' דכרותו (דף 15
ד) קשה דאיכא התם כל דף סווגיא עקימת 16
דקול ליתא התם ככל וא"כ תקשה ליה מכל דני 17
דותרת כהנים: 18

ריש לקיש אמר פטור. אליבא דרמ"ד לאו שאין 19
בו מעשה אך רשק ופליגי בערק 20
הפעולים (ב"מ דף צ: ושם) דהא ר"ל אית ליה 21
פרק שבויעות שתים (שבויעות דף כא) לוקין 22
עליה: 23

מעלה בוכרו. פ"ה מעלה ומושיב המת על 24
זכור ואלו יתכן כבעל אוב דשאל 25
אלא נראה דשם מכשפות כך הוא תרגומו דאוב 26
ודיעוני מתרגמינן בידן וכוונתן מיהו ישי לשמה 27
קצת דהוה ליה למנעק המעלה בידן שהוא 28
תרגומו של אוב: 29
המחלל

בעל אוב ויכיה קברו של אביו ויכיה, שאין מעלה עשן בשפת. אמר לו, ביחיהו, ביישטו 25
וקיללתו. "ושאל אוב" היינו 'ודורש אל המתים'? דורש למתים, דרתניא, 'ודורש אל המתים', 26
זה המרעבי עצמו והולך ילן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח טומאה. וכשזה רבי עקיבא 27
מגיע למקרא זה, היה בוכה. ומה המרעבי עצמו כדי שתשרה עליו רוח טומאה, שורה עליו 28
רוח טומאה. המרעבי עצמו כדי שתשרה עליו רוח מתה, על אחת כמה וכמה. אבל מה 29
אעשה שיעזובניו גרמו לנו, שצאמר 'כי [אם] עונותיכם היו מכדילים ביניכם לבין אלהיכם'. 30
אמר רבא, אי בעו צדיקי, פרו עקמא, שצאמר 'כי עונותיכם היו מכדילים' וגו'. רבא פרא גברא, 31
שדריה לקמיה דרבי יורא, תיה קא משתעי בהדיה, ולא תיה קא מתדר ליה. אמר ליה, מן 32
חבראי אתה, הדר לעפרידך. רב הנינא ורב אושעיא, הוו יתבי פל מעלי שבתא ועסקו בספר 33
יצירה, ומיברו להו עינלא תילתא, ואכלי ליה. תנו רבנן, 'מעונן', רבי שמעון אומר, זה המעביר 34
שבועה מיני וכו' על העון. ותקמים אומרים, זה הואחוז את העינים. רבי עקיבא אומר, זה 35
המחשב עתים ושעות ואומר, היום יפה לצאת, למחר יפה ליסוק. לימודי ערבי שביעות, חזיון 36
יפות. עיפורי קטניות. מהות רעות. תנו רבנן, 'מנחש', זה האומר, פתו נפלה מפיו, מקלו נפלה 37
מידו, בנן קוראין לא מאתריו, עורב קוראין. אמר צבי המסיקו בדרה, נחש מימונו, ושועל מימאמלו, 38
אל

נקיים מכל עון; הוו ברוי עלמא שנאמר כי אם עונותיכם היו מכדילים. הא אם לא היו בהם עונות אין כאן הבלדה. ברא גברא. ע"י ספר יצירה שלמדו צרוף אותיות 1
שם: וכל היה מחדר ליה. שלא היה בו דבר: מן חבריא, הנביאים ע"י התחברים אתה: עינלא תילתא. גדול כאלו הגיע ללשיל שני וגברה דגילתו הדבי שבדו 2
ומעלי למכיל כמו (ב"מ דף י"ח). ומגדלין אותן עד שיהו מושלשין. ל"א שדיה טוב ובאלו טעם כבדו הוא שליש לבטן: שבעה מיני זכור. שבעה מיני זכור. לישות מעובדי 3
על עינו ועושה כשפים: אוהו את העינים. אוהו וסוגר עיני הבריות ומראה להם אבילו ועושה בדרים של פלא והוא אינו עושה כלום: המחשב עתים ושעות. לישות מעובדי 4
כמו בעל עונות שמבחיין את עונה ואומר היום יפה לצאת לדרך ויצלח למחר יפה ליסוק מקח וישתכרו בו הלווקחו: לימודי ערבי שביעות. כלומר ערב שביעות למדך 5
ורגילין להיות חסין יפות: עיקרי קטניות מהות רעות. כלומר העוקר קטנית ואינו קוצרן שוב אינן מתעלות ואין מרקבות: פתו נפלה מפיו. צריך לראק היום מהדוק: 6
נחש בא מימינו או שועל משמאלו. סימן רע הוא לו: צבי המסיקו. שדיה הולך ממזרח למערב והצבי הולך מצפון לדרום והפסקי דרכו.

מתיב רבי יורא ויצאו עדים וזממן. אצל חטאת היא עובדה בתורת כהנים גבי פר 1
כהן משיח אחר שראינו דברים שהן כעובד עבודה זרה ודברים שאינן כעובד 2
עבודה זרה למה נאמרה עובד עבודה זרה לומר לך מה עבודה זרה מיוחדת 3
שחייבין על זונה כרת ועל שגגת חטאת אלא כף קא שחייביה וכי א"י מה עובדה זרה 4
מיוחדת שחייבין עליה מתיב רבי אבי אפי

מרבא חייבי מיתות ב"ד ואת מי אני מרבא 5
מקלל לאביו ומסית ועדים וזממן ח"ל ועשה 6
יצאו עדים וזממן שאין בהם מעשה ואמאי 7
לא הויא עקימת שפתי מעשה הוא לא תליא 8
בכנות הלב: ה"ג אמר רבא שאני עדים 9
וזממן הואיל וישנו בקול. עיקר חיובן 10
בשמיעת קולם לפני ב"ד הוא בא וקול לית 11
ביה ממש הלכך הוי כמנוח הדלוי בלב 12
חסמה בקול. לפרה דשה וכשרוצה לאבול 13
חסמה בקול: ונהתינה בקול. מנהג ככלאים 14
דחייבי משום לא תחרוש בשור ובחמור 15
(דברים) מ"ג בראייה. עיקר דיוואב בא ע"י 16
הראייה שמעדין שראו וראיה לית בה 17
מועשה: מכן הפרקים. מעלה את המת 18
ויושב לו באחד מבין פרקי העצמות של 19
מנשק כגון על פירק אצבעותיו את האם על פרק 20
ברכיו ידוע. שם היה: כי אורחיה. מתוך 21
קברו ומתוך כך קולו נמוך: לא דסליק ויתבי 22
בין הפרקים. ומעלה קולו נמוך לפי שאין בו 23
חיות: בוכרו. מיהו ומושיב את המת על 24
זכותה: בגולגולת. המוטלת מן המת לארץ 25
ועונה מה ששואלק אותו ע"י כישוף: אינו 26
עולה כדרכו. אלא רגיליו למעלה: עולה 27
כדרכו. לא סליק לגולתי מן הפרקים: מה 28
היום מיומים. למה תחשב יום שבת יותר 29
משאר ימים: ומה נבר מנוכרין. מה לאיש 30
כמוך להיות שר וגדול מכל אנשים: דברי 31
צבי. אותו חפץ לגולתי המקל קיסר 32
שמינלני: שבת נמי דמרי צבי. הבלחן חפץ 33
והודיר על כבודו: דמי יימר ההאידנא 34
שבתא היא. ודילמא אחד משאר ימים הוא 35
שבת: וכן כותלי ויכיה. נחר תה אחד של 36
אנבים ובכל ימות השבת שותף והולך ויבוס 37
השבת שוקט ונת: בעל אוב ויכיה. שאני 38
עולה בשבת: קברו של אביו. דטרופוסופוס 39
כל ימות השבת היה מעלה עשן שדיה נדון 40
ונשרף ובשבת פושעי עיניה שבונין: ביחיהו 41
ביישתו קללתו. דף קללה אינה אלא דגוף 42
וכן היה לשונם כמו (מלכים א' ב) קללה 43
מנרצת שלא היה שם קללה אלא אלה דגוף: היינו 44
דורש אל המתים. ולמה נכתבו עיניהם 45
במקום אחר: שתשרה רוח טומאה עליו. שד 46
על בית הקברות היא אוהבו ומסיעו 47
בכשפי: המרעבי עצמו כדי שתשרה עליו 48
רוח מחריה. נבואת שכניה: עאב"ו. שהיא 49
המדה נותנת שעי' תענית ובקשה תשרה 50
עליו שכניה דהא מדה טובה יתיירה על מרת 51
פורענות ואנו צוועק על כך ואין אנו נענן 52
אבל מה אעשה וכו': אי בעו צדיקי. להיות

נקיים מכל עון; הוו ברוי עלמא שנאמר כי אם עונותיכם היו מכדילים. הא אם לא היו בהם עונות אין כאן הבלדה. ברא גברא. ע"י ספר יצירה שלמדו צרוף אותיות 1
שם: וכל היה מחדר ליה. שלא היה בו דבר: מן חבריא, הנביאים ע"י התחברים אתה: עינלא תילתא. גדול כאלו הגיע ללשיל שני וגברה דגילתו הדבי שבדו 2
ומעלי למכיל כמו (ב"מ דף י"ח). ומגדלין אותן עד שיהו מושלשין. ל"א שדיה טוב ובאלו טעם כבדו הוא שליש לבטן: שבעה מיני זכור. שבעה מיני זכור. לישות מעובדי 3
על עינו ועושה כשפים: אוהו את העינים. אוהו וסוגר עיני הבריות ומראה להם אבילו ועושה בדרים של פלא והוא אינו עושה כלום: המחשב עתים ושעות. לישות מעובדי 4
כמו בעל עונות שמבחיין את עונה ואומר היום יפה לצאת לדרך ויצלח למחר יפה ליסוק מקח וישתכרו בו הלווקחו: לימודי ערבי שביעות. כלומר ערב שביעות למדך 5
ורגילין להיות חסין יפות: עיקרי קטניות מהות רעות. כלומר העוקר קטנית ואינו קוצרן שוב אינן מתעלות ואין מרקבות: פתו נפלה מפיו. צריך לראק היום מהדוק: 6
נחש בא מימינו או שועל משמאלו. סימן רע הוא לו: צבי המסיקו. שדיה הולך ממזרח למערב והצבי הולך מצפון לדרום והפסקי דרכו.

המחלל שבת. בלא דלימיר דכל שחיבי על שנתיה לטעמי ארבעים חייב על זונו מיתה דהא
אסי דאמר בפ"ק דשבת (דף ה) אבות מלאכות ארבעים חייב אחת אחת ואינו חייב
על אחת חזק ופני הקונטרס וכן ר'ו היינו מתורמין אבל חטאת מחייב אבוליה אלא אתא
דלימיר דכל שאין חייבין חטאת אין חייבין מיתה: **לרבות** בת. הא דאמר (ב"ק דף טו)
השה הכתוב אשה לאיש היינו היבא דכתוב
בלשון זכר אבל היבא דכתיב בלשון איש
ממעטין כל אלו דכתיב ב' דימני דא' מעיטס
אזר מייעט אלא לרבות וכן דאמר אברין
בפרק ארבעה והמשה (שם דף מה) גבי שור
שמית שור שור שבעה להביא שור האשה
אע"ג דלא כתוב שור איש וי'ל משום דהרשני
ההם עניניה למיתה להניח לנזקין והוא ליפני
מיתה מנוקין משום דכתיב (שמות כא) וכן יגוף
שור איש: **עד** שיפוט כל הכתוב חידו. פירש
הקונטרס כדרך שפרט בכלאים ותימה אם כן
לרבי יאשיה אמאי כתיב ביה יחדיו ולא על
כרחי אי לא יחדיו הוה אמנאי דלא יחדיו
בשור וחמור באחד אף על פי שאין קשורין ולא
ילבש בגד של צמר ושל פשתים אף ע"פ שאין
קשורין גמורין כדחבישין (ביבמות דף לה)
כתיבה אחת אינה חיבור שתי תכופות חיבור
והיינו מדכתיב יחדיו אלא מסברא קאמר עד
שיפוט כל הכתוב יחדיו:
גמר קודש מחול. במאפקיה בלשון אלהים
דאי מקיז למיד' קודש נמי לא איצטרך
לגופיה דנזק' מנשיא דהרש אלא איבא למיפרי'
מה לכשר ודם שכן דאמינא ומתביישין בכך.
מאי

אל תתחיל כ. כי שבא הגבאי לגבות טוב ממנו או קיצת העיר ואמר לו בבקשה
ממך אל תתחיל כ להיות ראשון חבר הפדס שימין ער הוה לו: **שחרית הוא.**
שהיה תובע ממנו זבן אמר לו שחרית הוא ולא אחרי"ל תולת ממשעה היום
בפריעון: **ראש חדש הוא.** המתן לי עד מחר: **מוצאי שבת הוא.** ראשון לימי

השבוע: השומעין בם: כשיזאצין לדרך או
כשמתחילין בשום דבר: **מתני' המחלל את**
השבת. חדשים ליה נתן במסקל' כגון
שחללו במלאכה גמורה: שחייבין על זונו
כרת ועל שנתנו **חטאת**. כגון דבר שיש בו
מעשה ומלאכת מחשבת ולא המעסק: **גמ'.**
תחומין ואליבא דר"ע. היקף להוה מקרא'
במסכת סוטה (דף כ) דקרא 'היה ואלביא דר'
י.וסי. דאמר ללא יצאת ור"ע מודה נמי
בתומים דאין יחיבים עליהם כרת דתנן
(שבת דף עג.) אבות מלאכות מה חסר אתה
ולא פליג ר' עקיבא: **מתני' עד שיקלעו**
בשם. שיקלע בשמות הגמורין: קלעם ככנוי.
כגון שדי' צבאות חנון דרום: **גמ' כענקו**
ימת. היה לו דכתיב מה ת"ל שם אם אינו
ענין לו דא כתיב ונזקם יש נתנה עין
למקלל אביו ואמרו ר' מנחם לא ס"ל הא
דרדשנין לעיל (דף נה.) מתיא קרא עד שיברך
שם בשם ואפי' לא בחר שם בשם אלא:
תיברך יוסי ר' מנחם ב' יוסי מתיב עליה:
איש איש כי יקללו וגו' לרבות בת. שקללה
או טומטום שקלל: אין לי אלא אביו ואמו.
כאחיה אביו שלא אמו ואמו שלא אביו
מניין קלל אביו ואמו אביו. כלומר טבין
קלה בראש המקרא אביו ובסופו סמך
למאור. ר' יונתן אמר. מה מחולל המקרא
משמע את אביו ואת אמו ולא דאע"ג דר"ו
מוסיף על ענין ראשון משמע נמי א' מהם עד
שיפוט כל הכתוב יחדיו כדרך שהוצרך
לפרוט בכלאים שכתבו ור' (דברים כב) לא
תחרש בשור ובחמור ופרט בו יחדיו שלא
תאמר אסור לחרוש בשור לבדו בחמור
לבדו ואביו ואמו קלל דסיפא דירש ליה רבי
וינתן לקמן באלו קו הנהניקין לרבות את
המקלל לאחר מיתה: מה הלל בסקילה.
דכתיב באבן דאמה אותה: **גמ' אין אב משניהם.**
דמחז מינייהו לא אתיא דאיבא למיפרי' מה
לדיק שכן אתה מצווה וחייב מיתה על
הוראתו שנתאמר (דברים יז) ושמרת לעשות
ככל אשר יודרך והאיש אשר יעשה בוהן
בלבתי וגו' ובנשיא איבא למיפרי' שכן אתה
חייב מיתה על המתאון שלא למורד בצוויו
ולהמרותו את פיו שנאמר בהודשע כל איש
אשר ימרה את פיו וגו': **לא ראי חייב בדין**
נשיא. לא ראייה שן זה צד המורד נשיא' בדין
שנה בנשיא אפילו זכר הוזהר על הנשיא:
שכן בעמך. עושי' מעשה עמך: באומללים.
בשעלים כמו היהודים אומללים בס' עזרא
(נחמיה ב) חרשותו גרמה לו. מתוך שהוא
שפל הוזהר עליו הכתוב שלא תבוזו ולא
תצטרעו מפני שנתן צונו על לבו ומיצר
על שלוחת: שבן מצורע. משאר בני אצל

לאמללות ואילו לגדולה וקיי"ל בשחישת תולין (דף קטו) כל מה הציז פריכין כל הדואו כגון שכן משונני דאינו צד חמור צד חמור פריך לאו פריבא היא דאביו נמי
אית ביה צד חמור שהוקש בכרוד לכבוד המקום: **ה'ג א"כ** ככתוב אלהים וחרש או נשיא וחרש. פי אלא לא אתיא אביו בכנון בא אלא באם אינו ענין ככתוב אלהים
וחרש ונתיי' בלתי השהו לא ראי ידיו שהוא גדול שאתה מצווה על הוראתו כראי חרש שאי אתה מצווה על הוראתו ולא ראי חרש: ששפלותו ברמה לו כראי
דיין שאין שפלותו ברמה לו הציז השהו חבוך הוא בעמך אף אני נשיא וזכא ליבא לחרש שכן משונני דהא נשיא נמי משונה הוא: **אז** נשיא וחרש. ונתיי' חייב
מינייהו: **חול.** דלא אלהים דבאית חול ווא לתורה דתני אתה: **אלא** למאן דאמר קודש. וכן הוזהר על כרבת השם אמא איבא למימר: **הוא** נשיא וחרש: תיראי:
ומשני מאן דאמר אלהים חול על כרחיך גמר קודש מחול דהא לא אשכחן אזרה לברכת השם אלא מחבא הליכך מאן דאמר קודש גמר נמי חול מקודש יש כאן
אזרה לדין דיילך לה מאזרה דקודש וקס"ד מנה מיניו גמר ומשום הכי פריך דילמא אקודש הוזהר אחול לא הוזהר:

מאי לא תקלל ש"מ תרתי. ומקלל חבירו גמרינן או מאב ונשיא או מאב וחרש דליבא למפרך שכן משונים דאבוי אינו משונה אע"ג דבפ' שבעות הערות (שבעות דף לו. ושם ד"ה מקלל) משמע דמחרש לחודיה גמר לה וא"ת וינגמר אבוי ממקלל עצמו וחרש דבפרק שבעות הערות (שם) גמרינן ממקלל עצמו מדכתיב השמר לך ושומר נפשך

לא תקלל. שתי קללות במשמע ואליהם נמי ב' לשונות יש בו הלכך לא תקלל דרשינן אתרווייהו: **מתני'** אינו חייב. סקילה: עד שתהא נערה. אבל קטנה שקדשה אביה הבא עליה בקטנותה אינו בסקילה ופולגות דתנאי היא איבא למיד' בתנא ואיבא למיד' פטור לגמרי: בתולה. ולא בעולה: **מוריסא**. ולא נשואה ואפילו בכנסה לחופה ולא נבעלה דקרינא ביה

בתולה מיהו לא קרינא ביה מאורסה: והיא כבית אביה. למעוטי מסרה האב לשלוחו הבעל וזנתה בדרך. **בא עליה שנים**. ועדין היא בתולה כגון שבאו עליה שלא בדרכה: **היאשון** בסקילה. דמשכביו אשה כתיב (ויקרא יט) והשני בתנא. דבעולה היא והא קטמא רבי היא דאמר שלא בדרכה נפקא ליה מכלל בתולה לקמן: **נמ'** ת"ר נערה ולא בוגרת. אקרא קאי כי תהיה נערה בתולה מאורסה וגו' (דברים כב) סקילה כתיבא הוה נערה משכבא שתי שטרות עד שירבה שחור על הלבן ואין בין נערות לבגרות אלא ו' חדשים בלבד: בית אביה. בפרשת מוציא שם רע כתיב (שם) לזנות בית אביה והתם נמי סקילה כתיבא: **זו דברי ר"מ**. אמתניתין קאי דקניני עד שתהא נערה ומשמע למעוטי קטנה זו דברי ר"מ דאמר בבבביותו בכהן עירות (דף כט) קטנה אין לה קנס תמישין כסף דנערה דוקא כתיב אלא קטנה הלכך גבי נערה המאורסה אין קטנה במשמע: **אבל חכמים**. שנחלקו עליו ואמרו שיש קנס במקום כסף וחולקין עליו אף כאן ואומרים קטנה אורסה בסקילה ולא משמע הכתוב אלא בוגרת. **דילמא**. כתיב בוגרת ותו לא אתא למעוטי מיד: **א"ל** אי"כ האי עד שתהא נערה האי לישבא משמע בבדיא למעוטי קטנה דחכיב משמע אינו חייב בקטנותה עד שתגדיל ותהא נערה ואי למעוטי בוגרת לחודא אתא הכי איבעיט ליה למתני אינו חייב אלא על נערה בתולה וכו': ותו לא מדי. אינו עוד להקניט דבדר דודיא מתני' ר"מ היא: **ל"ה**. דאוקמה למתני' דממעט קטנה אליביה: **לגמרי קא** מעטע ליה. דפטרין ליה לגמרא ממיתה דהוילי והיא פטורה דלאו בת עונשין היא ולא קרינן בהו ומוטו גם שניהם דכתיב גבי שוכב עם אשה בעולת בעל: או **דילמא** בסקילה ממעט ליה. אבל חנא מחייבי: שתיק. רבי: **אינו** חייב ומת האיש שוכב עם האשה לבדו בארוסה כתיב ואם בשרה ימצא האיש את הנערה המאורסה והחזיק בה האיש ושכב עמה ומת האיש אשר שכב עמה לבדו מיהו לא ילימא למעוטי ליה: הא דאבדו תמיב לוי למעוטי לא נעשה דבר אלא להביא את האב על הקטנה מדעתה ואע"ג דפטר דידה לאו משום אונס אלא משום קטנות דאידיה לאו בת עונשין לגמרי איהו מיהא מחייבי: **שניהם** שוין. שני בני

מאי לא תקלל שָׁמַע מִיָּה תִּרְתִּי: **מוֹשְׁנָה** הָפָא עַל נַעֲרָה הַמְּאוֹרְסָה, אִינוּ חַיִּיב עַד שְׁתֵּהָא נַעֲרָה, בְּתוּלָה, מְאוֹרְסָה וְהִיא בְּבֵית אָבִיהָ. בָּאוּ עָלֶיהָ שְׁנַיִם, הִרְאִישׁוֹן בְּסִקְלָהּ, וְהִשְׁנֵי בְּחֻנָּה: **גְּמֵרָא** תְּנֵי רַבְּנָן, 'נַעֲרָה', וְלֹא בּוֹגֵרֵת. 'בְּתוּלָה', וְלֹא בְּעוּלָה. 'מְאוֹרְסָה', וְלֹא נְשׂוּאָה. בְּבֵית אָבִיהָ, פֵּרֵט לְשִׁמְסַר הָאָב לְשִׁלּוּחֵי הַבֶּעַל. אָמַר רַב יְהוּדָה אִמְרַר רַב, זֶה דְּבִרֵי רַבִּי מֵאִיר. אֲבָל לְמַעֲוֵט אֹמְרִים, 'עֲנָה הַמְּאוֹרְסָה' אִפְּלוּ קְמָנָה בְּמִשְׁמַע. אָמַר רִּיב רַב אַחָא מְדַפְּתֵי לְרַבִּינָא, מֵמֵאִי דְּמַתְּנִיתִין רַבִּי מֵאִיר הָיָא, וְלִמְעוּטֵי קְמָנָה נְמֵי. דִּילְמָא רַבְּנָן הָיָא, וְלִמְעוּטֵי בּוֹגֵרֵת, וְתוֹ לֹא. אָמַר לֵיהּ, הָיָא 'אִינוּ חַיִּיב עַד שְׁתֵּהָא נַעֲרָה בְּתוּלָה מְאוֹרְסָה', 'אִינוּ חַיִּיב אֲקָא עַל נַעֲרָה בְּתוּלָה מְאוֹרְסָה' מִיַּעֲנֵי לֵיהּ, וְתוֹ לֹא מִיֵּד. בְּעָא מִיָּהּ רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אֲדָא מַרְב, בָּא עַל הַקְּמָנָה מְאוֹרְסָה, לְרַבִּי מֵאִיר, מַהוּ. לְגַמְרֵי מִמְעוּט לֵיהּ, אוּ מִסִּקְלָהּ מִמְעוּט לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ, מִסְתַּבְּרָא, מִסִּקְלָהּ מִמְעוּט לֵיהּ. וְהַכְּתִיב 'וְיָמֹתוּ גַם שְׁנֵיהֶם', עַד שִׂיחֵי שְׁנֵיהֶן שְׁוִין. שְׁתִּיק רַב. אָמַר שְׂמוּאֵל, מֵאִי מַעֲמָא שְׁתִּיק רַב, וְגִמְרָא לֵיהּ 'וְיָמֹת הָאִישׁ אֲשֶׁר שָׁכַב עִמָּה לְבָדוּ', פִּתְגָמָא, 'וְיָמֹתוּ גַם שְׁנֵיהֶם', עַד שִׂיחֵי שְׁנֵיהֶן שְׁוִין, דְּבִרֵי רַבִּי יֵאֵשֶׁרֶה. רַבִּי יוֹנָתָן אֹמֵר, 'וְיָמֹת הָאִישׁ אֲשֶׁר שָׁכַב עִמָּה לְבָדוּ'. וְאִידָךְ, הֵיחֵא 'וְיָמֹתוּ גַם שְׁנֵיהֶם', מֵאִי דְרִישׁ בִּיה. אָמַר רַבָּא, לְמַעוּטֵי מַעֲשֵׂה הַיְוָדִים. וְאִידָךְ, מַעֲשֵׂה הַיְוָדִים לֹאוּ כְּלָם הָיָא. וְאִידָךְ, הָיָא 'לְבָדוּ', מֵאִי דְרִישׁ בִּיה. פִּתְגָמָא, בָּאוּ עָלֶיהָ עֲשָׂרָה גְּנֵי אָדָם וְעִדְוִין הָיָא בְּתוּלָה, כּוֹלָם בְּסִקְלָהּ. רַבִּי אוֹמֵר, הִרְאִישׁוֹן בְּסִקְלָהּ, וְכֹזֶן בְּחֻנָּה. תְּנֵי רַבְּנָן, 'וְכֹת אִישׁ כֶּהֱן כִּי תַחַל לְלוֹנֹת', רַבִּי אוֹמֵר 'תַּחְלִיחָה', וְכֵן הוּא אוֹמֵר 'וְכֹת הָאִישׁ אֲשֶׁר שָׁכַב עִמָּה לְבָדוּ'. מֵאִי קְאָמַר, אָמַר רַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, רַבִּי פְּרִבֵּי יִשְׁמַעְלָא סְבִירָא לֵיהּ. דְּאָמַר, אֲרוּסָה, יֵאֵרָה לְשִׁרְפָה, וְלֹא נְשׂוּאָה. וְהָכִי קְאָמַר, אִם תַּחְלִית בִּיאָה בְּנוֹתָה, בְּשִׁרְפָה. וְאִידָךְ, בְּחֻנָּה. מֵאִי 'וְכֹן', כִּי הִתֵּם. מַה הִתֵּם, בְּתַחְלִית בִּיאָה קְמִשְׁתַּעֵי קְרָא. אָמַר לֵיהּ רַב יְבִי בַר אֲבִי, רַבִּי לֹא הָכִי אָמַר, וְגַמְרֵי רַב יוֹסֵף. רַבִּי פְּרִבֵּי מֵאִיר סְבִירָא לֵיהּ, דְּאָמַר נְשׂוּאָת לְאֶחָד מִן הַפְּסוּלִין, מִיתַתָּה בְּחֻנָּה. וְהָכִי קְאָמַר, אִם תַּחְלִית אַחְלָתָהּ בְּנוֹתָה, בְּשִׁרְפָה. וְאִידָךְ, בְּחֻנָּה. וְכֵאֵל 'וְכֹן', סִמְנָא

עונשין: למעוטי מעשה חרודין. מחדר ומקשה אברו בבשרה מבחזין דהוא נהנה והיא אינה נהנית להכי כתיב שניהם שיהיו שניהם שוכבין אף על גב דהיא אינה נהנית ומשכבא אשה איתרבא לחיובא: לא כלום הוא. ולא איצטריך למעוטי ואיבא דאמר מיעשה הורדוס (בבא בתרא דף ג) שחטמניה שבע שנים בדבשו ועדיין היא בתולה. ומכא כולם שלא בדרכה: ובולן בתנא. דגבי סקילה לבדו כתיב וקרא יתירא והיא למעוטי דף גב דקרינא ביה בתולה אין בסקילה אלא אחד מהם שוכב עמה לבדו דהיינו ראשון שיבאו והיתה יחידיה: **ו' אומר**. כי תחל לשון תחלה ולקמה מפורש לה: **דריב** ישמעאל. בירש פירקין: **אם תחלת ביאתה בנות**. שזו היא ביאה ראשונה שנבעלה: **כי התם**. מה מצינו בנערה המאורסה שיצאה מתנאן לסקילה ולא יצאה אלא בביאה ראשונה וכתבי לבדו למעוטי שני אף בת כהן לא שנתנית מיתתה אלא בביאה ראשונה הלכך בנערה בתולה והיא ארוסה הכתוב מדבר: **בר"מ ס"ל**. דאמר בת כהן נשואה לכשר בשריפה אבל נשאת לאחד מן הפסולין שתחללה משעת נשואה שוב אינה אלא בתנא אחת תחלה דקאמר רב ה"ק אם זו תחלת חילולה בשריפה ואם לאו בתנא: **ומאי וכו'**, הכא נפיק אלא אתחלה חלול ולא אתחלה ביאה והתם אתחלת ביאה נמי פקיד:

סימנא בעלמא. ובתחילת שום דבר הכתוב מדבר דתחלת חלול מיהא היה: **מתני'** המסית זה הרויב. מסית דחשיבניה ליה בנסקלין זה הדיוט שהסית אבל נביא שהסית אינו בסקילה אלא בחנק כדמפרש בגמרא: **המסית את ההרויב.** הוא דבסקילה אבל מסית את הרביים כגון עיר הנדחת בחנק כדמפרש בגמרא והא ליכא למידק אבל מסית את הרביים בחנק דלא מציעו חלוק בין מסית את הנביא למסית את ההרויב אבל מציעו חלוק בין נביא שהסית ההרויב שהסית חתיב (דברים יג) וסקליתו באבנים ובנביא חתיב (שם) והנביא שהוא או חולם החלום שהוא יומת ומיתה האמורה בתורה סתם אינה אלא חנק: **אמר לשנים.** יחד הן עצמן נעשו עדים ואין צריכות להחרות בו כשאר חייבי מיתות אלא

רבינא אמר כו'. פ"י הקונטרס ולי"ג אמר רבינא דאיתו רוב פפא לא פליגי ואין זו שבת השמי' ור"ת מפרש דרבינא משני כולה מתני' הדמסית זה הדיוט דמשמע הדיוט ולא נביא נמי זו אף זו קתני דתנן בסיפא המסית את ההרויב דמשמע כל מי שמסית אפילו נביא רוב פפא הוא לא מסתבר לי' דמשום דקתני המסית את ההרויב דאתא למימר אפילו נביא: **וכי**

סימנא בעלמא: משנה המסית, זה הדיוט, והמסית את ההרויב. אמר, יש ריאה במקום פלוגי, כך אכלת, כך שותתה, כך מטיבתה, כך מריעתה. כל חייבי מיתות שבתורה, אין מקמינין עליהם, חוץ מזה. אמר לשנים, הן עדיו, ומביאין אותו לבית דין וסוקלין אותו. אמר לאחד, הוא אומר, יש לי חבירים רוצים בך, אם היה ערום ואינו יכול לדבר בפניהם, יבוא ביד: **מכמינין** לו. דמתרגמניה דאבר לו ובמנ ליה (דברים יט) מעמדין ליה מארבין אחורי הגדר לשמוע דבריה. ביחוד. כלומר אין איש עבשו ומנו ויכול אתה לומר מה שאמרת לי: **האומר אעבור וכו'.** באחת מכל הלשונות הללו הוי מסית חייבי: **גמ'** הא נביא. אם מסית זה נביא שהיה מתנבא בשם הקד"ה לעבוד עבודה זרה: **טעמא.** דמסית את ההרויב כלומר את הדיקת הא עם מסית את הרבים כגון אנשי עיר הנדחת לאו בסקילה הוא אלא בחנק דהא ליכא למידק דהא דקתני והמסית את ההרויב מלמטי מסית את הנביא אומר דלא אשכחתי את דמפליג בין מסית את הנביא למסית את ההרויב אבל בין נביא המסית להרויב המסית אשכח חלוק כדמפרש ואולי: **טעמא** דר"ש רבנן מפרש באלו הן הנחנקין: **מסית** עיר הנדחת שנו. במשנתנו זאת ואשמועינן סיפא מדמיח דרישא במידה עיר הנדחת קאמר ה"ק תמדיח דתנן לעיל (דף גג) בהדי נסקלין זו האומר לרבים נלך ונעבוד עבודה זרה: **רבינא אמר** גרס ולא גרסי' אמר רבינא דאיתו רוב פפא לא פליגי אלא מר מתוך דהא ומר מתוך דהא ולא פליגי אלא חתיבי מילי ומתנאי רישא כר"ש כר"ה ואתה הוי אמוראי לתרוצה כרבנן והכי פירושה רבינא תרצה להרא ואמר רישא נמי רבנן והמסית את ההרויב לאו למעוטי מסית את הרבים אתא אלא תרוייהו תנא ליה תנא רישא מסית את היחיד והדר תנא סיפא המדיח זה האומר לרבים נלך ונעבוד עבודה זרה: **ולא** זו אף זו קתני. כלומר לא פליגי קליה ל"י ליתני מסית את הרבים ולא ליתני מסית את היחיד דהא פשיטא דכולו מודו בה דבסקילה אורחא לתנא מלתני הכי תנא מילתא ברישא ופשיטא ליה והדר תנא רבואת אלו זו וזו דמסית יחיד כלבב בסקילה אכלא או זו

מביאין אותו לבית דין דחתיב (שם) לא תתמול ולא תכסה עליו: **אמר לאחד הוא** ואמר לי י חבירים רוצים בך. הניסת ציך להשיבו לי י חבירים רוצים בך כגון ככל ואמרו לי בפניהם: **ואם היה המסית ערום ואינו יכול לדבר בפניהם.** יבואת אומר איני יכול לפרסם הדבר מפני יבואת ביד: **מכמינין** לו. דמתרגמניה דאבר לו ובמנ ליה (דברים יט) מעמדין ליה מארבין אחורי הגדר לשמוע דבריה. ביחוד. כלומר אין איש עבשו ומנו ויכול אתה לומר מה שאמרת לי: **האומר אעבור וכו'.** באחת מכל הלשונות הללו הוי מסית חייבי: **גמ'** הא נביא. אם מסית זה נביא שהיה מתנבא בשם הקד"ה לעבוד עבודה זרה: **טעמא.** דמסית את ההרויב כלומר את הדיקת הא עם מסית את הרבים כגון אנשי עיר הנדחת לאו בסקילה הוא אלא בחנק דהא ליכא למידק דהא דקתני והמסית את ההרויב מלמטי מסית את הנביא אומר דלא אשכחתי את דמפליג בין מסית את הנביא למסית את ההרויב אבל בין נביא המסית להרויב המסית אשכח חלוק כדמפרש ואולי: **טעמא** דר"ש רבנן מפרש באלו הן הנחנקין: **מסית** עיר הנדחת שנו. במשנתנו זאת ואשמועינן סיפא מדמיח דרישא במידה עיר הנדחת קאמר ה"ק תמדיח דתנן לעיל (דף גג) בהדי נסקלין זו האומר לרבים נלך ונעבוד עבודה זרה: **רבינא אמר** גרס ולא גרסי' אמר רבינא דאיתו רוב פפא לא פליגי אלא מר מתוך דהא ומר מתוך דהא ולא פליגי אלא חתיבי מילי ומתנאי רישא כר"ש כר"ה ואתה הוי אמוראי לתרוצה כרבנן והכי פירושה רבינא תרצה להרא ואמר רישא נמי רבנן והמסית את ההרויב לאו למעוטי מסית את הרבים אתא אלא תרוייהו תנא ליה תנא רישא מסית את היחיד והדר תנא סיפא המדיח זה האומר לרבים נלך ונעבוד עבודה זרה: **ולא** זו אף זו קתני. כלומר לא פליגי קליה ל"י ליתני מסית את הרבים ולא ליתני מסית את היחיד דהא פשיטא דכולו מודו בה דבסקילה אורחא לתנא מלתני הכי תנא מילתא ברישא ופשיטא ליה והדר תנא רבואת אלו זו וזו דמסית יחיד כלבב בסקילה אכלא או זו

והלה אומר לו. והוא אומר לו, הריאך נניח את אלהינו שששמים ונלך ונעבוד עצים ואבנים. אם חוור בו, הרי זה מוטב. ואם אומר, כך היא חובתנו, כך יפה לנו, העומדין מאחורי הגדר מביאין אותו לבית דין וסוקלין אותו. האומר אעבוד, אלך ואעבוד, נלך ונעבוד. אופת, אלך ואופת, נלך וננבחה. אקטירי, אלך ואקטירי. נלך ונקטירי. אלך ואנפד, נלך וננפד. אלך ואלפתורה, אלך ואלפתורה: **גמרא** המסית, זה הדיוט. משמע דהדיוט, הא נביא בחנק. והמסית את הדיוט, משמע דדיחיה, הא רביים. בחנק. מתניתין מני, רבי שמעון היא. דתניא, נביא שהדיח, בסקילה. רבי שמעון אומר, בחנק. מדיחי עיר הנדחת, בסקילה. רבי שמעון אומר, בחנק. אימא סיפא, המדיח, זה האומר נלך ונעבוד עבודת פוכבים. ואמר רב יהודה אומר רבי, מדיחי עיר הנדחת שנו. אתאי, לרבנן. רישא רבי שמעון, וסיפא רבנן. רבינא אמר, פולח רבנן היא, ולא זו אף זו קתני רב פפא אומר, כי קתני מסית זה הדיוט, לתקמינה. דתניא, ושאך כל חייבי מיתות שבתורה אין מקמינין עליהן, חוץ מזה. כיצד עושין לו, מדיקלין לו את הגר בפית הפנימי, ומושיבין לו עדים בפית החיצון. כדי שיהיו הן רואין אותו ושמועין את קולו, והוא אינו רואה אותן. והלה אומר לו, אמור מה שאמרת לי ביחוד, והוא אומר לו. והלה אומר לו, הריאך נניח את אלהינו שששמים ונעבוד עבודת פוכבים. אם חוור בו, מוטב. ואם אומר, כך היא חובתנו וכך יפה לנו, העדים ששמועין מבחינן מביאין אותו לבית דין וסוקלין אותו: **משנה** המדיח, זה האומר נלך ונעבוד עבודת פוכבים. המכשף העושה מעשה חייב, ולא האוחז את העינים. רבי עקיבא אומר אומר משום רבי יהושע, שנים לוקמין קשוואין. אחד לוקמ, פטור. ואחד לוקמ, חייב. העושה מעשה, חייב. האוחז את העינים, פטור. **גמרא** אומר רב יהודה אומר רבי, מדיחי עיר הנדחת שנו פאן: המכשף זה העושה מעשה וכו'. תנו רבנן, 'מכשפה' אחד האישי ואחד האשה. אם פן, מה תלמוד לומר 'מכשפה', מפני שרוב גזשים מצויות בפשפים. מיתתן, בפות. רבי יוסי הגלילי אומר, באמר פאן 'מכשפה לא תחיה', ונאמר לתלן 'לא תחיה כל גשמה', מה לתלן בסייף, אף פאן בסייף. רבי עקיבא אומר, נאמר פאן 'מכשפה לא תחיה', ונאמר לתלן 'אם הפכה אם איש לא יחיה', מה לתלן בסקילה, אף פאן בסקילה. אמר לו רבי יוסי, אני דנתי 'לא תחיה' מלא תחיה', ואתה דנת 'לא תחיה' מלא יחיה'. אמר לו רבי עקיבא, אני דנתי 'ישראל מישראל', שריבה פתן הפתוב מיתות הרבה, ואתה דנת 'ישראל מעובדי פוכבים', שלא ריבה פתן הפתוב אלא מיתה

דמסית רבנים בסקילה ודלא כר' שמעון רוב פפא אתא אף לתרוצי לדקתני מהסית זה הדיוט לאו למעוטי נביא המסית קתני אלא כל המסיתים קרי הדיוטות משום הכמנה כלומר מסית הדיוט ושוטה הוא ומדת הקלין נוהג בו שמקלין בחיוי שכל חייבי מיתות צריכין התראה וזה נהרג בהכמנה: **בבית הפנימי.** בחדי הדרים לפי שהוא ירא לדבר בגלוי: **הן רואין אותו.** לאור הנה שעמו דאי לא מצוי ליה לא מצוי מסחדי עליה לחיוביה קטלא ואף על גב דשמעי קליה דרביי למימר לא הואי אנא: ושמועין קולי. בלחא אומר רביה וסותה: **מתני'** המדיח זה האומר וכו'. בגמרא מוקים לה במדיח עיר הנדחת: העושה מעשה. ממש בסקילה: ולא האוחז את העינים. מראה לבריות באילו הוא עושה ובריה עושה כלום: שנים מלקטין קשוואין. במשפחות לפנינו אחד מן לוקט וחיוב וחברו לוקט ופטור: העושה מעשה. שהיה כאן שדה קשוואן ולקטה ממש בכשפים חייב: האוחז את העינים. מראה לנו כאילו התקצבו כולם במקום אחד והקשוואן לא חוץ ממקומן פטור: **גמ'** מכשפה אחד האישי ואחד האשה. דהא יבי אוב דרועיני דמכשפים הם לא חלק בין איש לאשה דחתיב (ויקרא ב) איש או אשה: לא תחיה כל גשמה. שבטע אמנות חתיב: מה לתלן בסייף. דחתיב בסיחון ועונ ויכרה ישראל לפי חרב (במדבר כא): מה לתלן, בסני: בסקילה. דחתיב (שמות יט) כי סוקל וסוקל או ירה יירה: שריבה פתן הפתוב מיתות הרבה. ומצינו בסני

וכי מפני שמכמו. מחבא דייק בריש יבמות (דף ד. ו. ושם) דר' יהודה לא דריש סמוכין בעלמא וא"ת שאני הכא דלא דריש משום דאיכא ג"ש דמפקא מסמוכין כדדריש רבי יוסי הגלילי דדריש לא תחיה מלא תחיה כל נשמה ובסיף תדע דאטו רבי עקיבא דליקא מלא תחיה דבסקילה מי נימא דלא ס"ל כרבנן דדרישון דמפקא אלא ע"כ משום דאיכא ג"ש דלא תחיה כל נשמה דמפקא

מסמוכין וי"ל דייק מלישנא דרבי יהודה דאמר 1
וכי מפני שמכמו משמע ובשום מקום לא דרשנין 2
לחלוץ 3
אמר לו רבי יהודה, וכי מפני שפמכו ענין לו, נוציא 4

לזה בסקילה. אלא, אוב וידעוני, בכלל מכשפים היו. ולמה יצאו, לתקיש אליהן, ולומר להן, מה אוב וידעוני בסקילה, אף מכשף בסקילה. לרבי יהודה נמו, ליהו אוב וידעוני, שני פתובים הפאים פאחד, וכל שני פתובין הפאין פאחד, אין מלמדין. אמר רבי זכריה, ערד אמרה, קסבר רבי יהודה, שני פתובין הפאין פאחד, מלמדין. אמר רבי יוחנן, למה נקרא שמן כשפים, שמכחישין פמלא של מעלה. אין עוד מלבדו, אמר רבי חנינא, אפילו לדבר כשפים. הויה איתתא, דהות קא מהדרא למשקל ערדא מתותי פרעיה דרבי חנינא. אמר לה, אי מסתייעת, וילי עבדי, אין עוד מלבדו פתיב. איני, והאמר רבי יוחנן, למה נקרא שמן כשפים, שמכחישין פמלא של מעלה. שני רבי חנינא, דנפיש זכותיה. אמר רבי אייבו בר גברי, אמר רבי חזיה בר אבא, ב'לטה'ם, אלו מעשה שרים. ב'לטה'ם, אלו מעשה כשפים, וכן הוא אומר ואת להט הררב המתהפכת. אמר אבי, דקפיד אמנא, שר. דלא קפיד אמנא, כשפים. אמר אבי, הלכות כשפים בהלכות שבת. יש מן בסקילה, ויש מן פטור אבל אסור, ויש מן מותר לכתחלה. העושה מעשה בסקילה. האוחז את העינים, פטור אבל אסור. מותר לכתחלה, כדבר חנינא ורב אשעיא, כל מעלי שבתא הוו עסקי בהלכות יצירה, ומוברי להו עיגלא תילתא ואבלי ליה. אמר רב אשי, חנינא ליה לאביה דקנא, דנפיש ושדי פריבי דשריא מנחוריה. ויאמרו חרטומים אל פרעה, אצבע אלהים היא, אמר רבי אלעזר, מיפן, שאין השד יכול לבראות בריה פחות ממשעורה. רב פפא אמר, האלהים, אפילו פנמלא, נמו לא מצי ברי. האי, מיכניף ליה. והאי, לא מיכניף ליה. אמר רבי לרבי חייא, לדידי חוי לי הווא טיעא. דשקליה לספסריא וגידיה לגמלא, וטרף ליה בטבלא וקם. אמר ליה, לבתר הכי, דם ופרתא מי הווא. אלא, הויה אחיזת עינים הוה. ועירי, איקלע לאלקסנדריא של מצרים, וכן חמרא. כי כמא לאשקויה מיאי, פשר, וקם גמלא דוסקניתא. אמרו ליה, אי לא ועירי את, לא הוה מהדריןן לה. מי איכא דובין מידו הכא, ולא בריק ליה אמאי: ינא, איקלע להווא אושפיזא. אמר להו, אשקון מיאי. קריבו שתייתא, הווא דקא מרשין שפותה. שדא פורתא מיניה, הוה עקרבי. אמר להו, אגא שתאי מדידכ, אתון נמי שתו מדידי. אשקויה, הווא חמרא. רכבה, סליק לשוקא. אתא חברתה, פשרה לה. חויה דרבי, וקא איתתא בשוקא. ויתעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים, אמר רבי אלעזר, צפרדע אחת היתה, השריצה ומלאה כל ארץ מצרים. פתנאי, רבי עקיבא אומר, צפרדע אחת היתה ומלאה כל ארץ מצרים. אמר לו רבי אלעזר בן עזריה, עקיבא, מה לך אצל הגדה. פלה מדפרותיד ולך אצל נגעים ואהלות, צפרדע אחת היתה, שרקה להם והם באו: אמר רבי עקיבא כו': והא

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32

כאילו עושה ואינו עושה כלום פטור אבל אסור: עסקי בהלכות יצירה. וממילא אברו להו עגלא תילתא על ידי שהיו מצרפים אותיה השם שבת העולם ואין כאן משום מכשפות ומעשה הקב"ה הן ע"י שם הקב"ה אבוח דקרא. מנפין. חוטמו בכח מנפיהו בלעז: ושדי פריבי דשראי מנחוריה. משולך תחיתו של מעליהם: אצבע אלהים היא. מכה זו של כנים לא על ידי מכשפות באה אלא על פי הקב"ה דאין לחרטומים יכולת בה: לא מצי ברי. אין יכול לברוא אפילו בריה גדולה אלא כשהשד צריך לבריות גדולות הוא מנסך ונובא מן ההפקר: האי מיכניף ליה. בריות גדולות נוחים לקבעם ונאספים יחד אלו אבל בריה קטנה אינה נאספת שאין בה כח כח אלו ממוקם רוחו: אמר רבי גרסינא אמר לו רב לרבי חייא. ולא גרסינא איני: טיעא. סחר ערבי: שקל כספסריא וגידיה לגמליה. טגל חרב וחרקן גמל לאברים גידיה כמו ראודו מגידי דברק בתרי דיבמות (דף קכ.) וטרף ליה בטבלא וקם. שקשקש לו בוזא כספריא בלעז: ועמד לו על רגליה. אמר לו רבי חיאי לרב לבתר הכי דם ופרתא מי הוה. אחר שעמד הגמל כלום נמצאת שם כלכלך מן הדם שהוה: הווא אחיזת עינים הוה. ולא מגידי הוה שאינו יכול להחיות המת: פשר. נגס המכשפות כל מילי מכשפות בנדקן על מים חיים ונמוחין: קם נמלא דוסקניתא. נעשה החמור דף של גשר שעשו תחלה את הדף חמור נגמלא גשר סקניתא מן עין הוה: איכא דובין מידעם הכא וכו'. כלומר ש' ליתק בעיר הזאת שמחוקת בכשפים שום שפותרה. ראיני נאי האשה המביאה לו המושקה שהיו שפתיה נעות הכיר רבי ינא דלא אינש מעליה הוה שעושה כשפים: שוקא. קמח חור במים. חויהי דברחשן שפותרה. ראיני נאי האשה המביאה לו המושקה שהיו שפתיה נעות הכיר שכשפתי ידיה: שרא פורתא. מן המושקה לארץ ונעשו עקרבים: אנא שתיאי מיידיכו. ולא גלה להם החרב שהבין דבר ורדא עצמו כאילו שתה: הווא חמרא. האשה נעשית חמור: רכבה. נאי וסליק בשוקא: פשראי לה. מיתת את הכשפים חזרה לקדמותה: הצפרדע. אחת משמעי השריצה. ממעיה ויצאו ולדות: מדידותיה. מנע מדברין ופנה להלכות נגעים ואהלות שזן ממורים ובהם אתה מחודר דלא בהגוה: שרקה להם. ושעמו קולה כל הצפרדעים שבעולם והם באו:

[דף ל' ע"א]

לא יפחות מכ' ואחד פסוקים ויהיו עשרים וג' תלתא עשרה ותלתא עשרה וחד ג':

הלכה ג' משנה זה הכלל כל שיש בו מוסף ואינו יום טוב קורין ארבעה ביום טוב חמשה ביום הכיפורים ששה בשבת שבעה אין פוחתין מהן אבל מוסיפין עליהן ומפטירין בנביא הפותח והחותם בתורה מברך לפניו ולאחריה:

גמרא וביום הכפורים ששה אית תניי תניי שבעה מאן דאמר ששה מפני התפילה מאן דאמר שבעה כהדא דתני בשבת ממחרים לבוא וממחרין לצאת ביום טוב מאחרין לבוא וממחרין לצאת ביום הכפורים ממחרין לבוא וממחרין לצאת הלועזות לא נהגו כן אלא אחד קורא כל הפרשה כולה היה יודע אחד את הפרשה קורא את כולה שבעה יודעין ג' פסוקין כולהון קראיי אחד יודע ג' פסוקים קרי וחזר קרי ר' זעירה בשם רב ירמיה העבד עולה למניין שבעה וידבר עולה מג' פסוקים לא כן א"ר חמא בר עוקבא בשם ר' יוסי בי ר' חנינה אסור ללמד את עבדו תורה תיפתר שלמד מאיליו או שלימדו רבו כטבי ר' חלבו ר' מתנה שמואל בר שילת בשם רב שבעה חוץ מן המפטיר התיב ר' חנניה בן פזי והתנינן המפטיר בנביא לא יפחות מעשרים ואחד פסוקין הוא אמרה ואמר טעמא כשאין שם תורגמן אבל אם יש שם תורגמן קוראיה ג' א"ר חלבו קומי ר' אבהו קומי ר' יוחנן קראיי תלתא א"ל ולא יהא ר' יוחנן כתורגמן:

הלכה ד' משנה אין פורסין על שמע ואין עוברין לפני התיבה

[דף ל' ע"ב]

ואין נושאים כפיהן ואין קורין בתורה ואין מפטירין בנביא ד ואין עושין מעמד ומושב ואין אומר ברכת אבלים והתנים ואין מזמנין על המזון בשם פחות מעשרה ובקרקעות תשעה וכהן ואדם כיוצא בהן:

גמרא מכיון דתנינן אין פורסין את שמע פחות מעשרה ליידיא מילה תנינן אין עוברין לפני התיבה פחות מעשרה לכן צריכה כהדא דתני אין פורסין את שמע פחות מעשרה התחילו בעשרה והלכו להן מקצתן גומר אין עוברין לפני התיבה פחות מעשרה התחילו בעשרה והלכו להן מקצתן גומר אין נושאים את כפיהן פחות מעשרה התחילו בעשרה ויצאו להן מקצתן גומר אין קוראין בתורה פחות מעשרה התחילו בעשרה ויצאו להן מקצתן גומר אין מפטירין בנביא פחות מעשרה התחילו בעשרה ויצאו להם מקצתן גומר ועל כולם הוא אומר (ישעיהו א) ועוזבי ה' יכלו אין עושין מעמד ומושב עמדו יקרים שבו יקרים שבעה פעמים אין אומרים ברכת אבלים והתנים ואין אומרים ברכת התנים כל שבעה ר' ירמיה סבר מימר מפקין כלתה כל שבעה א"ל ר' יוסה והא תני ר' חייה אומר

ברכת אבילים כל שבעה אית לך מוימר מפקין מיתא כל שבעה מאי כדון מה כאן משמח עמו אף
 כאן מנחם עמו מה כאן מזכירין אף כאן מזכירין אית תניי תני אין אבילים עולין מן המניין ואית
 תניי תני אבילים עולים מן המניין א"ר אבונה מ"ד אין אבילים עולים מן המניין באבילי אותו המת
 מ"ד אבילים עולין מן המניין באבילי מת אחר והא תני יוצא להתנחם אבל לא לנחם תני שמואל
 אין קידוש החדש אלא בעשרה ר' בא ור' יסא בשם ר' יוחנן נאמר כאן עדה ונאמר להלן (כמדובר
 יד) עד מתי לעדה הרעה הזאת מה עדה האמורה להלן עשרה אף כאן עשרה א"ר סימון נאמר כאן
 תוך ונאמר להלן (בראשית מב) ויבאו בני ישראל לשבור בתוך הבאים מה תוך שנא' להלן עשרה
 אף כאן עשרה א"ל ר' יוסה בי ר' בון אם מתוך

[דף ל"א ע"א]

את למד סגין אינון אלא נאמר כאן בני ישראל ונאמר להלן בני ישראל מה להלן עשרה אף כאן
 עשרה: ובקרקעות תשעה וכהן: כנגד עשרה כהנים האמורין בפרשה ויהיו כולם כהנים ריבוי אחר
 ריבוי למעט ויהיו כולן ישראל אין הפרשה יוצאה בלא כהן עד כדון במקדיש גופה של שדה אמר
 דמי שדי עלי נישמעניה מן הדא ערכים המיטלטלין בג' ויש ערכים שאינן מיטלטלין ר' יעקב בר אחא
 ר"ש בר אבא בשם ר' חנינה האומר הרי ערכי עלי ובא לסדרו מן הקרקע שמין לו בעשרה מן
 המיטלטלין שמין לו בשלשה האומר הרי ערכי עלי אינו כאומר דמי שדי עלי אבל אם אמר הרי עלי
 מאה מנה להקדש שמין לו בג' לכשיעשיר נידון בהשג יד תני עבדים ושפחות ומיטלטלין אין להם
 איגרת ביקורת מהו איגרת ביקורת ר' יודה בר פזי אמר אכרזה עולא בר' ישמעאל אמר עבדים שלא
 יברחו שטרות ומיטלטלין שלא יגנבו ר' בא בר כהן בעא קומי ר' יוסה לית הדא אמרה שעבדים
 נפדין בג' א"ל אין א"ל והא תנינן ובקרקעות תשעה וכהן ואדם כיוצא בהן א"ל אדם דהכא בן חורין
 הוא חנינה בר שלמיה בשם רב אתא עובדא קומי ר' ובעא מיעבד כרבנן אמר לו ר' לעזר בן פרטא
 בן בנו של ר' לעזר בן פרטא ר' לא כך לימדתני בשם זקנינן אלא א"כ עשו איגרת ביקורת וחזר ביה
 ועבד כרשב"ג:

הלכה ה' משנה הקורא בתורה לא יפחות מג' פסוקים ולא יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד
 ובנביא ג' אם היו שלשתן ג' פרשיות קורין אחד אחד מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה ועד כמה
 הוא מדלג עד כדי שלא יפסיק התורגמן:

גמרא ר' בא בריה דר' חיה בר בא ר' חיה בשם ר' יוחנן

[דף ל"א ע"ב]

היה קורא בתורה ונשתתק זה שהוא עומד תחתיו יתחיל ממקום שהתחיל הראשון אין תימר ממקום שהפסיק הראשונים נתברכו לפניו ולא נתברכו לאחריו האחרונים נתברכו לאחריהם ולא נתברכו לפניו וכתוב (תהילים יט) תורת ה' תמימה שתהא כולה תמימה היתה הפרשה של ה' פסוקים קורא את כולה לא עשה כן אלא קרא ג' זה שהוא עומד תחתיו צריך לקרות שני פסוקים האחרונים וג' מפרשה האחרת לא עשה כן מהו שיעכב רבי יונה ורבי יוסה סלקון מיחמייה אפין לאחוי דיהודה בר תמוזה קריביה דרבי יוסה בן חנינה בכנישתא דסוכנייא והוה תמן ר' ירמיה ועכב א"ר יונה לרבי יוסה וכופין א"ל והא רבך מעכב רבי ירמיה ר"ש שרה רבי חנינא בר אנדריי בשם רבי זכיי דכבול טעה בין תיבה לתיבה מחזירין אותו א"ר ירמיה לרבי זעירה ועבדין כן א"ל ואדיין את לזו אפילו טעה בין אם לואם מחזירין אותו ר"ש ספרא דמרכנת אמרון ליה בני קרתיה קטע בדיברייה דיקרונן בגינן אתא שאל לרבי חנינה א"ל אין קטעון רישך לא תשמע לזן ולא שמע לזן ושתרון ליה מן ספרותה בתר יומין נחת להכא קם עימיה ר"ש בן יוסינה א"ל מה את עביד בההוא קרתך ותני ליה עובדא אמר ליה ולמה לא שמעת לזן אמר ליה ועבדין כן א"ל ולינן מקטעיין לזן בסידרא א"ל ולינן חזרין וכללין לזן אמר רבי זעירא אילו הוה ההוא ספרא ביומוי מניתיה חכים רב אמר כגון (ישעיהו מה) הוי רב את יוצרו מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה מדלגין בנביא אין מדלגין מנביא לנביא ובנביא של י"ב מותר אין מדלגין בתורה רבי ירמיה בשם רבי שמעון בן לקיש שאין גולים ספר תורה ברבים ר' יוסה בעי הגע עצמך שהיתה פרשה קטנה א"ל כדי שישמעו את ישראל התורה על סדר והא תנינן קורא אחרי מות ואך בעשר שנייא היא שהוא סדרו של יום תדע לך דאמר ר"ש בן לקיש בכ"מ אינו קורא על פה והכא קורא על פה

[דף ל"ב ע"א]

ר' יוסה מפקד לבר עולא חזנא דכנישתא דבבלייא כד דהיא חדא אורייתא תהוי גוילא אחורי פרוכתא כד דאינן תרתיי תי מיכל חדא ומייתי חדא עד איכן א"ר אחא כגון פרשת יהוידע כ"ג:

הלכה ז' משנה המפטיר בנביא הוא פורס את שמעו והוא עובר לפני התיבה והוא נושא את כפיו ואם היה קטן אביו או רבו עוברין על ידו:

גמרא לא צורכה דילא הפורש את שמעו הוא עובר לפני התיבה והוא נושא את כפיו רבי יוסי בן חנינא אמר כדי לזרוזו ואם היה קטן אביו או רבו עוברין על ידו והא תנינן קטן לא יפרוש את שמעו אמר רבי יודן כאן בשהביא שתי שערות וכאן בשלא הביא שתי שערות:

הלכה ז' משנה קטן קורא בתורה ומתרגם אבל אינו פורס את שמעו ואינו עובר לפני התיבה ואינו נושא את כפיו פוחח פורס את שמעו ומתרגם אבל אינו קורא בתורה ואינו עובר לפני התיבה ואינו

נושא את כפיו סומא פורם את שמע ומתרגם רבי יהודה אומר כל שלא ראה מאורות מימיו לא יפרום את שמע:

גמרא תמן תנינן סומא אינו גולה דברי רבי יהודה ורבי מאיר אומר גולה ושניהן מקרא אחד הן דורשין (במדבר לה) בלא ראות ר' יהודה אומר לרבות הסומא ר"מ אומר פרט לסומא וכא תנינן כל שלא ראה מאורות מימיו לא יפרוש את שמע הא אם ראה פורש רבי חגיזי בעא קומי רבי יוסה מחלפה שיטתיה דר' יהודה תמן הוא אמר פרט והכא הוא אמר לרבות אמר רבי הנניה בריה דרבי הילל ביושב בבית אפיל היא מתניתא

[דף ל"ב ע"ב]

כך הוא אומר היושב בבית אפל לא יפרש שמע ברם הכא בלא ראות לרבות את הסומא:
הלכה ח' משנה כהן שיש בידיו מומין לא ישא את כפיו רבי יהודה אומר אף מי שהיו ידיו צבועות אסמים לא ישא את כפיו מפני שהעם מסתכלין בו:

גמרא תני ובפניו והא תני אם היה דש בעירו מותר רבי נפתלי הוות אצבעתיה עקומה אתא שאיל לרבי מנא א"ל מכיון שאתה דש בעירך מותר רב חונא הוה מעבר זלדקן והא תני אם היה דש בעירו מותר א"ר מונא רגליה הוי סגין שלא יהו אומרים ראינו קטן נושא את כפיו א"ר יוסה זאת אומרת שאסור להסתכל בכהנים בשעת שהן מברכין את ישראל א"ר חגיזי כלום אמרו אין מסתכלין לא מפני הסיע דעת משה דאנא מסתכל ולא מסע דעתי:

הלכה ט' משנה האומר איני עובר לפני התיבה בצבועין אף בלבנים לא יעבור בסנדל איני עובר אף יחף לא יעבור העושה תפלתו עגולה סכנה ואין בה מצוה נתנה על מצחו או על פס ידו הרי זו דרך המינות ציפה זהב ונתנה על בית יד אונקלי שלו הרי זו דרך החיצונין:

גמרא תנה רבי יוסה בן ביבי תפילין מרובעות שחורות הלכה למשה מסיני:

הלכה י' משנה האומר יברכוך טובים הרי זו דרך המינות על קן ציפור יגיעו רחמין ועל טוב יזכר שמך מודים מודים משתקין אותו המכנה בעירות משתקין אותו האומר (ויקרא יח) ומזרעך לא תתן להעביר למולך ומזרעך לא תתן לאעברא בארמויותא משתקין אותו בניזיפה:

גמרא האומר יברכוך טובים שתי רשויות רבי פינחס בשם רבי סימון כקורא תגר על מדותיו של הקדוש ברוך הוא

[דף ל"ג ע"א]

על קן ציפור הגיעו רחמיך ועל אותו האיש לא הגיעו רחמיך רבי יוסי בשם רבי סימון כנותן קצבה על מידותיו שלה קדוש ברוך הוא עד קן ציפור הגיעו רחמיך אית תניי תני עד אית תניי תני על מאן דאמר על מסייע לרבי פינחס מ"ד עד מסייע לרבי יוסה א"ר יוסה בי רבי בון לא עבדין טבאות שהן עושיין מדותיו של הקב"ה רחמיין אילין דמתרגמין עמי בני ישראל כמה דאנן רחמיין בשמייא כן תהוון רחמנין בארעא תורתא או רחילא יתה וית ברה לא תכסון תרוויהון ביומא חד לא עבדין טבאות שהן עושיין גזירותיו של הקב"ה רחמים מודים מודים משתקין אותו א"ר שמואל בר רב יצחק (תהילים סג) כי יסכר פי דוברי שקר הדא דאת אמר בציבור אבל ביחיד תחנונים הן ודכוותה אמן אמן שמע שמע תורגמן שהוא עומד לפני חכם אינו רשאי לא לשנות ולא לכנות ולא להוסיף אלא אם כן היה אביו או רבו ר' פדת הוה אמורא דרבי יסא מילין דשמע מן אבוי הוה אמר כך א"ר בשם אבא מילין דלא שמע מן אבוי הוה אמר כן אמר רב בשם רבי לעזר בר ישיטא הוה אמורא דרבי אבהו אחא מילין דשמע מן אבוי הוה אמר כן א"ר בשם אבא מילין דלא שמע מן אבוי הוה אמר כן אמר רבי בשם רבי היננה רבי מנא כד דהוה מורי בחבורתא מילין דשמע מן אבוי בכיתה הוה אמר כן אמר רבי בשם רבי יונה מילין דשמע מן אבוי בכית וועדא הוה אמר כן אמר רבי יונה המכנה בעריות בערייתא דאבוי ובערייתא דאימיה מזרעך לא תתן לעביר למולך מזרעך לא תתן לאעברא בארמיותא תני רבי ישמעאל זה שהוא נושא ארמית ומעמיד ממנה בנים מעמיד אויבים למקום:

הלכה י"א משנה מעשה ראובן נקרא ולא מיתרגם מעשה תמר נקרא ומיתרגם מעשה עגל הראשון נקרא ומיתרגם והשני נקרא ולא מיתרגם ברכת כהנים ומעשה דוד ואמנון לא ניקרין ולא מיתרגמין:

[דף ל"ג ע"ב]

גמרא כתיב אשר חכמים יגידו ולא כחדו מאבותם מה שכר נמלו על כך להם לבדם נתנה הארץ ולא עבר זר בתוכם איזהו מעשה עגל השני רבי סימון בשם ר' יהושע בן לוי מתשובה שהשיב משה את אהרן עד (שמות לב) כי פרעה אהרן לשמצה בקמיהם חנניה בר שלמיה בשם רב מתשובה שהשיב אהרן את משה עד כי פרעה אהרן שמצה בקמיהם ר' אחא בשם ר' בא ומהא ה' ית עמא על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן ר' מר עוקרבן בשם רבנן דתמן לא דומה גנאי יחיד בציבור לגנאי ציבור בציבור ואתיא כהיא דא"ר הלבו בשם רב חונה ברכת כהנים נקראות ולא מיתרגמות ר' בא בר כהן בעאק ומי ר' יוסה מה טעמא א"ל (במדבר ו) כה תברכו לכרכה ניתנה לא ניתנה לקריאה:

הלכה י"ב משנה ואין מפטירין במרכבה ר"י מתיר ר' אליעזר אומר אין מפטירין בהודע את ירושלם את תועבותיה:

גמרא אין מפטירין במרכבה ור' יהודה מתיר ר' אליעזר אומר אין מפטירין בהודע את ירושלם את תועבותיה מעשה באחד שהפטיר בהודע את ירושלם את תועבותיה אמר לו ר"א ילך אותו האיש וידע בתועבותיה של אמו ובדקו אחריו ונמצאו מזמור. ודא מזוזה יהבין לה היכא ר' זעירה רב יהודה בשם שמואל משלשו ונותנו בתחילת שליש העליון ר' חלבו בשם רב הונא הוציא את הפתח ומשלשו ונותנה בסוף שליש התחתון מה ביניהן מקום מזוזה ביניהן בר טברי שאל לרבי יצחק הגע עצמך שהיה שער גבוה א"ל נותנה כנגד כתיפיו בית מדרשיה דרבי חנינה עביד כן ר' ירמיה בשם רבי שמואל בר רב יצחק בית מזוזתו של ר' היה עשוי כמין נגר תלייה בדלת סכנה שאין בה מצוה חקק בראש המקל והניחו במקום שאינו ראוי לו סכנה שאין בה מצוה רבי בא בשם רב יהודה ואפילו לא

[דף ל"ד ע"א]

סמרו והא תני והוא שסמרו א"ר יוסה והוא שייחדו לכן של בית מליון היו עושין כן בפולמסיות שמואל אמר נתנה לפני מטפה פסולה ר' זעירא בשם שמואל צריך שיהא שמע שלה רואה את הפתח ר' ירמיה בשם ר"ז כיני מתני' ציר שיש לו שני פתחים נותן על אי זה מהן שירצה היאך שמע שלה רואה את הפתח בית שיש לו שני פתחים נותן ברגיל היו שניהן רגילין נותן בחזית היו שניהן חזית נותן על איזה מהן שירצה פתח שהוא פתוח לגג ולגינה הרי הוא כפתוח לחיל דברי ר' יוסה בי ר' יהודה והכמים אומרים הרי הוא כפתוח לשוק הדר בחוצה לארץ והדר בפונדקי ארץ ישראל שלשים יום אינו צריך ליתן מזוזה הדר בכורגנין שלשים יום צריך ליתן מזוזה השוכר בית ישראל צריך ליתן מזוזה השוכר בית מעכו"ם צריך ליתן מזוזה וכשהוא יוצא נוטל ובשל ישראל אסור לעשות כן רבי יעקב בר אחא בשם רבי יאשיה מפני מעשה שאירע מעשה באחד שנטל והיה קובר את בניו הדר בפונדקי חוצה לארץ שלשים יום אינו צריך ליתן מזוזה אם נתן לא יטול רבי יעקב בר אחא בשם רבי יאשיה מפני מעשה שאירע מעשה באחד שנטל והיה קובר את בניו חולדת המולים חייבת במזוזה חלון שהוא ד' על ד' שעבדים יושבין שם ומניפין לרבוניהם חייבין במזוזה לוליא אלו ע"ג אלו חייבין במזוזה הן דו דרם אדכופתא ארעייתא. רבי יוסי הוה מצטער דלא המא לולא דרבי אילעא דהוה עביד מן דעתהון דכל רבנן תפילה ומזוזה מי קודם שמואל אמר מזוזה קודמת רב הונא אמר תפילה קודמת מה טעמיה דשמואל שכן היא נוהגת בימים טובים ובשבתות מה טעמא דרב הונא שכן היא נוהגת במפרשי ימים והילכי מדברים מתניתא מסייעה לשמואל תפילה שבלת עושין אותה מזוזה שבלת אין עושין אותה תפילין למה שמעלין בקודש ולא מורידין:

הדרן עלך פרק הקורא עומד וכולא מסכתא דמגילה ברחמי שמיא

הדרן עלף מסכת מגילה, והדרף עלן. דעתן עלף מסכת מגילה, ודעתה עלן. לא נתנשי מנף מסכת מגילה, ולא תנשי מנן. לא בעלמא הדיון ולא בעלמא דאתי: (ג) פעמים

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שיהא תורתך אמנותנו בעולם הזה, ויהא עמנו לעולם הבא.

חנינא בר פפא, רמי בר פפא, נחמן בר פפא, אחאי בר פפא, אבא מרי בר פפא, רפרם בר פפא, רביש בר פפא, סורב בר פפא, אדא בר פפא, דרי בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפנינו ובפיפיות עמך בית ישראל, ונהיה פלנו אנהנו ונאצאינו ונאצאי עמך בית ישראל פלנו יודעי שמך ולומדי תורתך:

מאיבי תחמני מצותך, פי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחקיה, למען לא אבוש: לעולם לא אשפח פקודיה, פי כם הייתי: ברוך אתה יי, למדני חקיה: אמון אמון סלה ועד:

מודים אנהנו לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש, ולא שמת חלקנו מיושבי קהלות. שאנו משפיעים והם משפיעים, אנו משפיעים לדברי תורה והם משפיעים בטלים. אנו עמלים והם עמלים, אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר. אנו רצים והם רצים, אנו רצים לחיי העולם הבא, והם רצים לבאר שחת, שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת, אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם, ואני אבטח בך.

יהי רצון מלפניך יי אלהי, קשם שעזרתני לסיים מסכת מגילה, בו תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסייםם, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה, וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים, נעמוד לי ולזרעי, שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרעי זרעי עד עולם. ותתקום פי בהתהלךך תנחה אתך, בשכבך תשמור עליה, והקוצות היא תשיחה: פי בי ירבו ימיה, ויוסיפו לך שנות חיים: ארך ימים בימינה, בשמאלה עשר וכבוד: יי עז לעמו יתן, יי יברך את עמו בשלום:

מסכת חגיגה

פרק ראשון

[דף א' ע"א]

הלכה א' מתני' הכל חייבין בראייה הויץ מהרש שומה וקמן וטומטום ואנדרוגינם נשים ועבדים שאינן משוחררין החיגר והסומא והחולה והזקן וכל שאינו יכול לעלות ברגליו איזהו קמן כל שאינו יכול לרכוב על כתיפו של אביו ולעלות מירושלם להר הבית דברי ב"ש וב"ה אומרים כל שאינו יכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלם להר הבית שנא' (שמות כג) שלש רגלים:

גמרא מתני' בראיית קרבן אבל בראיית פנים אפי' קמן חייב מן הדא (שמות כג) הקהל את העם האנשים והנשים והטף ואין קמן גדול מטף דתניא מעשה בר"י בן ברוקה ור"א חסמא שהיו מהלכין מיבנה ללוד והקבילו רבי יהושע בבקיעין אמר להן מה חדוש היה לכם בבית המדרש היום אמרו לו הכל תלמידך ומימך אנו שותים אמר להן אעפ"כ א"א לבית המדרש שלא יהא בו דבר חדש בכל יום

[דף א' ע"ב]

מי שבת שם אמרו לו ר' לעזר בן עזריה מה היתה פרשתו הקהל את העם האנשים והנשים והטף פתח בה אמר הואיל והאנשים באין ללמוד והנשים לשמוע הטף למה באו אלא כדי ליתן שכר למביאייהן אמר להן אין הדור יתום שר' לעזר בן עזריה בתוכו אתיא דרבי לעזר בן עזריה דלא כבן עזאי דתנינן תמן מיכן אמר בן עזאי חייב אדם ללמד את בתו תורה שאם תשתה תדע שהזכות תולה לה: חרש: חברייה בשם ר' לעזר (דברים לא) למען ישמעון ולמען ילמדון עד כדון במדבר ואינו שומע חרש שומע ואינו מדבר ר' אילא בשם ר' לעזר למען ילמדון ולמען ילמדון א"ר יונה הדא אמרה דלית כלליי דר' כללין דתנינן תמן חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום וסברינן מימר מדבר ואינו שומע חרש שומע ואינו מדבר אינו חרש ותנינן החרש שנחליץ והחרשת שחלצה והחולצת לקמן חליצתה פסולה א"ר יוחנן בשאין יכולין לומר ואמר ואמרה ותנינן חרש שדיברו חכמים בכל מקום שאינו לא שומע ולא מדבר ודא מסייעה לר' יונה דר' יונה אמר הדא אמרה לית כלליי דרבי כללין ר' יוחנן בעי חרש באזנו אחת מהו אמר רבי יוסי בי רבי בון מחלוקת רבי יוסי ורבנן דתניא (שמות כח) ולבני אהרן תעשה כתנות רבנן אמרו שתי כתנות לכל אחד ואחד רבי יוסי אומר אפילו כתנות אחת לכל אחד ואחד מה טעמון דרבנן ולבני אהרן תעשה כתנות מה טעמא דרבי יוסי לק'

בני אהרן תעשה כתנות והכא (דברים לא) תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם רבנן אמרי שתי אזניים לכל אחד ואחד רבי יוסה אומר אפילו אוזן אחת לכל אחד ואחד: שוטה: אמר רבי לעזר (דברים ד) אתה הוראת לדעת: קטן: רבי ירמיה ור' אייבו בר נגרי הוון יתיבין אמרין תנינן אי זהו קטן כל שאינו יכול לרכוב על כתיפו של אביו וקטן שומע וקטן

[דף ב' ע"א]

מדבר הזרון ואמרון (דברים מז) כל זכורך לרבות את הקטן ויימר כל זכורך לרבות את החרש למען ישמעון ולמען ילמדון פרט לחרש ויימר למען ישמעון ולמען ילמדון פרט לקטן אמר ר' יוסה מאחר שכתוב א' מרבה וכתוב א' ממעט מרבה אני את הקטן שהוא ראוי לבוא לאחר זמן ומוציא את החרש שאינו ראוי לבוא לאחר זמן שמואל בר אבא בעא קומי רבי זעירה קטן חרש מהו שיהא חייב א"ל איתא המי יציבא בארעא וגיורא בשמי שמייא אילו גדול חרש פטור קטן חרש לא כ"ש א"ר ירמיה בדין היה קטן ולא חרש יהא פטור גזירת הכתוב הוא כל זכורך לרבות את הקטן הייתי אומר אילו גדול חרש יהא חייב שלא להלוק בהילכות זכורך הוי צורכה לההוא דאמר רבי יוסה מאחר שכתוב א' מרבה וכתוב א' ממעט מרבה אני את הקטן שהוא ראוי לבוא לאחר זמן ומוציא אני את החרש שאינו ראוי לבוא לאחר זמן: טומטום:

[דף ב' ע"ב]

הכל מודים בטומטום שנקרע ונמצא זכר ב"ט הראשון שהוא חייב מה פליגין בשאר הימים הזקיה אמר יראה יראה את שהוא חייב בא' חייב בשני את שאינו חייב בראשון אינו חייב בשני א"ר כל ז' תשלומין לראשון א"ר אילא מפסח השני למזר"י כמזר"י אמר תמן פסח שני תשלומין לראשון כן הוא אמר הכא כל ז' תשלומין לראשון רבי הושעיה אמר כל ז' חובת מה נפק מן ביניהן גר שנתגייר בשאר הימים על דעתיה דהזקיה פטור ע"ד דר"י ודר' הושעיה חייב

[דף ג' ע"א]

אף בטמא כן ניטמא בשאר הימים ע"ד דהזקיה פטור ע"ד דר"י ודר' הושעיה חייב א"ר יוסה תמן ראוי הוא קריעה היא שגרמה ברם הכא הטמא עצמו אינו ראוי: אנדרוגינס. כל זכורך פרט לאנדרוגינס תמן תנינן ספק אנדרוגינס אין מחללין עליו את השבת ר' יהודה מתיר באנדרוגינס מה אמר כא ר' יהודה נישמעניה מן הדא יוחנן בן דהבאי משם ר' יהודה אף הסומא ולית בר נש אמר אף אלא דהוא מודי על קדמייתה מחלפה שיטתיה דרבי יהודה תמן הוא אמר פרט והכא אמר לרבות ר' יודה ורבנן מקרא א' הן דורשין רבנן דורשין ערל מה ת"ל ערל זכר עד שיהא כולו זכר ר' יודה דרש זכר מה ת"ל ערל ואפילו מקצתו ערל ברם הכא (שמות לג) כל זכורך פרט לאנדרוגינס: נשים.

מַסְכַּת פְּסָחִים פָּרָק שְׁלִישִׁי

א. בַּצֶּק שֶׁבְּסֻדְקֵי עֲרֵבָה בְּמָקוֹם הָעָשׂוּי לְחֹזֵק - אֵינוֹ חוֹצֵץ וְאֵינוֹ עוֹבֵר. וּבְמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ עָשׂוּי לְחֹזֵק - חוֹצֵץ וְעוֹבֵר. אִם יֵשׁ בְּזֵית בְּמָקוֹם אֶחָד, בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף - חוֹצֵץ וְעוֹבֵר. הִיָּה כַּחֲצֵי זֵית מִכָּאן וְכַחֲצֵי זֵית מִכָּאן, וּכְמִין חוּט בְּאֲמָצֵעַ, אִם נָטְלִין שְׁלִשְׁתָּן כְּאֶחָד - הָרִי זֶה צָרִיף לְבַעֲרָם, וְאִם לֹאוּ - אֵינוֹ צָרִיף לְבַעַר.

ב. עֲרֵבַת הַעֲבָדָנִין שֶׁנִּתְּן לְתוֹכָהּ קִמַּח תּוֹף שְׁלוֹשָׁה יָמִים - חַיֵּב לְבַעַר. קִדְּם שְׁלֹשָׁה יָמִים - אֵינוֹ חַיֵּב לְבַעַר, מְלוּגָמָא שֶׁנִּסְרַחָה - אֵינוֹ צָרִיף לְבַעַר. הַקִּילּוֹר, וְהָאֶסְפָּלָנִית, וְהַרְטִיָּה, שֶׁנִּתְּן לְתוֹכָהּ קִמַּח - אֵין צָרִיף לְבַעַר. חֲרֹסֶת שֶׁנִּתְּן לְתוֹכָהּ קִמַּח - הָרִי זֶה אֲסוּר. חִלּוֹת בַּצֶּק שֶׁעֲפָשׂוּ אוֹ שִׁבְּשׂוּ - הָרִי אֵלוֹ אֲסוּרִים.

ג. חֲמוּץ שֶׁיֵּרֵד לְתוֹךְ הַבּוֹר - הָרִי זֶה כְּמַבְעַר. רַבִּי יוֹסִי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: קִמַּח קָלִי שֶׁיֵּרֵד לְתוֹכָהּ דֹּלֶף - אֵין בּוֹ מִשּׁוּם חֲמוּץ.

ד. הַשּׁוֹרֵה חֲטִים וְשַׁעֲוִרִים בְּמַיִם וְהִחְמִיצוּ - הָרִי אֵלוֹ אֲסוּרוֹת. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: הַשּׁוֹרֵה שַׁעֲוִרִין בְּמַיִם וְנִתְּבַקְעוּ - הָרִי אֵלוֹ אֲסוּרוֹת. וּבַחֲמוּץ - בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף מִתָּר, מִפְּנֵי שֶׁהַחֲמוּץ צוֹמֵתָן.

ה. אֵין לְשִׁין אֶת הַמְּצָה בְּרוֹתְחִין - מִפְּנֵי שֶׁהֵן חוֹלְטִין. וְלֹא בְּפוֹשְׁרִים - מִפְּנֵי שֶׁמִּחְמִיצִין. אֲבָל לְשִׁין אוֹתָהּ בְּצוֹנָן. אֵין לְשִׁין אֶת הַמְּצָה בְּשָׂאֵר מִשְׁקִין, וְאִם לֵשׁ, רַבָּן גְּמְלִיאֵל אוֹמֵר: תִּשְׂרַף מִיָּד, וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: תִּאֲפָה. אֲבָל מִקְטָפִין אוֹתָהּ בְּכֻלָּן.

ו. מִי תִשְׁמִישׁוּ שֶׁל נִחְתוּם שׁוֹפְכִין אוֹתָן בְּמָקוֹם הָאֲשֶׁבְרוֹן, וְאֵין שׁוֹפְכִין אוֹתָן בְּמָקוֹם מְדָרוֹן - מִפְּנֵי שֶׁמִּתְכַּנְּסוֹת וּבִאוֹת לְיַדֵּי חֲמוּץ.

ז. הָאֲשָׁה שֶׁכִּנְסָה מִי תִשְׁמִישׁוּ שֶׁל נִחְתוּם לְלוֹשׁ בָּהֵן לְמוֹצָאֵי יוֹם-טוֹב - הָרִי אֵלוֹ

אֲסוּרִין. יִתֵּר עַל כֵּן, הָיוּ נְשִׁים נוֹהֲגוֹת שְׁלֹא הָיוּ לְשִׁין בְּמוֹצָאֵי יוֹם-טוֹב בְּחִמּוּץ שֶׁהוּחַמוּ בְּיוֹם-טוֹב. אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: הֵיאָף אִתָּהּ אוֹמֵר שֶׁמִּפְרִישִׁין חִלָּה בְּטִמְאָה בְּיוֹם-טוֹב, וְהַכְּתוּב אוֹמֵר (שְׁמוֹת יב, יט): "שָׂאֵר לֹא יִמָּצֵא בְּכַתֻּבִּים"? אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: לְדַבְּרֵנוּ, הָרִי הֵהוּא עוֹבֵר מִשּׁוּם: "לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלֹאכָה". אָמַר לִיָּהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: עֲדִין הַדְּבַר שְׁקוּל, מִי מְכָרִיעוּ? אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אֲנִי אֲכָרִיעַ, כְּשֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה בְּיַדֵּי נִמְצָאתִי עוֹבֵר עַל לֹא תַעֲשֶׂה, וְהָרִי הוּא בְּיַדֵּי. כְּשֶׁאֲנִי מִנִּיחָה כְּמוֹ שֶׁהִיא, נִמְצָאתִי עוֹבֵר עַל לֹא תַעֲשֶׂה וְאֵינוֹ בְּיַדֵּי.

ח. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: שְׁלֹשׁ נְשִׁים עוֹסְקוֹת בְּבַצֶּק כְּאַחַת, אַחַת לְשָׁה וְאַחַת עוֹרְכָתָה, וְאַחַת אוֹפָה, לְשָׁה - הִיא מְקַטְפֶת וְחִבְרָתָה לְשָׁה תַחְתֶּיהָ. הִיא מְקַטְפֶת - הִיא אוֹפָה וְחִבְרָתָה מְקַטְפֶת תַּחְתֶּיהָ, וְהַשְּׁלִישִׁית לְשָׁה. אוֹפָה - הִיא לְשָׁה וְחִבְרָתָה אוֹפָה תַּחְתֶּיהָ, וְהַשְּׁלִישִׁית מְקַטְפֶת, וְחוֹזְרוֹת חֲלִילָה. כָּל זְמַן שֶׁעוֹסְקוֹת בְּבַצֶּק אֵינוֹ בָּא לְיַדֵּי חֲמוּץ. כַּמָּה הוּא שַׁעוֹר הָעֶסֶה? רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בֶּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָא אוֹמֵר: בַּחֲטִיטִין - עַד שְׁלִשְׁתַּיִם קַבִּין. וּבִשְׁעוֹרִין - עַד אַרְבַּעַת קַבִּין. וְכָל זְמַן שֶׁהָאֲשָׁה עוֹסְקָה בּוֹ - אֵינוֹ בָּא לְיַדֵּי חֲמוּץ. רַבִּי נִתָּן אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: חִלוּף הַדְּבָרִים.

ט. אַרְבָּעָה עָשָׂר שָׁחַל לֵהִיּוֹת בְּשַׁבַּת - מְבַעְרִין אֶת הַכֹּל מִלְּפָנֵי הַשַּׁבַּת, וְאוֹפִין לוֹ מְצָה מְעַרְבֵי שַׁבַּת. תְּרוּמָה טְהוֹרָה וְטִמְאָה - מְבַעְרִין אוֹתָן מִלְּפָנֵי הַשַּׁבַּת; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: חֲלִין - בְּזַמְנָן, תְּרוּמָה טְהוֹרָה וְטִמְאָה - מְבַעְרִין בְּשַׁבַּת. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן רַבִּי צְדוּק: תְּרוּמָה מִלְּפָנֵי הַשַּׁבַּת - שְׂאוּכְלִיָּהּ מוֹעֵטִין, וְחֲלִין בְּשַׁבַּת - שְׂאוּכְלִיָּהּ מִרְבִּין. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן רַבִּי צְדוּק: פַּעַם אַחַת שָׁבַת אֲבָא בִּיבְנָה, וְחָל אַרְבָּעָה עָשָׂר לֵהִיּוֹת בְּשַׁבַּת. וּבָא זוֹנִין, מִמְּנָה שֶׁל רַבָּן גְּמְלִיאֵל, וְאוֹמֵר: 'הִגִּיעַ עַת

לְבַעַר הַחֲמִץ; וְהִלַּכְתִּי אֲנִי וְאָבָא לְבֵית רַבִּן גַּמְלִיאֵל, וּבַעֲרָנוּ אֶת הַחֲמִץ.

י. אֵיזָה הוּא "צוֹפִים"? הַרְוָא וְאִינוּ מְפָסִיק. מִכַּאֲן אַתָּה אוֹמֵר: הַהוּלֵךְ לְשַׁחוּט אֶת פְּסָחוֹ, וְלִמּוֹל אֶת בְּנוֹ, וְלֵאכֹל סְעוּדַת אַרוּסֵין בְּבֵית חֲמִיו, וְנִזְכֵּר שֵׁישׁ לוֹ חֲמִץ בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אִם יֵשׁ לוֹ שֶׁהוּא כְּדִי שִׁיחֹזֵר לְבֵיתוֹ - חוּזֵר. וְאִם לֹא - אִינוּ חוּזֵר, וּמִבְטָלוּ בְּלַבּוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כָּל סְעוּדָה שֶׁאֵינָהּ שֶׁל מִצְוָה - אֵין חֵבֵר וְשֵׁאֵי לֵאכֹל הַיִּמְנָה. אִם עָבַר צוֹפִים - שׁוֹרְפוֹ בְּמִקּוּמוֹ, וְאִם לֹא - חוּזֵר וְשׁוֹרְפוֹ לְפָנֵי הַבֵּירָה מְעַצֵּי הַמְעַרְכָּה, הָיִי, לֹא אָמְרוּ לְחֹזֵר, אֲלֵא לְהַקֵּל עָלָיו. עַד כַּמָּה הֵן חוּזְרִין? בֶּן בְּתִירָה אוֹמֵר: עַד כַּשְּׁנַי בִּיצִים, וְלֹא מְצִינּוּ לוֹ חֵבֵר. רָצָה לְשׁוֹרְפוֹ לְפָנֵי בֵירָה מְעַצֵּי עֲצָמוֹ, אוֹ עַל גַּגּוֹ מְעַצֵּי הַמְעַרְכָּה - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ.

יא. מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ לְהַחֲזִיר אֶת הַקְּדוּשִׁין - מִחֲזִירִין. מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ שְׁלֵא לְחֹזֵר - אֵין מִחֲזִירִין אוֹתוֹ. מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ לְעִשׂוֹת מְעַמֵּד וּמוֹשֵׁב - עוֹשִׁין. מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ שְׁלֵא לְעִשׂוֹת - אֵין עוֹשִׁין. אֵין מְעַמֵּד וּמוֹשֵׁב פְּחוֹת מִשְׁבַּע פְּעָמִים. מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ לְשֵׁאוֹל שְׁלוֹם אֲבָלִים בְּשַׁבַּת - שׁוֹאֲלִין. מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ שְׁלֵא לְשֵׁאוֹל - אֵין שׁוֹאֲלִין. מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ לְהִיּוֹת אֲבָלִים הוֹלְכִין לְאַחַר הַמִּטָּה - הוֹלְכִין. מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ שְׁלֵא לְהֵלֵךְ - אֵין הוֹלְכִין. מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ לְהִדְלִיק אֶת הַנֵּר בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים - מְדַלִּיקִין. מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ שְׁלֵא לְהִדְלִיק - אֵין מְדַלִּיקִין. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מְדַלִּיקִין בְּפוּנְדָקָאוֹת וּבְבֵית הַמַּיִם, אֵלוֹ שֶׁאָמְרוּ מְדַלִּיקִין וְאֵלוֹ שֶׁאָמְרוּ אֵין מְדַלִּיקִין - שְׁנֵיָהֶם לֹא נִתְכַּוְּנוּ אֲלֵא לְדַבֵּר אַחַד: מִשׁוּם הַרְגֵל עֲבָרָה.

יב. מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ לְעִשׂוֹת מְלֵאכָה בַּמַּחְבֵּר לְקַרְקַע עַד חֲצוֹת - עוֹשִׁין, מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ שְׁלֵא לְעִשׂוֹת - אֵין עוֹשִׁין.

יג. מֵאֵימְתֵי אַרְבָּעָה עָשָׂר אָסוּר בְּמִלְאכָה? רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: מֵאוּר אַרְבָּעָה

עָשָׂר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִשְׁתַּנֵּן הַחֲמָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יַעֲקֹב לְרַבִּי יְהוּדָה: הֵיכָן מְצִינּוּ שְׁמֵקֶצֶת הַיּוֹם אָסוּר בְּמִלְאכָה וּמִקְצָתוֹ מִתֵּר? אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: הוּא עֲצָמוֹ יוֹכִיחַ עַל עֲצָמוֹ, שְׁמֵקֶצֶתוֹ מִתֵּר בְּאֲכִילַת חֲמִץ וּמִקְצָתוֹ אָסוּר.

יד. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: אִף מְקוֹם שֶׁאָמְרוּ אֵין עוֹשִׁין מְלֵאכָה בְּעַרְבֵי פְּסָחִים עַד חֲצוֹת, אֲבָל שְׁלֹשׁ אֲמָנוּת עוֹשִׁין: הַחֲטִיטִין, וְהַסַּפְרִין, וְהַכּוֹבְסִין. הַחֲטִיטִין - שְׁכָן מְצִינּוּ הַדְּיוֹט תּוֹפֵר כְּדָרְכּוֹ בְּמוֹעֵד. הַסַּפְרִין - שְׁכָן נֹזֵר וּמִצְרַע, וּמִי שֶׁעֲלָתָהּ לוֹ מִכָּה בְּרֵאשׁוֹ, מְסַפְרִין בְּמוֹעֵד. הַכּוֹבְסִין - שְׁכָן הַבָּאִין מִמְדִּינַת הַיָּם, וְהַיּוֹצֵא בֵית הָאָסוּרִים מְכַבְּסִין בְּמוֹעֵד. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִף הַרְצָעִין, אִף עוֹלֵי רְגָלִים מְתַקְּנִין מְנַעְלֵיהֶן וְסוּגְדֵלֵיהֶן בְּחֵלוֹ שֶׁל מוֹעֵד. הַזֵּבֵל שְׁבַחְצֵר - מְסַלְקִין אוֹתוֹ לְצִדְדֵין, שְׁבַרְפַּת וְשְׁבַחְצֵר - מְסַלְקִין אוֹתוֹ לְאַשְׁפָּה.

טו. שֶׁשָּׂה דְבָרִים עָשׂוּ אֲנָשֵׁי יְרִיחוֹ, שְׁלֹשָׁה בְּרִצּוֹן חֲכָמִים, וְשְׁלֹשָׁה שְׁלֵא בְּרִצּוֹן חֲכָמִים. וְאֵלוֹ בְּרִצּוֹן חֲכָמִים: מְרַפֵּיבִין דְּקָלִים בְּעַרְבֵי פְּסָחִים כָּל הַיּוֹם כָּלוּ, וְכוּרְכִין אֶת שְׁמַע, וְקוֹצְרִין לְפָנֵי הָעַמֵּר - בְּרִצּוֹן חֲכָמִים. וְאֵלוֹ שְׁלֵא בְּרִצּוֹן חֲכָמִים: גּוֹדְשִׁין לְפָנֵי הָעַמֵּר, וְאוֹכְלִין נְשׁוּרִין בְּשַׁבַּת, וּמִתִּירִין גְּמִזְיוֹת שֶׁל הַקֶּדֶשׁ - שֶׁל חֲרוּב וְשֶׁל שְׁקָמָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: אִם בְּרִצּוֹן חֲכָמִים הָיוּ עוֹשִׁין, יְהוּ כָּל אָדָם עוֹשִׁין כֵּן! אֵלוֹ וְאֵלוֹ שְׁלֵא בְּרִצּוֹן חֲכָמִים. עַל שְׁלֹשָׁה מַחוּ בִּידָן, וְעַל שְׁלֹשָׁה לֹא מַחוּ בִּידָן, וְאֵלוֹ שְׁלֵא מַחוּ בִּידָן: מְרַפֵּיבִין דְּקָלִים בְּעַרְבֵי פְּסָחִים כָּל הַיּוֹם, וְכוּרְכִין אֶת שְׁמַע, וְקוֹצְרִין וְגוֹדְשִׁין לְפָנֵי הָעַמֵּר - וְלֹא מַחוּ בִּידָן. אֵלוֹ שְׁמַחוּ בִּידָן: מִתִּירִין גְּמִזְיוֹת שֶׁל הַקֶּדֶשׁ - שֶׁל חֲרוּב וְשֶׁל שְׁקָמָה. וְאוֹכְלִין נְשׁוּרִין בְּשַׁבַּת, וְנוֹתְנִין פָּאָה לְיָרֵק - וּמַחוּ בִּידָן חֲכָמִים.

טז. פּיצד כּוֹרְכִין אֶת שְׁמַע? אומרים: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל", וְלֹא הָיוּ מִפְּסִיקִין. רבי יְהוּדָה אומר: מִפְּסִיקִין הָיוּ, אֲלֵא שְׁלֵא הָיוּ אומרים: "בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוּתוֹ" וגו'.

יז. פּיצד נוֹתְנִין פֶּאֶה לֵירָק? לֹא הָיוּ נוֹתְנִין אֲלֵא לְלֶפֶת וְלַקְפְּלוּט - מִפְּנֵי שְׁלֵקִיטָתָן כְּאַחַת. רבי שְׁמַעוֹן אומר: אֵף לְכְרוּב. אָמַר רבי יוֹסִי: מַעֲשֶׂה בְּבָנוּ שֶׁל 'נְבוּ הָיוּ', שְׁנָתָן פֶּאֶה לְלֶפֶת, וְבָא אָבִיו וּמָצָא עֲנִיִּים עַל פֶּתַח גִּנְתּוֹ. אָמַר לָהֶם: בְּנֵי! לֹא נַחוּשׁ לְדַבְּרֵי חֲכָמִים? הַשְּׁלִיכוּ מַה שְּׁבִידְכֶם! וְהַשְּׁלִיכוּ, וְנָתַן כַּפְּלִים בְּמַעֲשֶׂר. וְלֹא שְׁהִיתָה עֵינֹו צָרָה, אֲלֵא שַׁחַשׁ לְדַבְּרֵי חֲכָמִים.

יח. פּיצד אוֹכְלִין נִשְׁוֹרִין בְּשַׁבָּת? שְׁהָיוּ פּוֹתְחִין גְּלוּתֵיהֶן וּפְרֻדְסוּתֵיהֶן לְעֲנִיִּים שְׁהָיוּ בְּשָׁנֵי בְצֻרַת, וְהָיוּ עֲנִיֵי יִשְׂרָאֵל נִכְנָסִין וְאוֹכְלִין נִשְׁוֹרִין - מוֹתְרוֹת תְּמָרִים בְּשַׁבָּת. פּיצד מִתִּירִין גְּמִזִּיּוֹת הַקֶּדֶשׁ? אָמְרוּ לָהֶן: אֲבוֹתֵינוּ, כְּשֶׁהִקְדִּישׁוּ, לֹא הִקְדִּישׁוּ אֲלֵא קוֹרוֹת עֲצָמָן, מִפְּנֵי שְׁבַעֲלֵי אֲגָרוֹף בְּאֵין וְנוֹטְלִין אוֹתָן בְּזֹרֻעַ, וְאָנוּ נֹתִיר גְּמִזִּיּוֹת שֶׁל הַקֶּדֶשׁ וְשֶׁל חֲרוּב וְשֶׁל שְׁקָמָה? אָמְרוּ לָהֶם חֲכָמִים: אֵי אַתֶּם מוֹדִין שֶׁגְּדוּלֵי הַקֶּדֶשׁ אֲסוּרִין?

מִסְכַּת פְּסָחִים פְּרָק רְבִיעִי

א. הִבִּיא אֲשָׁמוּ וְלֹא הִבִּיא גְזֵלוֹ - לֹא יֵהָא מְמַרס בְּדָמוּ, עַד שְׂיָבִיא גְזֵלוֹ, אֲלֵא תַעֲבַר צוּרְתּוֹ וְיוֹצֵא לְבֵית הַשְּׂרָפָה. הִבִּיא אֲשָׁמוּ וְלֹא הִבִּיא מְעִילְתּוֹ - לֹא יֵהָא מְמַרס בְּדָמוּ עַד שְׂיָבִיא מְעִילְתּוֹ, אֲלֵא תַעֲבַר צוּרְתּוֹ וְיוֹצֵא לְבֵית הַשְּׂרָפָה. מְצוּרַע שְׁהִבִּיא חֲטָאתוֹ קִדְּם לְאֲשָׁמוּ - לֹא יֵהָא אַחַר מְמַרס בְּדָמָה, עַד שְׂיָבִיא אֲשָׁמוּ, אֲלֵא תַעֲבַר צוּרְתָהּ וְתִצָּא לְבֵית הַשְּׂרָפָה.

ב. כָּל הַקֶּדֶשִׁים שֶׁהִקְרִיבִין קִדְּם לְתַמִּיד שֶׁל שַׁחַר, אוֹ שְׁעַכְבָּן אַחַר תַּמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֲרֻבִים - הָרִי אֵלֹו פְּסוּלִין, שְׂאִין לָךְ קִדְּם

תַּמִּיד שֶׁל שַׁחַר אֲלֵא קִטְרַת בִּלְבַד, שְׁנֹאמַר: "בִּבְקָר בִּבְקָר", וְאִין לָךְ דְּבָר שְׁמַתְעַכֵּב אַחַר תַּמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֲרֻבִים אֲלֵא קִטְרַת, וְנִירוֹת, וּפְסַח בְּעֲרֻבֵי פְּסָחִים, וּמְחַסְרֵי כְּפָרָה בְּעֲרֻב פְּסַח - שְׁטוּבֵל שְׁנִית וְאוֹכֵל אֶת פְּסַחוֹ לְעֵרֵב. רבי יִשְׁמַעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רבי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אומר: מְחַסְרֵי כְּפָרָה אֵף בְּשֹׂאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה - שְׁטוּבֵל וְאוֹכֵל בְּקִדְּשִׁים לְעֵרֵב.

ג. שַׁחֲטוּ לְשָׁמוּ, וּמַרְק שְׁלֵא לְשָׁמוּ - כֶּשֶׁר, מִפְּנֵי שֶׁהִכְשֵׁר בְּשַׁחֲטָה. פּיצד שְׁלֵא לְאוֹכְלֵיוּ? שַׁחֲטוּ לְחוּלָה וּלְזָקֵן שְׂאִינָם יְכוּלִין לְאָכֵל כְּזֵית. פּיצד שְׁלֵא לְמַגּוּיָיו? נִמְנֹו עֲלָיו חֲבוּרָה זוֹ, וְשַׁחֲטוּ לְשֵׁם חֲבוּרָה אַחֲרָת. שַׁחֲטוּ לְמַלִּין, וְלְעֲרַלִין, לְטַהוּרִין, וְלְטַמְאִין - כֶּשֶׁר. אָבָא שְׂאוּל אומר: וְהִדִּין נוֹתֵן שְׂיֵהָא פְּסוּל, הוֹאִיל וְהִזְמַן פּוֹסֵל, וְעֲרָלָה פּוֹסֵלָת, מַה זְמַן עֲשֶׂה בּוֹ מְקַצְתּוֹ כְּבָלוֹ, אֵף עֲרָלָה נַעֲשֶׂה בָּהּ מְקַצְתָּה כְּכֹלָה, אוֹ כֶּלֶף לְדָרֶךְ זוֹ, הוֹאִיל וְעֲרָלָה פּוֹסֵלָת וְטַמְאָה פּוֹסֵלָת, מַה טַּמְאָה לֹא עֲשֶׂה בָּהּ מְקַצְתָּה כְּכֹלָה, אֵף עֲרָלָה לֹא נַעֲשֶׂה בָּהּ מְקַצְתָּה כְּכֹלָה, נִרְאֶה לְמִי דוּמָה? דְּנִין דְּבָר שְׂאִינוּ נוֹהֵג בְּכָל הַזְּבָחִים, מְדַבֵּר שְׂאִינוּ נוֹהֵג בְּכָל הַזְּבָחִים, וְאֵל יוֹכִיחַ זְמַן שְׁנוּהֵג בְּכָל הַזְּבָחִים. אוֹ כֶּלֶף לְדָרֶךְ זוֹ, דְּנִין דְּבָר שְׁלֵא הִתֵּר מְכַלְלוֹ מְדַבֵּר שְׁלֵא הִתֵּר מְכַלְלוֹ, וְאֵל תּוֹכִיחַ טַמְאָה שֶׁהִתֵּרָה מְכַלְלָה.

ד. הַשּׁוֹחֵט אֶת הַפְּסַח עַל הַחֲמֵץ בְּאַרְבָּעָה עֶשֶׂר - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, וְהַפְּסַח עֲצָמוּ - כֶּשֶׁר, וְיוֹצֵא בּוֹ יְדֵי חוּבְתּוֹ בְּפְסַח. אֶחָד הַשּׁוֹחֵט, וְאֶחָד הַזּוֹרֵק, וְאֶחָד הַמְקַטֵּיר, בְּמַה דְּבָרִים אָמְרִים? בְּזְמַן שֶׁהוּא לְשׁוֹחֵט, אוֹ לְזוֹרֵק, אוֹ לְמַקְטֵיר, אוֹ לְאֶחָד מִבְּנֵי חֲבוּרָה, הֵיךְ לְאֶחָד בְּסוּף הָעוֹלָם - פְּטוּר. אָבֵל הַמוֹלֵק אֶת הָעוֹף מִבְּפָנָים, עַל הַחֲמֵץ בְּאַרְבָּעָה עֶשֶׂר - אִינוֹ עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה.

ה. רבי שְׁמַעוֹן אומר: הַפְּסַח בְּאַרְבָּעָה עֶשֶׂר, לְשָׁמוּ - חֵיב, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כֶּשֶׁר. שְׁלֵא לְשָׁמוּ - פְּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּסוּל. וּבְמוֹעֵד,

לשמו - פטור, מפני שהוא פסול. שלא לשמו - חיב, מפני שהוא כשר. אימתי? בזמן שהן ראויין לבא בפסח, אבל אין ראויין לבא בפסח - בין לשמו בין שלא לשמו - חיב, מפני שהוא כשר. אמר רבי שמעון: פסח בארבעה עשר, לשמו - כשר, שלא לשמו - פסול. בחלו של מועד, לשמו - פסול, שלא לשמו - כשר. ואימתי? בזמן שראוי להביא פסח, אבל אין ראוי להביא פסח, בין לשמו בין שלא לשמו - כשר.

ז. השוחט את הפסח לאוכלו בארבעה עשר - כשר. לאוכלו נא ושלוק ומבשל - כשר. השוחט את הפסח על בני החבורה, ואמר: שלא לשמו שחטתיו - שורת הדין אין נאמן. רבי יהודה אומר: עד שלא התחילו בו - נאמן, משהתחילו בו - אינו נאמן.

ח. הפסח ששחטו שחרית בארבעה עשר שלא לשמו, רבי יהושע מכשיר, כאלו נשחט בשלשה עשר. וכן בתירא פוסל, כאלו נשחט בין הערבים. אמר רבי יהושע: הואיל ושלשה עשר אינו ראוי, ובארבעה עשר שחרית אינו ראוי, מה שלשה עשר, אם שחטו שלא לשמו - כשר, אף ארבעה עשר שחרית, אם שחטו שלא לשמו - כשר. השיב רבי לסייע דברי בן בתירא: לא! אם אמרת בשלשה עשר, שאין מקצתו ראוי, תאמר בארבעה עשר שחרית, שמקצתו ראוי? הואיל ומקצתו ראוי, אם שחטו בארבעה עשר שחרית, שלא לשמו - פסול.

ט. פסח ראשון בשלש כתות, ואין פסח שני בשלש כתות. נשחט התמיד של בין הערבים - מקטיר את הקטרת ומטיב את הנרות, ובא לו אצל פסח. קרעו והוציא את אמוריו, אפלו של ארבעה ושל חמשה, נתנו במיגס והקטירו על גבי המזבח, ובשבת היה מלבישין בגייתיהן, ומניחין ויוצא. רבי ישמעאל בן רבי יוחנן בן ברוקה אומר: ארבעה עשר שחל להיות בשבת - לא היה מפשיט אלא עד מקום חזה. כהן הקרוב אצל המזבח, שופך שפיקה אחת כנגד היסוד - פסול. הלויים עומדין על דוכנן וגומרינן הלל בשונה, אם גמרו - שנו, ואם שנו - שלשו, ואף על פי שלא שלשו מיימה. אמר רבי יהודה:

לשמו - פטור, מפני שהוא פסול. שלא לשמו - חיב, מפני שהוא כשר. אימתי? בזמן שהן ראויין לבא בפסח, אבל אין ראויין לבא בפסח - בין לשמו בין שלא לשמו - חיב, מפני שהוא כשר. אמר רבי שמעון: פסח בארבעה עשר, לשמו - כשר, שלא לשמו - פסול. בחלו של מועד, לשמו - פסול, שלא לשמו - כשר. ואימתי? בזמן שראוי להביא פסח, אבל אין ראוי להביא פסח, בין לשמו בין שלא לשמו - כשר.

ו. הפסח שעברה שנתו, ושחטו בזמנו לשמו, וכן השוחט אחרים לשם פסח בארבעה עשר, רבי אליעזר פוסל, ורבי יהושע מכשיר. אמר רבי יהושע: ומה אם בשאר ימות השנה, שאינו כשר לשמו - כשרו אחרים לשמו, בזמנו, שכשר לשמו, אינו דין שיכשרו אחרים לשמו? אמר לו רבי אליעזר: או חלוף הדברים, ומה אם בשאר ימות השנה, שאינו כשר לשמו, כשר הוא לשם אחרים, וכשר פסח בארבעה עשר שלא לשמו! וכך אתה אומר לי: מה לי הכשרו אחרים לשמו בשאר ימות השנה לשמו - שכן הוא כשר לשם אחרים, יכשרו אחרים לשמו בארבעה עשר שאינו כשר לשם אחרים? אמר לו רבי יהושע: אם כן, הרעת כח פסח ונתתי כח לשלמים. חזר רבי אליעזר ודנו דין אחר: מצינו מותר פסח - בא שלמים, ואין מותר שלמים בא פסח. ומה פסח שמתרו בא שלמים - שחטו בזמנו לשם שלמים פסול, שלמים שאין מתרו בא פסח, אם שחטו לשם פסח בזמנו אינו דין שיהו פסולי? אמר לו רבי יהודה: מצינו מותר חטאת בא עולה ואין מותר חטאת בא עולה, ומה חטאת שמתרה בא עולה, שחטה לשם עולה פסולה, עולה שאין מתרה בא חטאת, שחטה לשם חטאת אינו דין שתהא פסולה? אמר לו רבי אליעזר: לא, אם אמרת בחטאת שכן כשרה לשמה כל השנה כלה, תאמר בפסח שאינו כשר לשמו אלא בזמנו? והואיל והוא פסול

מִימֵהֶן שֶׁל כֶּת שְׁלִישִׁית לֹא הִגִּיעוּ לְ"אַהֲבָתִי כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת קוֹלִי", מִפְּנֵי שְׁעִמָּה מוּעָטִין, וְהִיא הִיְתָה נִקְרָאת כֶּת עֲצָלָנִית.

י. כִּמְעַשְׂהוּ בַחֹל כֶּךָ מְעַשְׂהוּ בַשַּׁבָּת, אֲלֵא שְׁהִיו הַכֹּהֲנִים מְדִיחִין אֶת הָעֲזָרָה שְׁלֵא בְרִצּוֹן חֲכָמִים. כִּיִּצַד מְדִיחִין אֶת הָעֲזָרָה? הִיו פּוֹקְקִין אוֹתָהּ וּמְרַגְלִין לָהּ אִמַת הַמַּיִם עַד שֶׁנַּעֲשִׂית נִקְיָה כְּחֹלֵב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כּוֹס הִיָּה מְמַלֵּא מִדָּם הַתְּעֻרּוּבוֹת, וְזוֹרְקוֹ זְרִיקָה אַחַת עַל גְּבִי הַמְּזֻבַּח, שְׁאִם יִשְׁפֹּךְ דָּמָן שֶׁל אֶחָד מֵהֶן, נִמְצָא שְׁמֵכְשִׁירוֹ. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה: וְהֵלֵא לֹא נִתְקַבַּל בְּכֹלִי! וְדָם שְׁאִינוּ מִתְקַבַּל בְּכֹלִי פֶסוּל לְגַבִּי מְזֻבַּח! דְּבַר אַחֵר, שֶׁהוּא דָם הַתְּמַצִּית וְדָם הַתְּמַצִּית פֶּסוּל לְגַבִּי מְזֻבַּח. אָמַר לָהֶם רַבִּי יְהוּדָה: לְדַבְרֵיכֶם, לָמָּה פּוֹקְקִין אֶת הָעֲזָרָה, וְהִיו כֹּהֲנִים מְשַׁקִּיעִין בְּדָם עַד אֲרַכּוּבוּתֵיהֶן? אָמְרוּ לוֹ: שִׁבַּח הוּא לְבַנֵּי אֶהְרֹן שֶׁיְהִלְכוּ בְּדָם עַד אֲרַכּוּבוּתֵיהֶן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: כֶּת שְׁלִישִׁית הִלְכָה וְיִשְׁבָּה לָהּ בַּעֲזֻרַת נָשִׁים.

יא. פֶּעַם אַחַת חָל אֲרַבְעָה עֶשֶׂר לְהִיּוֹת בַּשַּׁבָּת, שְׁאָלוּ אֶת הֵלֵל הַזֶּקֶן: פֶּסַח, מֵהוּ שִׁדְחָה אֶת הַשַּׁבָּת? אָמַר לָהֶם: וְכִי פֶסַח אֶחָד יֵשׁ לָנוּ בַשָּׁנָה שְׁדוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת? וְהֵלֹא הִרְבֵּה מִשְׁלֵשׁ מֵאוֹת פֶּסַחִים יֵשׁ לָנוּ שְׁדוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת! חִבְרוּ עֲלָיו כָּל הָעֲזָרָה, אָמְרוּ לוֹ: מִנֵּין לָךְ? אָמַר לָהֶם: תְּמִיד, קֶרֶבֶן צְבוּר - דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת, אִף פֶּסַח קֶרֶבֶן צְבוּר - דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת. דְּבַר אַחֵר: נֹאמַר בְּתִמִּיד (בַּמְדָּבָר כח, ב): "מוֹעֵדוֹ", וְנֹאמַר בַּפֶּסַח (בַּמְדָּבָר ט, ב): "מוֹעֵדוֹ"; מֵה מוֹעֵדוֹ הָאֵמֹר בְּתִמִּיד - דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת, אִף מוֹעֵדוֹ הָאֵמֹר בַּפֶּסַח - דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת. וְעוֹד קָל וְחֹמֵר: וּמֵה תְּמִיד שְׁאִין חִיבִין עֲלָיו כֶּרֶת - דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת, פֶּסַח שְׁחִיבִין עֲלָיו כֶּרֶת - אִינוּ דִין שִׁדְחָה אֶת הַשַּׁבָּת? וְעוֹד מְקַבְּלָנִי מִרְבוּתֵי שְׁפֶסַח דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת, וְלֹא פֶסַח רֵאשׁוֹן, אֲלֵא פֶסַח שְׁנִי, וְלֹא פֶסַח צְבוּר אֲלֵא פֶסַח יַחִיד. אָמְרוּ לוֹ:

מֵה יְהֵא עַל הָעַם שְׁלֵא הִבִּיאוּ סִבְיָנִין וּפֶסַחִים לְמִקְדָּשׁ? אָמַר לָהֶם: הִלְכָה זֹו שְׁמַעֲתִי וְשִׁכַּחְתִּי, אֲלֵא הִנּוּחַ לָהֶן לְיִשְׂרָאֵל אִם אִין נְבִיאִים הֵן, בְּנֵי נְבִיאִים הֵן, מֵה עֲשׂוּ יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתָהּ שְׁעָה? מִי שְׁפִסְחוּ טְלָה - טְמֵנוּ בְּצִמְרוֹ, גְּדִי - קָשְׁרוּ בֵּין קַרְנָיו, וְהִבִּיאוּ סִבְיָנִין וּפֶסַחִים לְמִקְדָּשׁ, וְשִׁחְטוּ אֶת פֶּסַחֵיהֶן. בּוֹ בְיּוֹם מִנּוּ אֶת הֵלֵל הַנְּשִׂא, וְדַרְשׁ לָהֶם בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח.

יב. פֶּעַם אַחַת בִּקֵּשׁ אֲגָרִיפַס הַמֶּלֶךְ לִידַע כִּמָּה מְנוּיִין שֶׁל אוֹכְלוֹסֵי יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר לָהֶם לְכַהֲנִים: הִפְרִישׁוּ לִי כִלְיָא מִכָּל פֶּסַח וּפֶסַח! וְהִפְרִישׁוּ לוֹ שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף זוּגוֹת שֶׁל כִּלְיּוֹת, כְּפָלִים כִּיּוֹצְאֵי מִצְרַיִם, וְאִין לָךְ כָּל פֶּסַח וּפֶסַח שְׁלֵא הִיו עֲלָיו יוֹתֵר מִמְעַשְׂרָה מְנוּיִין, חוּץ מִטְּמֵא, וְשִׁהִיָּה בְּדֶרֶךְ רַחֲוִקָה. בּוֹ בְיּוֹם נִכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל בְּהַר הַבַּיִת, וְלֹא הִיָּה מִחֲזִיקָם. וְהִיָּה קוֹרִין אוֹתוֹ: 'פֶּסַח מְעוּבִין'.

מִסְכַּת פֶּסַחִים פָּרָק חֲמִישִׁי

א. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כֶּשֶׁם שֶׁהִשְׁחִיטָה דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת - כֶּךָ מְכַשִּׁירִי שְׁחִיטָה יְדוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת. כָּלֵל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָה: כָּל מְלֹאכָה שְׁאֵפְשֵׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מִעֵרֵב שַׁבָּת - אִינָה דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת. וְכָל מְלֹאכָה שְׁאִי אֵפְשֵׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מִעֵרֵב שַׁבָּת - דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת. אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אִמּוּרֵי צְבוּר יוֹכִיחוּ, שֶׁהֵן כְּשֵׁרִין לְמוֹצְאֵי שַׁבָּת, וְהֵן דוּחִין אֶת הַשַּׁבָּת בְּזִמְנּוֹ! וּמֵה לִי מְכַשִּׁירִי שְׁחִיטָה אַחֵר שְׁחִיטָה, וּמֵה לִי מְכַשִּׁירִי שְׁחִיטָה לְפָנָי שְׁחִיטָה. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָה: מֵה לְמְכַשִּׁירֵי שְׁחִיטָה אַחֵר שְׁחִיטָה שְׁדוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת, שֶׁכֵּן דְּחַתָּה שְׁחִיטָתָה אֶת הַשַּׁבָּת, יְדוּחָה מְכַשִּׁירֵי שְׁחִיטָה לְפָנָי שְׁחִיטָה אֶת הַשַּׁבָּת, שְׁלֵא דְחַתָּה שְׁחִיטָתָה אֶת הַשַּׁבָּת? וְעוֹד, שְׁמָא יֵאָרַע בּוֹ פֶסוּל וְנִמְצָא חֵלֵל אֶת הַשַּׁבָּת, וְלֹא עֲשָׂה מִצְוָתָהּ.

ב. פֶּסַח בָּא מִן הַצֵּאן וְאִינוּ בָּא מִן הַבֶּקָר, בָּא מִן הַכִּבְשִׁים וּמִן הָעִזִּים, בָּא מִן הַזִּכְרִים וְאִינוּ בָּא מִן הַנְּקֻבוֹת, בָּא בֶּן שָׁנָה וְאִינוּ בָּא בֶּן שְׁתַּיִם, וְאִינוּ נֹאכֵל אֲלֵא בְלִילָה וְאִינוּ

נֶאֱכָל אֶלָּא עַד חֲצוֹת, וְאִינוּ נֶאֱכָל אֶלָּא לְמַנּוּיָו, וְאִינוּ נֶאֱכָל אֶלָּא צְלִי. וְחִיבִין עָלֵיו מְשׁוּם שְׁבִירַת עֶצֶם.

ג. חֲגִיגָה הַבָּאָה עִמּוֹ - בָּאָה מִן הַצֶּאֱן וּמִן הַבָּקָר, וּמִן הַכִּבְשִׁים וּמִן הָעוֹזִים, מִן הַזִּכְרִים, וּמִן הַנְּקֻבוֹת, וּבָאָה בַת שְׁנֵתָהּ וּבַת שְׁתֵּים, וְנֶאֱכָלֶתָ לְשָׁנֵי יָמִים וְלִילָה אֶחָד, וְאִין חִיבִין עָלֶיהָ מְשׁוּם שְׁבִירַת עֶצֶם. חֲגִיגָה הַבָּאָה עִמּוֹ - הִיא נֶאֱכָלֶתָ תַּחֲלָה, כְּדִי שִׁיְהָא פִּסְחָא נֶאֱכָל עַל הַשֶּׁבַע. בֵּן תִּימָא אוֹמֵר: חֲגִיגָה הַבָּאָה עִם הַפִּסְחָא - הִרִי הִיא כַּפִּסְחָא, וְאִינָהּ נֶאֱכָלֶתָ אֶלָּא לְיוֹם וְלִילָה, וְחֲגִיגַת חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר נֶאֱכָלֶתָ לְשָׁנֵי יָמִים וְלִילָה אֶחָד, וְחֲגִיגַת אַרְבַּעָה עֶשֶׂר יוֹצֵא בָּהּ יָדֵי חוֹבְתָהּ. מְשׁוּם שְׁמַחָה, וְאִין יוֹצֵא בָּהּ מְשׁוּם חֲגִיגָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אוֹמֵר: חֲגִיגָה הַעוֹלָה עִמּוֹ עַל הַשְּׁלַחַן, וְתַבְשִׁילֵין הַעוֹלִים עִמּוֹ עַל הַשְּׁלַחַן - הִרִי אֵלוֹ מִתְבַּעְרִין עִמּוֹ.

ד. אַרְבַּעָה עֶשֶׂר שָׁחַל לֵהִיּוֹת בַּשֶּׁבַת. אֶחָד דְּבָרִים שֶׁהֵן רְאוּיִין לְבֵא פִּסְחָא, וְאֶחָד דְּבָרִים שְׂאִין רְאוּיִין לְבֵא פִּסְחָא, וְשִׁחְטָן לְשׁוּם פִּסְחָא. וְכֵן הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם חֲטָאת צְבוּר, לְשֵׁם עוֹלוֹת, וּפִסְחָא שִׁחְטוֹ בַּשֶּׁבַת שְׂלֵא לְשִׁמּוֹ - פִּטּוּר. דְּבָרֵי רַבִּי מְאִיר. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: לֹא נִחְלְקוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עַל דְּבָרִים שְׂאִין רְאוּיִין לְבֵא פִּסְחָא וְשִׁחְטוֹ לְשֵׁם פִּסְחָא, וְהַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם חֲטָאת צְבוּר, וְלְשֵׁם עוֹלוֹת צְבוּר - שֶׁהוּא חֵיב, עַל מַה נִּחְלְקוּ? עַל דְּבָרִים שֶׁהֵן רְאוּיִין לְבֵא פִּסְחָא, וְשִׁחְטָם לְשֵׁם פִּסְחָא, שְׂרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחִיב חֲטָאת, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר.

ה. הַשּׁוֹחֵט אֶת הַתְּמִיד בַּשֶּׁבַת, שְׂלֵא לְשִׁמּוֹ - חֵיב. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: שְׁמַעְתִּי שֶׁהַשּׁוֹחֵט 'תְּמִיד' בַּשֶּׁבַת, שְׂאִינוּ מְבַקֵּר - חֵיב חֲטָאת, וְיַחֲזוֹר וְיִבִּיא תְּמִיד אַחַר לְהַכְשִׁירוֹ, חוּץ מִן הַנִּשְׁחָט, שְׁנֵאמַר (בַּמִּדְבָּר כַּח, לֹא): "תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם וְנִסְכֵיהֶם"; כִּשְׁהֵן מְבַקְרִין - הֵן תְּמִידִין, כִּשְׂאִינָן מְבַקְרִין - אִינָן תְּמִידִים.

ו. שִׁחְטוֹ וְנוֹדַע שְׁמַשְׁכוּ בְּעֵלִים אֶת יָדֵיהֶן, אוֹ שְׁמַתוֹ אוֹ שְׁנִטְמְאוֹ - הִרִי זֶה חֵיב. רַבִּי

יִשְׁמַעְעָל בֶּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמֵר: אִם יֵשׁ לוֹ שְׁהוֹת כְּדִי שִׂידַע - הִרִי זֶה חֵיב. וְתַעֲבֹר צוּרְתוֹ וְתִצֵּא לְבֵית הַשְּׂרָפָה. וְאִם לֹאוּ - הִרִי זֶה פִּטּוּר. חֲטָאת צְבוּר שִׁשְׁחָטָן בַּשֶּׁבַת, שְׂלֵא לְשִׁמּוֹן - הִרִי זֶה חֵיב, וְיִקְטִיר אַמּוּרִין לְעָרֵב.

ז. חֲטָאת יָחִיד וְעוֹלַת יָחִיד, שִׁשְׁחָטָן בַּשֶּׁבַת לְשִׁמּוֹן, וְזִרְק דָּמָן שְׂלֵא לְשִׁמּוֹן - חֵיב, שֶׁהִרְצוּ הַבְּעֵלִים. הַשּׁוֹחֵט שְׁתֵּי חֲטָאוֹת לְצְבוּר, וְאִין צְרִיכִין אֶלָּא אַחַת - חֵיב עַל הָאֲחֵרוֹנָה. שְׁתֵּי עוֹלוֹת לְצְבוּר וְאִין צְרִיכִין אֶלָּא אַחַת - חֵיב עַל הָאֲחֵרוֹנָה.

ח. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כִּשְׁם שִׁשְׁפוּד שֶׁל עֵץ אִין נִשְׂרָף, כִּךְ שִׁפוּד שֶׁל מִתְּכַת אִין מִרְתִּית. אָמְרוּ לוֹ: זֶה חֵם מִקְצָתוֹ - חֵם כָּלוּ, וְזֶה חֵם מִקְצָתוֹ - אִינוּ חֵם כָּלוּ.

ט. פִּסְחָא שִׁסְכוּ יַיִן וְשִׁמּוֹן, אִף עַל פִּי שְׁמַנְטָף מִלְמַעְלָה לְמַטָּה - אִין בּוֹ מְשׁוּם בְּשׁוּל. בְּשׁוּלוֹ וְאַחַר כִּךְ צִלְאוּ, אוֹ צִלְאוּ וְאַחַר כִּךְ בְּשׁוּלוֹ - הִרִי זֶה אָסוּר. אִין מוֹלְגִין אֶת הָרֹאשׁ וְאֶת הַכְּרָעִים וְאִין טוֹפְלִין אוֹתָן בְּחִרְסִית וּבְאֲדָמָה, אֲבָל מְפַסְפְּסִין אוֹתָן בְּאוּר.

י. הַפִּסְחָא צוֹלִין אוֹתוֹ שְׁלֵם, וְאִין צוֹלִין אוֹתוֹ חֲתִיכוֹת, רִצָּה - מִנְתָּחוּ וּמִטִּילוּ אֲבָר אֲבָר עַל גְּבֵי גִחְלִים, וְאִין צוֹלִין שְׁנֵי פִּסְחִים בְּתַנּוּר אֶחָד מִפְּנֵי הַתַּעֲרֻבוֹת. אֲפִלוּ זֶה גָּדִי וְזֶה טֹלָה מִפְּנֵי הָרִגְלָה עֲבָרָה. אֲבָל צוֹלִין אַרְבַּעָה וְחֲמִשָּׁה פִּסְחִים בְּאַרְבַּעָה וְחֲמִשָּׁה תַנּוּרִין זֶה אֶצֶל זֶה, וְאִין חוֹשְׁשִׁין. חֲמֵשׁ חֲבוּרוֹת שְׁנֵתְעַרְבוּ פִּסְחֵיהֶן, נֶאֱמָן אֶחָד מִבְּנֵי הַחֲבוּרָה לֹמַר: 'פִּסְחָא זֶה שֶׁל אוֹתָהּ חֲבוּרָה הוּא'. הַפִּסְחָא אִין נֶאֱכָל אֶלָּא בְּלִילָה וְאִינוּ נֶאֱכָל אֶלָּא עַד חֲצוֹת, וְאִין חִיבִין עָלֵיו מְשׁוּם נוֹתֵר, וְאִין מַחְשְׁבָה פּוֹסְלֶת בּוֹ מְשׁוּם פְּגוּל, עַד שִׁיעֲלָה עִמּוֹד הַשַּׁחַר.

מִסְכַּת פִּסְחִים פְּרָק שִׁישִׁי

א. אִימְתִי אָמְרוּ: 'הַפִּסְחָא נֶאֱכָל בְּטַמְאָה?' בְּזִמְן שְׂבָא מִתְחַלְתוֹ בְּטַמְאָה. שִׁחְטוֹ

בְּטְהָרָה, וְאַחַר כֵּךְ נִטְמָאוּ הַבְּעָלִים - יִזְרַק הַדָּם בְּטְהָרָה, וְאֵל יֵאָכַל הַבָּשָׂר בְּטִמְאַהּ. הָרִי שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל טִמְאִין, וְכַהֲנִים וְכָלִי שֵׁרֵת טְהוֹרִין, אוֹ שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל טְהוֹרִין, וְכַהֲנִים וְכָלִי שֵׁרֵת טִמְאִין. וְאֶפְלוּ יִשְׂרָאֵל וְכַהֲנִים טְהוֹרִין, וְכָלִי שֵׁרֵת טִמְאִין - יַעֲשׂוּ בְּטִמְאַהּ, שְׂאִין קָרְבָן צְבוּר חֲלוּק.

ב. הַצְּבוּר וְהַכַּהֲנִים טְהוֹרִין, וְכָלִי שֵׁרֵת טִמְאִין - עוֹשִׂין אוֹתוֹ בְּטִמְאַהּ. אִימְתִי פֶסַח בָּא בְּטִמְאַהּ? בְּזִמְן שֶׁרְבוּ שֶׁל צְבוּר טִמְאִין, הָיוּ חֲצִין טְהוֹרִין וְחֲצִין טִמְאִין - הַטְּהוֹרִין עוֹשִׂין אֶת הָרֵאשׁוֹן וְהַטִּמְאִין עוֹשִׂין אֶת הַשֵּׁנִי. הַיְחִיד מְכַרֵּעַ אֶת הַפֶּסַח לַעֲשׂוֹתוֹ בְּטִמְאַהּ - דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן מִתְחִיָּה אוֹמֵר: אֵין הַיְחִיד מְכַרֵּעַ אֶת הַפֶּסַח לַעֲשׂוֹתוֹ בְּטִמְאַהּ, שְׁנֵאֵמַר (דְּבָרִים יז, ה): "לֹא תוּכַל לְזַבַּח אֶת הַפֶּסַח בְּאַחַד שַׁעֲרֶיךָ". רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֶפְלוּ שֶׁכֵּט אֶחָד טִמְא, וְשָׂאֵר כָּל הַשִּׁבְטִים טְהוֹרִין. הַטְּהוֹרִין עוֹשִׂין לַעֲצֹמֵן וְהַטִּמְאִין עוֹשִׂין לַעֲצֹמֵן. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: אֵין חוֹלְקִין אֶת הַצְּבוּר, אֵלֶּא: אוֹ כְּלוּ עוֹשִׂין בְּטְהָרָה, אוֹ כְּלוּ עוֹשִׂין בְּטִמְאַהּ.

ג. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: כָּל הַזְּבָחִים שְׁבִתוּרָה שְׁנִשְׁתִּיר מִהֵן כְּזִית בָּשָׂר אוֹ כְּזִית חֶלֶב - זוֹרֵק אֶת הַדָּם. חֲצִי זִית בָּשָׂר וְחֲצִי זִית חֶלֶב - אֵין זוֹרֵק אֶת הַדָּם. וּבְעוֹלָה, חֲצִי זִית בָּשָׂר וְחֲצִי זִית חֶלֶב - זוֹרֵק אֶת הַדָּם עָלֶיהָ, מִפְּנֵי שְׂכֵלָה כְּלִיל. וּבִמְנַחֵה, אֶפְלוּ כֹּלָה קִימַת - לֹא יִזְרַק. וּבִפְסַח, אִם יֵשׁ כְּזִית לְכָל אֶחָד וְאַחַד - הָרִי זֶה זוֹרֵק. וְאִם לֹאוּ - לֹא יִזְרַק.

ד. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: כָּל הַזְּבָחִים שְׁבִתוּרָה שְׁנִשְׁתִּמָּא הַבָּשָׂר, וְחֲלָבִים קִימִין - זוֹרֵק אֶת הַדָּם עַל הַחֲלָבִים. נִטְמָאוּ הַחֲלָבִים וְהַבָּשָׂר קִיִּם - זוֹרֵק אֶת הַדָּם עַל הַבָּשָׂר. אֲבָל פֶּסַח אֵינוֹ כֵּן, אֵף עַל פִּי שְׁנִשְׁתִּמָּא בָּשָׂר וְחֲלָבִין קִימִין - אֵין זוֹרֵק אֶת הַדָּם עַל הַחֲלָבִים, שֶׁלֹּא בָּא מִתְחַלְתּוֹ אֵלֶּא לְאֹכְלִיהָ. נִטְמָאוּ חֲלָבִים וְהַבָּשָׂר קִיִּם, אִם יֵשׁ כְּזִית לְכָל אֶחָד וְאַחַד - יִזְרַק, וְאִם לֹאוּ - לֹא יִזְרַק.

ה. כָּל קָרְבָּנוֹת צְבוּר וְהַיְחִיד - הַצִּיץ מֵרֵצָה עַל טִמְאַת הַדָּם, וְעַל טִמְאַת הַגּוֹף, חוּץ מִנְזִיר וְעוֹשֶׂה פֶּסַח, שֶׁהַצִּיץ מֵרֵצָה עַל טִמְאַת הַדָּם, וְאֵין מֵרֵצָה עַל טִמְאַת הַגּוֹף. וְאִם נִטְמָא טִמְאַת הַתְּהוּם - הָרִי זֶה מֵרֵצָה. כִּיצַד? הֲיֵה הוֹלֵךְ לְשַׁחוֹט אֶת פֶּסְחוֹ, וְאָמְרוּ לוֹ: 'מִתְּ הֵיָה עִמָּךְ בְּבֵית שְׁנַכְנַסְתָּ בּוֹ', אוֹ 'תַּחַת אֲבָן שִׁישִׁבְתָּ עָלֶיהָ', וְנוֹדַע לוֹ, בֵּין מִשְׁעֵשֶׂה פֶּסְחוֹ וּבֵין עַד שֶׁלֹּא עָשָׂה פֶּסְחוֹ - צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי. אֲבָל אִם אָמְרוּ לוֹ: 'קָבַר הַתְּהוּם הֵיָה עִמָּךְ בְּבֵית שְׁנַכְנַסְתָּ בּוֹ', אוֹ: 'תַּחַת הָאֲבָן שִׁישִׁבְתָּ עָלֶיהָ', וְנוֹדַע לוֹ עַד שֶׁלֹּא עָשָׂה אֶת פֶּסְחוֹ - צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי. מִשְׁהִבֵּיא פֶּסְחוֹ - אֵינוֹ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי. וְכֵן נִזְיֵר שֶׁהֵיָה הוֹלֵךְ לְהִבֵּיא קָרְבָּנוֹתָיו, וְאָמְרוּ לוֹ: 'מִתְּ הֵיָה עִמָּךְ בְּבֵית שְׁנַכְנַסְתָּ בּוֹ', אוֹ: 'תַּחַת אֲבָן שִׁישִׁבְתָּ עָלֶיהָ', וְנוֹדַע לוֹ, בֵּין מִשְׁהִבֵּיא קָרְבָּנוֹתָיו בֵּין עַד שֶׁלֹּא הִבֵּיא קָרְבָּנוֹתָיו - צָרִיךְ לְהִבֵּיא קָרְבָּן טִמְאַהּ. אֲבָל אִם אָמְרוּ לוֹ: 'קָבַר הַתְּהוּם הֵיָה עִמָּךְ בְּבֵית שְׁנַכְנַסְתָּ בּוֹ', אוֹ 'תַּחַת אֲבָן שִׁישִׁבְתָּ עָלֶיהָ', וְנוֹדַע לוֹ עַד שֶׁלֹּא הִבֵּיא קָרְבָּנוֹתָיו - צָרִיךְ לְהִבֵּיא קָרְבָּן טִמְאַהּ. מִשְׁהִבֵּיא קָרְבָּנוֹתָיו - אֵין צָרִיךְ לְהִבֵּיא קָרְבָּן טִמְאַהּ.

ו. שֶׁחִטּוֹ וְנוֹדַע עַד שֶׁלֹּא מִשְׁכוּ בְּעָלִים אֶת יְדֵיהֶם, אוֹ שְׁמַתּוֹ אוֹ שְׁנִטְמָאוּ - יִשְׂרַף מִיָּד. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בֶּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמֵר: אִם יֵשׁ שְׁהוּת כְּדֵי שִׁידַע - יִשְׂרַף מִיָּד, וְאִם לֹאוּ - תֵּעָבֵר צוּרְתּוֹ וַיֵּצֵא לְבֵית הַשְּׂרָפָה. זֶה הַכֹּלֵל: אֵרַע פְּסוּל כְּגוֹפּוֹ - יִשְׂרַף מִיָּד, בְּדָם אוֹ בְּבְעָלִים - תֵּעָבֵר צוּרְתּוֹ וַיֵּצֵא לְבֵית הַשְּׂרָפָה.

ז. אֲבָל הַשּׁוֹרֵף בְּעֶצְמוֹת, וְהַמְחַתֵּף בְּגִידִים, וּבְקַרְנַיִם, וּבְטַלְפִּים - אֵינוֹ עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. הַעֲצְמוֹת וְהַגִּידִין הַרְכִּים - הָרִי הֵן כְּבָשָׂר לְכָל דָּבָר. הַשּׁוֹבֵר אֶת הָעֵצִים בְּפֶסַח טְהוֹר - הָרִי זֶה לֹקֵה אַרְבָּעִים. וּפֶסַח עֲצָמוֹ כָּשָׂר, וַיִּוצֵא בּוֹ יְדֵי חוֹבְתּוֹ בְּפֶסַח. פֶּסַח כָּשָׂר - חֲיָבִין עָלָיו מִשּׁוּם שְׁבִירַת עֵצִים. פֶּסַח פְּסוּל - אֵין חֲיָבִין עָלָיו מִשּׁוּם שְׁבִירַת עֵצִים.

מִסְכַּת פְּסָחִים פָּרָק שְׁבִיעִי

א. אַרְבַּעַה עָשָׂר שָׁחַל לְהִיּוֹת בְּעָרֵב שַׁבַּת - מְשַׁלְשָׁלִין אֶת הַפֶּסַח לַתְּנוּרָה עִם חֲשֻׁכָה, וְעוֹשִׂין לוֹ לְמוֹדֵינָ, וְנוֹתְנִין עָלָיו מֵעָרֵב שַׁבַּת, וְנוֹתֵן עַל גְּבִיּוֹ כִסּוּי וְנוֹטְלוֹ בַשַּׁבַּת, וּבִלְבָד שְׁלֵא יַחְזִיר. וְאִם הִחְזִיר - הָרִי זֶה חֵיב, מִפְּנֵי שְׁבָא לִיְדֵי מְרוּחַ, וְהִמְמָרַח בַּשַּׁבַּת - הָרִי זֶה חֵיב חֲטָאָת. מִבְּקָרוֹ וְעוֹדָהוּ בַתְּנוּרָה. אִם נִצְלָה - נוֹטְלוֹ, וְאִם לֹא, מִמֵּתִין לוֹ עַד שִׁיִּצְלָה. נִצְלָה הַחִיצוֹן וְלֹא נִצְלָה הַפְּנִימִי - קוֹלָף וְאוֹכַל עַד שִׁמְגִיעַ לְנֶאֱמָר:

ב. הַפֶּסַח מִחְזִירִין אוֹתוֹ שְׁלֵם, וְאִין מִחְזִירִין אוֹתוֹ חֲתִיכוֹת; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: בַּשַּׁבַּת, בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ אֶסוּר, וּבָיִים-טוֹב בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ מֵתָר. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: לֹא נִחְלְקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הֵלֵל עַל הַפֶּסַח שִׁמְחִירִין אוֹתוֹ שְׁלֵם וְאִין מִחְזִירִין אוֹתוֹ חֲתִיכוֹת, עַל מָה נִחְלְקוּ? עַל הָאֲבָרִים, שְׁבִית שְׁמַאי אוֹמְרִים: אִין מִחְזִירִין. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: מִחְזִירִין:

ג. יְתוּם שִׁשְׁחָטוֹ עָלָיו אֶפּוֹטְרוֹפְסִין - יֵאָכֵל, וּבְמִקּוֹם שֶׁהוּא רוֹצֶה. הַמְּנָה עַל אֶחָד מֵהֶן - אוֹכַל בְּמִקּוֹם שֶׁהַמְּנָה. הַמְּנָה עַל שְׁנֵי פְּסָחִים - יֵאָכֵל מֵאִיזָה מֵהֶן שִׁירְצָה רֵאשׁוֹן. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: לְעוֹלָם מִמֵּינֵן עַל הַפֶּסַח, עַד שִׁישְׁחָט, וּמוֹשְׁכִין יְדֵיהֶן מִמֵּנוּ עַד שִׁזְרַק עָלָיו אֶת הַדָּם:

ד. לֹא יִשְׁחָט אָדָם אֶת הַפֶּסַח עַל יְדֵי בְּנוֹ וּבְתוֹ הַגְּדוֹלִים, וְעַל יְדֵי עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הָעֲבָרִים, וְעַל יְדֵי אִשְׁתּוֹ אֶלָּא מִדְּעַתָּן. אָכַל שׁוֹחֵט הוּא עַל יְדֵי בְּנוֹ וּבְתוֹ הַקְּטַנִּים וְעַל יְדֵי עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים, בֵּין מִדְּעַתָּן וּבֵין שְׁלֵא מִדְּעַתָּן. וְכֵלְן שִׁשְׁחָטוֹ לְעִצְמָן וְשָׁחַט רַבֵּן עֲלֵיהֶן - יוֹצֵאִין בְּשֵׁל רַבֵּן, וְאִין יוֹצֵאִין בְּשֵׁל עִצְמָן, חוּץ מִן הָאִשָּׁה שִׁיכוּלָהּ לְמַחֲוֹת. עַבְדַּ עֲבָרִי, וּמִי שִׁחְצִיּוֹ עַבְדַּ וְחִצְיוֹ

רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: הִיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכֶּשֶׁר וְנִפְסַל - חֵיבִין עָלָיו מִשׁוּם שְׁבִירַת עֵצִים, לֹא הִיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכֶּשֶׁר וְנִפְסַל - אִין חֵיבִין עָלָיו מִשׁוּם שְׁבִירַת עֵצִים. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִף עַל פִּי שֶׁהִיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכֶּשֶׁר וְנִפְסַל - אִין חֵיבִין עָלָיו מִשׁוּם שְׁבִירַת הָעֵצִים. רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בֶּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמֵר: אֶפִּילוֹ לֹא נִפְסַל בּוֹ אֶלָּא אֶבֶר אֶחָד בִּלְבָד - אִין חֵיבִין עָלָיו מִשׁוּם שְׁבִירַת עֵצִים.

ח. הַשׁוֹבֵר אֶת הָעֵצִמוֹת לְאֹכֹל כְּזֵית מַח, מִן הַמַּח שֶׁבְּרֵאשׁ וְשֶׁבְּקוֹלֵיא - אִינוֹ עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. וְהַמַּח עִצְמוֹ - כֶּשֶׁר, וְיוֹצֵא בּוֹ יְדֵי חוּבְתוֹ בַּפֶּסַח, וְחֵיבִין עָלָיו מִשׁוּם פְּגוּל, מִשׁוּם נוֹתֵר, וּמִשׁוּם טְמֵא, וּמִטְמֵא כְּזֵית בְּמִשְׁאֵא וְכַעֲדוּשָׁה בְּמַגֵּעַ. כִּלְלוֹ שֶׁל דְּבָר: הַמַּח, הָרִי הוּא כְּבֶשֶׂר לְכֹל דְּבָר! אֶכַּל מִמֵּנוּ כְּזֵית, נֹא וּמִבְּשֵׁל עַד שְׁלֵא חֲשֻׁכָה - הָרִי זֶה פְּטוּר. מִשְׁחֲשֻׁכָה - הָרִי זֶה חֵיב. כְּזֵית צְלִי עַד שְׁלֵא חֲשֻׁכָה - פְּטוּר. וּמִשְׁחֲשֻׁכָה - הָרִי זֶה חֵיב.

ט. הַמוֹצִיא כְּזֵית בְּשֶׁר מִבֵּית לְבֵית, וּמִחְבוּרָה לְחְבוּרָה בַּשְּׁעַת אֲכִילָהּ, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּלֹא תַעֲשֶׂה - הָרִי זֶה טְהוּר. וְהַאוֹכְלוֹ - הָרִי זֶה בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנֵאֲמַר (שְׁמוֹת יב, ב): "לֹא תוֹצִיא מִן הַבַּיִת מִן הַבֶּשֶׂר חוּצָה" וְגו', אִף עַל פִּי שְׁנֵאֲמַר: "בְּבֵית אֶחָד יֵאָכֵל", אוֹכְלִין אוֹתוֹ בַּחֲצֵרוֹתֵיהֶן וּבְגוֹתֵיהֶן. מָה תִּלְמוּד לומר "בְּבֵית אֶחָד יֵאָכֵל"? בַּחְבוּרָה אַחַת. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: הָרִי שֶׁהִיוּ יוֹשְׁבֵין וְאוֹכְלִין, וְרֵאוּ נִחַשׁ אוֹ עֵקֶרֶב - הָרִי אֵלָיו עוֹקְרִין אֶת פְּסָחֵיהֶן, וְאוֹכְלִין אוֹתוֹ בְּמִקּוֹם אַחֵר, שְׁנֵאֲמַר (שְׁמוֹת יב, ט): "עַל הַפֶּתַיִם אֲשֶׁר יֵאָכְלוּ אוֹתוֹ בְּהֵם", אִם כֵּן לָמָּה נֵאֲמַר "בְּבֵית אֶחָד יֵאָכֵל"? שְׁלֵא יֵהָא שְׁתֵּי חְבוּרוֹת אוֹכְלוֹת זֶה כְּנֶגֶד זֶה. כִּשְׁהִיָּה שְׁמֵשׁ עוֹמֵד לְמִזְג - קוֹפֵץ אֶת פִּיו, וּמִחְזִיר אֶת פְּנָיו, וְלוֹעֵס עַד שִׁמְגִיעַ אֶצֶל חְבוּרָתוֹ וּבּוֹלֵעַ, כְּדִי שְׁלֵא יֵרָאֶה אוֹכַל מִשְׁנֵי פְּסָחִים. אִם אִין שָׁם אֶלָּא חְבוּרָה אַחַת - אוֹכַל בְּכֹל הַבַּיִת כְּלוֹ, וְאִינוֹ חוֹשֵׁשׁ.

² נְסָרִים.

בן חורין - אוכלין משל עצמן. עבד של שני שתפין - אוכל משל שניהן. המנה על אחד מהן - אוכל ממקום שהמנה. המנה על שני פסחים - אוכל מאיזה מהן שנשחט ראשון. ואם שחט שניהם כאחד - אוכל משל שניהם. שכח רבו מה אמר לו - שניהם יצאו לבית השרפה, וצריכין לעשות פסח שני. רבי נתן אומר: אין צריכין לעשות פסח שני, שכבר נזרק הדם עליהן:

ה. בני חבורה שנמנו על הפסח, אם יש כזית לכל אחד ואחד - יאכלו, ואם לאו - לא יאכלו. נמנו עליו זה אחר זה, הראשונים שיש להם - יאכלו, והאחרונים - לא יאכלו, וצריכין לעשות פסח שני; דברי רבי. רבי נתן אומר: אין צריכין לעשות פסח שני, שכבר נזרק עליהן הדם. בני חבורה שרצו למנות אחרים לפסחיהן - הרשות בידן, רצו להמשיך ולהמנות אחרים על פסחן - הרשות בידם, רצה להמשיך ולהמנות אחרים על חלקו - הרשות בידו, לעולם נמשכין והולכין, ובלבד שנשתיר אחד מחבורה ראשונה; דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: בין מחבורה ראשונה בין מחבורה אחרונה, ובלבד שלא יניחו את פסחו כמות שהוא. בני חבורה שרצו להמנות אחרים על חלקן - הרשות בידם, והמעות חלין. רצו להמשיך, להמנות אחרים על חלקן - הרשות בידם, והמעות חלין:

ו. הממנה אחרים על חלקו - הרשות בידו, המעות חלין. רצה להמשיך להמנות אחרים על חלקו - הרשות בידו, המעות חלין. הממנה אחרים על חגיגתו - המעות חלין, רצה להמשיך ולמנות אחרים על חגיגתו - המעות חלין:

ז. המוכר עולתו ושלמיו - לא עשה כלום. והמעות כל שהן - יפלו לנדבה, ואין צריך לומר בחטאת ואשם. בני חבורה שמתו מקצתן או שנשטמאו מקצתן - השאר אוכלין

ואין חוששין. בני חבורה שהיה אחד בהן שהיו ידיו של אחד מהם יפות, רשאין לומר לו: 'טול חלקך וצא', ולא מפני שהוא פסח, אלא אפלו חמשה ועשו סבלת, רשאין לומר לו: 'טול חלקך וצא לך'. רצו לעשות עמו טובה - בא ואוכל עמהם. מצורע - מסגר שוחטין עליו בשביעי. מחלט - שוחטין עליו בשמיני. יולדת - שוחטין עליה ביום ארבעים לזכר ביום שמונים לנקבה. וכלן שנשטמאו, בין לפני זריקת דמים בין לאחר זריקת דמים - הרי הן כמפקח את הגל, וצריכין לעשות פסח שני. רבי שמעון בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר: מפקח בגל עתים פטור עתים חיב, פיצד? גל עגול ונמצא טמאה תחתיו - חיב. גל ארוך ונמצא טמאה תחתיו - פטור:

ח. היה טמא בשעת שחיטה וטהור בשעת זריקה, טהור בשעת שחיטה וטמא בשעת זריקה - הרי זה אינו אוכל, וצריך לעשות פסח שני. חולה בשעת שחיטה, ואינו יכול לאכול כזית, חלים בשעת זריקה ויכול לכול כזית. חלים בשעת שחיטה ויכול לאכל כזית, וחולה בשעת זריקה ואינו יכול לאכל כזית - הרי זה אינו אוכל, וצריך לעשות פסח שני, לעולם אינו יוצא ידי חובתו עד שיהא חלים בשעת שחיטה, ובשעת זריקה. וכלן, ספק נזרק עליהם דם ספק לא נזרק עליהן דם, ספק יש בה כזית לכל אחד ואחד ספק אין בו, ספק טמאין ספק טהורין - פטורין מלעשות פסח שני. זה הכלל, כל הספקות פטורין מלעשות פסח שני. רבי יוסי בן רבי יהודה אומר: שומרת יום כנגד יום שנזרק עליה דם, ואחר כך ראתה - הרי זה אינה אוכלת ופטורה מלעשות פסח שני, שכבר יצתה בזריקה. אבל ערל שנזרק עליו דם ואחר כך מל - הרי זה אינו אוכל, וחיב לעשות פסח שני:

ט. אמר רבי שמעון בן אלעזר: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על ערל ישראל

שְׁטוּבֵל וְאוֹכֵל אֶת פֶּסְחוֹ לְעָרְב, עַל מֵה נִחְלָקוּ? עַל עָרֵל נִכְרִי, שְׁבִית שְׂמַאי אוֹמְרִים: טוֹבֵל וְאוֹכֵל אֶת פֶּסְחוֹ לְעָרְב. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: הַפּוֹרֵשׁ מִן הָעֵרְלָה כְּפוֹרֵשׁ מִן הַקֶּבֶר. אֶחָד נִכְרִי שָׁמַל וְאֶחָד שִׁפְחָה שְׁטַבְלָהּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בַּר צְדוּק אוֹמֵר: אִיסְטֵרְטִיוֹטוֹת הֵיוּ שׁוֹמְרֵי צִירִין הֵיוּ בִירוּשָׁלַיִם, שְׁטוּבְלִין וְאוֹכְלִין פֶּסְחֵיהֶן לְעָרְב:

י. בְּנֵי חֲבוּרָה שֹׁנְטָמָא אֶחָד מֵהֶן, וְאִין יְדוּעֵ אִיזָה הוּא - צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנֵי. צְבוּר שֹׁנְטָמָא אֶחָד מֵהֶן, וְאִין יְדוּעֵ אִיזוֹ הוּא, עוֹשִׂין אוֹתוֹ בְּטָמְאָה. בְּנֵי חֲבוּרָה שֶׁהִמְנִיחַ אֶחָד עִמָּהֶן, אִפְלוּ מִן הַצְּדָקָה - הָרִי זֶה חוֹלֵק עִמָּהֶן בַּעֲוֹרוֹת. בְּנֵי חֲבוּרָה שֶׁטָּעוּ וְאָכְלוּ פֶּסְחֵיהֶן שֶׁל חֲבֵרֵיהֶם, אוֹמְרִים לָהֶם: 'אָכְלוּ אֶת שְׁלֹנּוֹ וְאָכְלוּ אֶת שְׁלֵהֶם', וְנִמְצְאוּ יְבֵלֶת בַּעֲוֹרוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶן - צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנֵי, עָשׂוּ פֶּסַח שְׁנֵי וְטָעוּ וְאָכְלוּ אֶת פֶּסְחֵיהֶן שֶׁל חֲבֵרֵיהֶן, אוֹמְרִין לָהֶם: 'אָכְלוּ אֶת שְׁלֹנּוֹ, אָכְלוּ אֶת שְׁלֵהֶן', וְנִמְצָא יְבֵלֶת בַּעֲוֹרוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶן - צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנֵי. נִמְצָאוּ אוֹכְלִין אַרְבַּעַה פֶּסְחִים וְיָדִי חוֹבְתֵן לֹא יָצְאוּ. חֲמֵשׁ חֲבוּרוֹת שֶׁנִּתְעַרְבוּ פֶּסְחֵיהֶן, וְנִמְצָא יְבֵלֶת בַּעֲוֹרוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶן - צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנֵי:

מִסְכַּת פֶּסְחִים פָּרָק שְׁמִינִי

א. אֵלוּ שְׁעוֹשִׂים אֶת הַשְּׁנֵי: הַזְּבִים, וְהַזְּבוֹת, וְהַמְצַרְעִין, וְנִדּוֹת, וּבּוֹעֲלֵי נִדּוֹת, הַיּוֹלְדוֹת, הַשּׁוֹגְגִין, וְהָאֲנוּסִין, וְהַמְזִידִין, וְהַטָּמָא, וְמִי שֶׁהָיָה בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה. אִם בֵּן, לְמָה נֹאמֵר (בַּמְדָּבָר ט. י.): 'טָמָא אוֹ שֶׁהָיָה בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה'? - שֶׁבָּא הַכְּתוּב לְפָטְרוֹ מִן הַכֶּרֶת. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: נֹאמֵר: "טָמָא נָפֵשׁ", וְנֹאמֵר: "בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה", מֵה טָמָא שֶׁסָּפַק בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת וְאִינוֹ עוֹשֶׂה, אֶף דֶּרֶךְ רְחוֹקָה שֶׁסָּפַק בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת וְאִינוֹ עוֹשֶׂה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: נֹאמֵר 'רְחוֹק מְקוֹם' בַּמְעֶשֶׂר, וְנֹאמֵר 'רְחוֹק מְקוֹם' בַּפֶּסַח, מֵה 'רְחוֹק מְקוֹם' הָאֲמוֹר בַּמְעֶשֶׂר - חוּץ לְמְקוֹם אֲכִילָתוֹ, אֶף

'רְחוֹק מְקוֹם' הָאֲמוֹר בַּפֶּסַח - חוּץ לְמְקוֹם אֲכִילָתוֹ. רַבִּי יוֹסִי בֶן רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חוּץ לְמְקוֹם עֲשִׂיתוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: לְפִיכֶךָ נִקְוֵד עַל ה', לֹאמֵר, לֹא מִפְּנֵי שֶׁהָיָא רְחוֹקָה וְדָאִי, אֲלֵא מֵאֲסָקוּפַת הָעֲזָרָה וְלַחוּץ. רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: "דֶּרֶךְ רְחוֹקָה" - שׁוֹמֵעַ אֲנִי מִהֶלֶךְ יוֹם אֶחָד, אוֹ מִהֶלֶךְ שְׁנֵי יָמִים, אוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים, כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: "וּבְדֶרֶךְ לֹא הָיָה", הָיָה: מֵאֲסָקוּפַת הָעֲזָרָה וְלַחוּץ קְרוּי 'דֶּרֶךְ'.

ב. גַּר שֶׁנִּתְגַּיֵר בֵּין שְׁנֵי הַפֶּסְחִים. וְכֵן קָטָן שֶׁהִגְדִּיל בֵּין שְׁנֵי פֶסְחִים - צְרִיךְ לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנֵי; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבִּי נִתָּן אוֹמֵר: אִין צְרִיךְ לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנֵי, שֶׁכָּבֵר לֹא נִתְחַיֵּב בְּרֵאשׁוֹן. וְכֵן כְּשֶׁנִּתָּן לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל לְבָנוֹת בֵּית הַבְּחִירָה, הֵיחִיד עוֹשֶׂה פֶּסַח שְׁנֵי, וְאִין הַצְּבוּר עוֹשִׂין פֶּסַח שְׁנֵי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֶף הַצְּבוּר עוֹשִׂין פֶּסַח שְׁנֵי, שֶׁכֵּן מְצִינוּ בְּחֻזְקָהּ שְׁעִישָׁה אֶת הַצְּבוּר לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנֵי, שֶׁנֹּאמֵר (דְּבָרֵי הַיָּמִים ב. ל. יח): "כִּי מֵרַבִּית הָעַם רַבֹּת מֵאֲפָרַיִם וּמִמְנַשֶּׁה יִשְׁשָׁכָר וּזְבֻלוֹן לֹא הִטְהָרוּ" וְגו'. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: לֹא מִפְּנֵי שְׁעִישָׁה לַצְּבוּר לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנֵי, אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁעָבַר נִסְן בְּנִיסָן, שְׂאִין מְעַבְרִין אֲלֵא אֶדְר. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן: אֶף מִפְּנֵי שְׁעִישָׁה לַצְּבוּר לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנֵי. אִין עוֹשִׂין חֲבוּרָה שֶׁל נְשִׁים וְעַבְדִּים וְקַטְנִים - שְׁלֵא לְהַרְבּוֹת אֶת הַתְּפִלָּה.

ג. אֵלוּ דְּבָרִים שְׁבִין רֵאשׁוֹן לְשְׁנֵי: הֵרֵאשׁוֹן בְּשֵׁלֶשׁ כְּתוּת וְאִין הַשְּׁנֵי בְּשֵׁלֶשׁ כְּתוּת. הֵרֵאשׁוֹן דּוּחָה אֶת הַטָּמְאָה, וְאִין הַשְּׁנֵי דּוּחָה אֶת הַטָּמְאָה. הֵרֵאשׁוֹן חִיבִין עֲלֵיו כְּרַת, וְהַשְּׁנֵי אִין חִיבִין עֲלֵיו כְּרַת; דְּבָרֵי רַבִּי נִתָּן. רַבִּי אוֹמֵר: אֶף הַשְּׁנֵי חִיבִין עֲלֵיו כְּרַת. רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן עֲקִיבָא אוֹמֵר: אִם עָשׂוּ אֶת הַשְּׁנֵי - אִין חִיבִין כְּרַת עַל הֵרֵאשׁוֹן, לֹא עָשׂוּ אֶת הַשְּׁנֵי - חִיבִין כְּרַת עַל הֵרֵאשׁוֹן. הֵרֵאשׁוֹן טָעוֹן חֲגִיגָה, וְאִין הַשְּׁנֵי טָעוֹן חֲגִיגָה. הֵרֵאשׁוֹן נוֹהֵג כָּל שְׁבַעָה, וְהַשְּׁנֵי יוֹם אֶחָד.

יִקְבַּע הַדְּבָר חוֹבָה. אָמַר לוֹ: לֹא שָׁמָּא יִקְבַּע הַדְּבָר חוֹבָה, אֲלֵא שְׂאִין הָאִשָּׁה עוֹשֶׂה פֶּסַח שְׁנִי.

ז. אֵלּוּ דְבָרִים שְׁבִין פֶּסַח מְצָרִים לְפֶסַח דּוֹרוֹת, פֶּסַח מְצָרִים - מִקְחוֹ מִבְּעִשׂוֹר, שְׁחִיטָתוֹ בְּאַרְבַּעָה עֶשֶׂר, אִין חִיבִין עֲלֵיו כֶּרֶת. וּפֶסַח דּוֹרוֹת - חִיבִין עֲלֵיו כֶּרֶת. פֶּסַח מְצָרִים - לֹא נִהְגוּ בוּ דְקִין, וְתַבְלוּלִין, אֲהַנְּן וּמְחִיר, מַה שְׂאִין כֵּן בְּפֶסַח דּוֹרוֹת. פֶּסַח מְצָרִים נֶאֱמַר בוּ (שְׁמוֹת יב, ד): "וְלִקַּח הוּא וּשְׁכֵנוֹ", מַה שְׂאִין כֵּן בְּפֶסַח דּוֹרוֹת. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר: אֹמֵר אָנִי, אִף בְּפֶסַח דּוֹרוֹת כֵּן, וְכָל כֶּף לְמָה? כִּדִּי שְׁלֵא יֵינַח אָדָם שְׁכֵנוֹ הַקְּרוֹב אֶל בֵּיתוֹ, וְיִלֵּךְ וְיַעֲשֶׂה אֶת פֶּסַחוֹ אֲצֵל חֲבֵרוֹ, לְקִים מַה שְׁנֶאֱמַר (מִשְׁלֵי כו, י): "טוֹב שָׁכֵן קְרוֹב מֵאֵח רְחוֹק". פֶּסַח מְצָרִים - לֹא הִיָּה טְעוֹן דְּמִים וְחִלְכִּים לְגַבֵּי מִזְבַּח, מַה שְׂאִין כֵּן בְּפֶסַח דּוֹרוֹת. פֶּסַח מְצָרִים - נֶאֱמַר בוּ (שְׁמוֹת יב, כב): "וְהִגַּעְתֶּם אֶל הַמִּשְׁקֹפֶה וְאֶל שְׁתֵּי הַמְּזוֹזוֹת", מַה שְׂאִין כֵּן בְּפֶסַח דּוֹרוֹת. פֶּסַח מְצָרִים נֶאֱמַר בוּ (שְׁמוֹת יב, כב): "וְאֵתֶם לֹא תִצְאוּ אִישׁ מִמִּפְתַּח בֵּיתוֹ עַד בֶּקֶר", מַה שְׂאִין כֵּן בְּפֶסַח דּוֹרוֹת. פֶּסַח מְצָרִים - כָּל אֶחָד וְאֶחָד שׁוֹחֵט בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, פֶּסַח דּוֹרוֹת - כָּל יִשְׂרָאֵל שׁוֹחֵטִין בְּמִקְוֹם אֶחָד. פֶּסַח מְצָרִים - מְקוֹם אֶכִּילָה שֶׁם הִיָּתָה לֵינָה, פֶּסַח דּוֹרוֹת - אוֹכְלִין בְּמִקְוֹם אֶחָד וְלִנְיָן בְּמִקְוֹם אֲחֵר. אֶחָד פֶּסַח מְצָרִים וְאֶחָד פֶּסַח דּוֹרוֹת, מִי שְׁהִיוּ לוֹ עֲבָדִים שְׁלֵא מְלוֹ, וּשְׁפָחוֹת שְׁלֵא טְבֻלוֹ - מַעֲכָבִין אוֹתוֹ מִלְּאָכֵל בְּפֶסַח. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר כֵּן יַעֲקֹב אֹמֵר: אֹמֵר אָנִי, בְּפֶסַח מְצָרִים הַכְּתוּב מְדַבֵּר.

ח. אֵלּוּ דְבָרִים שְׁשׁוּה בְּהֵן פֶּסַח מְצָרִים לְפֶסַח דּוֹרוֹת: פֶּסַח מְצָרִים בְּשֻׁלֵשׁ כְּתוּת וּפֶסַח דּוֹרוֹת כִּיּוֹצֵא בוּ. פֶּסַח מְצָרִים נֶאֱמַר בוּ (שְׁמוֹת יב, ה): "שֶׁה תָּמִים זָכַר בֵּן שְׁנָה", פֶּסַח דּוֹרוֹת כִּיּוֹצֵא בוּ. פֶּסַח מְצָרִים נֶאֱמַר בוּ (שְׁם יב, י): "יִלָּא תוֹתִירוֹ מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר", פֶּסַח דּוֹרוֹת כִּיּוֹצֵא בוּ. רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי אֹמֵר: אֹמֵר אָנִי, שְׁלֵא נֶאֱסַר חִמְץ בְּמְצָרִים אֲלֵא יוֹם אֶחָד, שְׁנֶאֱמַר (שְׁמוֹת יג, ג): "לֹא

ד. אֵלּוּ דְבָרִים שְׁשׁוּה בְּהֵן הָרֵאשׁוֹן לְשְׁנֵי הָרֵאשׁוֹן נֶאֱמַר בוּ (שְׁמוֹת יב, ה): "שֶׁה תָּמִים זָכַר בֵּן שְׁנָה", וְהַשְּׁנִי כִּיּוֹצֵא בוּ. הָרֵאשׁוֹן נֶאֱמַר בוּ: (שְׁם יב, ט): "אֵל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נֹא וּבְשֵׁל", וְהַשְּׁנִי כִּיּוֹצֵא בוּ. הָרֵאשׁוֹן דּוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת, וְהַשְּׁנִי דּוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת. הָרֵאשׁוֹן דּוֹחָה אֶת הַטְּמֵאָה, וְהַשְּׁנִי דּוֹחָה אֶת הַטְּמֵאָה. הָרֵאשׁוֹן טְעוֹן לֵינָה, וְהַשְּׁנִי טְעוֹן לֵינָה. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: אִין הַשְּׁנִי טְעוֹן לֵינָה, אֲלֵא כִּיּוֹצֵר הוּא עוֹשֶׂה? נִכְנַס וְשׁוֹחֵט אֶת פֶּסָחוֹ בְּעֶזְרָה, וְיוֹצֵא וּמִסְפִּיד אֶת אֲבִיו בְּבֵית פְּגִי.

ה. בְּזִמְן שֶׁהַפֶּסַח נֶאֱכַל בְּטְמֵאָה: טְמֵא מֵת נִכְנַס לְעֶזְרָה וְאוֹכְלוֹ, זָבִים וְזָבוֹת נִדּוּת וְיוֹלְדוֹת - הָרִי אֵלּוּ לֹא יִפְנְסוּ, וְאִם נִכְנְסוּ - הָרִי אֵלּוּ חִיבִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר: אִם נִכְנְסוּ - הָרִי אֵלּוּ פְטוּרִין, שְׁנֶאֱמַר (בְּמִדְבָר ה, ט): "וַיִּשְׁלַחֵנוּ מִן הַמַּחֲנֶה כָּל צָרוּעַ וְכָל זָב וְגוֹ"; בְּשַׁעָה שֶׁטְמֵא נִפְשׁ חֵיב - זָבִין וּמְצָרְעִין חִיבִין, בְּשַׁעָה שְׂאִין טְמֵא נִפְשׁ חֵיב - אִין זָבִין וּמְצָרְעִין חִיבִין. בְּזִמְן שֶׁהַפֶּסַח בָּא בְּטְמֵאָה - טְמֵא מֵת נִכְנַס לְעֶזְרָה, וְשׁוֹחֵט. זָבִים, וְזָבוֹת, נִדּוּת, וְיוֹלְדוֹת - הָרִי אֵלּוּ לֹא יִשְׁחֲטוּ, וְאִם שְׁחֲטוּ - הָרִי אֵלּוּ חִיבִין. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אִם שְׁחֲטוּ - הָרִי אֵלּוּ פְטוּרִין, שְׁנֶאֱמַר (וַיִּקְרָא ז, ט): "כָּל טְהוֹר יֹאכַל בִּשְׂרַת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בִּשְׂרַת מִזְבַּח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַה' וְגוֹ"; הַנִּשְׁחָט לְטְהוּרִין - חִיבִין עֲלֵיו מִשּׁוּם טְמֵאָה, הַנִּשְׁחָט לְטְמֵאִים - אִין חִיבִין עֲלֵיו מִשּׁוּם טְמֵאָה.

ו. פֶּסַח רֵאשׁוֹן - שׁוֹחֲטִין עַל הָאִשָּׁה בְּפִנֵּי עֲצֻמָּה. וּבְשְׁנֵי - עוֹשִׂין אוֹתָהּ טְפִלָּה לְאַחֲרִים; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר: פֶּסַח שְׁנִי שׁוֹחֲטִין עַל הָאִשָּׁה בְּפִנֵּי עֲצֻמָּה, וְאִין צָרִיף לֹמַר פֶּסַח רֵאשׁוֹן. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר: אִשָּׁה - בְּרֵאשׁוֹן עוֹשִׂין אוֹתָהּ טְפִלָּה לְאַחֲרִים. בְּשְׁנֵי - אִין עוֹשִׂין אוֹתָהּ טְפִלָּה לְאַחֲרִים, בְּשְׁנֵי אִין שׁוֹחֲטִין עֲלֶיהָ כָּל עֶקֶר. אָמְרוּ לוֹ: מַעֲשֶׂה בְיוֹסֵף הַכֹּהֵן שֶׁהֶעֱלָה אֶת בְּנֵי בֵיתוֹ לְעֶשׂוֹת פֶּסַח שְׁנִי וְהַחֲזִירוּהָ, שְׁמָא

יֵאָכֵל חֶמֶץ", וְנֹאמַר "הַיּוֹם אַתֶּם יּוֹצְאִים".
פֶּסַח מִצְרַיִם טָעוֹן שִׁיר, וּפֶסַח דּוֹרוֹת טָעוֹן
שִׁיר.

מִסְכַּת פְּסָחִים פְּרָק הַשִּׁיעִי

א. פֶּסַח שֶׁנִּתְעַרַב בְּחֵלֶין - יִקְרִיב חֵלֶין לְשֵׁם
פֶּסַח, וְהָרִי הֵן כְּשֵׁנֵי זִבְחִים שֶׁנִּתְעַרְבוּ. שְׁנַיִם
שֶׁנִּתְעַרְבוּ פֶּסַחֵיהֶן - זֶה מוֹשֶׁךְ לוֹ אֶחָד וְזֶה
מוֹשֶׁךְ לוֹ אֶחָד, זֶה מְמַנֶּה עִמּוֹ אֶחָד מִן
הַשּׁוֹק וְזֶה מְמַנֶּה עִמּוֹ אֶחָד מִן הַשּׁוֹק, זֶה
בָּא אֶצֶל זֶה וְזֶה בָּא אֶצֶל זֶה. וְכֵן הוּא
אוֹמֵר: 'אִם שְׁלִי הוּא הַפֶּסַח - יִדְרֶךְ מִשּׁוֹכוֹת
מִשְׁלָךְ וְנִמְנִיתָ עַל שְׁלִי, וְאִם שְׁלָךְ הוּא
הַפֶּסַח - יְדִי מִשּׁוֹכוֹת מִשְׁלִי וְנִמְנִיתָ עַל
שְׁלָךְ':

ב. שְׁנַיִם שֶׁל שְׁלֶשֶׁה שְׁלֶשֶׁה, שְׁלֶשֶׁה שֶׁל
אַרְבָּעָה אַרְבָּעָה, אַרְבָּעָה שֶׁל חֲמִשָּׁה
חֲמִשָּׁה, חֲמִשָּׁה שֶׁל שֵׁשֶׁה שֵׁשֶׁה, שֵׁשֶׁה שֶׁל
שִׁבְעָה שִׁבְעָה, שִׁבְעָה שֶׁל שְׁמוֹנֶה שְׁמוֹנֶה,
שְׁמוֹנֶה שֶׁל תְּשַׁעָה תְּשַׁעָה, תְּשַׁעָה שֶׁל
עֶשְׂרֵה עֶשְׂרֵה - מְמַנֵּן לָהֶן אֶחָד מִכָּל
חִבּוּרָה וְחִבּוּרָה, וּמְחַבְּרָה אַחֲרוֹנָה שְׁנַיִם
מִפְּרִישֵׁין פֶּסַח אֶחָד, וְאוֹמְרִין: 'כָּל שֶׁהוּא
שְׁלוֹ פֶּסַח זֶה - יְדִינוּ מִשּׁוֹכוֹת מִשְׁלָנוּ
וְנִמְנִינוּ עַל שְׁלוֹ'. נִמְצָא שְׁלֶשֶׁה שֶׁל שְׁנַיִם
שְׁנַיִם, אַרְבָּעָה שֶׁל שְׁלוֹשָׁה שְׁלֶשֶׁה, חֲמִשָּׁה
שֶׁל אַרְבָּעָה אַרְבָּעָה, שֵׁשֶׁה שֶׁל חֲמִשָּׁה
חֲמִשָּׁה, שִׁבְעָה שֶׁל שֵׁשֶׁה שֵׁשֶׁה, שְׁמוֹנֶה שֶׁל
שִׁבְעָה שִׁבְעָה, תְּשַׁעָה שֶׁל שְׁמוֹנֶה שְׁמוֹנֶה,
עֶשְׂרֵה שֶׁל תְּשַׁעָה תְּשַׁעָה, נִמְשָׁכִין לָהֶן אֶחָד
מִכָּל חִבּוּרָה וְחִבּוּרָה, וּמִפְּרִישֵׁין פֶּסַח אֶחָד,
וְאוֹמְרִים: 'כָּל מִי שֶׁהוּא שְׁלוֹ פֶּסַח זֶה -
יְדִינוּ מִשּׁוֹכוֹת מִשְׁלָנוּ וְנִמְנִינוּ עַל שְׁלוֹ',
נִמְצָאוּ אוֹחֲזִין אֶת הַטְּפֵלָה וּמְנִיחִין אֶת
הָעֶקֶר. אָמַר לָהֶם וְאָמְרוּ לוֹ - אוֹכֵל שֵׁם
הָרֵאשׁוֹן, לֹא אָמַר לָהֶם וְלֹא אָמְרוּ לוֹ - אֵינֶן
אֲחֵרָאִין זֶה לָזֶה. מִכָּאֵן אָמְרוּ: יָפָה שְׁתִּיקָה
לְחַכְמִים, קַל וְחֹמֵר לְטַפְשִׁים. וְכֵן הוּא
אוֹמֵר (מִשְׁלֵי יו"ד, כח): "גַּם אֲוִיל מְחַרֵּשׁ חֲכָם
יַחֲשֵׁב", וְאֵין צְרִיךְ לִוְמַר חֲכָם מְחַרֵּשׁ.
"וְאוֹטֵם שִׁפְתָיו נְבוֹן":

ג. נִתְעַרַב בְּעוֹלָה - יָרְעוּ עַד שִׁיסְתָּאבוּ,
וְיִמְכְרוּ וְיִבִּיא בְּדַמֵי הַיָּפָה שְׁבֵהֵן פֶּסַח,
וּבְדַמֵי הַיָּפָה שְׁבֵהֵן עוֹלָה. קָרַב פֶּסַחוֹ -
יִבִּיא בְּדַמֵי פֶּסַח אַחֵר, קָרַב עוֹלָתוֹ - יִבִּיא
בְּדַמֵי עוֹלָה אַחֲרָת. נִתְעַרְבוּ בַתּוֹדָה - יָרְעוּ
עַד שִׁיסְתָּאבוּ, וְיִמְכְרוּ, וְיִבִּיא בְּדַמֵי הַיָּפָה
שְׁבֵהֵן פֶּסַח, וּבְדַמֵי הַיָּפָה שְׁבֵהֵן תּוֹדָה.
קָרְבָה פֶּסַחוֹ - יִבִּיא בְּדַמֵי פֶּסַח אַחֵר. קָרְבָה
תּוֹדָתוֹ - יִבִּיא בְּדַמֵי תּוֹדָה אַחֲרָת. נִתְעַרְבוּ
בַחֲטָאֵת - יָרְעוּ עַד שִׁיסְתָּאבוּ, וְיִמְכְרוּ וְיִבִּיא
בְּדַמֵי הַיָּפָה שְׁבֵהֵן פֶּסַח, וּמִבִּיא בְּדַמֵי הַיָּפָה
שְׁבֵהֵן חֲטָאֵת. קָרַב פֶּסַחוֹ - יִבִּיא בְּדַמֵי
פֶּסַח אַחֵר, קָרְבָה חֲטָאֵתוֹ - יִבִּיא בְּדַמֵי
חֲטָאֵת אַחֲרָת, נִתְעַרַב בְּאֶשֶׁם - יָרְעוּ עַד
שִׁיסְתָּאבוּ, וְיִמְכְרוּ וְיִבִּיא בְּדַמֵי יָפָה שְׁבֵהֵן
פֶּסַח, וּבְדַמֵי יָפָה שְׁבֵהֵן אֶשֶׁם. קָרַב פֶּסַחוֹ -
יִבִּיא בְּדַמֵי פֶּסַח אַחֵר, קָרַב אֶשְׁמוֹ - יִבִּיא
בְּדַמֵי אֶשֶׁם אַחֵר. נִתְעַרְבוּ בְּשִׁלְמִים -
שְׁנֵיהֶם יָרְעוּ עַד שִׁיסְתָּאבוּ, וְיִמְכְרוּ, וְיִבִּיא
בְּדַמֵי הַיָּפָה שְׁבֵהֵן פֶּסַח, וְיִבִּיא בְּדַמֵי הַיָּפָה
שְׁבֵהֵן שְׁלָמִים. קָרַב פֶּסַחוֹ - יִבִּיא בְּדַמֵי
פֶּסַח אַחֵר. קָרְבוּ שְׁלָמִים - יִבִּיא בְּדַמֵי
שְׁלָמִים אַחֲרִים. שְׁלָמִים שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּשִׁלְמִים
הַבָּאִים מִחֲמַת הַפֶּסַח - יָרְעוּ עַד שִׁיסְתָּאבוּ,
וְיִמְכְרוּ, וְיִבִּיא בְּדַמֵי הַיָּפָה שְׁבֵהֵן שְׁלָמִים,
וְיֵאָכֵלוּ לַיּוֹם וְלַיְלָה עַד חֲצוֹת, וּבְדַמֵי הַיָּפָה
שְׁבֵהֵן שְׁלָמִים אַחֲרִים, וְיֵאָכֵלוּ לְשֵׁנֵי יָמִים
וְלַיְלָה אֶחָד. בֵּן עֲזַאי אוֹמֵר: שְׁלָמִים הַבָּאִין
מִחֲמַת פֶּסַח - הָרִי הֵן כְּפֶסַח לְכָל דָּבָר, אֲלֵא
שֶׁהֵן גְּאֻכְלִין לַיּוֹם וְלַיְלָה. נִתְעַרְבוּ בְּכֹוֹר -
שְׁנֵיהֶם יָרְעוּ עַד שִׁיסְתָּאבוּ, וְיֵאָכֵלוּ כְּכֹוֹר.
רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: זֶה יִשְׁחַט לְשֵׁם מָה
שֶׁהוּא וְזֶה יִשְׁחַט לְשֵׁם מָה שֶׁהוּא, וּשְׁנֵיהֶם
יֵאָכֵלוּ כְּפֶסַח וְכַמְנוּיָיו שֶׁל פֶּסַח. נִתְעַרַב
בְּמַעֲשֵׂר - שְׁתִּיהֵן יָרְעוּ עַד שִׁיסְתָּאבוּ,
וְיֵאָכֵלוּ כְּמַעֲשֵׂר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: זֶה
יִשְׁחַט לְשֵׁם מָה שֶׁהוּא, וְזֶה יִשְׁחַט לְשֵׁם מָה
שֶׁהוּא, וּשְׁנֵיהֶם יֵאָכֵלוּ כְּפֶסַח וְכַמְנוּיָיו שֶׁל
פֶּסַח. כְּכֹוֹר וּמַעֲשֵׂר שֶׁנִּתְעַרְבוּ זֶה בְּזֶה -
שְׁנֵיהֶם יָרְעוּ עַד שִׁיסְתָּאבוּ וְכוּ'. רַבִּי שְׁמַעוֹן
אוֹמֵר: שְׁנֵיהֶם יִשְׁחַטוּ בְּצַפּוֹן, זֶה יִשְׁחַט
לְשֵׁם מָה שֶׁהוּא וְזֶה יִשְׁחַט לְשֵׁם מִי שֶׁהוּא,

וְאִכְלוּ שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד, מִפְּנֵי שְׂמִתָּן דְּמִים שָׁוָה. וְכֵן הָיָה רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, בְּאִשָּׁם שְׁנַתְעָרַב בְּשִׁלְמִים: - שְׁנֵיהֶם יִשְׁחַטּוּ בְּצִפּוֹן וְאִכְלוּ כְּחִמּוֹר שְׁבֵהָן, וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים, מִפְּנֵי שְׂאִין מְבִיאִין קִדְשִׁים לְבֵית הַפְּסוּל. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּזִמְן שְׁנַתְעָרְבוּ חַיִּים אֲכָל נִתְעָרְבוּ שְׁחוּטִין - יִשְׁחַטּוּ כְּחִמּוֹר שְׁבֵהָן. נִתְעָרְבוּ בְּפִסּוּלֵי מְקַדְשֵׁין אוֹ בְּחֻלִּין שְׁנִשְׁחַטּוּ בְּעִזְרָה - תְּעַבְרָן צוֹרְתָן וְיִצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרָפָה:

ו. הַפְּסַח שְׁנִמְצָא בְּשִׁלְשָׁה עָשָׂר - יִרְעָה עַד שְׁיִסְתַּאב. בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר - יִקְרַב שְׁלָמִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: קִדְּם חֲצוֹת - יִרְעָה עַד שְׁיִסְתַּאב וְיִמְכֹר וְיָבִיא בְּדָמָיו שְׁלָמִים. לְאַחַר חֲצוֹת - הוּא עֲצָמוּ יִקְרַב שְׁלָמִים. הַפְּסַח שֶׁלֹּא קָרַב בְּרֵאשׁוֹן - יִקְרַב בְּשֵׁנִי. לֹא קָרַב בְּשֵׁנִי - יִקְרַב בְּשִׁלְשִׁי. מְעוֹת שֶׁלֹּא קָרְבוּ בְּרֵאשׁוֹן - יִקְרְבוּ בְּשֵׁנִי, לֹא קָרְבוּ בְּשֵׁנִי - יִקְרְבוּ בְּשִׁלְשִׁי. חֲגִיגָה שֶׁלֹּא קָרְבָה בְּרֵאשׁוֹן - תִּקְרַב בְּשֵׁנִי. לֹא קָרְבָה בְּשֵׁנִי - תִּקְרַב בְּשִׁלְשִׁי:

ד. הַמְּפָרִישׁ פִּסְחוֹ וְאָבַד, וְהַפְּרִישׁ אַחַר תַּחֲתִיו, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַקְרִיבוֹ עַד שְׁנִמְצָא הַרְּאשׁוֹן, וְהָרִי הֵן שְׁנֵיהֶן עוֹמְדִין - יָבִיא אִיזָה מִזֶּהן שִׁירְצָה, כְּדַבְּרֵי חֲכָמִים. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: מִצְוָה לְהֵבִיא מִן הַרְּאשׁוֹן, וְאִם הָיָה הַשֵּׁנִי מִן הַמְּבַחֵר - יָבִיאָנוּ, וְהַשֵּׁנִי יִרְעָה עַד שְׁיִסְתַּאב וְיִמְכֹר, וְיָבִיא בְּדָמָיו שְׁלָמִים לְשֵׁשֶׁה עָשָׂר. הַמְּפָרִישׁ מְעוֹת לְפִסְחוֹ וְאָבַדוֹ וְהַפְּרִישׁ מְעוֹת תַּחֲתִיהֶן, וְלֹא הִסְפִּיק לְקַח בְּהֵן פִּסְחָא עַד שְׁנִמְצָאוּ מְעוֹת הַרְּאשׁוֹנִים - יָבִיא מֵאֵלוֹ וּמֵאֵלוֹ פִּסְחָא, וְהַשְּׂאֵר - יָבִיא בֵּה שְׁלָמִים לְשֵׁשֶׁה עָשָׂר. הַמְּפָרִישׁ מְעוֹת לְפִסְחוֹ, וְאָבַד, וְהַפְּרִישׁ פִּסְחָא תַּחֲתִיהֶן, וְלֹא הִסְפִּיק לְקַח עַד שְׁנִמְצָאוּ מְעוֹת הַרְּאשׁוֹנִים, הַמְּעוֹת - יָבִיא בְּהֵן פִּסְחָא וְיִקְרִיב, וְהַפְּסַח יִרְעָה עַד שְׁיִסְתַּאב וְיִמְכֹר, וְיָבִיא בְּדָמָיו שְׁלָמִים לְשֵׁשֶׁה עָשָׂר. הַמְּפָרִישׁ פִּסְחוֹ וְאָבַד, וְהַפְּרִישׁ מְעוֹת תַּחֲתִיו, וְלֹא הִסְפִּיק לְקַח בְּהֵן פִּסְחָא עַד שְׁנִמְצָא פִּסְחָא - פִּסְחָא יִקְרַב, וְהַמְּעוֹת - יָבִיא בֵּהֶם שְׁלָמִים לְשֵׁשֶׁה עָשָׂר:

ז. הַמְּפָרִישׁ מְעוֹת לְפִסְחוֹ וְמֵת, אִם הָיָה בְּנוֹ מְמַנָּה - יָבִיאֵם אַחֲרָיו לְשֵׁם פִּסְחָא. וְאִם לֹא - יָבִיאֵם שְׁלָמִים לְשֵׁשֶׁה עָשָׂר. הַמְּפָרִישׁ אֶת פִּסְחוֹ וְמֵת, אִם הָיָה בְּנוֹ מְמַנָּה עִמּוֹ - יָבִיאָנוּ אַחֲרָיו לְשֵׁם פִּסְחָא. אִין בְּנוֹ מְמַנָּה אַחֲרָיו - יָבִיאָנוּ לְשֵׁם שְׁלָמִים לְשֵׁשֶׁה עָשָׂר:

ח. תְּמוּרַת פִּסְחָא, וְלֹד תְּמוּרַת פִּסְחָא, וְלֹדִין, וְלֹד וְלֹדִי וְלֹדִין, עַד סוֹף הָעוֹלָם - יִרְעוּ עַד שְׁיִסְתַּאבוּ, וְיִמְכְּרוּ, וְיָבִיא בְּדַמֵּיהֶן שְׁלָמִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: וְלֹדוֹת עֲצָמָן יִקְרְבוּ שְׁלָמִים, תְּמוּרַת שְׁלָמִים, וְלֹד תְּמוּרַת שְׁלָמִים, וְלֹדִין, וְלֹד וְלֹדִין עַד סוֹף הָעוֹלָם - יִרְעוּ עַד שְׁיִסְתַּאבוּ, וְיִמְכְּרוּ וְיָבִיא בְּדַמֵּיהֶן שְׁלָמִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: וְלֹדוֹת עֲצָמָן יִקְרְבוּ שְׁלָמִים. הַמְּפָרִישׁ נִקְבָה לְעוֹלָתוֹ, וְלִפְסָחוֹ, וְלֵאשְׁמוֹ - עוֹשֶׂה תְּמוּרָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: לְעוֹלָתוֹ - עוֹשֶׂה תְּמוּרָה, לְפִסְחוֹ וְלֵאשְׁמוֹ - אִין עוֹשֶׂה תְּמוּרָה, שְׂאִין לֶךְ דְּבַר עוֹשֶׂה תְּמוּרָה אֲלֵא הַרוּעָה לְהִסְתַּאב. אָמַר רַבִּי: אִין אֲנִי רוּאָה דְּבָרֵינוּ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּפִסְחָא, הוּאִיל וּמוֹתֵר הַפְּסַח קָרַב שְׁלָמִים:

ה. הַמְּפָרִישׁ פִּסְחוֹ וְאָבַד, וְהַפְּרִישׁ אַחַר תַּחֲתִיו וְלֹא הִקְרִיבוֹ, וְאַחַר כֵּן נִמְצָא הַרְּאשׁוֹן, הוּא עֲצָמוֹ יִקְרַב שְׁלָמִים לְשֵׁשֶׁה עָשָׂר: הַמְּפָרִישׁ מְעוֹת לְפִסְחוֹ וְאָבַד, וְהַפְּרִישׁ מְעוֹת אַחֲרוֹת תַּחֲתִיהֶן, וְלִקְחָ בְּהֵן פִּסְחָא אַחַר וְהַקְרִיבוֹ, וְאַחַר כֵּן נִמְצָאוּ מְעוֹת הַרְּאשׁוֹנוֹת - יָבִיא בְּהֵן שְׁלָמִים לְשֵׁשֶׁה עָשָׂר:

ט. הַמְּפָרִישׁ נִקְבָה לְפִסְחוֹ - תִּרְעָה עַד שְׁתִּסְתַּאב וְתִמְכֹר וְיָבִיא בְּדַמֵּיהֶן פִּסְחָא. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן: תִּמְכֹר שֶׁלֹּא בְּמוֹם, יִלְדָה זָכָר - יִרְעָה עַד שְׁיִסְתַּאב, וְיִמְכֹר, וְיָבִיא בְּדָמָיו פִּסְחָא. נִשְׁתַּיְרָה אַחַר הַפְּסַח - יִרְעָה עַד שְׁיִסְתַּאב, וְיִמְכֹר וְיָבִיא בְּדַמֵּיהֶן שְׁלָמִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הוּא עֲצָמוֹ יִקְרַב פִּסְחָא.

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם:

ואלין דיניא דתסדר קדמיהון:

ואלה המשפטים – כל מקום שנאמר "אלה" פסל את הראשונים, ו"אלה" מוסיף על הראשונים: מה הראשונים מסיני, אף אלו מסיני. ולמה נסקמה פרשת דינין לפרשת מזבח? לומר לה שתשים סנהדרין אצל המקדש. **אשר תשים לפניהם** – אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: לא תעלה על דעתך לומר אשנה להם הפרק וההלכה שתים או שלוש פעמים, עד שתהא סדורה בפיהם כמשנתה, ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופרושו. לכה נאמר: "אשר תשים לפניהם", כשלתן הערוף ומוכן לאכול לפני האדם. **לפניהם** – ולא לפני גוים. ואפלו ידעת בדיון אחד שהם דניו אותו כדני ישראל, אל תביאהו בערפאות שלקחם, שהמביא דיני ישראל לפני גוים מחלל את השם ומישר שם עבודה זרה להחשיבה, שנאמר: "כי לא כצורנו צורם ואויבינו פלילים", כשאויבינו פלילים זהו עדות לעלוי וראתם.

תנבם:

פי תקנה עבד עברי נשש שנים יעבד ובשבעת יצא לחפשי וארי תזבון עבדא בר ישראל שית שנין יפלא ובשביעיתא יפוק לבר חורין מגן:

פי תקנה עבד עברי – עבד שהוא עברי. או אינו אלא עבדו של עברי, עבד כנעני שלקחתו מישראל, ועליו הוא אומר "שש שנים יעבד". ומה אני מקיים "והתנחלתם אותם", בלקוח מן הגוי, אבל בלקוח מישראל יצא בשש? תלמוד לומר: "כי ימכר לך אחיך העברי", לא אמרתי אלא באחיה. **פי תקנה** – מיד בית דין שמכרוהו בגנבתו, כמו שנאמר: "אם אין לו ונמכר בגנבתו". או אינו אלא במוכר עצמו מפני דחקו, אבל מכרוהו בית דין לא יצא בשש? כשהוא אומר: "וכי מוזה אחיה עמה ונמכר לך", הרי מוכר עצמו מפני דחקו אמור. ומה אני מקיים "פי תקנה"? בגמפר בבית דין. **לחפשי** – לחירות.

עמו:

אם בלחודוהי ייעול בלחודוהי יפוק אם בעיל אתתא הוא ותפוק אתתיה עמיה:

אם בגפו יבא – שלא היה נשוי אשה, כתרגומו: "אם בלחודוהי". ולשון "בגפו", שלא בא אלא כמות שהוא, יחידי, בתוך לבושו – בכנף בגדו. **בגפו יצא** – מגיד שאם לא היה נשוי מתחלה, אין רבו מוסר לו שפחה כנענית להוליד ממנה עבדים. **אם בעל אשה הוא** – ישראלית. **ויצאה אשתו עמו** – וכי מי הכניסה שמתצא? אלא מגיד הפתוח שהקונה עבד עברי חייב במזונות אשתו ובניו.

ואם-א-דניו יתן-לו אשה וילדה-לו בנים או בנות האשה וילדיה תהיה לאדניה והוא יצא בגפו:

אם רבוניה יתין ליה אתתא ותליד ליה בנין או בנן אתתא ורבוניה תהי לרבוניה והוא יפוק בלחודוהי:

אם א-דניו יתן לו אשה – מכאן שהרשות ביד רבו למסור לו שפחה כנענית להוליד ממנה עבדים. או אינו אלא בישראלית? תלמוד לומר: "האשה וילדיה תהיה לאדניה", הא אינו מדבר אלא בכנענית, שהרי העבריה אף היא יוצאה בשש, ואפלו לפני שש אם הביאה סימנין יוצאה, שנאמר: "אחיה העברי או העבריה", מלמד שאף העבריה יוצאה בשש.

בני לא אצא חפשי:

ואם-אמר העבד אהבתי את-אדני את-אשתי ואת-בני לא אצא חפשי:

את אשתי – השפחה.

והגישו א-דניו אליה-להים והגישו אליה-דלת או אלי-המזוזה ורצע א-דניו את-אזנו במרצע ועבדו לעלם:

ויקרבניה רבוניה לקדם דייניא ויקרבניה לנת דשא או דלות מזוזתא וירצע רבוניה ית אודניה במרצעא ויהי ליה עבד פלח לעלם:

אל ה-להים – לבית דין, צריך שימלא במוכרו שימכרוהו לו. **אל הדלת או אל המזוזה** – יכול שתהא המזוזה כשרה לרצוע עליה? תלמוד לומר: "ונתתה באזנו ובדלת", בדלת ולא במזוזה. הא מה תלמוד לומר "או אל המזוזה"? הקיש דלת למזוזה: מה מזוזה מעמד, אף דלת מעמד. **ורצע אדוניו את אזנו** – הימנית. או אינו אלא של שמאל? תלמוד לומר "אזן", "אזן", לגורה שנה: נאמר פאן "ורצע אדוניו את אזנו", ונאמר במצרע "תנוף אזן המטהר הימנית". מה להלן הימנית, אף פאן הימנית. ומה ראה אזן לרצע מכל שאר אברים שבגוף? אמר רבן יוחנן בן זכאי: אזן זאת ששמעה על הר סיני "לא תגנב", והלה וגנב, תרצע. ואם מוכר עצמו: אזן ששמעה על הר סיני "פי לי בני ישראל עבדים", והלה וקנה אדון לעצמו, תרצע. רבי שמעון היה דורש מקרא זה כמין חומר: מה נשפתנו דלת ומזוזה מכל כלים שבבית? אמר הקדוש ברוך הוא: דלת ומזוזה שהיו עדים במצרים כשפסקתי על המשקוף ועל שתי המזוזות, ואמרתי "פי לי בני ישראל עבדים", עבדי הם ולא עבדים לעבדים, והלה זה וקנה אדון לעצמו, ירצע בפניהם. **ועבדו לעלם** – עד היובל. או אינו אלא לעולם כמשמעו? תלמוד לומר: "ואיש אל משפחתו תשב", מגיד שחמשים שנה קרויים "עולם". ולא שיהא עובדו כל חמשים שנה, אלא עובדו עד היובל, בין סמוך בין מפורק.

וכי-ימכר איש את-בתו לאמה לא תצא פצאת העבדים:

וארי יזבין גבר ית ברתיה לאמהו לא תפוק כמפקנות עבדיא:

וכי ימכר איש את בתו לאמה – בקטנה הפתוח מדבר. יכול אפלו הביאה סימנים? אמרת קל וחומר: ומה מכורה קודם לכן יוצאה בסימנין, כמו שכתוב "ויצאה חנם אין כסף", שאנו דורשים אותו לסמני נערות, שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר? **לא תצא פצאת העבדים** – כיצאת עבדים כנענים שיוצאים בשן ועין. אבל זו לא תצא בשן ועין, אלא עובדת שש או עד היובל או עד שתביא סמנין. וכל הקודם קודם לחירותה, ונותן לה דמי עינה או דמי שנה. או אינו אלא "לא תצא פצאת העבדים" בשש וביובל? תלמוד לומר: "פי ימכר לך אחיך העברי או העבריה"; מקיש עבריה לעברי לכל יציאותיו: מה עברי

יוצא בִּשְׁשׁ וּבִיּוֹבֵל, אֲף עֲבָרְיָהּ יוֹצֵאָה בְּשֵׁשׁ וּבִיּוֹבֵל. ומהו "לא תצא תצא את העבדים"? לא תצא בראשי אברים כעבדים כנעניים. יכול העברי יוצא בראשי אברים? תלמוד לומר: "העברי או העבריה" מה העבריה אינה יוצאה בראשי אברים, אף הוא אינו יוצא בראשי אברים.

אם ירעה בעיני אדניה – שלא נשאה חן בעיניו לכנסה. אשר לא יעדה – שהיה לו ליעדה ולהכניסה לו לאשה, וכסף קנייתה הוא כסף קדושה. וכאן רמז לה הכתוב שמצנה ביעוד, ורמז לה שאינה צריכה קדושין אחרים. והפדה – יתן לה מקום להפדות ולצאת, שאף הוא מסייע בפדיונה. ומה הוא מקום שנותן לה? שמגרע מפדיונה במספר השנים שעשתה אצלו, כאלו היא שכורה אצלו. כיצד? הרי שקנאה במנה ועשתה אצלו שמי שנים, אומרים לו: יודע היית שעתידיה לצאת לסוף שש, נמצא שקנית עבודת כל שנה ושנה בששית המנה. ועשתה אצלו שמי שנים, הרי שלישית המנה. טול שני שלישיות המנה ותצא מאצלה. לעם נכרי לא ימשל למכרה – שאינו רשאי למכרה לאחר, לא האדון ולא האב. בבגדו בה – אם בא לבגוד בה, שלא לקיים בה מצות יעוד. וכן אביה מאחר שבגד בה ומכרה לזה.

אם רעה בעיני אדניה – שלא נשאה חן בעיניו לכנסה. אשר לא יעדה – שהיה לו ליעדה ולהכניסה לו לאשה, וכסף קנייתה הוא כסף קדושה. וכאן רמז לה הכתוב שמצנה ביעוד, ורמז לה שאינה צריכה קדושין אחרים. והפדה – יתן לה מקום להפדות ולצאת, שאף הוא מסייע בפדיונה. ומה הוא מקום שנותן לה? שמגרע מפדיונה במספר השנים שעשתה אצלו, כאלו היא שכורה אצלו. כיצד? הרי שקנאה במנה ועשתה אצלו שמי שנים, אומרים לו: יודע היית שעתידיה לצאת לסוף שש, נמצא שקנית עבודת כל שנה ושנה בששית המנה. ועשתה אצלו שמי שנים, הרי שלישית המנה. טול שני שלישיות המנה ותצא מאצלה. לעם נכרי לא ימשל למכרה – שאינו רשאי למכרה לאחר, לא האדון ולא האב. בבגדו בה – אם בא לבגוד בה, שלא לקיים בה מצות יעוד. וכן אביה מאחר שבגד בה ומכרה לזה.

ואם לבנו ייעדנה כמשפט הבנות יעשה לה: ואם לבריה יקיימנה כהלכת בנות ישראל יעביד לה:

ואם לבנו ייעדנה – האדון, מלמד שאף בנו קם תחתיו ליעדה אם ירצה אביו. ואינו צריך לקדשה קדושין אחרים, אלא אומר לה: הרי את מעדתי לי בכסף שקבל אביה בדמיו. כמשפט הבנות – שאר כסות ועונה.

אם אחרת יקח-לו שארה כסותה וענתה לא יגרע: אם אחרת יקח-לו שארה כסותה וענתה לא יגרע:

אם אחרת יקח לו – עליה. שארה כסותה וענתה לא יגרע – מן האמה שיעד לו כפר. שארה – מזונות. כסותה – כמשמעה. ענתה – תשמיש.

ואם-שלוש-אלה לא יעשה לה ויצאה חנם אין כסף: ואם תלת אליו לא יעביד לה ותפוק מגן דלא כסף:

ואם שלוש אלה לא יעשה לה – אם אחת משלוש אלה לא יעשה לה. ומה הן השלוש? ייעדנה לו, או לבנו, או יגרע מפדיונה ותצא. וזה לא יעדה, לא לו ולא לבנו, והיא לא היה בידה לפדות את עצמה. ויצאה חנם – ידבר לה יציאה לזו, יותר ממה שרבה לעבדים. ומה היא היציאה? למדה שמתאבד בסמניו ותשקה עמו עוד עד שתביא סמניו. ואם הגיעו שש שנים קודם סמניו, כפר למדנו שמתאבד: "העברי או העבריה ועבדה שש שנים". ומהו האמור כאן "ויצאה חנם"? שאם קדמו סמנים לשש שנים תצא בהן. או אינו אומר שמתאבד אלא בבגרות? תלמוד לומר: "אין כסף", לרבות יציאת בגרות. ואם לא נאמרו שניהם, הייתי אומר: "ויצאה חנם" זו בגרות. לכך נאמרו שניהם, שלא לתן פתחון פה לבעל הדיו לחלוק.

מכה איש ומות מות יומת: ודימתי לאנש ויקטלניה אתקטלא ויתקטיל:

מכה איש ומת – כמה כתובים נאמרו בפרשת רוצחין, ומה שבנדי לפרש למה באו כלם, אפרש. מכה איש ומת – למה נאמר? לפי שנאמר: "ואיש כי נכה כל נפש אדם מות יומת", שומע אני הכאה בלא מיתה. תלמוד לומר: "מכה איש ומת" – אינו חייב אלא בהכאה של מיתה. ואם נאמר "מכה איש", ולא נאמר "ואיש כי נכה", הייתי אומר אינו חייב עד שייכה איש, הנה את האשה ואת הקטן מנין? תלמוד לומר: "כי נכה כל נפש אדם" – אפלו קטן נאפלו אשה. ועוד: אלו נאמר "מכה איש", שומע אני אפלו קטן שהכה והרג יחייב. תלמוד לומר: "ואיש כי נכה" – ולא קטן שהכה. ועוד: "כי נכה כל נפש אדם" – אפלו נפלים כמשמעה? תלמוד לומר: "מכה איש" – אינו חייב עד שייכה בו קומא הראוי להיות איש.

ואשר לא צדה והא-להים אנה לידו ושמתו לה מקום ודלא כמן ליה ומן קדם יי אתמסר לידיה ואשוני לה אתר אשר יגוס שמה: ודיערוק לתמן:

ואשר לא צדה – לא ארב לו ולא נתפנו. צדה – לשון "ארב", וכן הוא אומר: "ואתה צדה את נפשי לקחתה". ולא יתכן לומר "צדה" לשון "הצד ציד", שצידת חיות אין נופל ה"א בפועל שלה. ושם דבר בה "ציד". וזה שם דבר בו "צדיה", ופועל שלו "צודה", וזה הפועל שלו "צד". ואומר אני פתרונו כתרוממו: "ודלא כמן ליה". ומנחם חפרו בחלק "צד ציד", ואין אני מודה לו. ואם יש לחברו באחת ממחלקות של "צד", נחברנו בחלק "על צד תנשאו", "צדה אורה", "וימלין לצד עלאה למלל". אף פאן "אשר לא צדה" – לא צדד למצוא לו שום צד מיתה. ואף זה יש להרהר עליו, מפל מקום לשון "אורב" הוא. והא-להים אנה לידו – זמן לידו, לשון "לא תאנה אליך רעה", "לא יאנה לצדיק כל אנו", "מתאנה הוא לי" – מודמן למצוא לי עלה. והא-להים אנה לידו – ולמה תצא זאת מלפניו? הוא שאמר דוד: "כאשר יאמר משל הקדמני מרשעים יצא רשע", ומשל הקדמוני היא התורה, שהיא משל הקדוש ברוך הוא שהוא קדמונו של עולם. והיכן אמרה תורה "מרשעים יצא רשע"? "והא-להים אנה לידו". במה הפתוח מדבר? בשני בני אדם, אחד הרג שוגג ואחד הרג מזיד, ולא היו עדים בדבר שיעידו. זה לא נהרג, וזה לא גלה. והקב"ה מזמנו לפנדק אחד, זה שהרג במזיד יושב תחת הסלם, וזה שהרג שוגג עולה בסלם ונופל על זה שהרג במזיד והורגו, ועדים מעידים עליו ומחביים אותו לגלות. נמצא זה שהרג בשוגג גולה, וזה שהרג במזיד נהרג. ושמתו לה מקום – אף במדבר, שנינו שמה. ואי זה מקום קולטו? זה מחנה לוי.

וכי-ינזד איש על-רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות: וארי ירשע גבר על חבריה למקטליה בנכילו מן מדבחי למות:

וכי ינזד – למה נאמר? לפי שנאמר "מכה איש..", שומע אני אפלו גוי, והרופא שהמית, ושלים בית דין שהמית במלקות ארבעים, והאב המכה את בנו, והרב הרודה את תלמידו, והשוגג. תלמוד לומר: "וכי ינזד" – ולא שוגג, "על רעהו" – ולא על גוי, "להרגו בערמה" – ולא שלים בית דין, והרופא, והרודה בנו ותלמידו; שאף על פי שהם מזידין אין מערימין. מעם מזבחי – אם היה כהן ורוצה לעבוד עבודה, תקחנו למות.

ומכה אביו ואמו מות יומת: ודימתי לאבוהי ולאמיה אתקטלא ויתקטיל:

ומכה אביו ואמו – לפי שלמדנו על החובל בחברו שהוא בתשלומין ולא במיתה, הצרף לומר על החובל באביו שהוא במיתה. ואינו חייב אלא בהכאה שיש בה חבורה. אביו ואמו – או זה או זה. מות יומת – בסנק.

וגנב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת:

וידגנבו נפשא מבני ישראל וינבנניה וישתכח בידיה אתקטלא יתקטיל:

וגנב איש ומכרו – למה נאמר? לפי שנאמר "כי ימצא איש גנב נפש מאחיו", אין לי אלא איש שגנב נפש. אשה או טמטום או אנדרוגינוס שגנבו מנין? תלמוד לומר: "וגנב איש ומכרו". ולפי שנאמר פאן "וגנב איש", אין לי אלא גנב איש, גנב אשה מנין? תלמוד לומר: "גנב נפש". לכה הוצרכו שניהם: מה שחסר זה גילה זה. ונמצא בידו – שראוהו עדים שגנבו ומכרו, ונמצא כבר בידו קודם מכירה. מות יומת – בתנא. כל מיתה האמורה בתורה סתם, חנף היא.

ומקלל אביו ואמו מות יומת:

ודילוט לאבוי ואמיה אתקטלא יתקטיל:

ומקלל אביו ואמו – למה נאמר? לפי שהוא אומר "איש איש אשר יקלל את אביו", אין לי אלא איש שקלל את אביו. אשה שקללה את אביו מנין? תלמוד לומר: "ומקלל אביו ואמו", סתם, בין איש ובין אשה. אם פן למה נאמר "איש אשר יקלל"? להוציא את הקטן. מות יומת – בסקילה. וכל מקום שנאמר "דמיו בו" – בסקילה. ובגין אב לכלם: "באבן ירגמו אותם דמיהם בם", ובמקלל אביו ואמו נאמר: "דמיו בו".

וכי יריבון אנשים והכה איש את רעהו באבן או באגרוף ולא ימות ונפל למשכב:

וארי ינצון גוברין ומחי גבר ית חבריה באבנא או בכורמינא ולא ימות ויפול לבוטלון:

וכי יריבון אנשים – למה נאמר? לפי שנאמר "עין תסת עין", לא למדנו אלא דמי אבריו, אבל שבת ורפוי לא למדנו. לכה נאמרה פרשה זו. ונפל למשכב – פתרגומו: "ויפול לבוטלון", לחולי שמבטלו מלאכתו.

אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה רק שבתו יתן ורפא ורפא:

אם יקום ויהליך בברא על ברייה ויהי זכא מתיא לחוד בוטלניה יתין ואגר אסיא ישלים:

על משענתו – על בוריו וכחו. ונקה המכה – וכי תעלה על דעתך שיהרג זה שלא הרג? אלא למדך כאן שחובשים אותו עד שנתראה אם יתרפא זה. וכן משמעו: כשקם זה והולך על משענתו, אז "נקה המכה". אבל עד שלא יקום זה, לא נקה המכה. רק שבתו – בטול מלאכתו מחמת החולי: אם קטע ידו או רגלו, רואין בטול מלאכתו מחמת החולי כאלו הוא שומר קשואין, שהרי אף לאסור החולי אינו ראוי למלאכת יד ורגל. והוא כבר נתן לו מחמת נזקו דמי ידו ורגלו, שנאמר: "יד תסת יד רגל תסת רגל". ורפא ורפא – פתרגומו, ישלם שכר הרופא.

שני

וכי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט ומת תחת ידו ונקם ינקם:

וארי ומחי גבר ית עבדיה או ית אמתיה בשולטון וימות ונקם ינקם:

וכי יכה איש את עבדו או את אמתו – בעבד כנעני הכתוב מדבר. או אינו אלא בעברי? תלמוד לומר: "כי כספו הוא" – מה כספו קנוי לו עולמית, אף עבד הקנוי לו עולמית. והרי היה בכלל "מפה איש ומת"? אלא בא הכתוב והוציא מן הכלל, להיות נדון בדין יום או יומים: שאם לא מת תחת ידו ונקה מעת לעת – פטור. בשבט – כשיש בו כדי להמית הכתוב מדבר. או אפלו אין בו כדי להמית? תלמוד לומר בישאל: "ואם באבן יד אשר ימות בה הכהו". והלא דברים קל וחמר: ומה ישאל חמור אין סבב עליו אלא אם פן הכהו בדבר שיש בו כדי להמית, ועל אבר שהוא כדי למות בהכאה זו, עבד הקל לא כל שפן? נקם ינקם – מימת סוף. וכן הוא אומר: "חרב נוקמת נקם ברית".

אך אם יום או יומים יעמד לא יקם כי כספו הוא:

ברם אם יומא או תרין יומין יתקיים לא יתדון ארי כספיה הוא:

אך אם יום או יומים יעמד לא יקם – אם על יום אחד הוא פטור, על יומים לא כל שפן? אלא יום שהוא כיומים, ואיזה? זה מעת לעת. לא יקם כי כספו הוא – הא אחר שהכהו, אף על פי ששקה מעת לעת קודם שמת – סבב.

וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ונצאו ילדיה ולא יהיה אסון ענוש יענוש כאשר ישית עליו בעל האשה ונתן בפללים:

וארי ינצון גוברין ומחי אתתא מעדינא ויפקון ולדיהא ולא יהי מותא אתגבאה יתגבי כמא דישוני עלוהי בעלה דאתתא ויתין ממיימר דינינא:

וכי ינצו אנשים – זה עם זה, ונתפנו להכות את חברו, והכה את האשה. ונגפו – אין "נגיפה" אלא לשון דחיפה והכאה, כמו: "פן תגוף באבן רגלך", "ובטרתם יתנגפו רגליכם", "וילאבן נגף". ולא יהיה אסון – באשה. ענוש יענוש – לשלם דמי ולדות לבעל. שמיין אותה כמא היתה ראויה למכר בשוק, להעלות בדמיה בשביל הריונה. ענוש יענוש – יגבו ממנו ממון, כמו: "וענשו אותו מאה כסף". כאשר ישית עליו.. – כשינתבעו הבעל בבית דין, להשית עליו ענוש על כה. ונתן – המכה דמי ולדות בפללים – על פי הדנינים.

ואם אסון יהיה ונתתה גפוש תחת גפוש:

ואם מותא יהי ותתין גפושא חלה גפושא:

ואם אסון יהיה – באשה. ונתתה גפוש תחת גפוש – רבותינו חולקים בדבר: יש אומרים גפוש ממש. ויש אומרים ממון, אבל לא גפוש ממש, שהמתפנו להרוג את זה והרג את זה פטור ממיתה, ומשלם ליורשיו דמיו כמו שנהיה נמכר בשוק.

עין תסת עין שון תסת שון יד תסת יד רגל תסת רגל:

עינא חלה עינא שנא חלה שנא ידא חלה ידא רגלא חלה רגלא:

עין תסת עין – סמא עין חברו – נותן לו דמי עינו, כמא שפחתו דמיו למכור בשוק, וכן כלם. ולא נטילת אבר ממש, כמו שדרשו רבותינו בפרק "החובל".

כַּוְיָהּ תַחַת כְּוִיָּה פֶצַע תַחַת פֶּצַע חֲבוּרָה תַחַת חֲבוּרָה:

כַּוְיָהּ תַחַת כְּוִיָּה פֶצַע תַחַת פֶּצַע חֲבוּרָה תַחַת חֲבוּרָה:
מִשְׁקוּפֵי:

כַּוְיָהּ תַחַת כְּוִיָּה – מַכּוֹת אִשׁ. וְעַד עַכְשָׁיו דִּבֶּר בְּחֻבְלָה שֵׁשׁ בֵּה פַחַת דְּמִים, וְעַכְשָׁיו בְּשֵׁאִין בֵּה פַחַת דְּמִים אֶלָּא צֶעַר, כְּגוֹן כְּנָאוּ בְשִׁפּוֹד עַל צִפְרָנָיו, אוֹמְדִים כַּמָּה אָדָם כִּיּוֹצֵא בְזָה רוּצָה לְטוֹל לְהִיּוֹת מִצְטַעַר כָּה. **פֶּצַע** – הִיא מִפֶּה הַמּוֹצִיָּאָה דָם, שֶׁפֶצַע אֶת בְּשָׂרוֹ, נִבְרָדוֹר"א ׀ בְּלַע"ז. הַכֹּל לִפִּי מֵה שֶׁהוּא: אִם יֵשׁ בּוֹ פַחַת דְּמִים נוֹתֵן גִּזְק, וְאִם נִפְלַל לְמִשְׁכָּב נוֹתֵן שִׁבְתָּ וְרַפּוּי וּבִשְׁתָּ וְצֶעַר. וּמִקְרָא זֶה יָמַר הוּא, וּבִ"הַחֹבֶל" דְּרָשׁוּהוּ רַבּוֹתֵינוּ לְחַיֵּב עַל הַצֶּעַר אֶפְלוּ בְּמִקּוֹם גִּזְק, שֶׁאִף עַל פִּי שְׁנוֹתָן לוֹ דְּמֵי יָדוּ – אֵין פּוֹטְרִין אוֹתוֹ מִן הַצֶּעַר, לוֹמַר הוֹאִיל וְקִנְיָה יָדוּ יֵשׁ עֲלָיו לְחַתְּכָה בְּכָל מֵה שִׁיִּרְצָה. אֶלָּא אוֹמְרִים יֵשׁ לוֹ לְחַתְּכָה בְּסֵם שֶׁאֵינוֹ מִצְטַעַר כָּל כָּה, וְזֶה חֲתֻכָּה בְּכַרְזֵל וְצֶעַרוֹ. **חֲבוּרָה** – הִיא מִפֶּה שֶׁהֵדָם נִצָּרַר בֵּה וְאֵינוֹ יוֹצֵא, אֶלָּא שֶׁמֵּאֲדִים הַבֶּשֶׂר כְּנִגְדּוֹ. וְלִשׁוֹן חֲבוּרָה טִי"א בְּלַע"ז, כְּמוֹ "וְנִמַּר חֲבַרְבוֹתָיו". וְתַרְגּוּמוֹ "מִשְׁקוּפֵי", לִשׁוֹן חֲבֻטָּה, בַּטְדוֹר"א ׀ בְּלַע"ז. וְכֵן: "שְׂדוּפוֹת קָדִים" – "שִׁקְיָן קָדוּם" חֲבוּטוֹת בְּרוּסָה. וְכֵן: "עַל הַמִּשְׁקוּף", עַל שֵׁם שֶׁהִדְלַת נוֹקֵשׁ עָלָיו.

וְכִי־יִפֶּה אִישׁ אֶת־עֵין עֵבְדוֹ אוֹ־אֶת־עֵין אִמּוֹתוֹ וְשִׁחַתָּה לְחַפְשֵׁי יִשְׁלַחְנוּ תַחַת עֵינָיו:

וְאִרִי יִמְחִי גֵבֵר יֵת עֵינָא דְעֵבְדִּיהּ אוֹ יֵת עֵינָא דְאִמְתִּיהּ וְיַחְבְּלָנָה לְבַר חוּרִין יִפְטָרְנָהּ חֲלָף עֵינָיה:

אֶת עֵין עֵבְדוֹ – פְּנֵעֵנִי. אֶבֶל עֲבָרֵי אֵינוֹ יוֹצֵא כֶּשֶׁן וְעֵין, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ אֶעֱלֵ "לֹא תִצֵּא פְצָאת הַעֲבָדִים". **תַחַת עֵינָיו** – וְכֵן בְּעֵשְׂרִים וְאַרְבָּעָה רְאִשֵׁי אֲבָרִים: אֲצַבְעוֹת הַיָּדִים וְהַרְגְלַיִם, וְשֵׁמֵי אֲזָנָיִם, וְהַחֹטֵם, וְרֹאשׁ הַגְּוִיָּה שֶׁהוּא גֵיד הָאֵמָה. וְלָמָּה נֶאֱמַר שֵׁן וְעֵין? שֶׁאִם נֶאֱמַר עֵין וְלֹא נֶאֱמַר שֵׁן, הֵייתִי אוֹמֵר: מֵה עֵין שֶׁנִּבְרָא עִמוֹ – אִף כָּל שֶׁנִּבְרָא עִמוֹ, וְהָרִי שֵׁן לֹא נִבְרָא עִמוֹ. וְאִם נֶאֱמַר שֵׁן וְלֹא נֶאֱמַר עֵין, הֵייתִי אוֹמֵר: אֶפְלוּ שֵׁן תִּינּוֹק שֵׁשׁ לָהּ חֲלִיפִין; לְכָה נֶאֱמַר עֵין.

וְאִם־שֵׁן עֵבְדוֹ אוֹ־שֵׁן אִמּוֹתוֹ יִפְּלִל לְחַפְשֵׁי יִשְׁלַחְנוּ תַחַת שָׁגוֹ:

וְאִם שֵׁנָא דְעֵבְדִּיהּ אוֹ שֵׁנָא דְאִמְתִּיהּ יִפְּלִל לְבַר חוּרִין יִפְטָרְנָהּ חֲלָף שֵׁנָיה:

וְכִי־יִגַּח שׂוֹר אֶת־אִישׁ אוֹ אֶת־אִשָּׁה וְנָמַת סָקוֹל יִסְקַל הַשׂוֹר וְלֹא יֵאָכַל אֶת־בְּשָׂרוֹ וּבַעַל הַשׂוֹר נָקִי:

וְאִרִי יִגַּח תוֹרָא יֵת גּוֹבְרָא אוֹ יֵת אִתְתָּא וַיִּמּוּת אִתְרַגְמָא וַיִּתְרַגְּמִים תוֹרָא וְלֹא יִתְאָכִיל יֵת בְּסָרְיָה וַיִּמְרִיָּה דְתוֹרָא יֵהִי זָכָא:

וְכִי יִגַּח שׂוֹר – אֶחָד שׂוֹר וְאֶחָד כָּל בְּהֵמָה וְסִיָּה וְעוֹף, אֶלָּא שֶׁדָּבָר הַכְּתוּב בְּהוּה. **וְלֹא יֵאָכַל אֶת בְּשָׂרוֹ** – מִמִּשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר "סָקוֹל יִסְקַל הַשׂוֹר", אֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁהוּא נִבְלָה, וְנִבְלָה אֲסוּרָה בְּאִכְלָהּ? אֶלָּא מֵה תַלְמוּד לּוֹמַר: "וְלֹא יֵאָכַל אֶת בְּשָׂרוֹ"? שֶׁאֶפְלוּ שֶׁחֲטוּ לֹאֲסוּר שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ – אֲסוּר בְּאִכְלָהּ. בְּהִנָּחָה מִנִּיּוֹן? תַלְמוּד לּוֹמַר: "וּבַעַל הַשׂוֹר נָקִי", פֶּאֶדָם הָאוֹמֵר לְחַבְרוֹ: יֵצֵא פְלוֹנִי נָקִי מִנְּכִסּוֹ, וְאֵין לוֹ בְּהֵם הַנָּחָה שֶׁל כְּלוּם. זֶהוּ מִדְּרָשׁוֹ. וּפְשׁוּטוֹ כְּמִשְׁמַעוֹ: לִפִּי שֶׁנֶּאֱמַר בְּמוֹעֵד "וְגַם בְּעָלָיו יוֹמַת", הַצֶּרֶף לּוֹמַר בְּתָם "וּבַעַל הַשׂוֹר נָקִי".

וְאִם שׂוֹר נִגַּח הוּא מִתְמַלְּ שֵׁלֶשֶׁם וְהוֹעֵד בְּבַעְלָיו וְלֹא יִשְׁמְרָנוּ וְהִמִּית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשׂוֹר יִסְקַל וְגַם־בְּעָלָיו יוֹמַת:

וְאִם תוֹר נִגַּח הוּא מִאֲתַמְלִי וּמִדְּקִמּוּהִי וְאִתְסַהַד בְּמִרְיָה וְלֹא נִטְרִיָּה וְיִקְטוּל גֵבֵר אוֹ אִתְתָּא תוֹרָא יִתְרַגְּמִים וְאִף מְרִיָּה יִתְקַטִּיל:

מִתְמַלְּ שֵׁלֶשֶׁם – הָרִי שֶׁלּוֹשׁ נִגְיָחוֹת. **וְהוֹעֵד בְּבַעְלָיו** – לִשׁוֹן הַתְּרָאָה בְּעַדִּים, כְּמוֹ: "הָעֵד הָעֵד בְּנֵי הָאִישׁ". **וְהִמִּית אִישׁ..** – לִפִּי שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי יִגַּח", אֵין לִי אֶלָּא שֶׁהִמִּיתוּ בְּנִיגְיָחָה. הִמִּיתוּ בְּנִיגְיָחָה, דְּחִיפָה, בְּעִיטָה מִנִּיּוֹן? תַלְמוּד לּוֹמַר: "וְהִמִּית". **וְגַם בְּעָלָיו יוֹמַת** – בִּיַדִּי שְׁמִים. כֹּחַל בִּיַדִּי אָדָם? תַלְמוּד לּוֹמַר: "מוֹת יוֹמַת הַמִּפְּהָ רוּצָם הוּא" – עַל רְצִיחַתוֹ אִתְהָ הוֹרְגוֹ, וְאִי אִתְהָ הוֹרְגוֹ עַל רְצִיחַת שׂוֹרוֹ.

אִם־כֹּפֵר יוֹשֵׁת עָלָיו וְנָתַן פְּדִיּוֹן נִפְשׁוֹ כָּל־אִשְׁרֵי־יוֹשֵׁת עָלָיו:

אִם מְמוֹן יִשׁוּוֹן עָלוּהִי וְיִתִּין פּוֹרְקָן נִפְשִׁיהּ כָּל־דִּישׁוּוֹן עָלָיו:

אִם כֹּפֵר יוֹשֵׁת עָלָיו – "אִם" זֶה אֵינוֹ תְלוּי, וְהָרִי הוּא כְּמוֹ: "אִם כֶּסֶף תִּלְוָה", לִשׁוֹן "אִשְׁר", זֶה מִשְׁפָּטוֹ שֶׁיִּשְׁיִתּוֹ עָלָיו בֵּית דִּין כּוֹפֵר. וְנָתַן פְּדִיּוֹן נִפְשׁוֹ – דְּמֵי גִזְק, דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעְלָל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: דְּמֵי מִזִּיק.

אוֹ־בֵן יִגַּח אוֹ־בַת יִגַּח כַּמִּשְׁפָּט הַזֶּה יַעֲשֶׂה לוֹ:

אוֹ לְבַר יִשְׂרָאֵל יִגַּח תוֹרָא אוֹ לְבַת יִשְׂרָאֵל יִגַּח כְּדִינָא הַדִּין יִתְעַבֵּיד לִיהּ:

אוֹ בֶן יִגַּח – בֶּן שֶׁהוּא קָטָן. **אוֹ בַת** – שֶׁהִיא קְטַנָּה. לִפִּי שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהִמִּית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה", כֹּחַל אֵינוֹ סָיֵב אֶלָּא עַל הַגְּדוּלִים? תַלְמוּד לּוֹמַר: "אוֹ בֶן יִגַּח..", לְסַבֵּב עַל הַקְטָנִים כְּגִדּוּלִים.

אִם־עֵבֵד יִגַּח הַשׂוֹר אוֹ אִמָּה כֶּסֶף וְשֵׁלֶשִׁים שְׁקָלִים יִתֵּן לֹא־דָנָיו וְהַשׂוֹר יִסְקַל:

אִם לְעֵבְדָא יִגַּח תוֹרָא אוֹ לְאִמְתָּא פְסָפָא תִלְתִּין סֵלְעִין יִתִּין לְרַבּוּנָהּ וְתוֹרָא יִתְרַגְּמִים:

אִם עֵבֵד אוֹ אִמָּה – פְּנֵעֵנִים. **שֵׁלֶשִׁים שְׁקָלִים יִתֵּן** – גִּזְרַת הַכְּתוּב הוּא: בֵּין שֶׁהוּא שְׁנֵה אֶלְף זוּז, בֵּין שֶׁאֵינוֹ שְׁנֵה אֶלָּא דִינָר. וְהַשְׁקָל מִשְׁקָלוֹ אַרְבָּעָה זְהוּבִים, שֶׁהֵם חֲצֵי אַנְקָא לְמִשְׁקַל הַיִּשָּׁר שֶׁל קוֹלוֹנֵי"א.

וְכִי־יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר אוֹ כִּי־יִכְרֶה אִישׁ בָּר וְלֹא יִכְסְנוּ וְנִפְלִי־שָׁמָּה שׂוֹר אוֹ חֲמוֹר:

וְאִרִי יִפְתַּח גֵבֵר גּוֹב אוֹ אִרִי יִכְרִי גֵבֵר גּוֹב וְלֹא יִכְסִינָהּ וְיִפּוֹל תַּמָּן תוֹרָא אוֹ חֲמִרָא:

וכי יפתח איש בור – שְׁהִיָּה מְכֻסָּה וְגִלְהוּ. **אוּ כִי יכַרְה** – לְמָה נֶאֱמַר? אִם עַל הַפְתִּיחָה חֵיב, עַל הַכְרִיָּה לֹא כָּל שָׁפוֹן? אֲלֵא לְהִבִּיא כוֹרָה אַחַר כוֹרָה שֶׁהוּא חֵיב. וְלֹא יִכְסֶּנוּ – הֵא אִם כִּסְהוּ – פְּטוּר. וּבְחֻפּוֹר בְּרִשׁוֹת הַרְבִּיּוֹת דְּבַר הַכְּתוּב. **שׁוֹר אוּ חֲמוֹר** – הוּא הַדִּין לְכָל בְּהֵמָה וְסִיָּה. שֶׁבְּכָל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "שׁוֹר וְחֲמוֹר", אָנוּ לְמַדִּין אוֹתוֹ "שׁוֹר"- "שׁוֹר" מִשְׁבֵּת, שֶׁנֶּאֱמַר: "לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרָה וְחֲמוֹרָה". מֵה לְהִלְךְ כָּל בְּהֵמָה וְסִיָּה כְּשׁוֹר, שֶׁהִרִי נֶאֱמַר בְּמְקוֹם אַחַר "וְכָל בְּהֵמָתָה", אִף כֹּאן כָּל בְּהֵמָה וְסִיָּה כְּשׁוֹר. וְלֹא נֶאֱמַר "שׁוֹר וְחֲמוֹר" אֲלֵא "שׁוֹר" וְלֹא אָדָם, "חֲמוֹר" וְלֹא כְלָיִם.

בעל הבור ישלם פסוה לבעליו והמת יהיה-לו:
מריה דגובא ישלים כספא יתיב למרוהי ומיתא יהי דיליה:

בעל הבור – בעל המקלה. אף על פי שאין הבור שלו, שעשאו ברשות הרבים, עשאו הפתוח בעליו להתחייב עליו בנזקיו. **פסוה לבעליו** – "ישיב" לרבות שנה כסף, ואפלו סבין. **והמת יהיה לו** – לנזק. שמין את הנבלה ונוטלה בדימים, ומשלם לו המזיק עליה תשלומי נזקו.

וכי יגוף שור-איש את-שור רעהו ומכרו את-השור החי ויחצו את-כספו וגם את-המת יחצויו:
וארי יגוף תור דגבר ית תורא דתבריה וימות ויזבנון ית תורא חיא ויפלגון ית כספיה ואף ית דמי מיתא ויפלגון:

וכי יגוף – ידחוף: בין בקרניו, בין בגופו, בין ברגליו, בין שנשכו בשניו – פלו בכלל "נגיפה" הם, שאין "נגיפה" אלא לשון מכה. **שור איש** – שור של איש. **ומכרו את השור**.. – בשוים הכתוב מדבר, שור שנה מאתים שהמית שור שנה מאתים, בין שהנבלה שנה הרבה, בין שהיא שנה מעט, כשנוטל זה חצי הסי וחצי המת, וזה חצי הסי וחצי המת – נמצא כל אחד מפסיד חצי נזק שהזיקה המיתה. למדנו שהתם משלם חצי נזק, שמן השוין אתה למד לשאינו שוין, כי דין התם לשלם חצי נזק, לא פחות ולא יותר. או יכול אף בשאינו שוין בדמיהו, כשהן חיים אמר הפתוח יחצו את שניהם? אם אמרת כן, פעמים שהמזיק משתכר הרבה, כשהנבלה שנה למכר לנכרים הרבה יותר מדמי שור המזיק, ואי אפשר שיאמר הפתוח שיהא המזיק נשכר. או פעמים שהנזק נוטל הרבה יותר מדמי נזק שלם, שחצי דמי שור המזיק שוין יותר מפל דמי שור הנזק. ואם אמרת כן, הרי תם חמור ממועד! על פתוח לא דבר הפתוח אלא בשוין, ולמדך שהתם משלם חצי נזק. ומו השוין תלמוד לשאינו שוין, שהמשלם חצי נזקו שמין לו את הנבלה, ומה שפחתו דמיו בשביל המיתה, נוטל חצי הפחת והולך. ולמה אמר הפתוח בלשון הזה, ולא אמר "ישלם חציו"? ללמד שאין התם משלם אלא מגופו, ואם נגח ומת – אין נזק נוטל אלא הנבלה, ואם אינה מגעת לחצי נזקו, נפסיד. או שור שנה מנה שנגח שור שנה חמש מאות זוז – אינו נוטל אלא את השור, שלא נתחייב התם לחייב את בעליו לשלם מן העליה.

או נודע כי שור נגח הוא מתמול שלשם ולא ישמרנו בעליו שלם שור תחת השור והמת יהיה-לו:
או אתידע ארי תור נגח הוא מאתמלי ומדקמוהי ולא נטריה מריה שלמא ישלים תורא חלף תורא ומיתא יהי דיליה:

או נודע – או לא היה תם אלא "נודע כי שור נגח הוא" היום ו"מתמול ומשלשום" – הרי שלוש נגיחות. **שלם ישלם שור** – נזק שלם. **והמת יהיה לו** – לנזק, ועליו ישלם המזיק עד שישלם נזק כל נזקו.

כי יגנב איש שור או-ששה וטבחיו או מכרו חמשה בקר ישלם תחת השור וארבע-צאן תחת הששה:
ארי יגנב גבר תור או אמר ויכסניה או יזבניה חמשה תורין ישלים חלף תורא וארבע ענא חלף אמרא:

חמשה בקר.. – אמר רבן יוחנן בן זכאי: חס המקום על כבודן של בריות. שור שהולך ברגליו ולא נתבזה בו הגנב לנושאו על כתפו – משלם חמשה. שיה שנושאו על כתפו – משלם ארבעה, הואיל ונתבזה בו. אמר רבי מאיר: בא וראה כמה גדולה פתה של מלאכה! שור שבטלו ממלאכתו – חמשה. שיה שלא בטלו ממלאכתו – ארבעה. **תחת השור**, **תחת הששה** – שנגאן הכתוב, לומר שאין מדת תשלומי ארבעה וחמשה נוקתת אלא בשור ושה בלבד.

אם-במחנתרת ימצא הגנב והקה ומת אין לו דמים:
אם במחנתרתא ישתכח גנבא ויתמחי וימות לית ליה דם:

אם במחנתרת – כשהיה חומר את הבית. **אין לו דמים** – אין זו רציחה; הרי הוא כמת מעקרו. כאן למדתך תורה: אם בא להרגך – השכם להרגו. וזה להרגך בא, שהרי יודע הוא שאין אדם מעמיד עצמו ורואה שנוטליו ממונו בפניו ושומק; לפיכך על מנת כן בא, שאם יעמד בעל הממון פנגדו – יתרגנו.

אם-זרחה השמש עליו דמים לו שלם ישלם אם-אין לו ונמכר בגנבתו:
אם עינא דסהדיא נפלת עלוהי דמא ליה שלמא ישלים אם לית ליה ויזדבן בגנבתיה:

אם זרחה השמש עליו – אין זה אלא כמין משל: אם ברור לך הדבר שיש לו שלום עמו, כשמש הזה שהוא שלום בעולם, כה פשוט לך שאינו בא להרג אפלו יעמד בעל הממון פנגדו; כגון אב החומר לגנב ממון הבן, ביודע שרמתי האב על הבן ואינו בא על עסקי נפשות. **דמים לו** – כתי הוא חשוכ, ורציחה היא אם יתרגנו בעל הבית. **שלם ישלם** – הגנב, ממון שגנב, ואינו חייב מיתה. ואינוקלוס שתרגם: "אם עינא דסהדיא נפלת עלוהי", לקח לו שטה אחרת, לומר שאם מצאנו עדים קדם שגבא בעל הבית, וכשבא בעל הבית נגדו התרו בו שלא יתרגנו – דמים לו, חייב עליו אם הרגו; שמתאסר שיש רואים לו, אין הגנב הזה בא על עסקי נפשות ולא נהרג את בעל הממון.

אם-המצא תמצא בידו הגנבה משור עד-חמור עד-ששה תיים שנים ישלם:
אם אשתכחא תשתכח בידיה גנבתא מתור עד חמר עד אמר אנון חייך על חד תרין ישלים:

אם המצא תמצא בידו – ברשותו, שלא טבח ולא מכר. **משור עד חמור** – כל דבר בכלל תשלומי כפל, בין שיש בו רוח חיים בין שאין בו רוח חיים, שהרי נאמר במקרא אחר: "על שיה על שלמה על כל אבדה וגו' שלם שנים לרעהו". **תיים שנים ישלם** – ולא ישלם לו מתים, אלא חיים או דמי חיים.

פי יבְעַר-איש שְׂדֵה אוֹ-כֶרֶם וְשָׂלַח אֶת-בְּעִירָהּ וּבְעַר בְּשָׂדֵה אַחַר מֵיטֵב שְׂדֵהוּ וּמֵיטֵב פְּרָמוֹ יִשְׁלֹם:
אַרְי יוֹכִיל גָּבֵר תִּקַּל אוֹ כֶרֶם וַיִּשְׁלַח יָת בְּעִירָיָהּ וַיִּיכֹל בְּתִקַּל אַחֲרָן שָׁפַר תִּקְלִיָּה וּשְׁפַר פְּרָמִיָּה יִשְׁלֹם:

פי יבְעַר. את בעירה. ובער – כלם לשון בהמה, כמו "אנחנו ובעירנו". **פי יבְעַר** – יוליד בהמותיו בשדה וכרם של חברו ונזיק אותו באסת משמי אלו: או בשלום את בעירה, או בבעור. ופרשו רבותינו: שלום – הוא נזקי מזרד כף רגל; "ובער" – הוא נזקי השן האוכלת ומבערת. **בשדה אחר** – בשדה של איש אחר. **מיטב שדהו.. ישלם** – שמיו את הנזק, ואם בא לשלם לו קרקע דמי נזקו, ישלם לו ממיטב שדותיו; אם היה נזקו סלע, יתן לו שנה סלע מעדית שיש לו. למדך הפתוב שהנזקין שמיו להם בעדית.

פִּי-תִתֵּן אִישׁ אֶל-רְעֵהוּ כֶסֶף אוֹ-כֶלִים לְשֹׁמֵר וְגָנֹב מִבַּיִת הָאִישׁ אִם-יִמָּצָא הַגָּנֹב יִשְׁלֹם שְׁנָיִם:
אַרְי יִתֵּן גָּבֵר לְחִבְרִיָּה כֶסֶף אוֹ מִנִּין לְמִטֵּר וַיִּתְגַּבּוּן תִּקַּל שְׁלָמָא יִשְׁלֹם דְּאֲדִלִיק יָת דְּלִיקְתָּא:

פי תצא אש – אפלו מעצמה. **ומצאה קוצים** – קרדונ"ש בלעז ונאכל גדיש – שלחקה בקוצים עד שהגיעה לגדיש, או לקמה המתחברת בקרקע. **או השדה** – שלחקה את גירו, וצריך לגיר אותה פעם שנה. **שלם המבעיר** – אף על פי שהדליק בתוך שלו, והיא יצאה מעצמה על ידי קוצים שמצאה, חזב לשלם, לפי שלא שמר את גסלתו שלא מצא ומזיק.

פִּי-תִתֵּן אִישׁ אֶל-רְעֵהוּ כֶסֶף אוֹ-כֶלִים לְשֹׁמֵר וְגָנֹב מִבַּיִת הָאִישׁ אִם-יִמָּצָא הַגָּנֹב יִשְׁלֹם שְׁנָיִם:
אַרְי יִתֵּן גָּבֵר לְחִבְרִיָּה כֶסֶף אוֹ מִנִּין לְמִטֵּר וַיִּתְגַּבּוּן מִבַּיִת גּוֹבְרָא אִם יִשְׁתַּכַּח גָּנְבָא יִשְׁלֹם עַל חַד תְּרִין:

וגנב מבית האיש – לפי דבריו. אם ימצא הגנב – ישלם הגנב שנים לבועלים.

אִם-לֹא יִמָּצָא הַגָּנֹב וְנִקְרַב בְּעַל-הַבַּיִת אֶל-הָא-לֵהִים אִם-לֹא שָׂלַח יָדוֹ בְּמַלְאֲכַת רְעֵהוּ:
אִם לֹא יִשְׁתַּכַּח גָּנְבָא וַיִּתְקַרַּב מְרִיָּה דְּבֵיתָא לְקַדָּם דְּיִינְיָא אִם לֹא אוֹשִׁיט יָדֵיהּ בְּמָא דְּמָסַר לִיָּה חִבְרִיָּה:

אם לא ימצא הגנב – ובא השומר הזה, שהוא בעל הבית ונקרב – אל הדנין, לדון עם זה ולשבע לו שלא שלח ידו בשלו.

עַל-כִּלְיֵי-דְבַר-פֶּשַׁע עַל-שׂוֹר עַל-יְחִמּוֹר עַל-שְׁלָמָה עַל-כִּלְיֵי-אֲבֹהָ אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי-הוּא זֶה עַד הָא-לֵהִים יָבֹא דְבַר-שְׁנֵיהֶם אֲשֶׁר יִרְשִׁיעוּ א-לֵהִים יִשְׁלֹם שְׁנָיִם לְרְעֵהוּ:
עַל כָּל פְּתָגָם דְּחֹב עַל תּוֹר עַל תְּמַר עַל אֲמַר עַל כְּסוֹ עַל כָּל אַבְיָדְתָּא דְּיִימַר אַרְי הוּא דִּין לְקַדָּם דְּיִינְיָא יִיעוֹל דִּין תְּרוּיָהוּן דִּיתְיָבוּן דְּיִינְיָא יִשְׁלֹם עַל חַד תְּרִין לְחִבְרִיָּה:

על כל דבר פשע – שיעידו עדים שהוא עצמו גנבו, וירשיעוהו א-להים על פי העדים. **ישלם שנים לרעהו** – למדך הפתוב, שהטוען בפסקדון לומר גנב הימנו, ונמצא שהוא עצמו גנבו, משלם תשלומי כפל. ואימתי? בזמן שנשבע ואחר כך באו עדים, שפך דרשו רבותינו: ונקרב בעל הבית אל ה-א-להים – קריבה זו שבועה היא. אתה אומר לשבועה, או אינו אלא לדיו, שפינון שבא לדיו וכפר לומר "נגנבה" – מיד יתחזב כפל אם באו עדים שהוא בידו? נאמר פאן שליחות יד ונאמר למטה שליחות יד: "שבעת ה' תהנה בין שניהם אם לא שלח ידו"; מה להלן שבועה, אף פאן שבועה. **אשר יאמר כי הוא זה** – לפי פשוטו, **אשר יאמר העד: כי הוא זה שנשבעת עליו, הרי הוא אצלך** – עד הדנין **יבא דבר שניהם ויחקרו את העדים; ואם פשרים הם וירשיעוהו לשומר זה** – **ישלם שנים**, ואם ירשיעו את העדים, שנמצאו זוממין – ישלמו הם שנים לשומר. ורבותינו זכרונם לכרעה דרשו: **כי הוא זה** – ללמד שאין מסובין אותו שבועה אלא אם כן הודה במקצת, לומר: כך וכך אצי חזב לך, והמותר גנב ממני.

פִּי-תִתֵּן אִישׁ אֶל-רְעֵהוּ תְּמוֹר אוֹ-שׂוֹר אוֹ-שֵׁה וְכָל-בְּהֵמָה לְשֹׁמֵר וּמֵת אוֹ-נִשְׁבֵּר אוֹ-נִשְׁבָּה אִין רָאָה:
אַרְי יִתֵּן גָּבֵר לְחִבְרִיָּה תְּמַר אוֹ תוֹר אוֹ אֲמַר וְכָל בְּעִירָא לְמִטֵּר וּמִית אוֹ אֲתַבֵּר אוֹ אֲשַׁתְּבִי לִית דְּחִזִּי:

פי יתן איש אל רעהו תמור או שור – פרשה ראשונה נאמרה בשומר חנם; לפיכך פטר בו את הגנבה, כמו שכתוב: "וגנב מבית האיש.. אם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית" לשבועה, למדת שפוסט עצמו בשבועה זו. ופרשה זו אמורה בשומר שכר; לפיכך אינו פוסט אם נגנבה, כמו שכתוב: "ואם גנב וגנב מעמו ישלם". אבל על האנס, כמו מת מעצמו או נשבר, או נשבה בחזקה על ידי לסטים, ואין רואה שיעיד בדבר –

שְׁבַעַת ה'-הִנֵּה תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם אִם-לֹא שָׂלַח יָדוֹ בְּמַלְאֲכַת רְעֵהוּ וְלָקַח בְּעָלָיו וְלֹא יִשְׁלֹם:
מוֹמְתָא דִּי תִּהְיֶה בֵּין תְּרוּיָהוּן אִם לֹא אוֹשִׁיט יָדֵיהּ בְּמָא דְּמָסַר לִיָּה חִבְרִיָּה וּיְקַבִּיל מְרִיָּה מְזִיָּה מוֹמְתָא וְלֹא יִשְׁלֹם:

שבעת ה' תהיה – ישבע שכן הוא פדבריו, והוא לא שלח בה יד להשתמש בה לעצמו; שאם שלח בה יד ואסר כך נאנסה, חזב באנסים. ולקח בעליו – השבועה. ולא ישלם – לו השומר כלום.

וְאִם-גָּנֹב יִגָּנֵב מֵעֲמוֹ יִשְׁלֹם לְבְּעָלָיו:
וְאִם אֲתַגְנֵבָא יִתְגַּנֵּב מֵעַמִּיָּה יִשְׁלֹם לְמְרוּהִי:

ואם גנב יגנב מעמו ישלם לבעליו: ואם אתגנבא יתגנב מעמיה ישלם למרוהי:

אִם-טָרַף יִטְרַף יִטְרַף יִבְאָהוּ עַד הַטְּרָפָה לֹא יִשְׁלֹם:
אִם אֲתַבְּרָא יִתְבַּר יִתִּי סְהַדִּין דְּתַבִּיר לֹא יִשְׁלֹם:

אם טרף יטרף – על ידי סיה רעה. **יבאהו עד** – יביא עדים שנטרפה באנס, ופטור. **הטרפה לא ישלם** – אינו אומר "טרפה לא ישלם" אלא "הטרפה": יש טרפה שהוא משלם, ויש טרפה שאינו משלם. טרפת חתול ושוועל ונמקה, משלם; טרפת זאב, ארי, ודב ונחש – אינו משלם. ומי לחשף לדון כן? שהרי פתיב: "ומת או נשבר או נשבה"; מה מיתה שאין יכול להציל, אף שבר ושבה, שאין יכול להציל.

וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או־מַת בעָליו אי־עמוּ וְשָׁלֵם יְשָׁלֵם:
וְאֵרִי יִשְׁאַל גֹּבֵר מִן חֲבֵרִיה וַיִּתְּבֵר אוּ יָמוּת מְרִיה לִית עֲמִיה שְׁלָמָא יְשָׁלֵם:

וכי ישאל – בא ללמד על השואל, שהוא חָבֵב בְּאֶנְסִין. בְּעָלִיו אֵין עֲמוּ – אם בְּעָלִיו שָׁל שׁוֹר אֵינוֹ עִם הַשּׁוֹאֵל בְּמִלְאֲכָתוֹ.

אם־בְּעָלִיו עֲמוּ לֹא יְשָׁלֵם אִם־שָׁכִיר הוּא בָּא בְּשָׁכְרוֹ:
אִם מְרִיה עֲמִיה לֹא יְשָׁלֵם אִם אֲגִירָא הוּא עָאֵל בְּאֲגִרִיה:

אם בְּעָלִיו עֲמוּ – בין שהוא באותה מְלָאכָה, בין שהוא בְּמִלְאֲכָה אַחֶרֶת. הִנֵּה עֲמוּ בְּשַׁעַת שְׁאֵלָה, אֵינוֹ צָרִיף לְהִיּוֹת עֲמוּ בְּשַׁעַת שְׁבוּרָה וּמִתָּה. **אם שָׁכִיר הוּא** – אם השׁוֹר אֵינוֹ שְׁאוּל אֶלָּא שָׁכִיר, **בָּא בְּשָׁכְרוֹ** לִיד הַשּׁוֹכֵר הַזֶּה וְלֹא בְּשַׁעַת הַזֶּה וְאֵין כָּל הַנָּאָה שְׁלוֹ, שְׁהָרִי עַל יְדֵי שָׁכְרוֹ נִשְׁמַשׁ, וְאֵין לוֹ מִשְׁפָּט שׁוֹאֵל לְהַתְּחִיב בְּאֶנְסִין. וְלֹא פִרְשׁ מַה דִּינוֹ, אִם כְּשׁוֹמֵר חָנָם אוּ כְּשׁוֹמֵר שָׁכֵר. לְפִיכָּה נִחְלְקוּ בּוֹ חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל, שׁוֹכֵר כְּפִיז מְשָׁלֵם? רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כְּשׁוֹמֵר חָנָם; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּשׁוֹמֵר שָׁכֵר.

וכי־יִפְתָּה אִישׁ בְּתוּלָה אֲשֶׁר לֹא־אֲרָשָׁה וְשָׁכַב עִמָּה מֵהָר יִמְהַרְנָה לוֹ לְאִשָּׁה:
וְאֵרִי יִשְׁ־דִּיל גֹּבֵר בְּתוּלָתָא דְלָא מְאַרְסָא וַיִּשְׁכּוּב עִמָּה קַיִמָּא יְקַיִמְנָה לִיה לְאִתּוּ:

וכי יִפְתָּה – מְדַבֵּר עַל לְבָה עַד שְׁשׁוּמַעַת לוֹ; וְכֵן תְּרַגְמוּ: "אֵרִי יִשְׁדֵּל". שְׁדוּל בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי כְּפִתּוּי בְּלִשׁוֹן עִבְרִי. **מֵהָר יִמְהַרְנָה** – יִפְסֹק לָהּ מֵהָר כְּמִשְׁפָּט אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, שְׁכּוּתָב לָהּ כְּתִבָּה וַיִּשְׁאַנָּה.

אם־מֵמָאן יִמָּאן אָבִיהָ לְתַתָּה לוֹ כֶּסֶף יִשְׁקָל כְּמֵהָר הַבְּתוּלָת:
אִם מְצָפָא לֹא יִצְפִי אָבוּהָא לְמַתְנָה לִיה כֶּסְפָּא יִתְקוּל כְּמוּהָרִי בְּתוּלָתָא:

כְּמֵהָר הַבְּתוּלָת – שֶׁהוּא קָצוּב, חֲמִשִּׁים כֶּסֶף, אֲצֵל הַתּוֹכֵס אֶת הַבְּתוּלָה וְשׁוּכַב עִמָּה בְּאֶנְס, שְׁנַנְאָר: "וְנָתַן הָאִישׁ הַשׁוֹכֵב עִמָּה לְאָבִי הַנְּעִרָה חֲמִשִּׁים כֶּסֶף".

מְכַשְׁפָּה לֹא תַחִיָּה:
תְּרַשָּׂא לֹא תַחִי:

מְכַשְׁפָּה לֹא תַחִיָּה – אֶלָּא תוֹמַת בְּבֵית דִּין. וְאֶחָד זְכָרִים וְאֶחָד נְקֻבוֹת, אֶלָּא שְׁדַבֵּר הַכְּתוּב בְּהוֹנָה, שְׁהַנְּשִׂים מְצוּיּוֹת מְכַשְׁפוֹת.

כָּל־שָׁכַב עִם־בְּהֵמָה מוֹת יוּמָת:
כָּל דְּיִשְׁכּוּב עִם בְּעִירָא אִתְקַטְלָא יִתְקַטִּיל:

זֶבֶח לַא־לֵהִים יִתְרָם בְּלִתִּי לִי־הֵזֶה לְבָדוּ:
דִּידְבַח לְטַעְנוֹת עֲמִמִּיא יִתְקַטִּיל אֶ־לְהֵינן לְשִׁמָּא דִּי־בְלַחֲדוּהִי:

לַא־לֵהִים – לְעִבּוּדָה נִרְה. אֵלוֹ הִנֵּה נִקּוּד "לַא־לֵהִים", הִנֵּה צָרִיף לְפָרֵשׁ וּלְכַתֵּב "אֲחֵרִים"; עֲכָשׁוּ שְׁאָמַר לַא־לֵהִים, אֵין צָרִיף לְפָרֵשׁ "אֲחֵרִים". שְׁכָל לְמִ"ד וּבִי"ת וְהִ"א הַמְּשֻׁמָּשׁוֹת בְּרֵאשׁ הַתּוֹבָה, אִם נִקּוּד בְּחֶטֶף, כְּגוֹן "לְמִלְדָּה", "לְמִדְבָּר", "לְעִיר", צָרִיף לְפָרֵשׁ לְאִיזָה מְלָךְ, לְאִיזָה מְדַבֵּר, לְאִיזָה עִיר; וְכֵן "לְמַלְכִים" וְ"לְרַגְלִים" בְּחִיר"ק, צָרִיף לְפָרֵשׁ לְאִיזָה, וְאִם אֵינוֹ מְפָרֵשׁ, כָּל מַלְכִים בְּמִשְׁמַע. וְכֵן "לַא־לֵהִים", כָּל אֶ־לֵהִים בְּמִשְׁמַע, אֲפִלוּ קִדְשׁ. אֲבָל כְּשֶׁהִיא נִקּוּדָה פְּתוּחָה, כְּמוֹ "לְמִלְדָּה", "לְמִדְבָּר", "לְעִיר", נִדְעָה בְּאִיזָה מְלָךְ מְדַבֵּר, וְכֵן לְעִיר, נִדְעָה בְּאִיזָה עִיר מְדַבֵּר. וְכֵן לַא־לֵהִים, לְאוֹתָם שְׁהַזְוָתָם עֲלֵיהֶם בְּמָקוֹם אַחֵר. כִּיּוֹצֵא בּוֹ "אֵין כְּמוּדָה בְּא־לֵהִים", לְפִי שְׁלֹא פִרְשׁ, הַצָּרִף לְנִקּוּד פְּתוּחָה. **יִתְרָם** – יוּמָת. לְמָה נִצְאָר חֲזָרָה בּוֹ מִיְמָה בְּמָקוֹם אַחֵר: "וְהוֹצֵאתָ אֶת הָאִישׁ הַהוּא אוּ אֶת הָאִשָּׁה הַהִיא" וְגוֹמֵר. אֶלָּא לְפִי שְׁלֹא פִרְשׁ עַל אִיזוֹ עִבּוּדָה חָיִב מִיְמָה, שְׁלֹא תֵאֵמַר: כָּל עִבּוּדוֹת בְּמִיְמָה, בָּא וּפִרְשׁ לָךְ כָּאֵין: זֶבֶח לַא־לֵהִים, לוֹמֵר לָךְ: מַה זְבִיחָה – עִבּוּדָה הַנְּעִשִׂית בְּפָנִים לְשִׁמִּים, אִף אֲנִי מְרַבָּה הַמְקַטִּיר וְהַמְנַסֵּף, שְׁהֵם עִבּוּדוֹת פָּנִים וְסִבִּין עֲלֵיהֶם לְכָל עִבּוּדָה נִרְה, בֵּין שְׁדַרְכָּה לְעִבְדָּה בְּכָד, בֵּין שְׁאֵין דְרָכָה לְעִבְדָּה בְּכָד. אֲבָל שְׁאָר עִבּוּדוֹת, כְּגוֹן הַמְכַבֵּד וְהַמְרַבֵּץ וְהַמְגַפֵּף וְהַמְנַשֵּׂק, אֵינוֹ בְּמִיְמָה.

וְגַר לֹא־תוֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ כִּי־גֵרִים הֵייתֶם בְּאַרְצְ מִצְרַיִם:
וּלְגִירָא לֹא תוֹנוּן וְלֹא תַעֲיִקוּן אֵרִי דִּיִרִין הַנִּיתוּן בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם:

וְגַר לֹא תוֹנֶה – אוֹנֵאת דְבָרִים, קוֹנְטְרִילִי"ר וְכְלָעוּ, כְּמוֹ: "וְהִאֲכַלְתִּי אֶת מוֹנִיף אֶת בְּשָׂרָם". וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ – בְּגִזְלוֹת מְמוֹן. **כִּי גֵרִים הֵייתֶם** – אִם הוֹנִיתוּ, אִף הוּא יְכוּל לְהוֹנוֹתְךָ וְלוֹמַר לָךְ: אִף אַתָּה מְגָרִים בְּאֵת; מוּם שְׁבַב אַל תֵּאֵמַר לְחֶבְרָה. כָּל לִשׁוֹן גֵּר, אָדָם שְׁלֹא נוֹלַד בְּאוֹתָהּ מְדִינָה, אֶלָּא בָּא מְדִינָה אַחֶרֶת לְגוּר שָׁם.

כָּל־אֲלַמְנָה וְיָתוּם לֹא תַעֲנוּן:
כָּל אֲלַמְנָה וְיָתוּם לֹא תַעֲנוּן:

כָּל אֲלַמְנָה וְיָתוּם לֹא תַעֲנוּן – הוּא הַדִּין לְכָל אָדָם, אֶלָּא שְׁדַבֵּר הַכְּתוּב בְּהוֹנָה, לְפִי שְׁהֵם תְּשׁוּשֵׁי כַח וְדָבָר מְצוּי לְעוֹנוֹתָם.

אם־עֲנָה תַעֲנָה אִתּוֹ כִּי אִם־צַעַק יִצַּעַק אֵלַי שְׁמַע אֲשַׁמַּע
אִם עֲנָה תַעֲנָה אִתּוֹ אִם מְקַבֵּל יִקְבֵּל יִקְבֵּל קְדָמִי קְבֵּלָא אֲקַבִּיל קְבִילְתִּיהָ:

אם עֲנָה תַעֲנָה אִתּוֹ – הָרִי זֶה מְקַרָא קְצָר: גִּזְם וְלֹא פִרְשׁ עָנְשׁוּ, כְּמוֹ "לְכֵן כָּל הָרַג קוֹן", גִּזְם וְלֹא פִרְשׁ עָנְשׁוּ. אִף כָּאֵין: **אם עֲנָה תַעֲנָה אִתּוֹ** – לִשׁוֹן גִּזְם, כְּלוּמַר: סוּפָה לְטַל אֶת שְׁלָךְ; לְמָה? **כִּי אִם צַעַק יִצַּעַק אֵלַי** וְגוֹמֵר.

וְחָרָה אַפִּי וְהִרְגַּתִּי אֶתְכֶם בְּחָרָב וְהָיוּ גְשִׁיכְכֶם אֲלַמְנוֹת
וְיִתְקַף רוּגְזִי וְאֲקַטוּל יִתְכוּן בְּחַרְבָּא וַיְהִינן גְּשִׁיכוּן וּבְגִיכְכֶם יִתְמִים:

אֲרַמְלוּ וּבְגִיכוּן יִתְמִין:

והיו נשיכם אלמנות – ממשמע שנאמר והרגתי אתכם, איני יודע שנשיכם אלמנות ובניכם יתמים? אלא הרי זו קללה אחרת: שיהיו הנשים צרות פאלמנות חיות, שלא יהיו עדים למיתת בעליהן ותהינה אסורות להנשא, והבנים יהיו יתומים, שלא יניחום בית דין לירד לנכסי אביהם, לפי שאין יודעים אם מתו אם נשבו.

אם-כסף | תלנה את-עמי את-העני עמך לא-תהנה לו
פנשה לא-תשימון עליו נשך:
אם כסף תלנה את עמי – רבי ישמעאל אומר: כל אם ואם שבתורה רשות, חוץ משלשה; וזה אחד מהן. **את עמי** – עמי וגוי – עמי קודם; עני ועשיר – עני קודם; עניו ועניו עירך – עניו קודמו; עניו עירך ועניו עיר אחרת – עניו עירך קודמו. וזה משמעו: אם כסף תלנה, את עמי תלוהו ולא לגוי; ולא ינה מעמי? את העני; ולא ינה עני? לאותו שעמך.. **לא תהנה לו פנשה** – לא תתבענו בחוקה; אם אתה יודע שאין לו – אל תהי דומה עליו כאלו הלוינו, אלא כאלו לא הלוינו, כלומר: לא תכלימהו. **נשך** – רבית, שהוא פנשיכת נחש, שנודש שבורה קטנה ברגלו ואינו מרגיש, ופתאום הוא מבצבץ ונופח עד קדקדו. כך רבית, אינו מרגיש ואינו נכר, עד שהרבית עולה ומחסרו ממון הרבה.

אם-תחבל תחבל שלמת רעה עד-בא השמש תשיבנו לו:
אם משכונא תסב כסותא דחברך עד מיעל שמשא תתיבניה ליה:

אם חבל תחבל – כל לשון חבלה אינו משכון בשעת הלואה, אלא שממשכנין את הלנה כשמיגיע הזמן ואינו פורע.. **עד בא השמש תשיבנו לו** – כל היום תשיבנו לו עד בא השמש, וכבא השמש תחזר ותשלנו עד שיבא בקר של מחר. ובכסות יום הכתוב מדבר, שאין צריך לה בלילה.

כי הוא כסותה לבדה הוא שמלתו לערו במה ישפב והנה
כי-יצעק אלי ושמעתי כיתנון אני:
ארי היא כסותיה בלחודה היא תותביה למשכיה במא
ישפוב ויהי ארי יקבל קדמי ואקביל קבילתיה ארי תננא
אנא:

כי הוא כסותה – זו טלית. **שמלתו** – זו חלוק. **במה ישפב** – לרבות את המצע.

רביעי

א-להים לא תקלל ונשיא בעמך לא תאר:
דיינא לא תקיל ורבא בעמך לא תלוט:
א-להים לא תקלל – הרי זו אזהרה לברכת השם, ואזהרה לקללת דין.

מלאאתך ודמעך לא תאחר בכור בניה תמו-לי:
בפורך ודמעך לא תאחר בוכרא דבנה תפריש קדמי:
מלאאתך – חובה המטלת עליך כשתמלא תבואתך להתבשל, והם בפורים. **ודמעך** – התרומה; ואיני יודע מהו לשון דמע. **לא תאחר** – לא תשנה סדר הפרשתן, לאחר את המקדש ולהקדים את המאחר, שלא יקדים תרומה לבפורים, ומעשר לתרומה. **בכור בניה תמו לי** – לפדותו בחמש סלעים מן הכהן. והלא כבר צוה עליו במקום אחר? אלא כדי לסמוך לו "כן תעשה לשורך". מה בכור אדם, לאחר שלשים יום פודהו, שנאמר: "ויפדונו מן חדש תפדה", אף בכור בהמה דקה, מטפל בו שלשים יום ואחר כך נותנו לפהו.

כ-תעשה לשרך לצאנה שבעת ימים יהנה עם-אמו ביום
השמיני תתנו-לי:
כ-תעביד לתורך לענה שבועא יומין יהי עם אמיה
ביומא תמינאה תפרישניה קדמי:

שבעת ימים יהנה עם אמו – זו אזהרה לפהו, שאם בא למהר את קרבנו – לא ימהר קדם שמונה, לפי שהוא מחסר זמן. **ביום השמיני תתנו לי** – כולל והא חובה לבו ביום? נאמר כאן **שמיני**, ונאמר להלן, "ומיום השמיני והלאה ירצה": מה שמיני האמור להלן, להקשיר משמיני ולהלן – אף שמיני האמור כאן, להקשיר משמיני ולהלן; וכן משמעו: וביום השמיני אתה רשאי לתנו לי.

ואנשי-קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו
לבלב משלכון אתו:
ואנשין קדישין תהיון קדמי ובשר תליש מן חיוא חנא
לא תיכלון לכלבא תרמון יתיה:

ואנשי קדש תהיון לי – אם אתם קדושים ופרושים משקוצי גבלות וטרפות, הרי אתם שלי; ואם לאו, אינכם שלי. **ובשר בשדה טרפה** – אף בבית כן, אלא שדבר הכתוב בהנה – מקום שדור בהמות לטרף. וכן "כי בשדה מצאה"; וכן "אשר לא יהיה טהור מקרה לילה", הוא הדין למקרה יום, אלא שדבר הכתוב בהנה.. "ובשר תליש מן חיוא חנא": בשר שנתלש על ידי טרפת זאב או ארי מן חיה פשרה או מבהמה פשרה בסנייה. **לבלב משלכון אתו** – אף הגוי ככלב. או אינו אלא ככלב כמשמעו? תלמוד לומר בגבלה: "או מכר נכרי", קל וחמר לטרפה שמתרת בכל הנאות. אם כן מה תלמוד לומר **לבלב**? ללמדך שהכלב נכבד ממנו, ולמדך הכתוב שאין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר כל בריה, שנאמר: "ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו"; אמר הקדוש ברוך הוא: תנו לו שכרו.

לא תשא שמע שוא אלי-תשת ידך עם-רשע להית עד
תמס:
לא תקביל שימע דשקר לא תשוי ידך עם חייבא
למהוי ליה סהיד שקר:

לא תשא שמע שוא – פתגמו: "לא תקביל שימע דשקר" – אזהרה למקבל לשון הרע, ולדון, שלא ישמע דברי בעל דין עד שיבא בעל דין חברו. **אל תשת ידך עם רשע** – הטוען את חברו תביעת שקר, שהבטיחהו להיות לו **עד תמס**.

לא־תהינה אחר־יְרֵבִים לְרַעַת וְלֹא־תַעֲנֶנּה עַל־רֵב לְנֹטָת אַחֲרֵי רֵבִים לְהַטָּת:
לֹא תֵהִי בְתֵר סִגְיָאֵי לְאַבְאֲשָׁא וְלֹא תִתְמַנַּע מִלְּאַלְפָּא מָא דְבַעֲיִנְךָ עַל דִּינָא בְתֵר סִגְיָאֵי שְׁלִים דִּינָא:

לא תהינה אחר־יְרֵבִים לְרַעַת – יש במקרא זה מדרשי חכמי ישראל, אבל אין לשון המקרא מִיִּשְׁבֵּב בְּהוֹן על אֲפִנְיָו. מכאן דרשו שאין מטין לחובה בהכרעת דין אחד; וסוף המקרא דרשו: **אחרי רבים להטות** – שאם יש שנים מחיבין יותר על המזפין – הטה הדין על פיהם לחובה; וכדיני נפשות הפתוב מדבר. ואמצע המקרא דרשו: **ולא תענה על רב** – על רב, שאין חולקין על מִפְּלֵא שְׁבִיבִית דִּין. לפיכך מתחילין בדיני נפשות מן הצד, לקטנים שבהן שואלין תחלה שיאמרו את דעתם. ולפי דברי רבותינו כִּד פתרון המקרא: **לא תהינה אחרי רבים לרעת** – לחיב מיתה, בשביל דין אחד שיִרְבּוּ הַמְּסִיבִין על המזפין. **ולא תענה על רב** – לנטות מדבריו; לפי שהוא חסר יו"ד, דרשו בו כן. **אחרי רבים להטות** – ויש רבים שאמה נוטה אחריהם; ואימתי? בזמן שהן שנים המכריעין במסובין יותר מן המזפין. וממשמע שצאמר: **לא תהינה אחרי רבים לרעת** – שומע אני: אבל הנה עמקם לטובה; מכאן אמרו: דיני נפשות מטין על פי אחד לזכות, ועל פי שנים לחובה. ואונקלוס תרגם: "ולא תתמנע מלאלפא מא דבעינך על דינא". ולשון העברי לפי הפרגום כִּד הוא נדרש: **לא תענה על רב לנטות** – אם ישאלוך דבר למשפט, לא תענה לנטות לצד אחד ולסלק עצמה מן הריב, אלא הני דין אותו לאמתו. ואני אומר ליִשְׁבּוּ על אֲפִנְיָו כפשוטו, וכִּד פתרונו: **לא תהינה אחרי רבים לרעת** – אם ראית רשעים מטין משפט, לא תאמר: הואיל ורבים הם, הנני נוטה אחריהם. **ולא תענה על רב לנטות וגומר** – ואם ישאלך הנדון על אותו המשפט, אל תעננו על הריב דבר הנוטה אחרי אותו רבים, להטות את המשפט מאמתו, אלא אמר את המשפט כפשוטו הוא, וקולר זה תלוי בצנאר הרבים.

וְדַל לֹא תִהְדָּר בְּרִיבּוֹ:
ועל מספינא לא תרחים בדיניה:
לא תהדר – לא תחלק לו כבוד, לזכותו בדין ולומר: דל הוא, אזכנו ואכבדנו.

כִּי תִפְגַּע שׁוֹר אִיבָךָ אוֹ חֲמֹרוֹ תַעֲנֶה הַשֵּׁב תְּשִׁיבּוּ לוֹ:
ארי תפגע תורא דשנאך או חמריה דטעי אתבא תתיבניה ליה:

כִּי־תִרְאֶה חֲמֹר שִׁנְאָךָ רֵבִיל תַּחַת מִשְׁאֵוֹ וְחִדַּלְתָּ מֵעֲזֹב לוֹ עֲזֹב תַעֲזֹב עִמּוֹ:
ארי תחזי חמרא דסנאך רביע תחות טועניה ותתמנע מלמשקל ליה משפק תשבוק מא דבלבך עלוהי ותפריק עמיה:

כי תראה חמור שנאך וגומר – הרי כי משמש בלשון "דלמא", שהוא מארבע לשונות של שמושי "כי"; וזה פתרונו: שְׁמָא תִרְאֶה חֲמֹרוֹ רֵבִיל תַּחַת מִשְׁאֵוֹ וְחִדַּלְתָּ מֵעֲזֹב לוֹ? – בתמיהה. **עזב מעזב עמו** – עזובה זו לשון עזרה, וכן "עצור ועזוב", וכן "ויעזבו ירושלים עד החומה", מלאוה עפר ולסיע את חזק החומה. כיוצא בו "כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני" וגומר, שְׁמָא תִאֲמַר כֵּן? בתמיהה; לא תירא מהם. ומדרשו כִּד רבותינו: **כי תראה... ותדלת, פעמים שאמה חודל ופעמים שאמה עוזר**. הא כיצד? זמן ואינו לפי כבודו, ותדלת; או בהמת נכרי ומשאו של ישראל, ותדלת. **עזב מעזב עמו** – לפרק המשא. "מלמשקל לה", מלטל משאו ממנו.

חמישי

לֹא תַטֶּה מִשְׁפַּט אֲבִינְךָ בְּרִיבּוֹ:
לא תצלי דין מספינך בדיניה:
אבינך – לשון אובה, שהוא מזדלל ותאב לכל טובה.

מִדְּבַר־שֹׁקֵר תִּרְחַק וְנָקִי וְצַדִּיק אֶל־תִּהְרֹג כִּי לֹא־אֲצַדִּיק רָשָׁע:
מפתגמא דשקרא הוי רחיק ודנפי ודנפק דכי מן דינא לא תקטול ארי לא אזפי חייבא:

ונקי וצדיק אל תהרג – מנזן ליוצא מבית דין סביב, ואמר אחד: יש לי ללמד עליו זכות, שמחזירין אותו? תלמוד לומר: **ונקי.. אל תהרג**. ואף על פי שאינו צדיק, שלא נצטדק בבית דין, מפל מקום נקי הוא מדין מיתה, שהרי יש לה לזכותו. ומנזן ליוצא מבית דין זכאי, ואמר אחד: יש לי ללמד עליו חובה, שאין מחזירין אותו לבית דין? תלמוד לומר: **וצדיק אל תהרג**; וזה צדיק הוא, שנצטדק בבית דין. **כי לא אצדיק רשע** – אין עליה להחזירו, כי אני לא אצדיקנו בדיני; אם יצא מידה זכאי, יש לי שלוחים הרבה להמיתו במיתה שנתחייב בה.

וְשַׁחַד לֹא תִקַּח כִּי הַשְׁחַד יַעֲנֵר פְּקֻחִים וְיִסְלַף דְּבָרֵי וּמִקַּלְקִיל פִּתְגָמִין תִּרְיָצִין:
ושחד לא תקח לא תקביל ארי שוחדא מענר עיני חפמיין ומקלקיל פתגמין תריצין:

ושחד לא תקח – אפלו לשפט אמת, וכל שכן כִּדִּי להטות את הדין; שהרי כִּדִּי להטות את הדין נאמר כבר: "לא תטה משפט". **יענר פקחים** – אפלו חכם בתורה ונוטל שחד, סוף שתטרח דעתו עליו וישתפס תלמודו, ויכהה מאור עיניו. **ויסלף** – פתרגומו, ו"מקלקיל". **דברי צדיקים** – דברים המצדקים, משפטי אמת. וכן פתרגומו: "פתגמין תריצין", ישרים.

וְגַר לֹא תִלְחֹץ וְאַתָּם יִדְעַתֶּם אֶת־נַפְשׁ הַגֵּר כִּי־גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם:
ולגירא לא תעיקון ואותו ידעתון ית נפשא דגירא ארי דיירין הויתון בארעא דמצרים:

וגר לא תלחץ – בהרבה מקומות הזהירה תורה על הגר, מפני שסורו רע. **את נפש הגר** – כמה קשה לו כשלוחצים אותו.

וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע אֶת־אַרְצְךָ וְאַסַּפְתָּ אֶת־תְּבוּאַתָּה:
ושית שנים תזרע את ארעך ותכנוש ית עללתה:
ואספת את תבואתה – לשון הכנסה לבית, כמו: "ואספתו אל תוך ביתך".

והשביעית תשמטנה ונטשתה ואכלו אביגי עמך ויתרם
תאכל חית השדה כו-תעשה לכרמך לזיתך:
ושביעיתא תשמטנה ותרשונה ויכלון מספני עמך
ושארהון תיכול חית ברא פן תעביד לכרמך לזיתך:

תשמטנה – מעבודה. ונטשתה – מאכילה אחר זמן הבעור. דבר אחר: תשמטנה – מעבודה גמורה, כגון חרישה וזריעה; ונטשתה – מלזבל ומלקושקוש. ויתרם תאכל חית השדה – להקיש מאכל אביון למאכל חיה: מה חיה אוכלת בלא מעשר, אף אביונים אוכלים בלא מעשר. מכאן אמרו: אין מעשר בשביעית. כן תעשה לכרמך – ותחלת המקרא מדבר בשדה הלבן, כמו שאמר למעלה היינו: "תזרע את ארצך".

ששית ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבת למען
זנות שורך ותמרה וינפש כו-אמתך והגר:
שתא יומין תעביד עובדך וביומא שביעאה תנוח בדיל
דינוס תורך ותמרה וישקוט בר אמתך וגיורא:

וביום השביעי תשבת – אף בשנה השביעית לא תעקר שבת בראשית ממקומה. שלא תאמר: הואיל וכל השנה קרויה שבת, לא תנהג בה שבת בראשית. למען זנות שורך ותמרה – תן לו נחה; להחיר שיהא תולש ואוכל עשבים מן הקרקע. או אינו אלא יתבשנו בתוך הבית? אמרת: אין זה נוח אלא צער. כן אמתך – בעבד ערל הכתוב מדבר. והגר – גר תושב.

ובכל אשר-אמרתי אליכם תשמרו ושם א-להים אחרים
לא תזכירו לא ישמע על-פיך:
ובכל דאמרית לכוון תסתמרון ושום טעות עממיא לא
תדכרון לא ישמע על פומכון:

ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו – לעשות כל מצות עשה באזהרה; שכל שמירה שבתורה אזהרה היא במקום לאו. לא תזכירו – שלא יאמר לו: שמר לי בצד עבודה זרה פלונית, או: תעמד עמי ביום עבודה זרה פלונית. דבר אחר: ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם א-להים אחרים לא תזכירו – ללמדך ששקולה עבודה זרה כנגד כל המצות בלבד, והנזרה בה כשומר את בלן. לא ישמע – מן הגוי. על פיך – שלא תעשה שטפות עם גוי, וישבע לך בעבודה זרה שלו; נמצאת שאתה גורם שיזכר על ידך.

ש'לש רגלים תחג לי בשנה:
תלת זמנין תיחגון קדמי בשתא:
רגלים – פעמים, וכן "פי הכינני זה שלש רגלים".

את-חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות כאשר
צויתך למועד חדש האביב פי-בו יצאת ממצרים ולא-
יראו פני ריגום:
נת חגא דפטיריא תטר שבועא יומין תיכול פטירא כמא
דפקידתך לזמן רחא דאביבא ארי ביה נפקתא ממצרים
ולא יתחזון קדמי ריקניו:

חדש האביב – שהתבואה מתמלאת בו באביב. אביב – לשון אב, בכור וראשון לבשל פרות. ולא יראו פני ריגום – כשמתבאו לראות פני ברגלים, הביאו לי עולות.

וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה וחג האסף
בצאת השנה באספך את-מעשיך מן-השדה:
וחג הקציר בכורי עובדך דתזרע בתקלא וחגא דכנשא
במפקה דשתא במכנשא ית עובדך מן תקלא:

וחג הקציר – הוא חג שבועות. בכורי מעשיך – שהוא זמן הבאת בכורים; ששתי הלחם הבאים בעצרת היו מתירין החדש למנחות ולהביא בכורים למקדש, שנאמר: "וביום הבכורים" וגומר. וחג האסוף – הוא חג הסכות. באספך את מעשיך – שכל ימות הסמה, התבואה מתבשלת בשדות, ובחג אוספים אותה אל הבית מפני הגשמים.

ש'לש פעמים בשנה יראה כו-כורף אל-פני האזן י-הנה:
תלת זמנין בשתא יתחזון כל דכורף קדם רבון עלמא יי:
ש'לש פעמים וגומר – לפי שהענין מדבר בשביעית, הצרף לומר שלא יתעקרו שלש רגלים ממקומן. כל זכורף – הזכרים שבה.

לא-תזבח על-חמץ דם-זבחי ולא-ילין חלב-חגי עד-בקר:
לא תכוס על חמיע דם פסחי ולא יביתון בר ממדבחה
תרבי נכסת חגא עד צפרא:

לא תזבח על חמץ וגומר – לא תשחט את הפסח בארבעה עשר בניסן עד שתבער החמץ. ולא יליו חלב חגי וגומר – חוץ למזבח. עד בקר – יכול אף על המערכה יפסל בלינה? תלמוד לומר: "על מוקדה על המזבח כל הלילה". ולא יליו – אין לינה אלא בעמוד השחר, שנאמר: עד בקר; אבל כל הלילה יכול להעלותו מן הרצפה למזבח.

ראשית בכורי אדמתך תביא בית י-הנה א-להיך לא-
תבשל גדי בתלב אמו:
ריש בכורי ארעך תיתי לבית מקדשא די אלהיך לא
תיכלון בשר בתלב:

ראשית בכורי אדמתך – אף השביעית תביא בכורים לך נאמר אף כאן "בכורי אדמתך". כיצד? אדם נכנס לתוך שדהו ורואה תאנה שבפנה, כורף עליה גמי לסימן ומקדישה. ואין בכורים אלא משבעת המינין האמורין במקרא, "ארץ חטה ושעורה" וגומר. לא תבשל גדי – אף עגל וכבש בכלל גדי, שאין גדי אלא לשון ולד רח, ממה שאמה מוצא בכמה מקומות בתורה, שכתוב "גדי" והצדף לפרש אחריו "עזים", כגון: "אנכי אשלח גדי עזים", "את גדי העזים", "שני גדי עזים"; ללמדך שכל מקום שנאמר "גדי" סתם, אף עגל וכבש במשמע. ובשלושה מקומות נכתב בתורה: אחד לאסור אכילה, ואחד לאסור הנאה, ואחד לאסור בשול.

הנה אנכי שלח מלאך לפניך לשמרך בדבר ולהביאך אלי המקום אשר הכנתי: **האנא שלח מלאכא קדמך למטרך באורחא ולא עלותך לאתרא דאתקינתי:**

הנה אנכי שלח מלאך – כאן נתבשרו שעתידין לחטא, ושכינה אומרת: "כי לא אעלה בקרבך". אשר הכנתי – אשר זמנתי לתת לכם, והו פשוטו. ומדרשו: אל המקום אשר הכנתי כבר, מקומי נכר כנגדו; וזה אחד מן המקראות שאומרים שבית המקדש של מעלה מכון כנגד של מטה.

השמר מפניו ושמע בקלו אל-תמר בו כי לא ישא לפשעכם כי שמי בקרבו: **אסתמר מן קדמוהי וקביל למימריה לא תסריב לקבליה ארי לא ישבוק לחוביכון ארי בשמי מימריה:**

אל תמר בו – לשון המראה, כמו "אשר ימרה את פיה". כי לא ישא לפשעכם – אינו מלמד בכה, שהוא מן הכת שאין חוטאין; ועוד, שהוא שלים, ואינו עושה אלא שליחותו. כי שמי בקרבו – מחבר לראש המקרא: השמר מפניו, כי שמי משתף בו. ורבותינו אמרו: זה מטטרון, ששמו כשם רבו; מטטרון בגימטריא ש-די.

כי אם-שמעו תשמע בקלו ועשית כל אשר אדבר ואנבתל את-איביך וצרת את-צורריך: **ארי אם קבלא תקביל למימריה ותעביד כל דאמליל ואסגי ת סגאך ואעיק לדמעיקין לך:**

וצרתי – כמרגומו; ואעיק.

כייילך מלאכי לפניך והביאך אל-האמרל ותחתי ותפרזל והכנעני החני והיבوسی והכתדתי: **ארי יתך מלאכי קדמך ויעילנך לנת אמוראי ותתאי ופרזאי וכנענאי חנאי ויבוסאי ואשיצינון:**

לא-תשתחנה לא-להיהם ולא תעבדם ולא תעשה כמעשיהם כי הרס תקרסם ושבר תשבר מצבתיהם: **לא תסגוד לטעותהון ולא תפלתהון ולא תעביד כעובדיהון ארי פגרא תפגרונון ותברא תמבר קמתהון:**

הרס תקרסם – לאותם אלהות. מצבתיהם – אבנים שהם מציבין להשתחוות להם.

ועבדתם את י-הנה א-להיכם וברך את-לקחם ואת-מימיה וחסרתי מחלה מקרבך: **ותפלתהון קדם יי אלהכון ויבריה נת מיכלך ונת משתך ואעדי מרעין בישין מבינך:**

שביעי

לא תהנה משפלה ועקרה בארצה את-מספר ימיה אמלא: **לא תהי תכלא ועקרא בארעה נת מנין יומך אשלים:**

לא תהנה משפלה – אם תעשה רצוני. משפלה – מפלת נפלים או קוברת את בניה קרויה משפלה.

את-אימתי אשלח לפניך והמתל את-כל-העם אשר תבא בהם ונתתי את-פליאיביך אליה ערף: **נת אימתי אשלח קדמך ואשגיש נת כל עמא דאת אתי לאגתא בהון קרב ואמסר נת כל בעלי דבבך קדמך מחזרי קדל:**

והמתל – כמו והממתי, ומרגומו: "ואשגיש". וכן כל תבה שפעל שלה בכפל אות אחרונה, כשמתפלך לדבר בלשון פעלתי, יש מקומות שנוטל אות הכפולה ומדגיש את האות ונוקדו במלאפום, כגון: והמתל, מגזרת "נהמם גלגל עגלתו"; "וסבותי", מגזרת "וסבב בית אל"; "דלתי", מגזרת "דללו ותרבו"; "על כפים תקתיך", מגזרת "חקמי לב"; "את מי רצותי", מגזרת "רצין עוב דלים". והממרגם והמתל "ואקטל" – טועה הוא, שאלו מגזרת מיתה הנה, אין ה"א שלה בפתח, ולא מ"ם שלה מדגשת ולא נקדה מלאפום, אלא "והמתל"; כגון "והמתה את העם הזה" – התי"ו מדגשת, שהיא באה במקום שמים; לפי שהנה צריה שלשה תויון: שמים ליטוד, כמו: "ביום תת ה", "מפת א-להים היא", והשלישית לשמוש. ערף – שינוסו מלפניו ונהפכו לה ערפם.

ושלחתי את-הצרעה לפניך וגרשה את-החני את-הכנעני ואת-החתי מלפניך: **ואשלח נת ערעיתא קדמך ותתריה נת חנאי נת כנענאי ונת חתאי מן קדמך:**

הצרעה – מין שרץ העוף, והיתה מכה אותם בעיניהם ומטילה בהם ארס והם מתים. והצרעה לא עברה את הירדן, והחתי והכנעני הם ארץ סחון ועוג, לפיכך מפל שבעה אמות לא מנה כאן אלא אלו. וחוי, אף על פי שהוא מעבר הירדן והלאה, שנו רבותינו במסכת סוטה: על שפת הירדן עמדה ונרקה בהם מרה.

לא אגרשנו מפניך בשנה אחת פו-תהנה הארץ שממה ורבה עליה חית השדה: **לא אתריכנון מן קדמך בשתא תדא דלמא תהי ארעא צדיא ותסגי עלך חית ברא:**

שממה – ריקנית מבני אדם, לפי שאתם מעט, ואין בכם כדי למלאות אותה. ורבה עליה – ומרבה עליה.

מעט מעט אגרשנו מפניך עד אשר תפריה ונתלת את-הארץ: **זעיר זעיר אתריכנון מן קדמך עד דתסגי ותחסין נת ארעא:**

עד אשר תפּרָה – תּרְבֶה, לְשׁוֹן פְּרִי, כְּמוֹ "פְּרוּ וּרְבוּ".

וְאֲשׁוּי יָת תַּחֲוֹמָךְ מִיִּמָּא דְסוּף וְעַד יִמָּא דְפְּלִשְׁתַּי וּמִמְדְּבָרָא עַד פְּרַת אַרְי אֲמָסֵר בְּיַדְכוֹן יָת יִתְבִי אַרְעָא וּתְתַרְיִכְנוּן מִן קְדָמָךְ:

וְשִׁתִּי אֶת־גְּבֻלְךָ מִיַּם־סוּף וְעַד־יָם פְּלִשְׁתִּים וּמִמְדְּבָר עַד־הַנֶּהָר כִּי אֶתֶן בְּיַדְכֶם אֶת יִשְׁבֵי הָאָרֶץ וְגִרְשֵׁתְמוּ מִפְּנֵיהֶם:

וְשִׁתִּי – לְשׁוֹן הַשְׁתָּה. וְהִמְיִ'וּ מְדַגְשָׁת, מִפְּנֵי שְׂבָאָה תַּסַּת שְׁמַיִם, שְׂאִין שִׁתָּה בְּלֹא תִי"ו, וְהֶאֱסַת לְשִׁמּוּשׁ. עַד הַנֶּהָר – פְּרַת. וְגִרְשֵׁתְמוּ – וּתְתַרְשִׁם.

לֹא תִגְזֹר לְהוֹן וּלְטַעֲוֹתְהוֹן קִיָּם:

לֹא־תִכְרַת לָהֶם וְלֹא־לְהִיָּהֶם בְּרִית:

לֹא יִתְבוּן בְּאַרְעֶךָ דְלִמָּא יִתְיִיבוּן יָתְךָ קְדָמִי אַרְי תַּפְּלַח יָת טַעֲוֹתְהוֹן אַרְי יְהוֹן לָךְ לְתַקְלָא:

לֹא יִשְׁבוּ בְּאַרְצְךָ פְּוִי־יִתְטִיאוּ אֹתְךָ לִי כִּי תַעֲבֹל אֶת־אֱלֹהֵיהֶם כִּי־יִהְיֶה לָךְ לְמוֹקֵשׁ:

כִּי תַעֲבֹד וְגוֹמֵר – הָרִי אֵלֹו "כִּי" מְשֻׁמָּשׁ בְּמָקוֹם "אֲשֶׁר", וְכֵן בְּכַמְּהָ מְקוֹמוֹת. וְהוּוּ לְשׁוֹן "אֵי" שֶׁהוּוּ אֶחָד מֵאַרְבַּעַה לְשׁוֹנוֹת שֶׁהֵ"כִי" מְשֻׁמָּשׁ. וְגַם מְצִיגוּ בְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת "אֵם" מְשֻׁמָּשׁ בְּלְשׁוֹן "אֲשֶׁר", כְּמוֹ "וְאֵם תִּקְרִיב מִנְחַת בְּפוֹרִים", שֶׁהִיא חוֹבָה.

וְלִמְשֵׁה אָמַר סָק לְקָדָם יְיָ אֶת וְאֶהְרֹן נָדָב וְאַבְיָהוּוּא וְשִׁבְעִין מִסְבֵי יִשְׂרָאֵל וְתַסְגְּדוּן מִרְחִיק:

וְאֵל־מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה אֵלַי־הִנֵּה אֲתָהּ וְאֶהְרֹן נָדָב וְאַבְיָהוּוּא וְשִׁבְעִים מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם מִרְחָק:

וְאֵל מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה – פְּרָשָׁה זוֹ נְאֻמָּה קֹדֶם עֲשֻׁרַת הַדְּבָרוֹת. בְּרַב־עֵי בְּסִינַי נְאֻמָּה לוֹ "עֲלֵה"

וְיִתְקַרַב מֹשֶׁה בְּלַחֲדוּדְהִי לְקָדָם יְיָ וְאֲנֹוֹן לֹא יִתְקַרְבוּן וְעִמָּא לֹא יִסְקוּן עִמִּיהִ:

וְנִגְשׁ מֹשֶׁה לְבַדּוֹ אֵלַי־הִנֵּה וְהֵם לֹא יִגָּשׁוּ וְהָעָם לֹא יַעֲלוּ עִמּוֹ:

וְנִגְשׁ מֹשֶׁה לְבַדּוֹ – אֵל הָעַרְפֶּל.

וְאֵתָא מֹשֶׁה וְאִשְׁתַּעִי לְעִמָּא יָת כָּל פְּתַגְמֵיָא דִּינִי וְיָת כָּל דִּינֵיָא וְאִתִּיב כָּל עִמָּא קְלָא חַד וְאָמְרוּ כָּל פְּתַגְמֵיָא דְמַלְיִל יְיָ נַעֲבִיד:

וַיָּבֹא מֹשֶׁה וַיִּסְפָּר לְעָם אֶת כָּל־דְּבָרֵי יְיָ־הַנֵּה וְאֵת כָּל־הַמְּשֻׁפָּטִים וַיַּעַן כָּל־הָעָם קוֹל אֶחָד וַיֹּאמְרוּ כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְיָ־הַנֵּה וְנַעֲשֶׂה:

וַיָּבֹא מֹשֶׁה וַיִּסְפָּר לְעָם – בּוֹ בַיּוֹם. אֵת כָּל דְּבָרֵי ה' – מִצְוֹת פְּרִיָּשָׁה וְהַגְּבָלָה. וְאֵת כָּל הַמְּשֻׁפָּטִים – שְׁבַע מִצְוֹת שְׁנַצְטוּוּ בְּנֵי נַח, וְשִׁבְתָּ וְכַבִּיד אָב וְאָם וּפְרָה אֲמָתָה וְדִינִין, שְׁנַתְּנוּ לָהֶם בְּמָרָה.

וְכַתַּב מֹשֶׁה יָת כָּל פְּתַגְמֵיָא דִּינִי וְאִקְדִים בְּצַפְרָא וּבִנְאָ מְדַבְחָא בְּשַׁפּוּלֵי טוּרָא וְתַרְתָּא עֲשָׂרִי קָמָא לְתַרִי עֲשׂוּר שְׁבַטֵיָא דִּישְׂרָאֵל:

וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת כָּל־דְּבָרֵי יְיָ־הַנֵּה וַיִּשְׁכַּם בְּבֹקֶר וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ תַּחַת הַהָר וּשְׁתִים עֶשְׂרֵה מִצְבֵּה לְשִׁנַיִם עֲשָׂר שְׁבַטֵי יִשְׂרָאֵל:

וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה – מִבְּרֵאשִׁית וְעַד מִמֵּן תּוֹרָה, וְכַתַּב מִצְוֹת שְׁנַצְטוּוּ בְּמָרָה. וַיִּשְׁכַּם בְּבֹקֶר – בַּחֲמִשָּׁה בְּסִינַי.

וַיִּשְׁלַח אֶת־נַעֲרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים וְשִׁלְמִים לִי־הַנֵּה פָּרִים:

וַיִּשְׁלַח אֶת־נַעֲרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים וְשִׁלְמִים לִי־הַנֵּה פָּרִים:

אֵת נַעֲרֵי – הַבְּכוֹרוֹת.

וַיִּקַּח מֹשֶׁה תְּחִי הַדָּם וַיִּשְׂם בְּאַגְנֹת וַחֲצִי הַדָּם זָרַק עַל־הַמִּזְבֵּחַ:

וַיִּקַּח מֹשֶׁה תְּחִי הַדָּם – מִי חֶלְקוֹ? מִלְּאָךְ בָּא וְחֶלְקוֹ. בְּאַגְנֹת – שְׁמֵי אֲגָנוֹת, אֶחָד לְחֲצִי דָם עוֹלָה וְאֶחָד לְחֲצִי דָם שְׁלָמִים, לְהַזוֹת אוֹתָם עַל הָעָם. וּמִכָּאֵן לְמִדּוּ בְּבוֹתֵינוּ שְׁנַכְנְסוּ אֲבוֹתֵינוּ לְבְרִית בְּמִילָה וְטְבִילָה וְהַזָּאת דָּמִים, שְׂאִין הַזָּאָה בְּלֹא טְבִילָה.

וַיִּקַּח סִפְר הַבְּרִית וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵי הָעָם וַיֹּאמְרוּ כָּל דְּמַלְיִל יְיָ־הַנֵּה וְנַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע:

וַיִּקַּח סִפְר הַבְּרִית וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵי הָעָם כָּל אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְיָ־הַנֵּה וְנַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע:

סִפְר הַבְּרִית – מִבְּרֵאשִׁית וְעַד מִמֵּן תּוֹרָה וּמִצְוֹת שְׁנַצְטוּוּ בְּמָרָה.

וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הַדָּם וַיִּזְרַק עַל־הָעָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה דָם הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת יְיָ־הַנֵּה עִמָּכֶם עַל כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:

וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הַדָּם וַיִּזְרַק עַל־הָעָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה דָם הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת יְיָ־הַנֵּה עִמָּכֶם עַל כָּל פְּתַגְמֵיָא דִּישְׂרָאֵל:

וַיִּזְרַק – עֲנֵן הַזָּאָה. וְתַרְגוּמוֹ: "וַיִּזְרַק עַל מְדַבְחָא לְכַפֵּרָא עַל עִמָּא".

וְסָלִיק מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן נָדָב וְאַבְיָהוּוּא וְשִׁבְעִין מִסְבֵי יִשְׂרָאֵל:

וַיַּעַל מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן נָדָב וְאַבְיָהוּוּא וְשִׁבְעִים מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל:

ויראו את א-להי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר:
וחזו ית יקר אלהא דישראל ותחות פורסי יקריה כעובד אבו טבא וכמחזי שמיא לברירו:

ויראו את א-להי ישראל – נסתכלו והציצו ונתחייבו מיתה; אלא שלא רצה הקדוש ברוך הוא לערפב שמסת התורה, והמתין לנדב ואביהוא עד יום תנפת המשפן. ולזקנים – עד "ויהי העם כמתאוננים" וגומר "ותבער בם אש ה' ותאכל בקצה המחנה", בקצינים שבמחנה. **כמעשה לבנת הספיר** – היא היתה לפניו בשעת השעבוד, לזכר צרתן של ישראל שהיו משעבדים כמעשה לבנים. **וכעצם השמים לטהר** – משונגאלו הנה אור וחדנה לפניו. **וכעצם** – פתרגומו, לשון מראה. **לטהר** – לשון ברור וצלול.

ואל-אצילי בני ישראל לא שלח ידו ויחזו את-הא-להים ויאכלו וישתו:
ולברבני בני ישראל לא הנה נזקא וחזו ית יקרא דיין והו חדן בקורבניהון דאתקבלו כאלו אכלין ושתו:

ואל אצילי – הם נדב ואביהוא והזקנים. **לא שלח ידו** – מפלל שהיו ראויים להשתלח בהם יד. **ויחזו את הא-להים** – היו מסתכלין בו בלב גס מתוך אכילה ושתיה. כך מדרש תנחומא, ואונקלוס לא תרגם כן. **אצילי** – לשון גדולים, כמו "ומאציליה קראתיה"; "ויאצל מן הרום"; "שש אמות אצילה".

ויאמר י-הוה אל-משה עלה אלי הקרה והנה-שם ואתנה לך את-לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורתם:
ואמר יי למשה סק לקדמי לטורא והוי תמן ואתין לך ית לוחי אבנא ואורייתא ותפקידתא דכתבית לאלופיהון:

ויאמר ה' אל משה – לאחר מכן תורה. **עלה אלי הקרה והנה שם** – ארבעים יום. **את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורתם** – כל שש מאות ושלוש עשרה מצות בכלל עשרת הדברות הן. ורבינו סעדיה פרש **באזרות** שיסד לכל דבור ודבור, מצות התלויות בו.

ויקם משה ויהושע משרתו ויעל משה אל-ההר הא-להים: וקם משה ויהושע משומשגניה וסליק משה לטורא דאתגלי עלוהי יקרא דיין:

ויקם משה ויהושע משרתו – לא ידעתי מה טיבו של יהושע פאן. ואומר אני שהיה המלמד מלנה לרב עד מקום הגבלת תחומי ההר, שאינו רשאי לילך משם והלאה. ומשם – **ויעל משה לבדו אל הר הא-להים**; ויהושע נטה שם אהלו, ונתעכב שם כל ארבעים יום. שכן מצינו פשיטת משה, "וישמע יהושע את קול העם ברעה", למדנו שלא הנה יהושע עמם.

ואל-הזקנים אמר שבו-לנו בזה עד אשר-נשוב אליכם והנה אהרן וחור עמכם מי-בעל דברים יגש אליהם:
ולסביא אמר אורכו לנא הכא עד דנתוב לנתכון והא אהרן וחור עמכון מן דאית ליה דינא יתקרב לקדמיהון:

ואל הזקנים אמר – בצאתו מן המחנה. **שבו לנו בזה** – והתעכבו פאן עם שאר העם במחנה, להיות נכונים לשפט לכל איש ריבו. חור – בנה של מרים הנה, ואביו בלב בן יפנה, שנאמר: "ויקח לו כלב את אפרת ומלד לו את חור". אפרת זו מרים, כדאיתא בסוטה. **מי בעל דברים** – מי שיש לו דין.

ויעל משה אל-ההר ויכס הענן את-ההר: וסליק משה לטורא וחפא עננא ית טורא:

וישפן כבוד י-הוה על-ההר סיני ויכסהו הענן וששת ימים ויקרא אל-משה ביום השביעי מתוך הענן:
ויקרא יקרא דיין על טורא דיני וחפתי עננא שתא יומין ויקרא למשה ביומא שביעאה מגו עננא:

ויכסהו הענן – רבותינו חולקין בדבר. יש מהם אומרים: אלו ששה ימים שמראש חדש. ויכסהו הענן – להר. ויקרא אל משה ביום השביעי – לומר עשרת הדברות; ומשה וכל בני ישראל עומדים, אלא שחלק הכתוב כבוד למשה. ויש אומרים: ויכסהו הענן – למשה, ששת ימים לאחר עשרת הדברות; והם היו בתחלת ארבעים יום שעלה משה לקבל הלוחות. ולמדך שכל הנכנס למחנה שכינה טעון פרישה ששה ימים.

ומראה כבוד י-הוה פאש אכלת בראש ההר לעיני בני ישראל:
וחזו יקרא דיין פאישא אכלא בריש טורא לעיני בני ישראל:

ויכא משה בתוך הענן ויעל אל-ההר ויהי משה בהר וארבעים יום וארבעים לילה:
ועאל משה בגו עננא וסליק לטורא והנה משה בטורא ארבעין ימין וארבעין לילון:

בתוך הענן – ענו זה כמין עשן הוא, ועשה לו הקדוש ברוך הוא למשה שביב בתוכו.

כד וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁב שְׂאוֹל מֵאַחֲרֵי פְּלִשְׁתִּים וַיָּגְדוּ
לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה דָוִד בְּמִדְבַר עֵינֵי גָדִי׃ וַיִּקַּח שְׂאוֹל
שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ בַּחֹר מִכְּלִי־יִשְׂרָאֵל וַיִּלְךָ
לִבְקֹשׁ אֶת־דָּוִד וְאֶנְשָׁיו עַל־פְּנֵי צוּרֵי הַיַּעֲלִים׃
וַיָּבֹא אֶל־גְּדֵרוֹת הַצֹּאן עַל־הַדֶּרֶךְ וְשָׁם מַעֲרָה
וַיָּבֹא שְׂאוֹל לְהִסָּד אֶת־רַגְלָיו וְדוֹד וְאֶנְשָׁיו
בְּיַרְכְּתֵי הַמַּעֲרָה יֹשְׁבִים׃ וַיֹּאמְרוּ אֲנָשֵׁי דָוִד אֵלָיו
הִנֵּה הַיּוֹם אֲשֶׁר־אָמַר יְיָ הִנֵּה אֵלֶיךָ הִנֵּה אֲנֹכִי נִתָּן
אֶת־אֵיבֶךָ בְּיָדְךָ וְעָשִׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר יִטֵּב בְּעֵינֶיךָ
וַיִּקָּם דָּוִד וַיַּכְרֹת אֶת־כַּנְּף־הַמַּעֲיֵל אֲשֶׁר־לְשְׂאוֹל
בַּלֵּט׃ וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיָּךְ לִב־דָּוִד אֶתוֹ עַל אֲשֶׁר
כָּרַת אֶת־כַּנְּף אֲשֶׁר לְשְׂאוֹל׃ וַיֹּאמֶר לְאֶנְשָׁיו
חֲלִילָה לִי מִי־הִזָּה אִם־אֶעֱשֶׂה אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה
לְאֹדְנִי לְמֹשִׁיחַ יְיָ הִנֵּה לְשַׁלַּח יָדַי בּוֹ כִּי־מֹשִׁיחַ
יְיָ הִזָּה הוּא׃ וַיִּשְׁפֹּעַ דָּוִד אֶת־אֲנָשָׁיו בַּדְּבָרִים וְלֹא
נִתְּנָם לְקוֹם אֶל־שְׂאוֹל וְשְׂאוֹל קָם מִהַמַּעֲרָה וַיִּלְךָ
בַּדֶּרֶךְ׃ וַיִּקָּם דָּוִד אַחֲרֵי־כֵן וַיֵּצֵא מִהַמַּעֲרָה וַיִּקְרָא
אַחֲרֵי־שְׂאוֹל לֵאמֹר אֹדְנִי הַמֶּלֶךְ וַיִּבֹט שְׂאוֹל
אַחֲרָיו וַיִּקֶּד דָּוִד אַפְּיִם אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ׃ וַיֹּאמֶר
דָּוִד לְשְׂאוֹל לָמָּה תִּשְׁמַע אֶת־דְּבָרֵי אָדָם לֵאמֹר
הִנֵּה דָוִד מִבְּקֹשׁ רַעְתָּךְ׃ הִנֵּה הַיּוֹם הַזֶּה רָאוּ עֵינֶיךָ
אֶת אֲשֶׁר־נִתְּנָךְ יְיָ הִנֵּה הַיּוֹם בְּיָדִי בַּמַּעֲרָה וְאָמַר
לְהַרְגֶךָ וַתַּחֲסַם עָלַיךָ וְאָמַר לֹא־אֲשַׁלַּח יָדִי בְּאֹדְנִי
כִּי־מֹשִׁיחַ יְיָ הִנֵּה הוּא׃ וַיֹּאבֵי רָאֵה גָם רָאֵה אֶת־
כַּנְּף מַעֲיֵלְךָ בְּיָדַי כִּי בִכְרַתִּי אֶת־כַּנְּף מַעֲיֵלְךָ וְלֹא
הִרְגַתִּיךָ דַּע וּרְאֵה כִּי אֵין בְּיָדִי רַעַה וּפֶשַׁע וְלֹא־
חָטָאתִי לָךְ וְאַתָּה צִדְדָה אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ׃ וַיִּשְׁפֹּט
יְיָ הַזֶּה בֵּינִי וּבֵינֶךָ וַיִּקְמְנֵי יְיָ הַזֶּה מִמֶּךָ וַיִּזְדֵּי לֹא
תִהְיֶה־בֶּךָ׃ כַּאֲשֶׁר יֹאמֶר מִשַׁל־הַקְּדָמְנֵי מִרְשָׁעִים
יֵצֵא רָשָׁע וַיִּזְדֵּי לֹא תִהְיֶה־בְּךָ׃ אַחֲרַי מִי יֵצֵא מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל אַחֲרַי מִי אַתָּה רִדְדָה אַחֲרַי פֶּלֶב מֵת אַחֲרַי
פָּרַעַשׁ אַחַד׃ וַתִּהְיֶה יְיָ הַזֶּה לְדָלִין וְשֹׁפֵט בֵּינִי וּבֵינֶךָ
וַיִּרְא וַיִּרְב אֶת־רִיבִי וַיִּשְׁפֹּטֵנִי מִיָּדְךָ׃ וַיְהִי ו
כַּכְלוֹת דָּוִד לְדַבֵּר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל־שְׂאוֹל
וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל הַקְּלֹף זֶה בְּנִי דָוִד וַיִּשָּׂא שְׂאוֹל קֶלֶו
וַיִּבֶךְ׃ וַיֹּאמֶר אֶל־דָּוִד צַדִּיק אַתָּה מִמֶּנִּי כִּי אַתָּה
גָּמַלְתָּנִי הַטּוֹבָה וְאֲנִי גָמַלְתִּיךָ הַרְעָה׃ וַיֹּאמֶר
הַגְּדֹף הַיּוֹם אֶת אֲשֶׁר־עָשִׂיתָה אֵתִי טוֹבָה אֶת

אֲשֶׁר סָגַרְנִי יְיָ הִנֵּה בְּיָדְךָ וְלֹא הִרְגַתְּנִי׃ וַיְכִי־יִמְצֵא
אִישׁ אֶת־אֵיבֹו וְשַׁלְּחוּ בְּדֶרֶךְ טוֹבָה וַיְיָ הַזֶּה יִשְׁלַמְךָ
טוֹבָה תַּחַת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתָה לִּי׃ וְעַתָּה
הִנֵּה יָדְעַתִּי כִּי מֶלֶךְ תִּמְלֹךְ וְקָמָה בְּיָדְךָ מִמְּלַכַת
יִשְׂרָאֵל׃ וְעַתָּה הַשְׁבֵּעָה לִּי בִי־הַזֶּה אִם־תִּכְרִית
אֶת־נַרְעֵי אַחֲרַי וְאִם־תִּשְׁמִיד אֶת־שְׁמִי מִבַּיִת
אָבִי׃ וַיִּשְׁבַּע דָּוִד לְשְׂאוֹל וַיִּלְךָ שְׂאוֹל אֶל־בֵּיתוֹ
וְדוֹד וְאֶנְשָׁיו עָלוּ עַל־הַמַּצֹּדָה׃

כה וַיִּמָּת שְׂמוּאֵל וַיִּקְבְּצוּ כָל־יִשְׂרָאֵל וַיִּסְפְּדוּ־לוֹ
וַיִּקְבְּרוּהוּ בְּבֵיתוֹ בְּרָמָה וַיִּקָּם דָּוִד וַיֵּרָד אֶל־מִדְבַר
פָּאָרָן׃ וַאִישׁ בְּמַעֲוֹן וּמַעֲשָׂהוּ בַּכְּרָמֶל וְהָאִישׁ
גְּדוֹל מְאֹד וְלוֹ צֹאן שְׁלֹשֶׁת־אֲלָפִים וְאֶלֶף עֲגִימִים
וַיְהִי בַגְּזוֹ אֶת־צֹאֲנוֹ בַּכְּרָמֶל׃ וְשָׁם הָאִישׁ נָבָל
וְשָׁם אֲשַׁמוּ אַבְגִּיל וְהָאִשָּׁה טוֹבַת־שֵׁכֶל וַיִּפַּת תֹּאֲרַר
וְהָאִישׁ קָשָׁה וְרַע מַעֲלָלִים וְהוּא כָלְבִי׃ וַיִּשְׁמַע
דָּוִד בַּמִּדְבָּר כִּי־גִזַּז נָבָל אֶת־צֹאֲנוֹ׃ וַיִּשְׁלַח דָּוִד
עֲשָׂרָה נְעָרִים וַיֹּאמֶר דָּוִד לְנְעָרִים עָלוּ כְרָמְלָה
וּבְאַתֶּם אֶל־נָבָל וּשְׁאַלְתֶּם־לוֹ בְּשִׁמִּי לְשָׁלוֹם׃
וַיֹּאמְרֵם כָּה לַחֲי וְאַתָּה שָׁלוֹם וּבֵיתְךָ שָׁלוֹם וְכָל
אֲשֶׁר־לְךָ שָׁלוֹם׃ וְעַתָּה שְׁמַעְתִּי כִּי גִזַּזְתָּ לָךְ עֲתָה
הַרְעִים אֲשֶׁר־לְךָ הִנֵּה עֲמָנוּ לֹא הִכְלַמְנוּם וְלֹא־
נִפְקַד לָהֶם מְאוּמָה כָּל־יְמֵי חַיֹּתָם בַּכְּרָמֶל׃ הֲשֵׂאֵל
אֶת־נְעָרֶיךָ וַיִּגִּידוּ לָךְ וַיִּמְצְאוּ הַנְּעָרִים חֵן בְּעֵינֶיךָ
כִּי־עַל־יּוֹם טוֹב בָּנוּ תִּנְהַלְנָה אֶת אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ
לְעַבְדֶיךָ וּלְבָנֶיךָ לְדוֹד׃ וַיָּבֹאוּ נְעָרֵי דָוִד וַיַּזְדַּבְּרוּ
אֶל־נָבָל כְּכֹל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּשֵׁם דָּוִד וַיָּנוּחוּ׃
וַיֵּעַן נָבָל אֶת־עַבְדָּי דָּוִד וַיֹּאמֶר מִי דָוִד וּמִי בֶן־
יִשָּׁי הַיּוֹם רַבּוֹ עַבְדִּים הַמֵּת־פְּרָצִים אִישׁ מִפְּנֵי
אֹדְנָיו׃ וְלִקְחַתִּי אֶת־לַחְמִי וְאֶת־מִימֵי וְאֶת
טַבַּחְתִּי אֲשֶׁר טַבַּחְתִּי לְגִזְזֵי וַנִּתְּתִל לְאֶנְשֵׁים אֲשֶׁר
לֹא יָדַעְתִּי אִי מִזֶּה הֵמָּה׃ וַיִּנְהַפְּכוּ נְעָרֵי־דָוִד
לְדַרְכָּם וַיִּשְׁבוּ וַיָּבֹאוּ וַיָּגְדוּ לוֹ כְּכֹל הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאֶנְשָׁיו חַגְרוּ אִישׁ אֶת־
חַרְבּוֹ וַיַּחְגְּרוּ אִישׁ אֶת־חַרְבּוֹ וַיַּחְזֵר גַּם־דָּוִד אֶת־
חַרְבּוֹ וַיַּעֲלוּ אֶת־אַחֲרָי דָּוִד פְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ
וּמֵאֲתָיִם יָשָׁבוּ עַל־הַכְּלָיִם׃ וְלֹא־בִיגִיל אִשָּׁת נָבָל
הִגִּיד נְעַר־אֶחָד מִהַנְּעָרִים לֵאמֹר הִנֵּה שַׁלַּח דָּוִד
מִלְּאָכִים מִהַמִּדְבָּר לְבָרֶךְ אֶת־אֹדְנָיו וַיַּעַט בָּהֶם׃

וְהָאֲנָשִׁים טָבִים לָנוּ מְאֹד וְלֹא הִכְלַמְנוּ וְלֹא פָקְדוּנוּ מֵאוֹמָה כָּל־יָמַי הִתְהַלַּכְנוּ אִתְּם בְּהִיּוֹתְנוּ בַשָּׂדֶה: חוֹמָה הָיוּ עָלֵינוּ גַם־לַיְלָה גַם־יוֹמָם כָּל־יָמַי הִיּוֹתְנוּ עִמָּם רַעִים הַצֹּאן: וְעַתָּה דַעֵי וְרֹאֵי מַה־תַּעֲשִׂי כִּי־כָלְתָה הָרָעָה אֶל־אֲדֹנָיִנוּ וְעַל כָּל־בֵּיתוֹ וְהוּא בּוֹ־בְלִיעַל מִדְּבַר אֱלֹהֵינוּ: וְנִתְמַהֵר אֲבִיגַיִל וְתִקַּח מֵאֵתִים לָחֵם וּשְׁנַיִם נֹבְלֵי־לֶחֶם וְחִמְשׁ צֹאן עֲשׂוּיֹת וְחִמְשׁ סָאִים קָלִי וּמִצֵּה צִמְקִים וּמֵאֲתִים דְּבָלִים וְתִשָּׂם עַל־הַחֲמָרִים: וְנִתְאָמַר לְנַעֲרֶיהָ עֲבְרוּ לִפְנֵי הַנָּגִי אַחֲרֵיכֶם בָּאָה וּלְאִישָׁה נָבָל לֹא הִגִּידָה: וְהָיָה הִיא וְרַכְבָּת עַל־הַחֲמֹר וַיֵּרְדֹת בַּסֶּתֶר הַהָר וְהִנֵּה דָוִד וְאֲנָשָׁיו יֹרְדִים לִקְרֹאתָהּ וְתִפְגַּשׁ אִתְּם: וַדָּוִד אָמַר אֵךְ לְשִׁקָּר שְׁמַרְתִּי אֶת־כָּל־אֲשֶׁר לִזְהָ בַמִּדְבָּר וְלֹא־נִפְקַד מִכָּל־אֲשֶׁר־לוֹ מֵאוֹמָה וַיֵּשְׁב־לִי רָעָה תַחַת טוֹבָה: כֹּה־יַעֲשֶׂה אֶל־לִהְיִים לְאִיבֵי דָוִד וְכֵה יִסִּיף אִם־אֲשֶׁאִיר מִכָּל־אֲשֶׁר־לוֹ עַד־הַבֶּקֶר מִשְׁתִּין בְּקִיר: וְנִתְרָא אֲבִיגַיִל אֶת־דָּוִד וְתַמְהָר וְתִרְדַּ מֵעַל הַחֲמֹר וְתִפֹּל לְאַפֵּי דָוִד עַל־פְּנֵיהָ וְתִשְׁתַּחוּ אַרְצָ: וְתִפֹּל עַל־רַגְלָיו וְתִאָמַר בִּי־אֲנִי אֲדֹנָי הַעֲוֹן וְתִדְבַר־נָא אִמְתָּךְ בְּאֲזִנָּיהָ וּשְׁמַע אֶת דְּבָרֵי אִמְתָּךְ: אֶל־נָא יִשִּׁים אֲדֹנָי אֶת־לְבָבוֹ אֶל־אִישׁ הַבְּלִיעַל הַזֶּה עַל־נָבָל כִּי כִשְׁמוֹ כֹּה־הוּא נָבָל שְׁמוֹ וְנִבְלָה עִמּוֹ וְאֲנִי אִמְתָּךְ לֹא רִאִיתִי אֶת־נַעֲרֵי אֲדֹנָי אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּ: וְעַתָּה אֲדֹנָי חִי־יְהוָה וְחִי־נִפְשָׁךְ אֲשֶׁר מִנְעַךְ יְהוָה מִבּוֹא בְדָמַיִם וְהוֹשַׁע יָדֶךָ לְךָ וְעַתָּה יִהְיוּ כְּנֹבֵל אִיבֵיהָ וְהַמְבַקְשִׁים אֶל־אֲדֹנָי רָעָה: וְעַתָּה הַבְּרָכָה הַזֹּאת אֲשֶׁר־הִבִּיא שְׁפַחְתָּךְ לְאֲדֹנָי וְנִתְנָה לְנַעֲרִים הַמְתַּהַלְכִים בְּרַגְלֵי אֲדֹנָי: שָׂא נָא לִפְשַׁע אִמְתָּךְ כִּי עָשָׂה־יַעֲשֶׂה יְהוָה לְאֲדֹנָי בֵּית נֶאֱמָן כִּי־מִלְחָמוֹת יְהוָה אֲדֹנָי נִלְחַם וְרָעָה לְאִתְּמַצָּא בָּךְ מִיָּמֶיךָ: וַיִּקַּם אָדָם לְרַדְפָּךְ וּלְבַקֵּשׁ אֶת־נִפְשָׁךְ וְהִיְתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנָי צְרוּרָה וּבְצֻרוֹר הַחַיִּים אֶת־יְהוָה אֶל־לִהְיֶה וְאֶת גִּפְשׁ אִיבֵיהָ יִקְלַעְנָה בְּתוֹךְ כַּף תִּקְלַע: וְהָיָה כִּי־יַעֲשֶׂה יְהוָה לְאֲדֹנָי כְּכֹל אֲשֶׁר־דִּבַּר אֶת־הַטּוֹבָה עָלֶיהָ וְצִוָּה לְנַגִּיד עַל־יִשְׂרָאֵל: וְלֹא תִהְיֶה זֹאת לָךְ לְפִוְקָה וּלְמַכְשׁוֹל לֵב לְאֲדֹנָי וּלְשִׁפּוֹד־דָּם תִּנָּם וְלִהְיוּשִׁיעַ אֲדֹנָי לּוֹ וְהֵיטֵב יְהוָה

לְאֲדֹנָי וְזָכַרְתָּ אֶת־אִמְתָּךְ: וַיִּיאָמַר דָּוִד לְאֲבִיגַיִל בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שְׁלַחְךָ הַיּוֹם הַזֶּה לִקְרֹאתִי: וּבְרוּךְ טַעַמְךָ וּבְרוּכָה אַתְּ אֲשֶׁר כָּלְתָנִי הַיּוֹם הַזֶּה מִבּוֹא בְדָמַיִם וְהוֹשַׁע יָדֶי לִי: וְאוּלָם חִי־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִנְעָנִי מִתְּרַע אִתָּךְ כִּי וְלִילִי מִתְּרַת וּתְבִאֲת לִקְרֹאתִי כִּי אִם־נוֹתֵר לְנָבָל עַד־אֹר הַבֶּקֶר מִשְׁתִּין בְּקִיר: וַיִּיקַח דָּוִד מִיָּדָה אֶת אֲשֶׁר־הִבִּיאָה לוֹ וְלָהּ אָמַר עָלִי לְשִׁלּוֹם לְבֵיתְךָ רֹאֵי שְׁמַעְתִּי בְּקוֹלְךָ וְאֲשֶׁא פְּנֵיךְ: וְנִתְבִּיא אֲבִיגַיִל אֶל־נָבָל וְהִנֵּה־לוֹ מִשְׁתָּה בְּבֵיתוֹ כְּמִשְׁתָּה הַמְּלָךְ וְלֵב נָבָל טוֹב עָלָיו וְהוּא שָׂפָר עַד־מְאֹד וְלֹא־הִגִּידָה לוֹ דְּבַר קָטָן וְגָדוֹל עַד־אֹר הַבֶּקֶר: וַיִּוָּיֶה בַּבֶּקֶר בְּצֵאת הַלַּיִל מִנָּבָל וּתִגָּד־לוֹ אֲשֶׁתּוֹ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיָּמַת לְבוֹ בְּקַרְבּוֹ וְהוּא הִנֵּה לְאַבְנֵי: וַיִּוָּיֶה כַּעֲשֻׁרַת הַיָּמִים וַיִּגַּף יְהוָה אֶת־נָבָל וַיָּמַת: וַיִּשְׁמַע דָּוִד כִּי מֵת נָבָל וַיִּאָמַר בְּרוּךְ יְהוָה אֲשֶׁר רִבֹּ אֶת־רִיב חַרְפְּתִי מִיָּד נָבָל וְאֶת־עַבְדּוֹ חִשְׁךָ מִרְעָה וְאֶת רַעַת נָבָל הִשִּׁיב יְהוָה בְּרֹאשׁוֹ וַיִּשְׁלַח דָּוִד וַיִּדְבַּר בְּאֲבִיגַיִל לִקְחָתָהּ לוֹ לְאִשָּׁה: וַיָּבֵאוּ עִבְדֵי דָוִד אֶל־אֲבִיגַיִל הַכַּרְמֶלֶה וַיִּדְבְּרוּ אֵלֶיהָ לֵאמֹר דָּוִד שְׁלַחְנוּ אֵלֶיךָ לִקְחָתְךָ לוֹ לְאִשָּׁה: וַתִּקַּם וְתִשְׁתַּחוּ אַפָּיִם אֶרְצָה וְתִאָמַר הִנֵּה אִמְתָּךְ לְשַׁפְּחָה לְרַחֵץ רַגְלֵי עִבְדֵי אֲדֹנָי: וְנִתְמַהֵר וְתִקַּם אֲבִיגַיִל וְתִרְכַּב עַל־הַחֲמֹר וְחִמְשׁ נַעֲרֹתֶיהָ הַהַלְכוֹת לְרַגְלָהּ וְתִלְךָ אַחֲרַי מִלְּאַכְנֵי דָוִד וְתִהִי־לוֹ לְאִשָּׁה: וְאֶתְּקַם וְתִשְׁתַּחוּ אַפָּיִם אֶרְצָה וְתִאָמַר הִנֵּה אִמְתָּךְ לְשַׁפְּחָה לְרַחֵץ רַגְלֵי עִבְדֵי אֲדֹנָי: וְנִתְמַהֵר וְתִקַּם אֲבִיגַיִל וְתִרְכַּב עַל־הַחֲמֹר וְחִמְשׁ נַעֲרֹתֶיהָ הַהַלְכוֹת לְרַגְלָהּ וְתִלְךָ אַחֲרַי מִלְּאַכְנֵי דָוִד וְתִהִי־לוֹ לְאִשָּׁה: וְאֶתְּאֲחִינֹעַם לָקַח דָּוִד מִיִּזְרְעֵאל וְתִהְיֶינָם גַּם־שְׁתֵּי־הֶן לוֹ לְנָשִׁים: וַיִּשְׁאוּל נָתַן אֶת־מִיכָל בֵּתוֹ אִשָּׁת דָּוִד לְפִלְטֵי בּוֹ־לִישׁ אֲשֶׁר מִגְּלִים:

כֹּה וַיָּבֵאוּ הַזָּפִיִם אֶל־שְׁאוּל הַגְּבַעְתָּה לֵאמֹר הֲלוֹא דָוִד מִסְתַּתֵּר בְּגַבְעַת הַחֲכִילָה עַל פְּנֵי הַיְשִׁימֹן: וַיִּקַּם שְׁאוּל וַיֵּרֶד אֶל־מִדְּבַר־זִיף וְאִתּוֹ שְׁלֹשֶׁת־אַלְפִים אִישׁ בַּחֲוָרֵי יִשְׂרָאֵל לְבַקֵּשׁ אֶת־דָּוִד בְּמִדְּבַר־זִיף: וַיִּחַן שְׁאוּל בְּגַבְעַת הַחֲכִילָה אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הַיְשִׁימֹן עַל־הַדְּרָךְ וְדָוִד יָשָׁב בַּמִּדְבָּר וַיֵּרָא כִּי בָא שְׁאוּל אַחֲרָיו הַמִּדְּבָרָה: וַיִּשְׁלַח דָּוִד מְרַגְלִים וַיִּדְעוּ כִּי־בָא שְׁאוּל אֶל־נָכוֹן: וַיִּקַּם דָּוִד וַיָּבֵא אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר חָנָה־שָׁם שְׁאוּל וַיֵּרָא דָוִד

את-המקום אשר שכב-שם שְׁאוֹל וְאַבְנֵר בְּוַגֵּר
שֶׁר־צָבָאוּ וְשְׁאוֹל שָׁכַב בַּמַּעְגָּל וְהָעַם הַגָּדוֹל
סָבִיבוֹתָיו: וַיַּעַן דָּוִד וַיֹּאמֶר | אֵל־אֲחִימֵלֵךְ הַחַתִּי
וְאֵל־אֲבִישׁי בֶן־צְרוּלָה אֲחִי יוֹאֵב לֹא־מָר מִי־יָרַד
אֵתִי אֵל־שְׁאוֹל אֵל־הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמֶר אֲבִישׁי אֲנִי
אֲרַד עִמָּךְ: וַיָּבֵא דָוִד וְאֲבִישׁי אֵל־הָעַם לְיִלְהֵ
וְהִנֵּה שְׁאוֹל שָׁכַב יָשׁוּן בַּמַּעְגָּל וְחַנִּיתוֹ מְעוּכָה־
בְּאֶרֶץ מִרְאשֵׁתוֹ וְאַבְנֵר וְהָעַם שֹׁכְבִים סָבִיבוֹתָיו:
וַיֹּאמֶר אֲבִישׁי אֵל־דָּוִד סֹגֵר אֶ־לְהִים הַיּוֹם אֶת־
אוֹיְבֶיךָ בַּיָּדָה וְעַתָּה אֲכַנּוּ נָא בַּחֲנִית וּבְאֶרֶץ פָּעַם
אֲחַת וְלֹא אֲשַׁנֶּה לּוֹ: וַיֹּאמֶר דָּוִד אֵל־אֲבִישׁי אֵל־
תִּשְׁחִיתֶהוּ כִּי מִי שְׁלַח יָדוֹ בַּמִּשְׁחִית י־הוּא וְנִקְהָ:
וַיֹּאמֶר דָּוִד חַי־יְהוָה כִּי אִם־יְהוָה יִגְפְּנוּ אוֹי־
יוֹמוֹ יָבוֹא וְמָת אוֹ בַּמַּלְחָמָה יָרַד וְנִסְפָּה: ׀ חֲלִילָה
לִי מִי־הוּא מִשְׁלַח יָדִי בַּמִּשְׁחִית י־הוּא וְעַתָּה קַח־
נָא אֶת־הַחֲנִית אֲשֶׁר מִרְאשֵׁתוֹ וְאֶת־צַפְפַּחַת הַמַּיִם
וְנִלְכְּהָ־לָנוּ: וַיִּקַּח דָּוִד אֶת־הַחֲנִית וְאֶת־צַפְפַּחַת
הַמַּיִם מִרְאשֵׁתֵי שְׁאוֹל וַיִּלְכּוּ לָהֶם וְאִין רָאָה וְאִין
יֹדָע וְאִין מִקִּיץ כִּי כָלֶם יִשְׁנִים כִּי תִרְדַּמְתָּ י־הוּא
נִפְלָה עָלֵיהֶם: וַיַּעֲבֹר דָּוִד הָעֵבֶר וַיַּעֲמֵד עַל־
רֹאשֵׁי־הָהָר מִרְחֹק רַב הַמָּקוֹם בִּינְיָהִם: ׀ וַיִּקְרָא
דָּוִד אֵל־הָעַם וְאֵל־אַבְנֵר בֶּן־נֵר לֹא־מָר הֲלוֹא תַעֲנֶה
אַבְנֵר וַיַּעַן אַבְנֵר וַיֹּאמֶר מִי אַתָּה קָרַאת אֵל־
הַמֶּלֶךְ: ׀ וַיֹּאמֶר דָּוִד אֵל־אַבְנֵר הֲלוֹא־אִישׁ אַתָּה
וּמִי כַמוֹךָ בְּיִשְׂרָאֵל וְלָמָּה לֹא שָׁמַרְתָּ אֵל־אֲדֹנָיְךָ
הַמֶּלֶךְ כִּי־בָא אֲחִיד הָעַם לְהַשְׁחִית אֶת־הַמֶּלֶךְ
אֲדֹנָיְךָ: ׀ לֹא־טוֹב הַדְּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתָ חַי־
י־הוּא כִּי בִגְי־מוֹת אַתָּם אֲשֶׁר לֹא־שָׁמַרְתֶּם עַל־
אֲדֹנֵיכֶם עַל־מִשְׁחִית י־הוּא וְעַתָּה | רָאָה אִי־חַנִּית
הַמֶּלֶךְ וְאֶת־צַפְפַּחַת הַמַּיִם אֲשֶׁר מִרְאשֵׁתוֹ: ׀ וַיִּפֹּר
שְׁאוֹל אֶת־קוֹל דָּוִד וַיֹּאמֶר הַקּוֹלֶךָ זֶה בְּנִי דָוִד
וַיֹּאמֶר דָּוִד קוֹלִי אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ: ׀ וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה
אֲדֹנָי רָדַף אֲחֵרִי עִבְדּוֹ כִּי מָה עָשִׂיתִי וּמַה־בְּיָדִי
רָעָה: ׀ וְעַתָּה יִשְׁמַע־נָא אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אֶת דְּבָרֵי
עִבְדּוֹ אִם־יְהוָה הִסִּיתֶךָ בִּלְיַח מִנְחָה וְאִם | בְּנִי
הָאֵדָם אַרְוָרִים הֵם לִפְנֵי י־הוּא כִּי־גָרְשׁוּנִי הַיּוֹם
מִהַסְתַּפֵּחַ בְּנַחֲלַת י־הוּא לֹא־מָר לָךְ עִבְדָּ אֶ־לְהִים
אֲחֵרִים: ׀ וְעַתָּה אֵל־יִפֹּל דָּמִי אֶרְצָה מִנְּגִיד פְּנֵי

י־הוּא כִּי־יִצְא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְבַקֵּשׁ אֶת־פְּרַעֲשׁ
אֲחִיד כַּאֲשֶׁר יִרְדַּף הַקְּרָא בְּהָרִים: ׀ וַיֹּאמֶר שְׁאוֹל
חֲטָאתִי שׁוֹב בְּנִי־דָוִד כִּי לֹא־אַרְע לָךְ עוֹד תַּחַת
אֲשֶׁר יִקְרָה בְּפִשִׁי בְּעֵינֶיךָ הַיּוֹם הַנֶּה הַגָּה הַסְּפִלְתִּי
וְאֲשַׁנֶּה הַרְבֵּה מְאֹד: ׀ וַיַּעַן דָּוִד וַיֹּאמֶר הִנֵּה חַנִּית
הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲבֹר אֲחִיד מִהַנְּעָרִים וַיִּקְחָהּ: ׀ וַי־הוּא
יָשִׁיב לְאִישׁ אֶת־צַדְקָתוֹ וְאֶת־אֲמֻנָתוֹ אֲשֶׁר נָתַן־
י־הוּא הַיּוֹם בְּיָד וְלֹא אֲבִיתִי לְשַׁלַּח יָדִי בַּמִּשְׁחִית
י־הוּא: ׀ וְהִנֵּה כַּאֲשֶׁר גָּדְלָה בְּפִשֶׁךָ הַיּוֹם הַנֶּה
בְּעֵינֵי כֹן תִּגְדֵּל בְּפִשִׁי בְּעֵינֵי י־הוּא וַיִּצְלַנִי מִכָּל־
צָרָה: ׀ וַיֹּאמֶר שְׁאוֹל אֵל־דָּוִד בְּרוּךְ אַתָּה בְּנִי דָוִד
גַּם עָשִׂה תַעֲשֶׂה וְגַם יָכֹל תִּוְכַל וַיִּלְךָ דָּוִד לְדַרְכּוֹ
וְשְׁאוֹל שָׁב לְמָקוֹמוֹ:

כֹּז ׀ וַיֹּאמֶר דָּוִד אֵל־לְבָבוֹ עַתָּה אֲסַפֶּה יוֹם־אֲחִיד
בְּיַד־שְׁאוֹל אִין־לִי טוֹב כִּי הַמֶּלֶט אֲמַלֵּט | אֵל־
אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וְנוֹאֵשׁ מִמֶּנִּי שְׁאוֹל לְבַקֵּשׁנִי עוֹד
בְּכָל־גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וְנִמְלַטְתִּי מִיָּדוֹ: ׀ וַיִּקָּם דָּוִד
וַיַּעֲבֹר הוּא וְשֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ אֲשֶׁר עִמּוֹ אֵל־
אֲכִישׁ בֶּן־מַעֲוֵה מֶלֶךְ גֵּת: ׀ וַיָּשָׁב דָּוִד עִם־אֲכִישׁ
בְּגֵת הוּא וְאֲנָשָׁיו אִישׁ וּבֵיתוֹ דָּוִד וּשְׁתֵּי נָשָׁיו
אֲחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵאלִית וְאֲבִיגַיִל אִשְׁת־נָבֹל
הַכַּרְמֶלִית: ׀ וַיִּגַּד לְשְׁאוֹל כִּי־בָרַח דָּוִד גֵּת וְלֹא־
יָסַף עוֹד לְבַקֵּשׁוֹ: ׀ וַיֹּאמֶר דָּוִד אֵל־אֲכִישׁ אִם־נָא
מִצֵּאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ וַתְּנוּ־לִי מָקוֹם בְּאֲחַת עָרֵי
הַשְּׂדֵה וְאֲשֻׁבָה שָׁם וְלָמָּה יָשׁוּב עִבְדֶּךָ בְּעֵיר
הַמַּמְלָכָה עִמָּךְ: ׀ וַיִּתֵּן־לוֹ אֲכִישׁ בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־
צִקְלָג לְכוֹן הֵיחָה צִקְלָג לְמַלְכֵי יְהוּדָה עַד הַיּוֹם
הַזֶּה: ׀ וַיְהִי מִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר־יָשָׁב דָּוִד בַּשְּׂדֵה
פְּלִשְׁתִּים יָמִים וְאַרְבַּעַה חֲדָשִׁים: ׀ וַיַּעַל דָּוִד
וְאֲנָשָׁיו וַיִּפְשְׁטוּ אֵל־הַגְּשׁוּרִי וְהַגְּזֵרִי וְהַעֲמֻלְקִי כִּי
הִנֵּה יֹשְׁבוֹת הָאֶרֶץ אֲשֶׁר מֵעוֹלָם בּוֹאֵף שׁוֹרָה
וְעַד־אֶרֶץ מִצְרַיִם: ׀ וְהִכָּה דָוִד אֶת־הָאֶרֶץ וְלֹא
יָחִיָּה אִישׁ וְאִשָּׁה וְלָקַח צֹאן וּבָקָר וְחֲמָרִים
וּגְמָלִים וּבְגָדִים וַיָּשָׁב וַיָּבֵא אֵל־אֲכִישׁ: ׀ וַיֹּאמֶר
אֲכִישׁ אֵל־פֶּשֶׁטְתֶם הַיּוֹם וַיֹּאמֶר דָּוִד עַל־גִּב
יְהוּדָה וְעַל־גִּב הַיַּרְחֵמָאֵלִי וְאֵל־גִּב הַקִּינִי:
׀ וְאִישׁ וְאִשָּׁה לֹא־יָחִיָּה דָוִד לְהָבִיא גֵת לֹא־מָר פֶּן־
יִגְדוּ עָלֵינוּ לֹא־מָר כֹּה־עָשִׂה דָוִד וְכֹה מִשְׁפָּטוֹ כָּל־

הַיָּמִים אֲשֶׁר יָשָׁב בְּשֹׁדֵה פְּלִשְׁתִּים: וַיֹּאמְרוּ אֲכִישׁ
בְּדוֹד לֵאמֹר הַבָּאֵשׁ הַבְּאִישׁ בְּעַמּוֹ בְּיִשְׂרָאֵל וְהָיָה
לִי לְעֶבֶד עוֹלָם:

כַּח ׀ וַיְהִי בַיָּמִים הֵהֵם וַיִּקְבְּצוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת־
מַחְנֵיהֶם לְצִבָּא לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲכִישׁ
אֶל־דָּוִד יָדַע תִּדְעַע כִּי אֲתִל תַּצָּא בַמַּחֲנֶה אֲתָה
וְאֲנֹשִׁיךָ: וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אֲכִישׁ לִכֹּן אֲתָה תִדְעַע
אֶת אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה עִבְדְּךָ וַיֹּאמֶר אֲכִישׁ אֶל־דָּוִד לִכֹּן
שִׁמְר לְרֹאשֵׁי אֲשִׁימְךָ כָּל־הַיָּמִים: וַיִּשְׁמוּאֵל מִת
וַיִּסְפְּדוּ־לוֹ כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיִּקְבְּרוּהוּ בַרְמָה וַיִּבְעִירוּ
וְשָׂאוֹל הִסִּיר הָאֲבוֹת וְאֶת־הַיָּדְעָנִים מִהָאָרֶץ:
וַיִּקְבְּצוּ פְּלִשְׁתִּים וַיָּבֹאוּ וַיַּחֲנוּ בְּשׁוֹנָם וַיִּקְבְּצוּ
שָׂאוֹל אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בַגְּלִבְעַ: וַיִּרְא שָׂאוֹל
אֶת־מַחֲנֶה פְּלִשְׁתִּים וַיִּרְא וַיַּחֲרַד לְבֹ מְאֹד:
וַיִּשְׂאֵל שָׂאוֹל בִּי־הֲוֵה וְלֹא עָנָהוּ וַי־הֵוֵה גַם
בַּחֲלָמוֹת גַּם בָּאוֹרִים גַּם בַּנְּבִיאִם: וַיֹּאמֶר שָׂאוֹל
לְעִבְדָיו בַּקְּשׁוּ־לִי אִשָּׁת בַּעֲלַת־אוֹב וְאִלְכָה אֵלֶיהָ
וְאִדְרָשָׁה־בָּהּ וַיֹּאמְרוּ עִבְדָיו אֵלָיו הִנֵּה אִשָּׁת
בַּעֲלַת־אוֹב בְּעֵין דּוֹר: וַיִּתְחַפֵּשׂ שָׂאוֹל וַיִּלְבַּשׁ
בְּגָדִים אַחֲרָיִם וַיִּלְךָ הוּא וּשְׁנֵי אַנְשֵׁים עִמּוֹ וַיָּבֹאוּ
אֶל־הָאִשָּׁה לַיְלָה וַיֹּאמֶר קְסַמִּי־נָא לִי בְּאוֹב וְהָעֲלִי
לִי אֶת אֲשֶׁר־אָמַר אֱלֹהֶיךָ: וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֵלָיו
הִנֵּה אֲתָה יָדַעְתָּ אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה שָׂאוֹל אֲשֶׁר
הִכְרִית אֶת־הָאֲבוֹת וְאֶת־הַיָּדְעָנִי מִן־הָאָרֶץ וְלָמָּה
אֲתָה מִתְנַקֵּשׁ בְּנַפְשִׁי לְהַמִּיתַנִּי: וַיִּשָּׁבַע לָהּ שָׂאוֹל
בִּי־הֲוֵה לֵאמֹר חַי־יְיָ־הֲוֵה אִם־יִקְרָךְ עֵוֹן בְּדַבַּר
הַזֶּה: וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶת־מִי אַעֲלֶה־לְךָ וַיֹּאמֶר
אֶת־שְׁמוּאֵל הָעֲלִי־לִי: וַתִּרְא הָאִשָּׁה אֶת־שְׁמוּאֵל
וַתִּזְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל־
שָׂאוֹל לֵאמֹר לָמָּה רַמִּיתַנִּי וְאֲתָה שָׂאוֹל: וַיֹּאמֶר
לָהּ הַמְּלֹךְ אֶל־תִּירָאִי כִּי מָה רָאִית וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה
אֶל־שָׂאוֹל אֶ־לָהִים רָאִיתִי עֲלִים מִן־הָאָרֶץ:
וַיֹּאמֶר לָהּ מָה־תֹּאמְרוּ וַתֹּאמֶר אִישׁ זָקוֹן עָלָה וְהוּא
עָטָה מְעִיל וַיָּדַע שָׂאוֹל כִּי־שְׁמוּאֵל הוּא וַיִּקַּד
אֶפְסִים אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ: וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־שָׂאוֹל
לָמָּה הִרְגַזְתַנִּי לְהַעֲלוֹת אֹתִי וַיֹּאמֶר שָׂאוֹל צַר־לִי
מְאֹד וּפְלִשְׁתִּים ׀ גִּלְחָמִים בִּי וְא־לָהִים סָר מְעַלְלִי
וְלֹא־עָנְנִי עוֹד גַּם בְּיַד־הַנְּבִיאִים גַּם־בַּחֲלָמוֹת

וְאִקְרָאָה לָךְ לְהוֹדִיעַנִי מָה אַעֲשֶׂה: וַיֹּאמֶר
שְׁמוּאֵל וְלָמָּה תִשְׁאַלְנִי וַי־הֵוֵה סָר מְעַלְלִי וַיְהִי
עָרָךְ: וַיַּעַשׂ וַי־הֵוֵה לוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיָדִי וַיִּקְרַע
וַי־הֵוֵה אֶת־הַמַּמְלָכָה מִיָּדְךָ וַיִּתְּנָה לְרַעְיָ לְדָוִד:
כַּאֲשֶׁר לֹא־שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל וַי־הֵוֵה וְלֹא־עָשִׂיתָ
חֲרוֹן־אָפוֹ בְּעַמְלֶק עַל־כֹּן הַדַּבָּר הַזֶּה עָשָׂה־לְךָ
וַי־הֵוֵה הַיּוֹם הַזֶּה: וַיִּוָּתֵן וַי־הֵוֵה גַם אֶת־יִשְׂרָאֵל
עִמְךָ בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים וּמִחַר אֲתָה וּבְנֵיךָ עִמִּי גַם אֶת־
מַחֲנֶה יִשְׂרָאֵל יִתֵּן וַי־הֵוֵה בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים: וַיִּמְהַר
שָׂאוֹל וַיִּפֹּל מִלֹּא־קוֹמָתוֹ אֶרְצָה וַיִּרְא מְאֹד מִדַּבְּרֵי
שְׁמוּאֵל גַּם־פָּחַל לֹא־הָיָה בּוֹ כִּי לֹא אָכַל לֶחֶם כָּל־
הַיּוֹם וְכָל־הַלַּיְלָה: וַתָּבוֹא הָאִשָּׁה אֶל־שָׂאוֹל
וַתִּרְא כִּי־נִבְהַל מְאֹד וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה שָׁמַעָה
שִׁפְחָתְךָ בְּקוֹלְךָ וְאֲשִׁים נַפְשִׁי בַכֶּפִי וְאֲשָׁמַע אֶת־
דְּבָרֶיךָ אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלָי: וַיַּעֲתָה שְׁמַע־נָא גַם־
אֲתָה בְּקוֹל שִׁפְחָתְךָ וְאֲשָׁמָה לְפָנֶיךָ פֶּת־לֶחֶם
וְאָכֹל וַיְהִי בָהּ פֶּת כִּי תִלְךָ בְּדָרְךָ: וַיֹּאמְרוּ וַיִּשְׁמַע
לֹא אָכַל וַיִּפְרְצוּ־בוֹ עִבְדָיו וְגַם־הָאִשָּׁה וַיִּשְׁמַע
לְקֹלָם וַיִּקָּם מִהָאָרֶץ וַיָּשָׁב אֶל־הַמָּטָה: וַיִּלְאֲשָׁה
עַגְל־מֶרְבֵּק בַּבַּיִת וַתִּמְהַר וַתִּזְבַּחַהּ וַתִּקַּח־קֶמַח
וַתִּלְשׁ וַתִּפְּהוּ מִצּוֹת: וַתִּגַּשׁ לְפָנֵי־שָׂאוֹל וּלְפָנֵי
עִבְדָיו וַיֹּאכְלוּ וַיִּקְמוּ וַיִּלְכוּ בַלַּיְלָה הַהוּא:

כַּט ׀ וַיִּקְבְּצוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת־כָּל־מַחְנֵיהֶם אֶפְקָה
וַיִּשְׂרָאֵל חָגִים בַּעֲזֵן אֲשֶׁר בְּיַזְרְעֵאל: וַיִּסְרְגִי
פְּלִשְׁתִּים עִבְרִים לְמֵאוֹת וְלֶאֱלָפִים וְדָוִד וְאֲנָשָׁיו
עִבְרִים בְּאַחֲרָנָה עִם־אֲכִישׁ: וַיֹּאמְרוּ שְׂרֵי
פְּלִשְׁתִּים מָה הָעִבְרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר אֲכִישׁ אֶל־
שְׂרֵי פְּלִשְׁתִּים הֲלוֹא־זֶה דָּוִד עֶבֶד ׀ שָׂאוֹל מֶלֶךְ־
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִנֵּה אֲתִל זֶה יָמִים אוֹ־זֶה שָׁנִים
וְלֹא־מִצָּאתִי בּוֹ מְאוּמָה מִיּוֹם נָפְלוּ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה:
וַיִּקְצְפוּ עָלָיו שְׂרֵי פְּלִשְׁתִּים וַיֹּאמְרוּ לוֹ שְׂרֵי
פְּלִשְׁתִּים הָשָׁב אֶת־הָאִישׁ וַיָּשָׁב אֶל־מְקוֹמוֹ אֲשֶׁר
הִפְקַדְתָּו שָׁם וְלֹא־יָרַד עִמָּנוּ בַּמְּלַחְמָה וְלֹא־יָהִי־הָ
לָבוֹ לְשִׁטּוֹן בַּמְּלַחְמָה וּבַמָּה יִתְרַצָּה זֶה אֶל־א־דָּנָיו
הֲלוֹא בְּרֹאשֵׁי הָאֲנָשִׁים הָהֵם: הֲלוֹא־זֶה דָּוִד אֲשֶׁר
יַעֲנוּ־לוֹ בַּמַּחֲלוֹת לֵאמֹר הִכָּה שָׂאוֹל בְּאֵלְפָיו וְדָוִד
בְּרַבָּתוֹ: וַיִּקְרָא אֲכִישׁ אֶל־דָּוִד וַיֹּאמֶר אֵלָיו חַי־
וַי־הֵוֵה כִּי־יִשָּׁר אֲתָה וְטוֹב בְּעֵינֵי צֹאֲתְךָ וּבְאֵךְ אֲתִל

במחנה פִּי לֹא־מִצָּאתִי בְּךָ רֵעָה מִיּוֹם בָּאתָ אֵלַי
עַד־הַיּוֹם הַזֶּה וּבְעֵינַי הִסְרַנִּים לֹא־טוֹב אֶתָּה:
וְעַתָּה שׁוֹב וְלֶךְ בְּשָׁלוֹם וְלֹא־תַעֲשֶׂה רָע בְּעֵינַי
סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים: ^ווַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אֲכִישׁ כִּי מָה
עָשִׂיתִי וּמִה־מִצָּאתָ בְּעַבְדְּךָ מִיּוֹם אֲשֶׁר הֵינִיתִי
לְפָנֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא אָבוֹא וּנְלַחֲמִתִּי בְּאִיבֵי
אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ: ^זוַיַּעַן אֲכִישׁ וַיֹּאמֶר אֶל־דָּוִד יָדַעְתִּי
כִּי טוֹב אַתָּה בְּעֵינַי כַּמֶּלֶךְ אֶ־לֵהִים אֲךָ שָׂרִי
פְלִשְׁתִּים אָמְרוּ לֹא־יַעֲלֶה עִמָּנוּ בַּמִּלְחָמָה: וְעַתָּה
הַשָּׂכָם בַּבֶּקֶר וְעַבְדֵי אֲדֹנָיךָ אֲשֶׁר־בָּאוּ אִתָּךְ
וְהַשְׂכַּמְתָּם בַּבֶּקֶר וְאוֹר לְכֶם וּלְכוּ: ^חוַיִּשְׁכַּם דָּוִד
הוּא וְאֲנָשָׁיו לָלֶכֶת בַּבֶּקֶר לְשׁוֹב אֶל־אֶרֶץ
פְּלִשְׁתִּים וּפְלִשְׁתִּים עָלוּ יַזְרְעֵאל:

ל ^אוַיְהִי בְּבֹא דָוִד וְאֲנָשָׁיו צָקְלָג בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
וְעַמְלָקִי פָּשְׁטוּ אֶל־גִּבּוֹ וְאֶל־צָקְלָג וַיִּכּוּ אֶת־צָקְלָג
וַיִּשְׂרְפוּ אֹתָהּ בְּאֵשׁ: ^בוַיִּשְׁבּוּ אֶת־הַנְּשִׁים אֲשֶׁר־בָּהָּ
מִקְטָן וְעַד־גְּדוֹל לֹא הָמִיתוּ אִישׁ וַיִּנְהָגוּ וַיִּלְכוּ
לְדַרְכָּם: ^גוַיָּבֹא דָוִד וְאֲנָשָׁיו אֶל־הָעִיר וְהִגִּיהָ
שְׂרוּפָה בְּאֵשׁ וּנְשִׁיהֶם וּבְנֵיהֶם וּבְנֹתֵיהֶם גְּשָׁבוּ:
וַיִּשָּׂא דָוִד וְהָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ אֶת־קוֹלָם וַיִּכּוּ עַד
אֲשֶׁר אִין־בָּהֶם כֶּסֶח לְכַפּוֹת: ^דוַיִּשְׁתִּי נְשִׂי־דָוִד גְּשָׁבוּ
אֲחִינֹעַם הַיַּזְרְעֵלִית וְאֲבִיגַיִל אִשְׁתׁ גִּבּוֹל הַכַּרְמֶלִי:
וַתִּצָּר לְדָוִד מְאֹד כִּי־אָמְרוּ הָעָם לְסָקְלוֹ כִּי־מָרָה
גָּפַשׁ כָּל־הָעָם אִישׁ עַל־בָּנוּ וְעַל־בְּנֹתָיו וַיִּתְחַזַּק
דָּוִד בִּי־הוָה אֶ־לֵהָיו: ^הוַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אֲבִיתָר
הַכֹּהֵן בֶּן־אֲחִימֶלֶךְ הַגִּישָׁה־נָּא לִי הָאֶפֹד וַיִּגָּשׁ
אֲבִיתָר אֶת־הָאֶפֹד אֶל־דָּוִד: ^ווַיִּשְׁאֵל דָּוִד בִּי־הוָה
לֵאמֹר אֶרְדָּף אַחֲרֵי הַגְּדוֹד־הַזֶּה הַאֲשַׁגְּנוּ וַיֹּאמֶר לוֹ
רְדָף כִּי־הַשָּׂג תִּשְׁיֵג וְהַצֵּל תִּצְלִל: ^זוַיִּלְךָ דָּוִד הוּא
וְשֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיָּבֹאוּ עַד־גִּחַל
הַבְּשׂוֹר וְהַנּוֹתָרִים עִמָּדוּ: ^חוַיִּרְדָּף דָּוִד הוּא
וְאַרְבַּע־מֵאוֹת אִישׁ וַיַּעֲמְדוּ מֵאֲתָיִם אִישׁ אֲשֶׁר
פָּגְרוּ מֵעֵבֶר אֶת־גִּחַל הַבְּשׂוֹר: ^טוַיִּמְצְאוּ אִישׁ־
מִצְרִי בַשָּׂדֶה וַיִּקְחוּ אֹתוֹ אֶל־דָּוִד וַיִּתְּנוּ־לוֹ לְחֶם
וַיֹּאכַל וַיִּשְׁקֶהוּ מַיִם: ^יוַיִּתְּנוּ־לוֹ פֶּלֶח דְּבִלָּה וַיִּשְׁגֵי
צִמְקִים וַיֹּאכַל וַתִּשָּׁב רֹחוֹ אֵלָיו כִּי לֹא־אָכַל לְחֶם
וְלֹא־שָׁתָה מַיִם שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלוֹת:
^{יא}וַיֹּאמֶר לוֹ דָּוִד לְמִי־אַתָּה וְאֵי מִזֶּה אַתָּה וַיֹּאמֶר

גַּעַר מִצְרֵי אֲנֹכִי עֶבֶד לְאִישׁ עַמְלָקִי וַיַּעֲזֹבֵנִי אֲדֹנָי
כִּי חָלִיתִי הַיּוֹם שְׁלֹשָׁה: ^{יב}וַאֲנֹחֲנוּ פָּשְׁטָנוּ גִבּוֹ
הַכַּרְתִּי וְעַל־אֲשֶׁר לִיהוּדָה וְעַל־גִּבּוֹ כָּלֵב וְאֶת־
צָקְלָג שָׂרְפָנוּ בְּאֵשׁ: ^{יג}וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד הַתּוֹרַדְנִי
אֶל־הַגְּדוֹד הַזֶּה וַיֹּאמֶר הַשְּׁבֹעָה לִּי בֹא־לְהִים אִם־
תָּמִיתָנִי וְאִם־תִּסְגְּרֵנִי בְּיַד־אֲדֹנָי וְאוֹרְדָךְ אֶל־
הַגְּדוֹד הַזֶּה: ^{יד}וַיִּרְדְּהוּ וְהִגִּיהָ נְטָשִׁים עַל־פְּנֵי כָל־
הָאֶרֶץ אֲכָלִים וְשֹׂתִים וְחַגְגִּים בְּכָל־הַשָּׁלָל הַגְּדוֹל
אֲשֶׁר לָקְחוּ מֵאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וּמֵאֶרֶץ יְהוּדָה: ^{טו}וַיִּכַּם
דָּוִד מִהַנְּשָׂף וְעַד־הָעֶרֶב לְמַחְרָתָם וְלֹא־נִמְלַט מֵהֶם
אִישׁ כִּי אִם־אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ־נַעַר אֲשֶׁר־רָכְבוּ
עַל־הַגְּמָלִים וַיִּנָּסוּ: ^{טז}וַיִּצָּל דָּוִד אֶת כָּל־אֲשֶׁר לָקְחוּ
עַמְלָק וְאֶת־שְׁתֵּי נְשָׁיו הַצֵּיל דָּוִד: ^{יז}וְלֹא נִעְדַר־
לָהֶם מִן־הַקְטָן וְעַד־הַגְּדוֹל וְעַד־בָּנִים וּבָנוֹת
וּמִשְׁלָל וְעַד כָּל־אֲשֶׁר לָקְחוּ לָהֶם הַכָּל הַשֵּׁיב דָּוִד:
^{יח}וַיִּקַּח דָּוִד אֶת־כָּל־הַצֹּאן וְהַבָּקָר וְהִגִּהוּ לְפָנָיו
הַמִּקְנֵה הַהוּא וַיֹּאמְרוּ זֶה שְׁלָל דָּוִד: ^{יט}וַיָּבֹא דָּוִד
אֶל־מֵאֲתָיִם הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־פָּגְרוּ | מִלְּכַת | אַחֲרֵי
דָּוִד וַיִּשְׁיבֵם בְּגִחַל הַבְּשׂוֹר וַיִּצְאוּ לְקִרְיַת דָּוִד
וְלְקִרְיַת הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ וַיִּגָּשׁ דָּוִד אֶת־הָעָם
וַיִּשְׁאֵל לָהֶם לְשָׁלוֹם: ^כוַיַּעַן כָּל־אִישׁ־רָע וּבִלְעֵל
מִהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הִלְכוּ עִם־דָּוִד וַיֹּאמְרוּ יַעַן אֲשֶׁר
לֹא־הִלְכוּ עִמָּי לֹא־נָתַן לָהֶם מִהַשָּׁלָל אֲשֶׁר הִצַּלְנוּ
כִּי־אִם־אִישׁ אֶת־אֲשֶׁתוֹ וְאֶת־בָּנָיו וַיִּנְהָגוּ וַיִּלְכוּ:
^{כא}וַיֹּאמֶר דָּוִד לֹא־תַעֲשׂוּ כֵן אַחֲרַי אֶת אֲשֶׁר־נָתַן
יְ־הוָה לָנוּ וַיִּשְׁמַר אֲתָנוּ וַיִּתֵּן אֶת־הַגְּדוֹד הַבָּא
עָלֵינוּ בְּיַדְנוּ: ^{כב}וּמִי יִשְׁמַע לָכֶם לְדַבֵּר הַזֶּה כִּי
כַחֲלָק | הַיָּרֵד בַּמִּלְחָמָה וּכַחֲלָק הַיֹּשֵׁב עַל־הַפְּלִיָּם
יִתְּנוּ יַחֲלָקוּ: ^{כג}וַיְהִי מִהַיּוֹם הַהוּא וּמַעֲלָה וַיִּשְׁמָה
לְחָק וּלְמִשְׁפָּט לְיִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ^{כד}וַיָּבֹא דָּוִד
אֶל־צָקְלָג וַיִּשְׁלַח מִהַשָּׁלָל לְזַקְנֵי יְהוּדָה לְרַעְיָהוּ
לֵאמֹר הִגֵּה לָכֶם בְּרָכָה מִשָּׁלָל אִיבֵי יְ־הוָה:
^{כה}לֵאשֶׁר בְּבֵית־אֵל וּלְאֲשֶׁר בְּרָמוֹת־גִּבּוֹ וּלְאֲשֶׁר
בְּיַתָּר: ^{כו}וְלֵאשֶׁר בְּעַרְעַר וּלְאֲשֶׁר בְּשַׁפְּמוֹת וּלְאֲשֶׁר
בְּאֲשַׁתְּמַע: ^{כז}וְלֵאשֶׁר בְּרָכָל וּלְאֲשֶׁר בְּעַרְי
הַיַּרְחָמָאֵלִי וּלְאֲשֶׁר בְּעַרְי הַקִּינִי: ^{כח}וְלֵאשֶׁר בְּתַרְמָה
וּלְאֲשֶׁר בְּבוֹר־עֵשׂוֹן וּלְאֲשֶׁר בְּעַתָּד: ^{כט}וְלֵאשֶׁר
בְּחֶבְרוֹן וּלְכָל־הַמִּקְמֹת אֲשֶׁר־הִתְהַלְּדוּ־שָׁם דָּוִד

הוא ואנשיו:

לא ופּלִשְׁתִּים גִּלְחָמִים בְּיִשְׂרָאֵל וַיָּנֹסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים בְּהַר הַגִּלְבָּעַ: וַיִּדְבְּקוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־שְׂאוֹל וְאֶת־בָּנָיו וַיִּכּוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־יְהוֹנָתָן וְאֶת־אֲבִינֶדָב וְאֶת־מִלְפִישׁוּעַ בְּנֵי שְׂאוֹל: וַתִּכְבַּד הַמֶּלֶחֶמָה אֶל־שְׂאוֹל וַיִּמְצָאֵהוּ הַמּוֹרִים אַנְשִׁים בְּקִשְׁתׁוֹ וַיַּחַל מְאֹד מִהַמּוֹרִים: וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל לְנִשְׂא כָלְיוֹ שְׁלֶף חַרְבְּךָ וּדְקַרְנֵי בָּהּ פֶּן־יָבֹאוּ הָעַרְלִים הָאֵלֶּה וּדְקַרְנֵי וְהִתְעַלְלוּ־בִי וְלֹא אָבָה נִשְׂא כָלְיוֹ כִּי יָרָא מְאֹד וַיִּקַּח שְׂאוֹל אֶת־הַחֶרֶב וַיִּפֹּל עָלֶיהָ: וַיִּרְא נִשְׂא־כָלְיוֹ כִּי מֵת שְׂאוֹל וַיִּפֹּל גַּם־הוּא עַל־חַרְבּוֹ וַיָּמָת עִמּוֹ: וַיָּמָת שְׂאוֹל וּשְׁלֶשֶׁת בָּנָיו וְנִשְׂא כָלְיוֹ גַּם כָּל־אַנְשָׁיו בַּיּוֹם הַהוּא יַחְדָּו: וַיִּרְאוּ אַנְשֵׁי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־בְּעֵבֶר הָעֵמֶק וְאֲשֶׁר אֶבְעֶבֶר הַיַּרְדֵּן כִּי־נָסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וְכִי־מָתוּ שְׂאוֹל וּבָנָיו וַיַּעֲזְבוּ אֶת־הָעָרִים וַיָּנֹסוּ וַיָּבֹאוּ פְלִשְׁתִּים וַיִּשְׁבּוּ בְּהָר: וַיְהִי מִמְּחֻרָת וַיָּבֹאוּ פְלִשְׁתִּים לִפְשֵׁט אֶת־הַחֲלָלִים וַיִּמְצְאוּ אֶת־שְׂאוֹל וְאֶת־שְׁלֶשֶׁת בָּנָיו נִפְלָיִם בְּהַר הַגִּלְבָּעַ: וַיִּכְרְתוּ אֶת־רֹאשׁוֹ וַיִּפְשְׁטוּ אֶת־כָּלְיוֹ וַיִּשְׁלְחוּ בְּאָרְצֵי־פְלִשְׁתִּים סָבִיב לְבַשְׂרׁ בַּיִת עַצְבֵיהֶם וְאֶת־הָעֵם: וַיִּשְׁיִמוּ אֶת־כָּלְיוֹ בַּיִת עֲשֵׂתָרוֹת וְאֶת־גּוֹיֹתוֹ תָקְעוּ בְּחוֹמַת בַּיִת שָׁן: וַיִּשְׁמְעוּ אֱלֹהֵי יִשְׂבֵי יְבִישׁ גִּלְעָד אֶת אֲשֶׁר־עָשׂוּ פְלִשְׁתִּים לְשְׂאוֹל: וַיִּקְוֹמוּ כָל־אִישׁ חֵיל וַיִּלְכוּ כָל־הַלַּיְלָה וַיִּקְחוּ אֶת־גּוֹיֹת שְׂאוֹל וְאֶת גּוֹיֹת בָּנָיו מִחוֹמַת בַּיִת שָׁן וַיָּבֹאוּ יְבֹשָׁה וַיִּשְׂרְפוּ אֹתָם שָׁם: וַיִּקְחוּ אֶת־עַצְמֹתֵיהֶם וַיִּקְבְּרוּ תַּחַת־הָאֲשֵׁל בְּיְבֹשָׁה וַיַּצְמֹו שְׁבַעַת יָמִים:

א וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת שְׂאוֹל וְדָוִד נָשָׁב מִהַכּוֹת אֶת־הָעַמְלָק וַיָּשָׁב דָּוִד בְּצִקְלָג יָמִים שְׁנַיִם: וַיְהִי אִ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְהָגָה אִישׁ בָּא מִן־הַמַּחֲנֶה מֵעַם שְׂאוֹל וּבָגְדָיו קִרְעִים וְאֵדְמָה עַל־רֹאשׁוֹ וַיְהִי בְּבָאוֹ אֶל־דָּוִד וַיִּפֹּל אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה: וַיֹּאמֶר לוֹ דָּוִד אֵי מִזֶּה תָבֹוא וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי מַמְחֶנֶה יִשְׂרָאֵל נִמְלֹטְתִי: וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי דָוִד מִה־הִיָּה הַדָּבָר הַגָּד־נָא לִי וַיֹּאמֶר אֲשֶׁר־נָס הָעַם מִן־הַמֶּלֶחֶמָה וְגַם־

הַרְבֵּה נָפַל מִן־הָעַם וַיָּמָתוּ וְגַם שְׂאוֹל וַיְהוֹנָתָן בָּנוֹ מָתוּ: וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הַנָּעַר הַמַּגִּיד לוֹ אֵיךְ יָדַעְתָּ כִּי־מָת שְׂאוֹל וַיְהוֹנָתָן בָּנוֹ: וַיֹּאמֶר הַנָּעַר א הַמַּגִּיד לוֹ נִקְרָא נִקְרִיתִי בְּהַר הַגִּלְבָּעַ וְהָגָה שְׂאוֹל נִשְׁעַן עַל־חַנִּיתוֹ וְהָגָה הַרְכָּב וּבַעֲלֵי הַפָּרָשִׁים הִדְבְּקָהוּ: וַיִּכּוּ אַחֲרָיו וַיִּרְאֵנִי וַיִּקְרָא אֵלַי וַאֲמַר הַגִּנִּי: וַיֹּאמֶר לִי מִי־אַתָּה וַאֲמַר אֱלֹהֵי עַמְלָקִי אֲנֹכִי: וַיֹּאמֶר אֵלַי עַמְד־נָא עָלַי וּמִתְתַּנֵּי כִּי אֲחַזְגִי הַשַּׁבָּץ כִּי־כָל־עוֹד נִפְשִׁי בִּי: וְאָעֲמִד עָלָיו וְאֲמַתְתֶּהוּ כִּי יָדַעְתִּי כִּי לֹא יָחִיָּה אַחֲרָי נִפְלֹו וְאֲקַח הַנָּזֵר אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁוֹ וְאָצְעֵדָה אֲשֶׁר עַל־זְרָעוֹ וְאֲבִיאַם אֶל־אֲדֹנָי הַגֵּה: וַיִּתְחַק דָּוִד בְּבָגְדוֹ וַיִּקְרָעֵם וְגַם כָּל־הָאַנְשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ: וַיִּסְפְּדוּ וַיִּכְפוּ וַיַּצְמֹו עַד־הָעֶרֶב עַל־שְׂאוֹל וְעַל־יְהוֹנָתָן בָּנוֹ וְעַל־עַם יְהוָה וְעַל־בַּיִת יִשְׂרָאֵל כִּי נִפְלוּ בְּחַרְב: וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הַנָּעַר הַמַּגִּיד לוֹ אֵי מִזֶּה אַתָּה וַיֹּאמֶר בֶּן־אִישׁ גָּר עַמְלָקִי אֲנֹכִי: וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי דָוִד אֵיךְ לֹא יָרָאתָ לְשַׁלַּח יָדְךָ לְשַׁחַת אֶת־מִשְׁיַח יְהוָה: וַיִּקְרָא דָּוִד לְאַחַד מִהַנָּעָרִים וַיֹּאמֶר גִּישׁ פָּנַע־בּוֹ וַיַּפְּהוּ וַיָּמָת: וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי דָוִד דְּמָה עַל־רֹאשׁוֹ כִּי פִיךָ עָנָה בְּךָ לֵאמֹר אֲנֹכִי מִתְתִי אֶת־מִשְׁיַח יְהוָה: וַיִּקְבְּנוּ דָּוִד אֶת־הַקִּינָה הַזֹּאת עַל־שְׂאוֹל וְעַל־יְהוֹנָתָן בָּנוֹ: וַיֹּאמֶר לְלַמֵּד בְּנֵי־יְהוּדָה קִשְׁתׁוֹ הִגָּה כְּתוּבָה עַל־סֵפֶר הַיָּשָׁר: וַיַּחֲבִיל יִשְׂרָאֵל עַל־בְּמוֹתֶיךָ חָלָל אֵיךְ נִפְלוּ גִבּוֹרִים: וְאֶל־תִּגְדָּו בְּגַת אֶל־תִּבְשְׂרוּ בְּחוֹצֹת אֲשַׁקְלוֹן פֶּן־תִּשְׁמַחַנְהָ בְּנֹת פְּלִשְׁתִּים פֶּן־תִּעְלַזְנָה בְּנֹת הָעַרְלִים: וְאֶחָדִי בַּגִּלְבָּעַ אֶל־טָל וְאֶל־מָטָר עָלֵיכֶם וּשְׁ-דֵי תִרְוַמְתָּ כִּי שָׁם נִגְעַל מַגֵּן גִּבּוֹרִים מַגֵּן שְׂאוֹל בְּלִי מִשְׁיַח בְּשָׁמוֹ: וְמִזֶּם חֲלָלִים מִחֶלֶב גִּבּוֹרִים קִשְׁתׁוֹ יְהוֹנָתָן לֹא נִשְׁוֹג אַחֲוֹר וְחָרַב שְׂאוֹל לֹא תָשׁוּב רִיקָם: וְשְׂאוֹל וַיְהוֹנָתָן הַנְּאֻחָבִים וְהַנְּעִימִם בְּחַיֵיהֶם וּבְמוֹתָם לֹא נִפְרְדוּ מִנְּשָׂרִים קָלוּ מֵאַרְיֹת גִּבּוֹרוֹ: וּבְנֹת יִשְׂרָאֵל אֶל־שְׂאוֹל בְּכִינָה הַמִּלְבָּשְׁכֶם שָׁנִי עִם־עַדְנָיִם הַמַּעֲלָה עַדִּי זָהָב עַל לְבוּשְׁכֶם: וְאֵיךְ נִפְלוּ גִבּוֹרִים בְּתוֹךְ הַמֶּלֶחֶמָה יְהוֹנָתָן עַל־בְּמוֹתֶיךָ חָלָל: וְצָר־לִי עָלֶיךָ אַחִי יְהוֹנָתָן נַעֲמַת לִי מְאֹד נִפְלְאָתָה אַהֲבַתְךָ לִי מֵאַהֲבַת נָשִׁים: וְאֵיךְ נִפְלוּ

גבורים ויאבדו פלי מלחמה:

ב ויהי אחרי-כן וישאל דוד בי-ה' לאמר האעלה באחת ערי יהודה ויאמר י-ה' הנה אליו עלה ויאמר דוד אנה אעלה ויאמר חברונה: ויעל שם דוד וגם שתי נשיו אחינעם היזרעלית ואביגיל אשת נבל הפרמלי: ואנשיו אשר-עמו העלה דוד איש וביתו וישבו בערי חברון: ויבאו אנשי יהודה וימשחו-שם את-דוד למלך על-בית יהודה ויגדו לדוד לאמר אנשיל יביש גלעד אשר קברו את-שאול: וישלח דוד מלאכים אל-אנשי יביש גלעד ויאמר אליהם ברכים אתם לי-הנה אשר עשיתם החסד הזה עם-אדניכם עם-שאול ותקברו אתו: ועתה יעשי-ה' הנה עמכם חסד ואמת וגם אנכי אעשה אתכם הטובה הזאת אשר עשיתם הדבר הזה: ועתה | תחזקנה ידיכם והיו לבני-חיל פי-מת אדניכם שאול וגם-אתי משחו בית-יהודה למלך עליהם: ויאבגר בן-נר שר-צבא אשר לשאול לקח את-איש ב'שת בן-שאול ויעברהו מחתנים: וימלכהו אל-הגלעד ואל-האשורי ואל-יזרעאל ועל-אפרים ועל-בנימין ועל-ישראל פלה: בן-ארבעים שנה איש-ב'שת בן-שאול במלכו על-ישראל ושנים שנים מלך אך בית יהודה היו אחרי דוד: ויהי מספר הנמים אשר ה'ה דוד מלך בחברון על-בית יהודה שבע שנים וששה חדשים: ויצא אבגר בן-נר ועבדי איש-ב'שת בן-שאול ממחנים גבעונה: ויואב בן-צרויה ועבדי דוד יצאו ויפגשום על-ברכת גבעון יחדו וישבו אלה על-הברכה מ'ה ואלה על-הברכה מ'ה: ויאמר אבגר אל-יואב יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו ויאמר יואב יקמו: וינקמו ויעברו במספר שנים עשר לבנימין ולאיש ב'שת בן-שאול ושנים עשר מעבדי דוד: ויחזקו איש | בראש רעהו ותרבו בצד רעהו ויפלו יחדו ויקרא למקום ההוא חלקת הצרים אשר בגבעון: ונתהי המלחמה קשה עד-מאד ביום ההוא ויגוף אבגר ואנשי ישראל לפני עבדי דוד: ויהיו-שם שלשה בני צרויה יואב ואבישי ועשהאל ועשהאל קל ברגליו פאחד

הצבים אשר בשדה: וירדף עשהאל אחרי אבגר ולא-נטה ללכת על-הימין ועל-השמאל מאחרי אבגר: ויפן אבגר אחריו ויאמר האתה זה עשהאל ויאמר אנכי: ויאמר לו אבגר נטה לך על-ימינה או על-שמאלך ואחז לך אחד מהנערים וקח-לך את-חלצתו ולא-אבה עשהאל לסור מאחריו: ויסף עוד אבגר לאמר אל-עשהאל סור לך מאחרי למה אכפה ארצה ואיך אשא פני אל-יואב אחיך: וימאן לסור ויפחו אבגר באחרי החנית אל-החמש ותצא החנית מאחריו ויפל-שם וימת פתחו ויהי פל-הבא אל-המקום אשר-נפל שם עשהאל וימת ויעמדו: וירדפו יואב ואבישי אחרי אבגר והשמש באה והמה באו עד-גבעת אמה אשר על-פני-גית דרד מדבר גבעון: וייתקבצו בני-בנימין אחרי אבגר ויהיו לאגדה אחת ויעמדו על ראש-גבעה אחת: ויקרא אבגר אל-יואב ויאמר הלנצח תאכל חרב הלוא ידעתה פי-מרה תהיה באחרונה ועד-מתי לא-תאמר לעם לשוב מאחרי אחיהם: ויאמר יואב חי הא-להים פי לולא דברת פי אז מהבקר נעלה העם איש מאחרי אחיו: וייתקע יואב בשופר ויעמדו כל-העם ולא-ירדפו עוד אחרי ישראל ולא-יספו עוד להלחם: ויאבגר ואנשיו הלכו בערבה כל הלילה ההוא ויעברו את-הירדן וילכו כל-הבתרון ויבאו מחתנים: ויואב שב מאחרי אבגר ויקבץ את-כל-העם ויפקדו מעבדי דוד תשעה-עשר איש ועשהאל: ויעבדי דוד הכו מבנימין ובאנשי אבגר שלש-מאות וששים איש מתו: וישאו את-עשהאל ויקברהו בקבר אביו אשר בית לחם וילכו כל-הלילה יואב ואנשיו ויאר להם בחברון:

ג ונתהי המלחמה ארפה בין בית שאול ובין בית דוד ודוד הלך ותזק ובית שאול הלכים ודלים: וינילדו לדוד בנים בחברון ויהי בכורו אמנון לאחינעם היזרעאלית: ומשגהו כל'אב לאביגיל אשת נבל הפרמלי והשלשילי אבשלום בן-מעכה בת-תלמי מלך גשור: והרביעי אדניה בן-תגית והחמישי שפטיה בן-אביטל: והששי יתרעם

לעגלה אשת דוד אלה ילדו לדוד בחברון: ויהי
בהיות המלחמה בין בית שאול ובין בית דוד
ואבנר הנה מתחזק בבית שאול: וילשאול פלגש
ושמה רצפה בת-איה ויאמר אל-אבנר מדוע
באתה אל-פילגש אבי: ויחר לאבנר מאד על-
דברי איש-בשת ויאמר הראש פלב אנכי אשר
ליהודה היום אעשה-חסד עם-בית | שאול אביך
אל-אחיו ואל-מרעהו ולא המציתך בנד-דוד
ותפקד עלי עון האשה היום: כה-יעשה א-להים
לאבנר וכה יסוף לו כי פאשר נשבע י-הוה לדוד
כי-כן אעשה-לו: להעביר הממלכה מבית שאול
ולהקים את-פסא דוד על-ישראל ועל-יהודה
מזן ועד-באר שבע: ולא-יכל עוד להשיב את-
אבנר דבר מיראתו אתו: וישלח אבנר
מלאכים אל-דוד תחתו לאמר למי-אריך לאמר
פרתה בריתך אתי והנה ידי עמך להסב אליך את-
כל-ישראל: ויאמר טוב אני אכרת אתך ברית
אך דבר אחד אנכי שאל מאתך לאמר לא-תראה
את-פני כי | אמ-לפני הביאך את מיכל בת-שאול
בבאך לראות את-פני: וישלח דוד מלאכים אל-
איש-בשת בן-שאול לאמר תנה את-אשתי את-
מיכל אשר ארשתי לי במאה ערלות פלשתים:
וישלח איש בשת ויקחה מעם איש מעם
פלטיאל בן-ליש: וילך אתה אישה הלוד ובכה
אתריה עד-בחרים ויאמר אליו אבנר לך שוב
וישב: וידבר-אבנר הנה עם-זקני ישראל לאמר
גם-תמול גם-שלשם הייתם מבקשים את-דוד
למלך עליכם: ועתה עשו פי י-הוה אומר אל-
דוד לאמר בנד | דוד עבדי הושיע את-עמי
ישראל מיד פלשתים ומיד כל-איביהם: וינדבר
גם-אבנר באזני בנימין וילך גם-אבנר לדבר
באזני דוד בחברון את כל-אשר-טוב בעיני
ישראל ובעיני כל-בית בנימן: ויבא אבנר אל-
דוד חברון ואתו עשרים אנשים ויעש דוד
לאבנר ולאנשים אשר-אתו משתה: ויאמר
אבנר אל-דוד אקומה ואלכה ואקבצה אל-אדני
המלך את-כל-ישראל ויכרתו אתך ברית ומלכת
בכל אשר-תאונה נפשך וישלח דוד את-אבנר

וילך בשלום: והנה עבדי דוד ויואב בא מהגדוד
ושלל רב עמם הביאו ואבנר איגנו עם-דוד
בחברון פי שלחו וילך בשלום: ויואב וכל-
הצבא אשר-אתו באו ויגדו ליואב לאמר בא-
אבנר בן-נר אל-המלך וישלחהו וילך בשלום:
ויבא יואב אל-המלך ויאמר מה עשית הנה
בא אבנר אליך למה-נה שלחתו וילך הלוד:
וידעת את-אבנר בן-נר פי לפתתך בא ולדעת
את-מוצאך ואת-מובאך ולדעת את כל-אשר
אתה עשה: ויבא יואב מעם דוד וישלח
מלאכים אחרי אבנר וישבו אתו מבור הסרה
ודוד לא ידע: וישב אבנר חברון וישאו יואב
אל-תוך השער לדבר אתו בשלי ויבהו שם
החמש וימת בדם עשהאל אחיו: וישמע דוד
מאחרי כן ויאמר נקי אנכי וממלכתי מעם י-הוה
עד-עולם מדמי אבנר בן-נר: ויחלו על-ראש
יואב ואל כל-בית אביו ואל-יכרת מבית יואב זב
ומצרע ומחניק בפלך ונפל בתרב וחסר-לחם:
ויואב ואביושי אחיו הרגו לאבנר על אשר המית
את-עשהאל אחיהם בגבעון במלחמה: ויאמר
דוד אל-יואב ואל-כל-העם אשר-אתו קרעו
בגדיכם וחרגו שקים וספדו לפני אבנר והמלך
דוד הלך אחרי המטה: ויסקרו את-אבנר
בחברון וישא המלך את-קולו ויבך אל-קבר
אבנר ויבכו כל-העם: ויסקרו המלך אל-אבנר
ויאמר הכמות נבל ימות אבנר: וידך לא-אסרות
ורגליך לא-לנחשתים הגשו כנפול לפני בני-
עולה נפלת ויספו כל-העם לבכות עליו: ויבא
כל-העם להברות את-דוד לחם בעוד היום
וישבע דוד לאמר כה יעשה-לי א-להים וכה
יסוף כי אם-לפני בוא-השמש אטעם-לחם או
כל-מאומה: ויכל-העם הפירו ויישב בעיניהם
ככל אשר עשה המלך בעיני כל-העם טוב:
וידעו כל-העם וכל-ישראל ביום ההוא כי לא
היתה מהמלך להמית את-אבנר בן-נר: ויאמר
המלך אל-עבדיו הלוא תדעו כי-שר וגדול נפל
היום הנה בישראל: ויאנכי היום רך ומשוח מלך
והאנשים האלה בני צרויה קשים ממני ישלם

י-הנה לעשה הרעה כרעתו:

ד וישמע בן-שאול כי מת אבנר בחברון וירפו ידיו וכל-ישראל נבהלו: וישני אנשים שרי-גדודים היו בן-שאול שם האחד בענה ושם השני רכב בני רמון הבארתי מבני בנימן פי גם-בארות תחשב על-בנימן: ויברחו הבארתיים גתימה ויהיו-שם גרים עד היום הנה: וליהונתן בן-שאול בן נכה רגלים בן-חמש שנים הלה בבא שמעת שאול ויהונתן מיזרשאל ותשאהו אמנתו ותנס ויהי בחפזה לנוס ויפל ויפסח ושמו מפובשת: וילכו בני-רמון הבארתי רכב ובענה ויבאו פתם היום אל-בית איש בשת והוא שכב את משכב הצהרים: והנה באו עד-תוך הבית לקחי חטים ויפהו אל-החמש ורכב ובענה אחיו גמלטו: ויבאו הבית והוא-שכב על-מטתו בתוך משכבו ויפהו וימתהו ויסירו את-ראשו ויקחו את-ראשו וילכו דרך הערבה כל-הלילה: ויבאו את-ראש איש-בשת אל-דוד חברון ויאמרו אל-המלך הנה-ראש איש-בשת בן-שאול איבד אשר בקש את-נפשו ויתן? הנה לאדני המלך נקמות היום הנה משאול ומזרעו: וישען דוד את-רכב ואת-בענה אחיו בני רמון הבארתי ויאמר להם חיי-הנה אשר-פקדה את-נפשי מפל-צרה: כי המגיד לי לאמר הנה-מת שאול והוא-הנה כמבשר בעיניו ואחזה בו ואהרגהו בצקלג אשר לתתי-לו בשרה: אף פי-אנשים רשעים הרגו את-איש-צדיק בביתו על-משכבו ועתה הלווא אבקש את-דמו מידכם ובערתי אתכם מן-הארץ: וניצו דוד את-הנערים ויהרגום ויקצצו את-ידיהם ואת-רגליהם ויתלו על-הברכה בחברון ואת ראש איש-בשת לקחו ויקברו בקבר-אבנר בחברון:

ה ויבאו כל-שבטי ישראל אל-דוד חברונה ויאמרו לאמר הננו עצמת ובשרך אגחנו: גם-אתמול גם-שלושום בהיות שאול מלך עלינו אתה הנית המוציא והמבי את-ישראל ויאמר י-הנה לך אתה תרעה את-עמי את-ישראל ואתה תהנה

לנגיד על-ישראל: ויבאו כל-זקני ישראל אל-המלך חברונה ויכרת להם המלך דוד ברית בחברון לפני י-הנה וימשחו את-דוד למלך על-ישראל: בן-שלושים שנה דוד במלכו ארבעים שנה מלך: בחברון מלך על-יהודה שבע שנים וששה חדשים ובירושלם מלך שלשים ושלש שנה על כל-ישראל ויהודה: וילך המלך ואנשיו ירושלם א-ל-היבסי יושב הארץ ויאמר לדוד לאמר לא-תבוא הנה פי אם-הסירך העורים והפסחים לאמר לא-יבוא דוד הנה: וילכד דוד את מצבת ציון היא עיר דוד: ויאמר דוד ביום ההוא כל-מכה יבסי ויגע בצנור ואת-הפסחים ואת-העורים שנואי גפש דוד על-פן יאמרו עור ופסח לא יבוא אל-הבית: וישב דוד במצדה ויקרא-לה עיר דוד ויבן דוד סביב מן-המלוא וביתו: וילך דוד הלוח וגדול וי-הנה א-לתי צ-באות עמו: וישלח חירם מלך-צור מלאכים אל-דוד ועצי ארזים וחרשי עץ וחרשי אבן קיר ויבנו-בית לדוד: וינדע דוד פי-הכינו י-הנה למלך על-ישראל וכל נשא ממלכתו בעבור עמו ישראל: ויקח דוד עוד פלגשים ונשים מירושלם אחרי באו מחברון ויגלדו עוד לדוד בנים ובנות: ואלה שמות הילדים לו בירושלם שמוע ושוכב ונתן ושלמה: ויבחר ואלישוע וגפג ופייע: ואלישמע ואלידע ואליפלט: וישמעו פלשתיים פי-משחו את-דוד למלך על-ישראל ויעלו כל-פלשתיים לבקש את-דוד וישמע דוד וירד אל-המצודה: ויפלשתיים באו וינטשו בעמק רפאים: וישאל דוד בי-הנה לאמר האעלה אל-פלשתיים התננם בנדי ויאמר י-הנה אל-דוד עלה פי-נתן אתו את-הפלשתיים בנדה: ויבא דוד בבעל-פרצים ויפם שם דוד ויאמר פרץ י-הנה את-איבי לפני פפרץ מים על-פן קרא שם-המקום ההוא בעל פרצים: וינעזבו שם את-עצביהם וישאם דוד ואנשיו: ויספו עוד פלשתיים לעלות וינטשו בעמק רפאים: וישאל דוד בי-הנה ויאמר לא תעלה הסב אל-אחריהם ובאת להם ממול בכאים: ויהי כשמעך

את־קול צעדה בראשי הבכאים אז תחרץ פי אז
יצא י־הנה לפניך להקות במחנה פלשתים:
וַיַּעַשׂ דָּוִד כֹּן כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ י־הנה וַיִּדָּב אֶת־
פְּלִשְׁתִּים מִגִּבְעַ עַד־בְּאֵר גִּזְרִי:

וַיִּסְפָּף עוֹד דָּוִד אֶת־כָּל־בְּחֹר בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים
אַלְפִי: וַיִּבְרָא וַיִּלָּךְ דָּוִד וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ
מִבְּעַלֵי יְהוּדָה לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם אֶת אַרְוֹן הָאֵל־לֵהִים
אֲשֶׁר־נִקְרָא שֵׁם שָׁם י־הנה צ־בָאוֹת יֵשֵׁב הַכֹּרֵבִים
עֲלָיו: וַיִּרְכְּבוּ אֶת־אַרְוֹן הָאֵל־לֵהִים אֶל־עֵגְלָה
חֲדָשָׁה וַיִּשְׁאַהֲוּ מִבַּיִת אַבִּינֹדָב אֲשֶׁר בַּגִּבְעָה וַעֲזָא
וְאֶחָיו בְּנֵי אַבִּינֹדָב נְהַגִּים אֶת־הָעֵגְלָה חֲדָשָׁה:
וַיִּשְׁאַהֲוּ מִבַּיִת אַבִּינֹדָב אֲשֶׁר בַּגִּבְעָה עִם אַרְוֹן
הָאֵל־לֵהִים וְאֶחָיו הִלָּךְ לִפְנֵי הָאֲרוֹן: וַדָּוִד וְכָל־
בֵּית יִשְׂרָאֵל מִשְׁחֻקִים לִפְנֵי י־הנה בְּכָל עֲצֵי
בְרוֹשִׁים וּבְכַנְרֹת וּבְנֻבְלִים וּבְתַפִּים וּבְמִנְעֻנְעִים
וּבְצִלְצָלִים: וַיָּבֹאוּ עַד־גֶּרֶן נָכוֹן וַיִּשְׁלַח עֲזָה אֶל־
אַרְוֹן הָאֵל־לֵהִים וַיֹּאמְרוּ בּוֹ כִּי שָׁמְטוּ הַבְּקָר: וַיִּחַר־
אַף י־הנה בְּעֲזָה וַיִּפְּהוּ שָׁם הָאֵל־לֵהִים עַל־הַשָּׁל
וַיָּמַת שָׁם עִם אַרְוֹן הָאֵל־לֵהִים: וַיִּחַר לְדָוִד עַל־
אֲשֶׁר פָּרַץ י־הנה פָּרַץ בְּעֲזָה וַיִּקְרָא לְמָקוֹם הַהוּא
פָּרַץ עֲזָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה: וַיִּבְרָא דָוִד אֶת־י־הנה
בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאמֶר אֵיךְ יָבֹוא אֵלַי אַרְוֹן י־הנה:
וְלֹא־אָבֶה דָוִד לְהַסִּיר אֵלָיו אֶת־אַרְוֹן י־הנה עַל־
עֵיר דָּוִד וַיִּטָּהוּ דָוִד בַּיִת עַבְד־אֲדָם הַגִּתִּי: וַיָּשֻׁב
אַרְוֹן י־הנה בַּיִת עַבְד־אֲדָם הַגִּתִּי שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים
וַיִּבְרָךְ י־הנה אֶת־עַבְד־אֲדָם וְאֶת־כָּל־בֵּיתוֹ: וַיִּבְגַּד

לְמִלָּךְ דָּוִד לֵאמֹר בְּרַךְ י־הנה אֶת־בַּיִת עַבְד־אֲדָם
וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ בְּעַבְדֵי אַרְוֹן הָאֵל־לֵהִים וַיִּלָּךְ
דָּוִד וַיַּעַל אֶת־אַרְוֹן הָאֵל־לֵהִים מִבַּיִת עַבְד־אֲדָם
עֵיר דָּוִד בְּשִׁמְחָה: וַיְהִי כִּי צִעְדוּ נִשְׂאֵי אַרְוֹן־
י־הנה שְׁשֵׁה צִעְדִים וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא: וַדָּוִד
מִכַּרְכַּר בְּכָל־עֹז לִפְנֵי י־הנה וְדָוִד חָגַר אַפּוֹד בָּד:
וַדָּוִד וְכָל־בַּיִת יִשְׂרָאֵל מַעֲלִים אֶת־אַרְוֹן י־הנה
בְּתַרוּעָה וּבְקוֹל שׁוֹפָר: וַוְהִי אַרְוֹן י־הנה בָּא עֵיר
דָּוִד וּמִיכָל בַּת־שָׂאוֹל נִשְׁקָפָה וּ בְעַד הַחֲלוֹן וַתֵּרֶא
אֶת־הַמֶּלֶךְ דָּוִד מִפְּנֵי וּמִכַּרְכַּר לִפְנֵי י־הנה וַתִּבְזֹ לוֹ
בְּלִבָּה: וַיָּבֹאוּ אֶת־אַרְוֹן י־הנה וַיַּעֲגוּ אֹתוֹ בְּמָקוֹמוֹ
בְּתוֹךְ הָאֵהָל אֲשֶׁר נִטְהַלּוּ דָוִד וַיַּעַל דָּוִד עֲלוֹת
לִפְנֵי י־הנה וּשְׁלָמִים: וַיִּכַּל דָּוִד מֵהַעֲלוֹת הָעוֹלָה
וְהַשְׁלָמִים וַיִּבְרַךְ אֶת־הָעָם בְּשֵׁם י־הנה צ־בָאוֹת:
וַיִּחַלֵּק לְכָל־הָעָם לְכָל־הַמּוֹן יִשְׂרָאֵל לְמֵאִישׁ
וְעַד־אִשָּׁה לְאִישׁ חֶלֶת לְחֶם אֶחָת וְאֲשַׁפֵּר אֶחָד
וְאִשִּׁישָׁה אֶחָת וַיִּלָּךְ כָּל־הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ: וַיָּשֻׁב
דָּוִד לְבָרֶךְ אֶת־בֵּיתוֹ וַתֵּאָא מִיכָל בַּת־שָׂאוֹל
לְקִרְיַת דָּוִד וַתֹּאמֶר מֵהַנִּכְבֵּד הַיּוֹם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר נִגְלָה הַיּוֹם לְעֵינַי אֲמָהוֹת עַבְדָּיו כִּהֲגִלוֹת
נִגְלוֹת אֶחָד הֲרָקִים: וַיִּבְרָא דָוִד אֶל־מִיכָל לִפְנֵי
י־הנה אֲשֶׁר בְּחַר־בֵּי מֵאֲבִיךָ וּמִכָּל־בֵּיתוֹ לְצִוּוֹת
אֹתִי נִגִּיד עַל־עַם י־הנה עַל־יִשְׂרָאֵל וְשִׁחֻקֹתַי
לִפְנֵי י־הנה: וַנִּקְלַתִּי עוֹד מִזֹּאת וְהִגִּיתִי שִׁפְלִ
בְּעֵינַי וְעַם־הָאֲמָהוֹת אֲשֶׁר אֲמַרְתְּ עִמָּם אֲכַבְּדָה:
וְלְמִיכָל בַּת־שָׂאוֹל לֹא־תִהְיֶה לָּהּ יָלֵד עַד יוֹם
מוֹתָהּ:

הַלְבוֹת שָׂאֵר אֲבוֹת הַטְּמֵאוֹת

פָּרֶק יז

יז, א פּוֹת מִן הַמֵּת בְּפִי הָעוֹרֵב, סִפְק הָאֵחִיל עַל הָאָדָם וְעַל הַפְּלִים בְּרִשּׁוֹת הַיְחִיד, סִפְק שְׂאֵל הָאֵחִיל חֲרֵי הָאָדָם טְמֵא מִסִּפְק: וְהוּא, שִׁיחִיה בּו דַּעַת לְהַשְׂאֵל. וְהַפְּלִים טְהוֹרִין, מִפְּנֵי שְׂאִין לְחַן דַּעַת לְהַשְׂאֵל.

יז, ב וְכֵן הַטְּמֵא בְּכָלִי, וְנָתַן בַּעֲשָׂרָה פְּלִים, וְנִמְצָא הַשְּׂרִין בְּאַחַד מִחֵן הוּא טְמֵא; וְכֵן טְהוֹרִין, אִם עַל פִּי שְׂכֵלֵן סִפְק שְׂמֵא הַשְּׂרִין בְּכָלִי שְׂמֵא בּו הִיָּה תַחֲלָה, מִפְּנֵי שְׁחַן פְּלִים, וְאִין בְּחַן דַּעַת לְהַשְׂאֵל. וְאִם הִיָּה לְכָלִי שְׂמֵא בּו אֲגָנִים הוֹאִיל וְאַכְשָׁר שְׂיִצְאוּ הַמִּים וְיִתְאַחַר בּו הַשְּׂרִין, כֵּלֵן טְמֵאִים.

יז, ג וְכֵן הַטְּמֵא בַּעֲשָׂרָה דְּלִיִּים זֶה אַחַר זֶה, וְנָתַן בַּעֲשָׂרָה פְּלִים מִדְּלִי אַחַד לְכָלִי אַחַר, וְאִין יִדוּעַ הָרֵאשׁוֹן מִן הָאַחֲרוֹן, וְנִמְצָא הַשְּׂרִין בְּכָלִי אַחַד מִחֵן חֲרֵי הַתְּשָׁעָה פְּלִים עִם עֲשָׂרַת הַדְּלִיִּים טְהוֹרִין, שְׂאֵנִי אֹמֵר שְׂמֵא בְּכָלִי זֶה הִיָּה הַשְּׂרִין מִתַּחֲלָתוֹ; וְאִם יֵשׁ לְדְלִיִּים אֲגָנִים, חֲרֵי כָּל הַדְּלִיִּים עִם כָּל הַפְּלִים טְמֵאִין.

יז, ד וְהַמְעַרְה מִכָּלִי לְכָלִי, וְנִמְצָא הַשְּׂרִין בַּתַּחֲתוֹן הָעֲלִיּוֹן טְהוֹר; וְאִין אֹמְרִין מִן הָעֲלִיּוֹן נָפֵל, אִלָּא שְׂמֵא בַּתַּחֲתוֹן הִיָּה, מִפְּנֵי שְׁחַן פְּלִים, וְאִין לְחַן דַּעַת לְהַשְׂאֵל. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בִּזְהָ.

יז, ה קִפְּהָ שְׁנִשְׁתַּמְשׁ בָּה טְהוֹרֹת, וְנִמְצָא בָּה שְׂרִין אִם יֵשׁ לָהּ שׁוֹלִים, אוֹ אֲגָנִים אִם עַל פִּי שְׂאִין לָהּ שׁוֹלִים חֲרֵי כָּל הַטְּהוֹרֹת שְׁנִשְׁתַּמְשׁוּ בָּה טְמֵאוֹת; וְאִפְּלוּ הִיָּתָה בְּדוּקָה וּמִכִּסָּה שְׂמֵא עִם הַגְּבִהַת יָדוּ מִן הַבְּדִיקָה, נָפֵל הַשְּׂרִין.

יז, ו אִפְּלוּ נִשְׁתַּמְשׁ בָּה בַּטְּהוֹרֹת בְּזוּיַת זֶה, וְטִלְטְלָה לְזוּיַת אַחֲרָת, וְנִמְצָא בָּה הַשְּׂרִין כֵּלֵן טְמֵאוֹת: לְפִי שְׂמַחְזִיקִין טְמֵאָה מִמְקוֹם לְמְקוֹם לְתַלּוֹת, אֲכָל לֹא לְשָׂרֵף.

יז, ז הַזּוֹלָף אֶת הַבּוֹר, וּמִלָּא מִמְנוֹ חֲבִיּוֹת אִם

הִיָּה מִשְׂקִיעַ כָּל חֲבִית וְחֲבִית בְּבוֹר וּמִמְלָא אוֹתָהּ, וְנִמְצָא הַשְּׂרִין בְּרֵאשׁוֹנָה כֵּלֵן טְמֵאוֹת. נִמְצָא בְּאַחֲרוֹנָה הוּא טְמֵאָה, וְכֵלֵן טְהוֹרֹת: שְׂאֵנִי אֹמֵר אַחַר שְׂמֵלָא אֶת הָרֵאשׁוֹנוֹת, נָפֵל הַשְּׂרִין לְבוֹר.

יז, ח הִיָּה זּוֹלָף בְּכָלִי, וְנָתַן לְתוֹךְ הַחֲבִיּוֹת עַד שְׂמֵלָא אוֹתָן, וְנִמְצָא הַשְּׂרִין בְּאַחַת מִחֵן הוּא טְמֵאָה בְּלִבָּר, וְכֵלֵן טְהוֹרֹת: שְׂאֵנִי אֹמֵר בּוֹ בְּלִבָּר נָפֵל הַשְּׂרִין, אוֹ הִיָּה בָּה עַד שְׂלָא זָלַף לְתוֹכָהּ. וְלִפְיָכָּה אִם הִיָּה בּוֹדֵק כָּל חֲבִית וְחֲבִית מִחֵן, וְאַחַר כֵּן נָתַן בָּה חֲנִיּוֹ, וּמִכִּסָּה אוֹתָהּ אַחַר שְׂזוֹלָף לְתוֹכָהּ, וְנִמְצָא הַשְּׂרִין בְּאַחַת מִחֵן כֵּלֵן טְמֵאוֹת; וְכֵן אִם נִמְצָא הַשְּׂרִין בְּבוֹר, אוֹ בְּכָלִי שְׂזוֹלָף בּוֹ הַכָּל טְמֵא.

יז, ט הִיָּה קוֹצֵה זִיתִים מִן הַמַּעֲטוֹן, וּמַעֲלָה אוֹתָן לְגַג, וְנִמְצָא הַשְּׂרִין בְּגַג זִיתִים שְׂבַמְעֵטוֹן טְהוֹרִים; נִמְצָא בַּמַּעֲטוֹן, הַמַּעֲטוֹן טְמֵא; נִמְצָא בֵּין הַפּוֹתֵל לְזִיתִים, הַזִּיתִים טְהוֹרִים.

יז, י נִמְצָא הַשְּׂרִין בְּתוֹךְ גּוֹשׁ שְׂלִזִיתִים, וְהַגּוֹשׁ בְּגַג אִם בְּתוֹךְ שְׂלִזִישָׁה יָמִים, אִם הַמַּעֲטוֹן טְמֵא: שְׂאֵנִי אֹמֵר גּוֹשׁ זֶה מִן הַמַּעֲטוֹן עָלָה, וְהַשְּׂרִין בְּתוֹכּוֹ. וְאִם נִמְצָא אַחַר שְׂלִזִישָׁה יָמִים מִשְׁהַעֲלָה הַזִּיתִים לְגַג, חֲרֵי הַמַּעֲטוֹן טְהוֹר: שְׂמֵא בְּגַג נִתְקַבְּצוּ וְנִעֲשׂוּ גּוֹשׁ, בְּתוֹךְ הַשְׂלִזִישָׁה יָמִים.

יז, יא הַקּוֹרִין מִקְרָצַת מִן הָעֵיסָה, וְנִמְצָא שְׂרִין בַּמְקָרָצַת הַמְקָרָצַת לְבִדָּה טְמֵאָה; נִמְצָא בָּעֵיסָה, הָעֵיסָה לְבִדָּה טְמֵאָה; נִמְצָא בְּתוֹךְ הַמְקָרָצַת, אִם הָעֵיסָה טְמֵאָה.

יז, יב אֲכָל טְמֵא שְׂנִמְצָאֵת גְּרַעְנָה שְׂלוֹ בְּתוֹךְ הַכִּפָּר, אוֹ עַל גְּבִי תַבְּשִׁיל רוֹתַח אִם עַל פִּי שְׂאִין עָלֶיהָ מִשְׁקָה רוֹתַח, חֲרֵי חֵן טְמֵאִים: שְׂאֵנִי אֹמֵר הָאֲכָל כֵּלֵן נָפֵל שָׁם וְנִמְוַח בְּתוֹךְ הַכִּפָּר, אוֹ מִחֲמַת חֲרִיתִיחָה, וְנִשְׂאָרָה גְּרַעְנָתוֹ.

יז, יג נִמְצָאֵת הַגְּרַעְנָה עַל גְּבִי הַכִּפָּר, אוֹ בְּתוֹךְ תַבְּשִׁיל צוּנֵן חֲרֵי אִלּוּ טְהוֹרִין, אִם עַל פִּי שְׂנִישׁ עָלֶיהָ מִשְׁקָה: שְׂאֵנִי אֹמֵר גְּרַעְנָה זֶה לְבִדָּה נָפֵלָה

אחר שאבר האכל מעליה, שהרי אינה מטמאת, יז, יד היו בבית אכלין טמאים ואכלין טהורים, ונמצאת גרענה בבית הולכין אחר הרב; וכן אם היו דמים טמאים ודמים טהורים בתוך הבית, ונמצא דם על האכל הולכין אחר הרב. מעשה היה בכפר שלתרומה שנמצא עליו דם, ובא מעשה לפני חכמים וטהרוהו: שאפלו נאמר דם השרץ הוא אני אומר דם השרץ חי הוא, שהוא טהור.

יז, טו עיר שיש בה גבלות ושחוטות בשר הנמצא בה, הולכין בו אחר הרב; וכן אם היה הנמצא ספק שרץ, ספק צפרדע הולכין אחר הרב שיש באותה העיר באותו הזמן. זה הפלל בנמצא, הלך אחר הרב.

יז, טז האשה שהיתה מגנבת גבכה בחצר, ונמצא שרץ בתוך הגבכה הרי זו טהורה, שאין השרץ מטמא במשא. נמצא על גפי הגבכה הרי זו טמאה, שמה נגעו בו. היתה פוברת בכברה, ונמצא שרץ בתוך הפרות שפכרה הרי זו טהורה. נמצא על גפי הפכרה הרי זו ספק טמאה, שמה נגעו בו; וכל ספק ברשות היחיד, טמא כמו שבארנו.

הלכות שאר אבות הטמאות

פרק יח

יהא כל שאתה יכול לרבות ספקות וספק ספקות ברשות הרבים, טהור; וברשות היחיד, טמא. פיצד: נכנס למבוי והטמאה בחצר, ספק נכנס לחצר ספק לא נכנס, טמאה בבית, ספק נכנס לבית ספק לא נכנס, ואפלו נכנס, ספק היתה שם בעת שנכנס ספק שלא היתה שם, ואם תאמר היתה שם, ספק יש בה פשעור ספק שאין בה, ואם תאמר יש בה, ספק שהיא טמאה ספק שאינה טמאה, ואפלו היא טמאה, ספק נגע ספק לא נגע ספקו טמא, שהמבוי רשות היחיד.

יהב תשעה צפרדעים ושרץ אחד ברשות היחיד, ונגע באחד מהן, ואינו יודע איזה הוא ספקו טמא; תשעה שרצים וצפרדע אחד ברשות הרבים, ונגע באחד מהן ספקו טהור. זה הפלל: כל ספק ברשות הרבים טהור, עד שיאמר נטמאתי בוודאי; וכל ספק ברשות היחיד טמא, עד שיאמר ודאי שלא נטמאתי.

יהג לפיכך עצמות המת ועצם נבלה ברשות הרבים, או גוש מארץ טהורה וגושים מבית הפרס או מארץ העמים, ונגע באחד מהן או הסיטו, ואין ידוע במה נגע מהן; פזית מן המת וכוזית מן הנבלה, והאחיל על אחת מהן ואין ידוע על איזה מהן האחיל; שני שבילין אחד טמא ואחד טהור, הלך באחד מהן ואין ידוע באיזה הלך; או שנגע באדם זה בדרה, ואין ידוע אם הוא טמא ואם הוא טהור; או שהיו שני אנשים אחד טמא ואחד טהור, ונגע באחד מהן ואין ידוע באיזה מהן נגע: בכל אלו הספקות, טהור.

יהד המוצא מת משכב לרחפו שלדדך אם היה שלם, והוא מן הקצה אל הקצה הרי זה טמא לתרומה, שחזקתו שנגע; היה לו מקום לעבר, או שהיה משכב ומפרק שאפשר שעבר בין שוקיו ופרקיו הרי זה טהור. ואם היה קבר לכל רחב הדרך הקבר מצרפו, והעובר שם טמא: שאין זה כשאר ספקות, אלא חזקתו שנגע.

יהה שרץ שנמצא במבוי מטמא למפרע, עד העת שיאמר בדרקתי את המבוי הוזה פיום פלוני ולא היה בו שרץ: אפלו פברו, ולא בדרקו הרי זה מטמא למפרע, מקדם הכבוד. במה דברים אמורים, שמצאו יבש; אבל אם מצאו לח אינו מטמא למפרע אלא עד שעה שאפשר שימות בה, ויהיה עתה לח כמו שנמצא.

יהו שני רקין ברשות היחיד, אחד טהור ואחד מן הרקין הנמצאים שגזרו עליהן טמאה כמו שבארנו, ונגע באחד מהן או הסיטו, ואין ידוע

איזה מהן תולין עליו את התרומה, מפני שהן שני ספקות: ספק בטהור נגע, ספק בנמצא; ואם תאמר בנמצא ספק שהוא טמא, ספק שהוא טהור.

יהו היו שני הרקין ברשות הרבים אם היו נגובין ומנחין שם ונגע באחד מהן, ספקו טהור. נשא אחד מהן, תולין עליו שהרי משנשא, אינו מנח ברשות הרבים. וכן אם היה אחד מהן לה, ונתלה בו הרק הלח תולין עליו: שהרי אינו מנח ברשות הרבים פרי שיתיה ספקו טהור, אלא הרי הוא על בגדו.

יהח פבר בארנו שאם נגע ברק הנמצא או נשא או חסיטו, בכל מקום שורפין עליו את התרומה בבית הפרס וכיוצא בה, ששורפין על ודאי מנגען בכל מקום. מי שישב ברשות הרבים, ובא אחד ודרס על בגדיו, או שרקק ונגע בו הרק על הרק, שורפין את התרומה. ועל בגדיו, הולכין אחר הרב: אם רב העיר טמאים, בגדיו מדרס; ואם רב העיר טהורים, הרי זה טהור.

יהט מי שאבד לו כלי, ומצאו ברשות היחיד הרי זה טמא מדרס, וטמא טמא מת. אבד לו ברשות הרבים, ומצאו ברשות הרבים אם אבד ביום, ומצאו בו ביום טהור; אבד ביום ומצאו בלילה, או שאבד בלילה ומצאו ביום, או שאבד ביום ומצאו ביום שלאחריו הרי זה בחזקת טמא. זה הכלל כל שעבר עליו הלילה או מקצתו, טמא.

יהי הניח כלי או שכחו ברשות הרבים אף על פי שעבר עליו הלילה, טהור; הניח או שכח ברשות היחיד הרי זה טמא מדרס, וטהור מטמא מת. ומפני מה לא החמירו בשוכח ומניח במאבד מפני שאינו דבר מצוי תמיד, לא גזרו עליו. המאבד ומצא בתוך הבית הרי זה טהור, מפני שהוא בחזקת שמור. יהיא השוטח פלים ברשות הרבים, הרי אלו

טהורים. וברשות היחיד טמאים, שמא נגעו בהן טמאים; ואם היה משמרן, טהורים. נפלו והלך להביאם טמאים, שהרי נעלמו מעיניו. וכן מי שאבדו פליו ברשות היחיד, ומצאן אפלו בו ביום הרי הן מדרס וטמא מת, כמו שבארנו.

יהיב שוטח אחת בפעיר, או נכרית פל הרקין שבפעיר בחזקת טמאה לעולם, בכל מקום. מי שדרסה אשה על בגדיו, או שישבה עמו בפנינה אם מפירתו שהוא אוכל בתרומה, פליו טהורין; ואם לאו, ישאלנה. מי שישן ברשות הרבים, ועמד פליו טהורים. נגע ברשות הרבים באחד בלילה, ואין ידוע אם חי אם מת, ובשחר עמד, ומצאו מת הרי זה טמא: שכל הטמאות, פשעת מציאתן. ואם ראהו חי בפערב, ובשחר מצאו מת הרי זה ספק ברשות הרבים, וטהור.

יהיג המספן ברשות היחיד, ונתעלף ואין ידוע אם עדין הוא חי, והוציאוהו לרשות הרבים, וחרו והכניסוהו לרשות היחיד פשהוא ברשות היחיד, ספקו טמא; וכשהוא ברשות הרבים, ספקו טהור.

יהיד מעשה באחד שהיה מספן, והוליכוהו מעיר לעיר במטה, והיו פתות מתחלפות תחתיו, ובאחרונה נמצא מת; ולא טמאו חכמים אלא פת אחרונה בלבד.

יהטו טמא שהיה עומד ומדבר על הכור, ונתזה צנורה מפיו, ספק הגיעה לכור, ספק לא הגיעה אם היה בור שלשמן, ספקו טמא ברשות היחיד; ואם היה בור שליון, ספקו טהור בכל מקום מפני ששפת הכור קולטת.

הלכות שאר אבות הטמאות

פרק יט

יטא שני שבילין אחד טמא ואחד טהור, הלך באחד מהן ואין ידוע באיזה הלך, ועשה

מְהָרֹת, וְנֶאֱכָלוּ, וְהָיָה שְׁלִישֵׁי וּשְׁבִיעֵי וְטָבַל
וְטָהַר, וְהִלֵּךְ בְּשָׁנֵי וְעָשָׂה מְהָרֹת הָרִי אֵלָיו
מְהָרֹת; וְאִם קִיְמוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת אֵלָיו וְאֵלָיו
תְּלוּיֹת, שְׁפִדְאֵי שְׁאֲחָד מִן הַמְּהָרֹת טָמֵא.
וְאִם לֹא טָהַר בְּנִתְיָם, הָרֵאשׁוֹנוֹת תְּלוּיֹת;
וְהַשְּׁנִיֹּת יִשְׂרְפוּ שְׁהָרִי הֵן טָמְאוֹת בְּיָדָי, שְׁזָח
טָמֵא הוּא מִפְּנֵי שֶׁהִלֵּךְ בְּשָׁנֵי שְׁבִילֵין.

יט, ב וְכֵן הַצְּפָרְדֵּעַ וְהַשְּׂרִיק בְּרֵשׁוֹת הָרָבִים, וְאִין
צִוְרָתָן נִכְרַת וְאִין יָדוּעַ אִיזָה הוּא הַשְּׂרִיק, וְנִגַּע
בְּאֲחָד מֵהֶן וְעָשָׂה מְהָרֹת וְנֶאֱכָלוּ, וְטָבַל וְנִגַּע
בְּשָׁנֵי וְעָשָׂה מְהָרֹת הָרִי אֵלָיו מְהָרֹת; וְאִם
קִיְמוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת, אֵלָיו וְאֵלָיו תְּלוּיֹת. וְאִם לֹא
טָבַל בְּנִתְיָם הָרֵאשׁוֹנוֹת תְּלוּיֹת, וְהַשְּׁנִיֹּת
יִשְׂרְפוּ.

יט, ג שְׁנֵי שְׁבִילֵין אֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר, הִלֵּךְ
בְּאֲחָד מֵהֶן וְעָשָׂה מְהָרֹת, וּבֵא חֲבֵרוֹ, וְהִלֵּךְ
בְּשָׁנֵי וְעָשָׂה מְהָרֹת אִם בָּאוּ וְנִשְׁאַלּוּ זֶה אֶחָד
זֶה מִזְרִין לְכָל אֶחָד מֵהֶן בְּפָנָי עֲצָמוֹ, שֶׁהוּא
טָהוֹר; בָּאוּ שְׁנֵיהֶן בְּאַחַת, אוֹ שֶׁבֵּא הָאֶחָד
וְשָׂאֵל עָלָיו וְעַל חֲבֵרוֹ וְאָמַר שְׁנַיִם הֵינְנוּ וּבְשָׁנֵי
הַשְּׁבִילֵין הִלְכְנוּ וּשְׁתֵּי מְהָרֹת עָשִׂינוּ הָרִי
שְׁנֵיהֶן טָמֵאִין, וּמְהָרֹת שְׁעָשׂוּ נִשְׂרָפוֹת.

יט, ד וְכֵן אִם נִטְמְאוּ בְּטָמְאָה קִלְחָה. בִּיצֵד: שְׁנֵי
כְּפָרִים אֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר, אָכַל אֶת אֶחָד
מֵהֶן וְעָשָׂה מְהָרֹת, וּבֵא חֲבֵרוֹ, וְאָכַל אֶת הַשְּׁנֵי
וְעָשָׂה מְהָרֹת אִם נִשְׁאַלּוּ זֶה אֶחָד זֶה, שְׁנֵיהֶן
מְהָרִין: מִפְּנֵי שֶׁהֵן סִפְק דְּבָרֵי סוֹפְרִים, שֶׁהוּא
מִכְּלָל הַסְּפִיקוֹת שֶׁמְהָרֵי חֲכָמִים כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

יט, ה נִשְׁאַלּוּ שְׁנֵיהֶן בְּאַחַת, אוֹ שֶׁשְׂאֵל עָלָיו וְעַל
חֲבֵרוֹ שְׁנֵיהֶן טָמֵאִין מִסְּפִיקָה וּמְהָרֹתֵיהֶם
נִשְׂרָפוֹת: שְׁוִדְאֵי אַחַת מִן הַמְּהָרֹת טָמְאָה.
וְאֵפְלוּ כִּכְר אַחַת טָמְאָה שְׁנַת עֶרְבָה בְּמִטָּה
כְּפָרוֹת מְהָרֹת הָרִי כֵּלֵין טָמֵאִין, וְיִשְׂרְפוּ.

יט, ו כִּכְר טָמֵא שְׁנַת עֶרְבָה בְּתִשְׁעָה כְּפָרוֹת
מְהָרִין, וּבָאוּ חֲמִשָּׁה בְּנֵי אָדָם וְאָכְלוּ חֲמִשָּׁה
כְּפָרוֹת מֵהֶן, וּבָאוּ חֲמִשָּׁה בְּנֵי אָדָם אַחֲרֵיהֶם

וְאָכְלוּ חֲמִשָּׁה הַנִּשְׂאָרוֹת הָרִי הָרֵאשׁוֹנִים
טָמֵאִין, שְׂאִין לְהֵן אֲנָשִׁים אַחֲרֵים שִׁיתְלוּ בְּהֵן;
וְחֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים אַחֲרֵיהֶם מְהָרִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן
תּוֹלֵין בְּרֵאשׁוֹנִים.

יט, ז שְׁנֵי שְׁבִילֵין אֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר, וְהִלְכוּ
בְּהֵן שְׁנֵי אֲנָשִׁים אִישׁ אֶחָד מְהָרֵי וְאִישׁ אֶחָד
טָמֵא, אֵפְלוּ הָיָה הָאֶחָד תְּלוּי הָרִי זֶה הַמְּהָרֵי
תּוֹלָה בְּתֵלוּי; וְאִמְרִין זֶה הַמְּהָרֵי, הִלֵּךְ בְּשְׁבִיל
הַמְּהָרֵי וְהָרִי הוּא בְּמְהָרָתוֹ, וְזֶה הַתְּלוּי, הִלֵּךְ
בְּשְׁבִיל הַטָּמֵא וְאָף עַל פִּי שֶׁנִּשְׁאַלּוּ שְׁנֵיהֶן
בְּאֶחָד.

הַלְּכוֹת שְׂאֵר אַבוֹת הַטָּמְאוֹת

פָּרָק ב

כ, א כָּל מְקוֹם שֶׁהוּא רְשׁוֹת הָרָבִים לְעֵינֵין שִׁבְתָּה,
כִּי הוּא רְשׁוֹת הָרָבִים לְעֵינֵין טָמְאָה. וְאִרְבַּע
אַמוֹת הַסְּמוּכּוֹת לְרְשׁוֹת הָרָבִים, הָרִי הֵן
כְּרְשׁוֹת הָרָבִים לְטָמְאָה; וְכֵן הַכְּרָמְלִית, כְּגוֹן
הַיָּם וְהַאֲצִטְוִיָּה הָרִי הֵן כְּרְשׁוֹת הָרָבִים
לְטָמְאָה.

כ, ב יֵשׁ שָׁם מְקוֹמוֹת אָף עַל פִּי שֶׁהֵן רְשׁוֹת
הַיָּחִיד לְשִׁבְתָּה, הָרִי הֵן כְּרְשׁוֹת הָרָבִים לְעֵינֵין
טָמְאָה; וְאֵלָיו הֵן: הַשְּׁבִילֵין הַמְּפִלְשִׁין לְשִׁיחִין
וּלְבוֹרוֹת וּלְגִתּוֹת, וְהַבְּקָעָה הַמְּקַפֶּת גֵּדֵר בִּימֵי
חֲמִיָּה; וּבְסִילְקֵי מְלָכִים שֶׁהוּא בְּנֵין רַחֵב הָרֵבָה
לְעֵמֶד בּוֹ אֲנָשִׁי הַמְּרַבֶּבָה, וְיֵשׁ לוֹ פְּתָחִים הָרֵבָה
פְּתוּחִין לְרְשׁוֹת הָרָבִים; וְהַפּוֹרֵן וְהוּא הַבְּנֵין
הַגְּדוֹל שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁנֵי פְּתָחִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, וְהָצֵר
שֶׁהָרָבִים נִכְנָסִין בְּפִתְחָה זֶה וְיוֹצְאִין בְּפִתְחָה אַחֵר.
כ, ג וְכֵן מְבוֹאוֹת הַיִּזְרְדִין לַיָּם אוֹ לַנָּהָר, אָף עַל
פִּי שְׁגוֹדוֹרִין מִכָּאן וּמִכָּאן וְרָבִים מִטְּפָסִין וְעוֹלֵין
בְּהֵן, וְהַבִּימוֹסוֹת, וְהַמְּרַחֲצָאוֹת הָרִי הֵן כְּרְשׁוֹת
הָרָבִים לְטָמְאָה. וְכֵן כָּל הָעֵזְרָה, כְּרְשׁוֹת הָרָבִים
לְטָמְאָה.

כ, ד גִּגְוֹת הָעִיר שְׂדֵרָה הָעִיר עוֹבְרַת עֲלֵיהֶן,
רְשׁוֹת הָרָבִים לְטָמְאָה. הַגְּנָה בְּזָמָן שֶׁהוּא

מִשְׁתַּמְרָת, רְשׁוֹת הַיְחִיד; וּבְזִמְן שְׂאִינָהּ
מִשְׁתַּמְרָת, רְשׁוֹת הָרַבִּים לְטַמְאָה. וְכֵן בְּסִילְקֵי
גְדוּלָה בְּזִמְן שְׁפוֹת־חַיִּין אֹתָהּ, רְשׁוֹת הָרַבִּים
לְטַמְאָה; וּבְזִמְן שְׁנוּעֵלִין אֹתָהּ, רְשׁוֹת הַיְחִיד
לְכַל.

כִּי הַבְּקָעָה הַמְּקַפֶּת גָּדַר בַּיְמֹת הַגִּשְׁמִים,
רְשׁוֹת הַיְחִיד לְשַׁבַּת וְלְטַמְאָה; וְאִם לֹא הִיְתָה
מְקַפֶּת, הָרִי הָיָא רְשׁוֹת הַיְחִיד לְטַמְאָה בְּלִבָּר.
וּבְקָעָה שְׁעָבְרוּ עָלֶיהָ יְמֹת הַגִּשְׁמִים הָרִי הָיָא
רְשׁוֹת הַיְחִיד לְטַמְאָה, אֶפְלוּ בַיְמֹת הַחֲמָה.
וְאִלּוּ הָן יְמֹת הַחֲמָה, מִשְׁתַּעְקָר הַתְּבוּאָה
מִתּוֹכָהּ; וְאִלּוּ הָן יְמֹת הַגִּשְׁמִים, מִשְׁתַּרְד
רְבִיעָה שְׁנִיָּה.

כִּי בֵּין הַעֲגוּלִין שְׁלֻעָנָבִים לְזוּגִין, רְשׁוֹת הָרַבִּים
לְטַמְאָה. כָּרֵם שְׁלֻפְנֵי הַבּוֹצְרִים, רְשׁוֹת הַיְחִיד;
וְשְׁלֹאֲחַר הַבּוֹצְרִים, רְשׁוֹת הָרַבִּים לְטַמְאָה.
אֵימָתִי, בְּזִמְן שְׁהָרַבִּים נִכְנָסִין בְּרוּחַ זֶה וְיִוצְאִין
בְּרוּחַ שְׁפָנְגָדָה.

כִּי שְׂאֵר כָּל הַמְּקוֹמוֹת חוּץ מֵאֵלּוּ שְׂבָאֲרָנוּ
דִּינָם שְׁחֵן רְשׁוֹת הַיְחִיד לְשַׁבַּת, כִּד הָן רְשׁוֹת
הַיְחִיד לְעֲנִין טַמְאָה. וַיֵּשׁ מְקוֹמוֹת שְׂאִינֵן רְשׁוֹת
הַיְחִיד לְשַׁבַּת, וְאִף עַל פִּי כֵן הָרִי הָן רְשׁוֹת
הַיְחִיד לְעֲנִין טַמְאָה מִפְּנֵי שְׂאִין הָעַם מִשְׁתַּמְשִׁין
בָּהֶן; וְאִלּוּ הָן הָאֵילָנוֹת וְחֹזְרֵי רְשׁוֹת הָרַבִּים,
אִף עַל פִּי שְׂאִין בָּהֶן אֲרַבְעָה עַל אֲרַבְעָה.

כִּי פִּיֶּצֵד: אֵילָן שְׁחֹוֹא עוֹמֵד בְּרְשׁוֹת הָרַבִּים,
וְטַמְאָה בְּתוֹכוֹ עָלָה לְרֵאשׁוֹ, סֶפֶק נִגַּע סֶפֶק לֹא
נִגַּע סֶפֶקוּ טַמְאָה; הַכִּנִּים יָדוּ לְחֹזֵר שְׂיֵשׁ בּוֹ
טַמְאָה, סֶפֶק נִגַּע סֶפֶק לֹא נִגַּע סֶפֶקוּ טַמְאָה.

כִּי חֲנוּת שְׁחִיָּא טַמְאָה, וּפְתוּחָה לְרְשׁוֹת
הָרַבִּים, סֶפֶק נִכְנָס סֶפֶק לֹא נִכְנָס סֶפֶקוּ טַהוֹר;
שְׁפָל הַחֲנוּת כְּמוֹ שְׂרִיץ הַמְּנַח בְּרְשׁוֹת הָרַבִּים,
שְׁסַפֵּק מִנְעוּ טַהוֹר. הָיָו שְׁתֵּי חֲנִיּוֹת אַחַת טַמְאָה
וְאַחַת טַהוֹרָה נִכְנָס לְאַחַת מֵהֶן, סֶפֶק לְטַמְאָה
נִכְנָס סֶפֶק לְטַהוֹרָה נִכְנָס סֶפֶקוּ טַמְאָה: שְׂזָה סֶפֶק

רְשׁוֹת הַיְחִיד, שְׁחֲחֲנוֹת רְשׁוֹת הַיְחִיד.
כִּי וְכֵן בְּקָעָה בַיְמֹת הַגִּשְׁמִים שְׂיֵשׁ בָּהּ שְׂדוֹת
הָרַבִּים, וּבָהּ שְׂדָה אַחַת טַמְאָה, וְאָמַר נִכְנָסְתִּי
לְבְּקָעָה זֹה, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם נִכְנָסְתִּי לְאֹתָהּ שְׂדָה
אוֹ לֹא נִכְנָסְתִּי סֶפֶקוּ טַמְאָה: שְׁסַפֵּק טַמְאָה
בְּרְשׁוֹת הַיְחִיד, אֶפְלוּ סֶפֶק בִּיאָה טַמְאָה.

כִּי אִם מְקוֹם שְׁחִיָּה רְשׁוֹת הַיְחִיד, וְנִעְשָׂה רְשׁוֹת
הָרַבִּים, וְחֹזֵר וְנִעְשָׂה רְשׁוֹת הַיְחִיד כְּשֶׁהוּא
רְשׁוֹת הַיְחִיד, סֶפֶקוּ טַמְאָה; וְכְשֶׁהוּא רְשׁוֹת
הָרַבִּים, סֶפֶקוּ טַהוֹר.

כִּיב דְּבָרִים שְׁחֵן בְּרְשׁוֹת הָרַבִּים, הָרִי הָן
בְּרְשׁוֹת הָרַבִּים. פִּיֶּצֵד: קָפָה בְּרְשׁוֹת הָרַבִּים
גְּבוּהָה עֲשָׂרָה טַפְחִים, וְהַטַּמְאָה בְּתוֹכָהּ, סֶפֶק
נִגַּע סֶפֶק לֹא נִגַּע סֶפֶקוּ טַהוֹר; הַכִּנִּים יָדוּ
לְתוֹכָהּ, סֶפֶק נִגַּע סֶפֶק לֹא נִגַּע סֶפֶקוּ טַמְאָה.

כִּיג הִיְתָה בְּפִישָׁה נְתוּנָה עַל כְּתָפוֹ, וְכִפֵּר
תְּרוּמָה כְּרוּךְ בְּסִיב אוֹ בְּנִיר וְנִתּוֹן לְתוֹכָהּ, סֶפֶק
נִגַּע בָּהּ אַחֵר, סֶפֶק לֹא נִגַּע סֶפֶקוּ טַמְאָה.

כִּיז חֲמוּר בְּרְשׁוֹת הָרַבִּים גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים,
וְטַמְאָה נְתוּנָה עַל גְּבִיּוֹ, סֶפֶק נִגַּע סֶפֶק לֹא נִגַּע
סֶפֶקוּ טַהוֹר; פֶּשֶׁט יָדוּ עַל גְּבִיּוֹ, סֶפֶק נִגַּע סֶפֶק
לֹא נִגַּע סֶפֶקוּ טַמְאָה. וְכֵן סֵלַע הַמְּנַח בְּרְשׁוֹת
הָרַבִּים גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים, וְטַמְאָה נְתוּנָה
עָלָיו, סֶפֶק נִגַּע סֶפֶק לֹא נִגַּע סֶפֶקוּ טַהוֹר; עָלָה
בְּרֵאשׁוֹ הַסֵּלַע, סֶפֶק נִגַּע סֶפֶק לֹא נִגַּע סֶפֶקוּ טַמְאָה.

כִּיט הָיָה זֶה רוֹכֵב עַל חֲמוּרוֹ וְזֶה רוֹכֵב עַל
חֲמוּרוֹ, וּמִהֲלִכִין בְּדָרָה, סֶפֶק נִגַּעוּ זֶה בְּזֶה, סֶפֶק
לֹא נִגַּעוּ; תִּינּוֹק טַמְאָה מִרְכָּב עַל כְּתָפוֹ שְׁלֹאֲבִיו,
וְתִינּוֹק טַהוֹר מִרְכָּב עַל כְּתָפוֹ שְׁלֹאֲבִיו, וְהִלְכוּ
זֶה בְּצַד זֶה, סֶפֶק נִגַּע סֶפֶק לֹא נִגַּע; חֲבִלָּה עַל
כְּתָפוֹ, וְחָרֵק מִדְּבֵק בְּבוֹתֵל, סֶפֶק נִגַּע סֶפֶק לֹא
נִגַּע; פְּלִים שְׁטוּחִין בְּרְשׁוֹת הָרַבִּים לְמַעְלָה
מִעֲשָׂרָה, וְהַטַּמְאָה עוֹבֵר, סֶפֶק חֲסִיט סֶפֶק לֹא
חֲסִיט: הַכֵּל טַהוֹר.

הלכות טמאת אכלין

מצות עשה אחת, והיא דין טמאת משקין ואכלין והכשרן. ובאר מצוה זו בפרקים אלו.

אין השבת סתמו לאכילת גופו, כשאר ירקות שדה; ואם חשב עליו לקדרה, אינו מטמא טמאת אכלין. והשבת משנתנה טעם בקדרה חרי היא כזבל, ואינה מטמאה טמאת אכלין. התמרים והגרגרות שנתנו לקדרה בתכלין עדיו הן מטמאין טמאת אכלין, עד שיפסדו מלאכל אדם.

אין הכרשנין אם יחדן למאכל אדם, מטמאין טמאת אכלין. הקור, חרי הוא פעין לכל דבר; ואם שלקו וטגנו, מטמא טמאת אכלין. החרצנין והזוגין אף על פי שפנסן לאכלין, אין מטמאין.

אין זיתים וענבים תקשים שנפרצין ויוצאין מתחת הקורה בשעת הדריכה, אינן מקבלין טמאה. ועד פמה, עד ארבעת קבין לכל פור; היה הנפרץ יתר מזה, מקבלין טמאה. ואם פנסן לאכלין אף על פי שהן פחות מארבעת קבין, מקבלין טמאה.

אין הכפניות והפגין והבסר והקצח חרי הן באכלין, ומקבלין טמאה. לולבי זרדים, והחרובין, ושלעדל, ועלי הלוח השוטה אינן מקבלין טמאה, עד שימתקו. החרדל והתרמוסין ושאר כל הנכבשין מטמאין טמאת אכלין, בין משחמתיקו בין עד שלא חמתיקו. אין זיתים שכבשן בעליו שלחן אין העליון מקבלין טמאה, שלא כבשן לאכלן אלא למראה. פישות שלקישות, והנין שלה אינו מקבלין טמאה, מפני שאינו אכל.

אין דבש בכורתו, מטמא טמאת אכלין שלא כמחשבה; רדה הדבש משירסק החלות, מטמא משום משקה. דבש חזב מכורתו, מטמא טמאת משקין; חשב עליו לאכלין, מטמא טמאת אכלין.

הלכות טמאת אכלין פרק א

אין כל אכל המיוחד למאכל אדם, פגון לחם וכשר וענבים וזיתים וכיוצא בהן מקבלין טמאה; וכל שאינו מיוחד למאכל אדם חרי זה טהור ואינו מקבלין טמאה, אלא אם פן חשב עליו ויחדו למאכל אדם. וזה וזה אינו מקבלין טמאה, עד שיפילל תחלה באחד משבעה משקין; וזה הוא הנקרא הכשר, שנאמר "וכי יתן-מים על-זרע".

אין ואלו הן השבעה משקין שמכשירין את האכלין לטמאה המים, והטל, והשמן, והחין, והחלב, והדם, והדבש. ואינן מכשירין עד שיפלו על האכלין, ברצון הבעלים; ולא יהיו סרוחין, שהמשקה הפרוח אינו מכשיר. וכיון שהכשר האכל אף על פי שיכש וחרו הוא נגוב, חרי זה מקבלין טמאה.

אין אכל שהיה בלול במי פרות פגון מי תותים ורמונים אף על פי שהיה בלול, ונגע בו חזב או בשר המת חרי הוא טהור, מפני שלא הכשר באחד משבעת המשקין.

אין אין שם משקה שמקבלין טמאה, אלא שבעת המשקין שפנינו בלבד; אבל שאר מי פרות כדורה שאין מכשירין, כן אין מקבלין טמאה בלל. זיתים וענבים שלא הביאו שליש משקין היוצאין מהן אינן מכשירין, ולא מקבלין טמאה; אלא חרי הן כשאר מי פרות, שהן טהורין לעולם.

אין אלו דברים שאינן מקבלין טמאה, ואף על פי שפני אדם אוכלין אותן, לפי שאינן נאכלין להנאת גופן, אלא מפני שנתנו טעם במאכלות או מפני הריח או המראה; ואלו הן הקשט והחמם וראשי בשמים והתיה והחלתית והפלפלין וחלות חריע, וכן כל כיוצא בהן.

אִיב חֲשָׁמֶן שְׁקָרֵשׁ אִינוּ אֹכֵל, וְלֹא מִשְׁקָה;
חֹשֶׁב עָלָיו בְּשֵׁהוּא קָרוֹשׁ, בֵּין לְאֹכְלִין בֵּין
לְמִשְׁקִין בְּטֹלָה דַּעְתּוֹ. וְכֵן הָדָם שְׁקָרֵשׁ אִינוּ
אֹכֵל, וְלֹא מִשְׁקָה. חֹשֶׁב עָלָיו לְאֹכְלִין, מִטְּמֵא
טְמֵאת אֹכְלִין; חֹשֶׁב עָלָיו לְמִשְׁקִין, בְּטֹלָה
דַּעְתּוֹ.

אִיב חֲלֵב שְׁקָרֵשׁ אִינוּ לֹא אֹכֵל, וְלֹא מִשְׁקָה.
חֹשֶׁב עָלָיו לְאֹכְלִין, מִטְּמֵא טְמֵאת אֹכְלִין;
לְמִשְׁקִין, בְּטֹלָה דַּעְתּוֹ. דְּבַשׁ תְּמָרִים לֹא אֹכֵל,
וְלֹא מִשְׁקָה. חֹשֶׁב עָלָיו לְאֹכְלִין, מִטְּמֵא טְמֵאת
אֹכְלִין; לְמִשְׁקִין, בְּטֹלָה דַּעְתּוֹ. וְשֶׁאֵר כָּל מִימֵי
פְּרוֹת בֶּלֶן לֹא אֹכֵל, וְלֹא מִשְׁקָה; חֹשֶׁב עָלֵיהֶן,
בֵּין לְאֹכְלִין בֵּין לְמִשְׁקִין בְּטֹלָה דַּעְתּוֹ.

אִיד הַשְּׁלֵג אִינוּ אֹכֵל, וְלֹא מִשְׁקָה. חֹשֶׁב עָלָיו
לְאֹכְלִין, בְּטֹלָה דַּעְתּוֹ; חֹשֶׁב עָלָיו לְמִשְׁקָה,
מִטְּמֵא טְמֵאת מִשְׁקִין. נְטֵמָא מְקַצְתּוֹ, לֹא נְטֵמָא
כְּלוּ; הַעֲבִירוּ עַל גְּבִי כְּלֵי חָרָס הַטְּמֵא, נְטֵמָא
כְּלוּ.

אִטוּ חֲחֻלָּב שְׁפַחַל שְׁחֹשֶׁב עָלָיו בְּטֹלָה דַּעְתּוֹ,
וְחָרִי הוּא טְהוֹר; חֹשֶׁב עַל חֲחֻלָּב שְׁפַחַתָּה, חָרִי
זֶה מִטְּמֵא טְמֵאת אֹכְלִין.

אִטוּ עֲנָבִים שְׁדָרְכֵן מִשְׁיַחֲלָדָּ בְּהֵן הַדּוֹרָדָּ שְׁתֵּי
וְעָרֵב, מִטְּמֵאִין טְמֵאת מִשְׁקִין; נִשְׁתַּיְרוּ בְּהֵן
גְּרָגְרִין שְׁלָמִים, אֹתָן גְּרָגְרִין מִטְּמֵאִין טְמֵאת
אֹכְלִין. וְכֵן חֲזִיתִים מִשְׁיַטְעֵנוּ, מִטְּמֵאִין טְמֵאת
מִשְׁקִין; נִשְׁאָרוּ בְּהֵן גְּרָגְרִין שְׁלָמִים, מִטְּמֵאִין
טְמֵאת אֹכְלִין.

אִיז הָעֶרְלָה, וְכֵלְאֵי חֶפְרָם, וְשׂוֹר הַנְּסֻקָּל
שְׁנַשְׁחַט, וְעִגְלָה עֲרוּפָה בֵּין שְׁנַשְׁחַטָּה בֵּין
שְׁנַעֲרָפָה, וְצִפְרֵי מְצָרַע, וְכַטֵּר חֲמוֹר, וְכַשֵּׁר
בְּחֻלָּב, וְכַשֵּׁר פָּרָה אֲדָמָה, וְהַפְּגוּל, וְהַנּוֹתֵר אִם
עַל פִּי שְׂפָל אֵלּוּ אֲסוּרִין בְּהִנְיָה, כְּלֵן מִטְּמֵאֹת
טְמֵאת אֹכְלִין.

הַלְכוֹת טְמֵאת אֹכְלִין פָּרָק ב

בֵּא כָּל הָאֹכְלִין הַגְּדֻלִין מִן הַקֶּרְקַע אִינֵן מִקְבְּלִין

טְמֵאתָה, עַד שְׁיַעֲקֻרוּ; אֹכֵל כָּל זְמַן שֶׁהֵן מִחֲבָרִין,
אִפְלוּ בְּשֶׁרֶשׁ קָטָן שְׁיִכּוּלִין לְחִיּוֹת מִמֶּנּוּ אִינֵן
מִקְבְּלִין טְמֵאתָה. יַחֲוֹר שְׁלֵתֵאֲנָה שְׁנַפְּשָׁה וּמְעָרָה
בְּקֻלְפָּה שְׁאִינוּ יְכוּלִין לְחִיּוֹת מִמֶּנָּה, כָּל הָאֹכְלִין
שִׁבּוּ מִטְּמֵאִין; וַיֵּשׁ בְּדָבָר סִפְקָא אִם יִהְיֶה שְׂאֵר
הָאֵילָן כְּמוֹ יָד לְזֶה הַיַּחֲוֹר שְׁנַשְׁפֵּר, אִו לֹא.

בֵּב וְרִקּוֹת שְׁיִבְשׂוּ בְּאַפִּיָּהֶן, כְּגוֹן פְּרוֹב וְדַלְעַת
שְׁיִבְשׂוּ בְּאַפִּיָּהֶן אִינֵן מִטְּמֵאִין טְמֵאת אֹכְלִין;
לְקָטָן לְיִבְשׂוּן חָרִי הֵן אֹכְלִין בְּשֵׁחִיו, עַד שְׁיִיבְשׂוּ
וַיַּעֲשׂוּ כְּעֵץ. אֵילָן שְׁנַפְּשָׁה, וְכוּ פְּרוֹת חָרִי הֵן
כְּתֻלּוֹשִׁין; וְכֵן אִם יִבֵּשׁ הָאֵילָן, וְכוּ פְּרוֹת חָרִי
הֵן כְּתֻלּוֹשִׁין. תְּאֵנִים שְׁיִבְשׂוּ בְּאַפִּיָּהֶן,
מִטְּמֵאֹת טְמֵאת אֹכְלִין בְּמִקְוָמוֹן.

בֵּג כָּל הָאֹכְלִין שֶׁהֵן מִבְּעֵלֵי חַיִּים אִינֵן מִקְבְּלִין
טְמֵאתָה, עַד שְׁיִמּוּתוֹ. שְׁחַט בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף אִם
עַל פִּי שְׁעָדִין הֵן מְפָרְסִין, מִקְבְּלִין טְמֵאתָה;
וְדָגִים מֵאֵימַתִּי מִקְבְּלִין טְמֵאתָה, מִשְׁיִמּוּתוֹ. גִּלְד
בְּהֵן טְרַפָּה, וְנְטֵמָאוּ כְּשֶׁהֵן מִתְּנַדְנָדִין חָרִי יֵשׁ
בְּדָבָר סִפְקָא אִם הֵן חֲשׂוּבִין כְּמַתִּים, הוֹאִיל
וְנִטְרָפוּ, אִו אִינֵן מִקְבְּלִין טְמֵאתָה, עַד שְׁיִדְמוּ
כְּאֶבֶן וְלֹא יִתְנַדְנְדוּ.

בֵּד הָאֶבֶר אִו הַבֶּשֶׂר הַמְּדַלְדֵּלִין בְּבִהְמָה אִו חַיָּה
שְׁאִינֵן יְכוּלִין לְחִיּוֹת אִם הַבֶּשֶׂר מִקְבְּלִין טְמֵאתָה
בְּמִקְוָמוֹן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן חֲשׂוּבִין כְּאֹכֵל שְׁפָרֶשׁ.
נִשְׁחַטָּה הַבְּהֵמָה, הַבֶּשֶׂר בְּשִׁחִיטָּה: שְׁחַבְּהֵמָה
כֹּלָה כְּמוֹ יָד לְאֶבֶר זֶה, וַיֵּד שְׁחַבְּשֶׁר הַבֶּשֶׂר
הָאֹכֵל כְּלוּ כְּמוֹ שְׁיִתְבָּאֵר. וַיֵּשׁ בְּדָבָר זֶה סִפְקָא
אִם תְּחִיָּה חֲבִיבָה בְּחִיטָּה כְּמוֹ יָד, לְאֶבֶר אִו
בֶּשֶׂר הַמְּדַלְדֵּלִין בָּהּ.

בֵּה חֲשׂוּחַט בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף, הַבֶּשֶׂר כָּל הַבֶּשֶׂר
בְּדָם שְׁיִצָּא בְּשִׁחִיטָּה; לְפִיכָּה אִם לֹא יִצָּא מִחַן
דָּם בְּשִׁחִיטָּה, חָרִי כָּל בְּשָׂרָן צָרִיף הַבֶּשֶׂר כְּמוֹ
כָּל הָאֹכְלִין שֶׁלֹּא הַבֶּשֶׂר.

בֵּו אֹכְלִין שְׁחַבְּשָׁרוּ כְּשֶׁהֵן מִחֲבָרִין לְקֶרְקַע, אִו
שְׁחַבְּשָׁרוּ בְּמִים שְׁפַקֶּרְקַע אִינוּ הַבֶּשֶׂר: עַד
שְׁיִבְשָׁרוּ אַחַר שְׁנַעֲקֻרוּ, בְּמִים חֲתֻלּוֹשִׁין מִן

הקרקע או בשאר משקין שנאמר "בכל-פלי", אינו מבשיר עד שיתלש מן הקרקע בעין המים שפבלים. שאם המים בכלי, ונתנו בקרקע אינו מבשירין.

בז קישות שנטעה בעצין, והגדילה אף על פי שיצאת חוץ לעצין, אינה מקבלת טמאה. ועצין שהוא נקוב כדי שרש קטן חרי הוא בארץ, והנטוע בו אינו מקבל טמאה; וכן אם היו בו מים, אינו מבשירין.

בה עצין שאינו נקוב, חרי הנטוע בו מקבל טמאה; ואם היו מים בתוכו, מבשירין. פלי גללים וכלי אדמה שהשרשים יכולין לבקע בהן ולצאת, אינו מבשירין את הזרעים; ואף על פי שאינו נקובין, חרי הן בנקובין.

בט עצין שמלאהו עפר עד שפתו אינו חשוב פלי, אלא חרי הוא בטבלה שאין לה שפה, שאינו פלי קבול. משקין טמאין שנפלו על האכלין נטמאו, אף על פי שנפלו שלא ברצון הפעלים, שהרי הטמאה וההכשר, באין באחת; והוא, שלא יהיו בקרקע.

בי כל אכל שנפסד ונסרחה, וחרי אינו ראוי למאכל אדם אינו מקבל טמאה. וכן משקה שנסרחה ונפסד, ואינו ראוי לשתיית האדם אינו מקבל טמאה, כדרך שאינו מבשיר: שנאמר "אשר ישתה".

ביא העור ששלקו, והשליה שחשב עליה לאכילה מטמאין טמאת אכלין בפני עצמן. עור חמור ששלקו חרי זה ספק אם מטמא טמאת אכלין, מפני ששלקו, או אינו מטמא מפני שהוא מאוס הרבה.

ביב חטים שבגללי הבקר ושעורים שבגללי הבחמה ששלקו, אינו מקבלין טמאה; ואם חשב עליהן לאכילה, מטמאות טמאת אכלין.

ביג כל אכל שנטמא, ואחר שננטמא נפסד ונסרחה אם נפסל מלאכל הכלב, או שיבש בחרס חרי זה טהור; נפסל מלאכל אדם, ועדין

הוא ראוי לכלב חרי זה טמא בשחיה. וכל האכלין שננטמאו, אין להן טהרה במקנה.

ביד זרעים טמאים שזרען חרי הצומח מהן טהור, ואפלו בדבר שאין זרעו פולה; והוא, שהשרישו; אבל קדם השרשה חרי הן בטמאתן, אפלו בדבר שזרעו פולה.

בטו אכלין שהן מחפרין לכלים, בטלו מתורת אכל; ואם נטמא הכלי, חרי הן מטמאין בטמאת הכלי הואיל והן משמשין תשמיש עין, חרי הן בעין.

בטז כל משקה שננטמא, ואחר שננטמא נפסד ונסרחה חרי זה בטמאתו לעולם: שאין המשקה יוצא ידי הכלב לעולם. ואין למשקה שננטמא טהרה, חוץ מן המים בלבד: שאם הטביל מים במקנה פיון שצף מי המקנה עליהו, טהרו; ומטבילין חמין בצוננו, וצוננו בחמין, ורעים בימים, ויפים בפרעים.

בזו מקל שהיא מלאה משקין, והטביל מקצתה במקנה לא טהרו המים שעל מקצתה: עד שיטביל את כלה.

ביח שלג שננטמא, והשיק מקצתו למי מקנה הואיל וטהר מקצתו, טהר כלו.

ביט התמד הטמא, בין שננטמא אחר שתמדו בין שתמדו במים טמאים עד שלא החמיץ משיקו במקנה ויטהר, שהרי הוא פמום; משתחמיץ חרי הוא פיון, ואין לו טהרה במקנה.

בכ קדרה שהיתה מלאה משקין כגון דבש ויין וכיוצא בהן, ונתונה בתוך המקנה, ופשט הראשון לטמאה את ידו ונגע בה חרי זה מטמא את המשקין, אף על פי שהן במקנה; ונטמאת הקדרה מחמת המשקין, אף על פי שהיא בתוך המקנה, שהרי המשקין שבה חוצצין.

בכא היתה מלאה מים הקדרה טהורה, שאין הראשון מטמא פלי חרס לעולם; ואין המים

שבת־זֶכֶה טְמֵאִים, מִפְּנֵי שֶׁחַן מְעַרְבִים בְּמִי
מִקְוֵה. פֶּשֶׁט אֵב הַטְּמֵאָה אֶת יָדוֹ וְנָגַע בָּהּ
נְטִמָּאת הַקְּדוֹרָה, שְׂאִין הַמִּקְוֵה מְטַהֵר כְּלֵי חָרֶם.
בִּכְבּ מִי שְׂפִיכוֹת, חֲרִי חֵן בְּחֻזְקַת טְמֵאָה. יִרְדּוּ
עֲלֵיהֶן מִי גְשָׁמִים אִם רַבּוּ עֲלֵיהֶן, חֲרִי חֵן
טְהוּרִים; מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה, חֶבֶל טְמֵאָה בֵּין כְּבָלִים
בֵּין בְּקִרְקָעוֹת. אִימְתִי, בְּזִמְזִן שֶׁקָּדְמוֹ מִי
שְׂפִיכוֹת; אֲבָל אִם קָדְמוֹ מִי גְשָׁמִים, וַיִּרְדּוּ לְחֵן
כֹּל שֶׁהוּא מִמֵּי שְׂפִיכוֹת חֶבֶל טְמֵאָה: שְׂמוֹשְׁקִין
טְמֵאִין שְׂוִירְדוּ לְטְהוּרִים, מִטְּמֵאִין כְּכֹל שֶׁהוּא.
בִּכְבּ הַטְּוֹרָף אֶת גִּגּוֹ וְהַמְכַבֵּם אֶת פְּסוּתוֹ, וְחֲרִי
חֵן מִנְטָפִין, וַיִּרְדּוּ גְשָׁמִים עֲלֵיהֶן, וְרַבּוּ
הַנְּטִיפוֹת חֲרִי רַבּוּ מִי גְשָׁמִים עֲלֵיהֶן, וְהַנּוֹטְפִין
מִחֵן טְהוּרִין.

בִּכְד הַסֶּדֶק שְׂמֹן טְהוֹר, וְנְטֵמָא זֶה הָאָדָם, וְטַבֵּל,
וְחֲרִי הַשְּׂמֹן עַל בְּשָׂרוֹ אִם הָיָה כְּדֵי סִיכַת אֲבָר
קָטָן, חֲרִי הוּא טְהוֹר כְּשֶׁחָיָה מִקְדָּם. סֶדֶק שְׂמֹן
טְמֵאָה, וְטַבֵּל לֹא טָהַר הַשְּׂמֹן שְׂעָלָיו: אֵלֶּא אִם
נִשְׂאָר מִמֶּנּוּ מִשְׁקָה טוֹפֶת, חֲרִי הַשְּׂמֹן
בְּטְמֵאָתוֹ; וְאִם לֹא נִשְׂאָר מִמֶּנּוּ כְּדֵי לְהַטְפִּיתָ,
בְּטַל בְּמַעוּטוֹ.

הַלְבוֹת טְמֵאָת אֲכָלִין פֶּרֶק ג

ג, א כְּבָר בְּאֲרָנֵינוּ שְׂאִין הָאֲכָלִין מִטְּמֵאִין, עַד
שְׂיִבְשָׂרוּ; וְשֶׁכֶּל אֲכָל שְׂאִינוֹ מִיַּחַד לְמֵאֲכָל אָדָם,
אִינוֹ מִקְבֵּל טְמֵאָה עַד שְׂיַחֲדוֹ לְאָדָם. אֲכָל שֶׁהוּא
מִיַּחַד לְאָדָם בְּמָקוֹם זֶה, וְאִינוֹ מִיַּחַד לְאָדָם
בְּמָקוֹם אַחֵר בְּמָקוֹם שֶׁהוּא מִיַּחַד בּוֹ, אִינוֹ צָרִיף
מִחֻשְׁבָּה לְיַחַד לְאָדָם; וּבְמָקוֹם שְׂאִינוֹ מִיַּחַד בּוֹ,
צָרִיף מִחֻשְׁבָּה לְיַחַד לְאָדָם וְאַחֵר כֶּךָ יִקְבֵּל
טְמֵאָה. וְכֹל אֲכָל שְׂפוֹפוֹ לְטְמֵאָה אָדָם וְכָלִים,
אִינוֹ צָרִיף חֲבָשָׁר.

ג, ב יֵשׁ אֲכָלִין שְׂצָרִיכִין חֲבָשָׁר וְאִינָן צָרִיכִין
מִחֻשְׁבָּה, וַיֵּשׁ שְׂצָרִיכִין מִחֻשְׁבָּה וְאִינָן צָרִיכִין
חֲבָשָׁר, וַיֵּשׁ שְׂצָרִיכִין מִחֻשְׁבָּה וְחֲבָשָׁר, וַיֵּשׁ
שְׂאִינָן צָרִיכִין לֹא מִחֻשְׁבָּה וְלֹא חֲבָשָׁר.

ג, ג פִּיּוּצָה: כֹּל הָאֲכָלִין הַמִּיַּחֲדִין לְאָדָם כְּכֹל
מָקוֹם צָרִיכִין חֲבָשָׁר, וְאִין צָרִיכִין מִחֻשְׁבָּה.
דָּגִים טְהוּרִים וְחֻגְבִים טְהוּרִים כְּכֹל מָקוֹם,
וְדָגִים טְמֵאִים וְחֻגְבִים טְמֵאִים בְּכַפְּרִים חֲרִי חֵן
מִיַּחֲדִין לְאָדָם, וְצָרִיכִין חֲבָשָׁר וְאִין צָרִיכִין
מִחֻשְׁבָּה; וְכֵן חֶלֶב בְּהֵמָה טְהוּרָה שְׂמֵתָה צָרִיף
חֲבָשָׁר וְאִינוֹ צָרִיף מִחֻשְׁבָּה, כְּכֹל מָקוֹם.

ג, ד וְאִלוֹ צָרִיכִין מִחֻשְׁבָּה, וְחֲבָשָׁר: בְּשָׂר
הַפּוֹרֶשׁ מִן הַחֵי בֵּין מִן הָאָדָם, בֵּין מִן הַבְּהֵמָה,
בֵּין מִן הָעוֹף; וְנִבְלַת הָעוֹף הַטְּמֵאָה; וְחֶלֶב בְּהֵמָה
טְהוּרָה שְׂחוּטָה בְּכַפְּרִים אֵף עַל פִּי שֶׁחֲבָשָׁר
בְּשִׁחִיטָה, צָרִיף חֲבָשָׁר שְׁנֵי אַחֵר הַמִּחֻשְׁבָּה;
וְשָׂאָר כֹּל יִרְקוֹת הַשָּׂדֶה כְּגוֹן שְׂמֵרְקָעִים,
וְחֶבְצָלִים הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר, וְחַפְטָרִיּוֹת, וְכֵן
חֻגְבִים וְדָגִים קִטְנִים צָרִיכִין מִחֻשְׁבָּה בְּכַפְּרִים.
ג, ה עֲלָשִׁין שְׂזָרְעוּן לְבִהֵמָה, וְנִמְלָךְ עֲלֵיהֶן לְאָדָם
אִינָן מִקְבֵּלִין טְמֵאָה, עַד שְׂיַחֲשַׁב עֲלֵיהֶן אַחֵר
שְׂיַתְּלָשׁוּ: שְׂמִחֻשְׁבָּת חֶבֶר אִינָה מִחֻשְׁבָּה.
וְעֲלָשִׁין שְׂלִקְטָן לְבִהֵמָתוֹ וְחֲדִיחֵן, וְנִמְלָךְ עֲלֵיהֶן
לְאָדָם צָרִיכוֹת חֲבָשָׁר שְׁנֵי אַחֵר הַמִּחֻשְׁבָּה; וְכֵן
כֹּל פִּיּוּצָה בְּחֵן.

ג, ו הָאֵלֶּל אִם חָשַׁב עָלָיו לְאֲכִילָהּ, מִקְבֵּל טְמֵאָת
אֲכָלִין; וְאִם לֹא חָשַׁב עָלָיו, חֲרִי הוּא כֵּעֵן וְאִינוֹ
מִקְבֵּל טְמֵאָה. וְכֵן הָעֲצָמוֹת הַמִּחֻשְׁבֵּרִין בְּכַפְּשָׁר,
וְחֻגְדִים, וְהַמְקוֹמוֹת הַרְפִים מִן הַקְּרָנִים וּמִן
הַטְּלָפִים, וְהַכְּנָפִים וְהַנּוֹצָה, וְהַמְקוֹמוֹת הַרְפִים
מִן הַצְּפָרְנִים וּמִן הַחֲרָטוֹם הַמְּבִלְעִין בְּכַפְּשָׁר
צָרִיכִין מִחֻשְׁבָּה וְחֲבָשָׁר.

ג, ז וְאִלוֹ שְׂאִין צָרִיכִין לֹא מִחֻשְׁבָּה, וְלֹא חֲבָשָׁר:
נִבְלַת בְּהֵמָה טְהוּרָה כְּכֹל מָקוֹם, וְנִבְלַת הָעוֹף
הַטְּהוֹר, וְחֶלֶב בְּהֵמָה טְמֵאָה בְּכַפְּרִים אִין אַחֵר
מֵאִלוֹ צָרִיף מִחֻשְׁבָּה, לְפִי שֶׁחַן מִיַּחֲדִין לְמֵאֲכָל
אָדָם; וְאִינָן צָרִיכִין חֲבָשָׁר, מִפְּנֵי שְׂפוֹפוֹ לְטְמֵאָה
אָדָם וְכָלִים כְּכֹזֵית, וְכֹל הַמְּטֵמָא טְמֵאָה חֲמוּרָה,
אִינוֹ צָרִיף חֲבָשָׁר.

ג, ח וְאִלוֹ צָרִיכִין מִחֻשְׁבָּה, וְאִין צָרִיכִין חֲבָשָׁר

נבֹלֶת הָעוֹף הַטְּהוֹר בַּכְּפָרִים, וְנִבְלַת בְּהֵמָה
טְמֵאָה בְּכָל מְקוֹם: וְהוּא, שֶׁחָשַׁב עַל פְּחוֹת
מִפְּזִית; אֲבָל כִּזְיָת, אֵב טְמֵאָה הוּא.

ג, ט יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׁחַט בְּהֵמָה טְמֵאָה לְנֹכְרִי, וְשָׁחַט
בָּהּ שְׁנַיִם חֲרִי זֶה מִטְּמֵאָה טְמֵאָת אֲכָלִין כָּל זְמַן
שֶׁהִיא מִפְּרֻכְסָת; וְאִינָה צְרִיכָה מִחֲשֻׁבָה שְׁחָרִי
יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׁחַט לְאֲכִילַת הַגּוֹי, וְאִין לָךְ מִחֲשֻׁבָה
גְּדוּלָה מִזֶּה; וְאִינָה צְרִיכָה הַכֹּשֶׁר, לְפִי שְׁסוּפָה
לְטֵמְאָה טְמֵאָה חֲמוּרָה.

ג, י שָׁחַט בָּהּ אַחֵר, אוֹ שֶׁנִּחְרָה אִינָה מִטְּמֵאָה
טְמֵאָת אֲכָלִין. וְכֵן גּוֹי שֶׁשָּׁחַט בְּהֵמָה טְהוֹרָה
לְיִשְׂרָאֵל, וְשָׁחַט בָּהּ שְׁנַיִם אוֹ רֶב שְׁנַיִם מִטְּמֵאָה
טְמֵאָת אֲכָלִין כָּל זְמַן שֶׁהִיא מִפְּרֻכְסָת, וְאִינָה
צְרִיכָה הַכֹּשֶׁר; שָׁחַט בָּהּ אַחֵר, אוֹ נִחְרָה אִינָה
מִטְּמֵאָה טְמֵאָת אֲכָלִין, וְחָרִי הִיא כִּשְׂאֵר
הַנְּבִלוֹת.

ג, יא הַחֹתֶךְ בְּשֵׁר מֵאֲבָר מִן הַחֵי שְׁלִבְתָּמָה,
וְאַחַר כֵּן חָשַׁב עָלָיו צְרִיךְ הַכֹּשֶׁר. חָשַׁב עָלָיו,
וְאַחַר כֵּן חָתְכוֹ אֵינּוּ צְרִיךְ הַכֹּשֶׁר: מִפְּנֵי
שֶׁמִּטְמֵאָה טְמֵאָה חֲמוּרָה כְּנִבְלָה, וְכָל הַמִּטְמֵאָה
טְמֵאָה חֲמוּרָה אֵינּוּ צְרִיךְ הַכֹּשֶׁר.

ג, יב פְּחוֹת מִפְּזִית מִנְּבִלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה שֶׁחָשַׁב
עָלָיו, וְהַשְּׁלִים עָלָיו כִּפְיָה מֵאֲכָלִין אֲחֵרִים אִין
חֶבֶל צְרִיךְ הַכֹּשֶׁר: הוֹאִיל וּפְחוֹת מִפְּזִית שֶׁכִּבְלָל
הִפְיָצָה, אִם הַשְּׁלִימוֹ לְכִזְיָת, מִטְמֵאָה טְמֵאָה
חֲמוּרָה.

ג, יג וְכֵן כִּזְיָת מִנְּבִלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה שֶׁחָשַׁב

עָלָיהָ, וְחָפְּהָ אוֹתָהּ כְּבָצֵק עַד שֶׁהַשְּׁלִים לְכִפְיָהּ
הוֹאִיל וְאֵינּוּ מִטְמֵאָה כְּמִגְעַ מִפְּנֵי הַבָּצֵק, חֲרִי זֶה
צְרִיךְ מִחֲשֻׁבָה. וְאִין תְּבַצֵּק הִזָּה צְרִיךְ הַכֹּשֶׁר,
הוֹאִיל וְכָל הַשְּׁעוֹר הִזָּה מִטְמֵאָה כְּמִשְׂאֵה מִפְּנֵי
כִּזְיָת נִבְלָה שְׁפָתוֹכוֹ: אִף עַל פִּי שְׂאֵינּוּ מִטְמֵאָה
כְּמִגְעַ, חֲרִי סוּפוֹ לְטֵמְאָה טְמֵאָה חֲמוּרָה; לְפִיכֵן
אִין צְרִיךְ הַכֹּשֶׁר.

ג, יד פְּחוֹת מִפְּזִית מִכֹּשֶׁר הַמֵּת, שֶׁהַשְּׁלִים עָלָיו
כִּפְיָה מִשְׂאֵר אֲכָלִין חֶבֶל צְרִיךְ מִחֲשֻׁבָה,
שְׁחָרִי כְּטַל חֶבֶל אֲצֵל כָּל אָדָם; וְאִין חֶבֶל צְרִיךְ
הַכֹּשֶׁר, מִפְּנֵי בְּשֵׁר הַמֵּת שֶׁכִּבְלָלוֹ. כִּזְיָת מִן
הַמֵּת, שֶׁחָפְּהוּ כְּבָצֵק חֶבֶל מִטְמֵאָה טְמֵאָה
חֲמוּרָה.

ג, טו הַחֹתֶךְ בְּשֵׁר מֵאָדָם חֵי לְהֶאֱכִילוֹ לְכַלֵּב אִם
חָשַׁב עָלָיו לְמֵאֲכַל אָדָם, חֲרִי זֶה צְרִיךְ מִחֲשֻׁבָה
וְאֵינּוּ צְרִיךְ הַכֹּשֶׁר.

ג, טז גּוֹזֵל שְׁנַפְּלָל לַגֵּת, וְיָמַת אִף עַל פִּי שֶׁחָגַת
בְּמַדִּינָה חֲרִי נִמְאָס בְּגַת, וְלִפְיָכֵן צְרִיךְ
מִחֲשֻׁבָה. חָשַׁב עָלָיו כִּשְׁחָעָלְהוּ לְהֶאֱכִילוֹ לְנֹכְרִי
חֲרִי זֶה מִטְמֵאָה, שְׁחָרִי חָשַׁב עָלָיו לְמֵאֲכַל אָדָם;
חָשַׁב עָלָיו לְהֶאֱכִילוֹ לְכַלֵּב, אֵינּוּ מִטְמֵאָה טְמֵאָת
אֲכָלִין.

ג, יז הֵיךְ זֶה שֶׁחָשַׁב עָלָיו לְהֶאֱכִילוֹ לְאָדָם חֲרִשׁ
שׁוֹטֵה וְקָטָן, חֲרִי זֶה טְהוֹר; הֶעֱלָהוּ כְּדֵי לְהֶאֱכִילוֹ
לְאָדָם, חֲרִי זֶה טְמֵאָה שְׂיִשׁ לָחֵן מַעֲשָׂה, וְאִין לָחֵן
מִחֲשֻׁבָה.

<p>16 Feb</p>	<p>ראשון Sunday</p>	<p>יה 18</p>	<p>בבלי: סנהדרין סא ירושלמי: מגילה ל תוספתא: פסחים ג נ"ך: שמואל א כד-כה רמב"ם: שאר אבות הטומאה ז'</p>	<p>נץ החמה 6:48 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:29 סו"ז תפלה - גר"א... 10:22 צה"כ לשיטת ר"ת... 6:45</p>	<p>עלות השחר 5:35 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:53 סו"ז תפלה - מג"א... 9:58 שקיעה 5:32</p>
<p>17 Feb</p>	<p>שני Monday</p>	<p>יט 19</p>	<p>בבלי: סנהדרין סב ירושלמי: מגילה לא תוספתא: פסחים ד נ"ך: שמואל א כו-כז רמב"ם: שאר אבות הטומאה יח</p>	<p>נץ החמה 6:47 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:28 סו"ז תפלה - גר"א... 10:22 צה"כ לשיטת ר"ת... 6:46</p>	<p>עלות השחר 5:34 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:52 סו"ז תפלה - מג"א... 9:58 שקיעה 5:33</p>
<p>18 Feb</p>	<p>שלישי Tuesday</p>	<p>כ 20</p>	<p>בבלי: סנהדרין סג ירושלמי: מגילה לב תוספתא: פסחים ה נ"ך: שמואל א כח-כט רמב"ם: שאר אבות הטומאה יט</p>	<p>נץ החמה 6:46 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:27 סו"ז תפלה - גר"א... 10:21 צה"כ לשיטת ר"ת... 6:47</p>	<p>עלות השחר 5:33 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:51 סו"ז תפלה - מג"א... 9:57 שקיעה 5:34</p>
<p>19 Feb</p>	<p>רביעי Wednesday</p>	<p>כא 21</p>	<p>בבלי: סנהדרין סד ירושלמי: מגילה לג תוספתא: פסחים ו נ"ך: שמואל א ל-לא רמב"ם: שאר אבות הטומאה כ</p>	<p>נץ החמה 6:44 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:26 סו"ז תפלה - גר"א... 10:21 צה"כ לשיטת ר"ת... 6:48</p>	<p>עלות השחר 5:31 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:50 סו"ז תפלה - מג"א... 9:57 שקיעה 5:35</p>
<p>20 Feb</p>	<p>הגישו Thursday</p>	<p>כב 22</p>	<p>בבלי: סנהדרין סה ירושלמי: מגילה לד תוספתא: פסחים ז נ"ך: שמואל ב א-ב רמב"ם: תומאת אוכלין א</p>	<p>נץ החמה 6:43 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:26 סו"ז תפלה - גר"א... 10:20 צה"כ לשיטת ר"ת... 6:50</p>	<p>עלות השחר 5:30 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:50 סו"ז תפלה - מג"א... 9:56 שקיעה 5:37</p>
<p>21 Feb</p>	<p>ששי Friday</p>	<p>כג 23</p>	<p>בבלי: סנהדרין סו ירושלמי: תגיגה א תוספתא: פסחים ח נ"ך: שמואל ב ג-ד רמב"ם: תומאת אוכלין ב</p>	<p>נץ החמה 6:42 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:25 סו"ז תפלה - גר"א... 10:20 צה"כ לשיטת ר"ת... 6:51</p>	<p>עלות השחר 5:29 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:49 סו"ז תפלה - מג"א... 9:56 שקיעה 5:38</p>
<p>Candle Lighting 5:20 הדלקת הנרות </p>			<p>בבלי: סנהדרין סז ירושלמי: תגיגה ב תוספתא: פסחים ט נ"ך: שמואל ב ה-ו רמב"ם: תומאת אוכלין ג</p>	<p>משפטים, מבה"ח</p> <p>עלות השחר 5:27 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:48 סו"ז תפלה - מג"א... 9:55 שקיעה 5:39</p>	
<p>22 Feb</p>	<p>שב"ק Shabbos</p>	<p>כד 24</p>	<p>בבלי: סנהדרין סז ירושלמי: תגיגה ב תוספתא: פסחים ט נ"ך: שמואל ב ה-ו רמב"ם: תומאת אוכלין ג</p>	<p>עלות השחר 5:27 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:48 סו"ז תפלה - מג"א... 9:55 שקיעה 5:39</p>	
<p>Shabbos Ends 6:52 זמן מצטיק </p>					

מברכים חודש אדר המולד: דאנערשטאג ביינאכט 2 מינוט נאך 7. ראש חודש: ששי ולמחרתו ביום שב"ק

ווען עס קומט אן שווער צו ווערן מקורב צום צדיק, דאן העלפט דאס צו צו קענען פעסער דינען דעם אייפערשטן.
(ספר המדות אות צדיק סימן י"ב)